f.kk.B.38

[illegible] 1618

NAZIONALE
R. BIBLIOTECA CENTRALE V. E. II
8
44 B
35
ROMA

I
VI
19

8. Hh. B. 35

Digitized by Google

Digitized by Google

CAROLI SCRIBANI
E SOCIETATE IESV

MEDICVS RELIGIOSVS
DE
ANIMORVM MORBIS
ET CVRATIONIBVS.

ROMA

LVGDVNI,
Sumptibus Michaëlis Cheualier.

M. D. CXIX.

Permiſſu ſuperiorum & priuilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

ADMODVM REVERENDO
DOMINO AC PATRI
ANTONIO DE WINGHE
ABBATI LÆTIENSI
ORDINIS S. BENEDICTI.

SPopondi. non fallo fidem. & non Chriſtianum tantùm, ſed & Religioſum Medicum mitto, animorum morbos, damna, remedia narrantem. Ridebit aliquis ab heſterna ſchola, nupera arteria Medicum tironem. at mihi ſatis eſt, votis Tuis Tuorúmque reſpondiſſe. Et neſcio, an non maior promptæ parentiæ, quàm prudentis imperij laus ſit. etiam inſcitiam oſtentaſſe decus, ſi imperaueris. & non clarior gloria, infantiam quàm eloquentiam prodidiſſe ad imperia? in illa, è ſolo obſequendi ſtudio, ſperari

Digitized by Google

laus poteſt, contemptus ab infantia: in hac facilis obedientia eſt, quæ laudem imperat. nec magnum eſt, in amico imperio ceruices ſubmiſiſſe gloriæ, magnum eſt, contemptui ſubmiſiſſe. hoc volui, illud non potui. laudem an merear, iudicij erit tui. Hoc dicam: parui, & imprudentiam prodidi. De morbis ſcripſi, non inexpertus morborum, remediorum ignarus. addidi tamen remedia: non quæ ægros alienos animos expleant, aut medeantur malis; ſed quæ ægræ ſcriptoris huius menti commoda arbitrabar. Et ſanè in morborum varia implicatione aliquid mihi largiendum, cùm morborum genus omne pectore hoc circumferam, denſiùs his obſeſſus, quàm audax de genu pugnantis Magni Macedonis, in Sudracarũ oppido, clypeus, totã hoſtiliũ telorũ ſiluã circumferẽs. vt non iniuriâ fides haberi poſsit morborũ experientiſsimo, & ex ſe magiſtro. remedia ab aliis, ac magno in primis Claudio Aquauiua veriùs quàm à me didici: vt cui crudi adhuc ſtent morbi. certiora à Tua Tuorúmque manu

nu expectabo, è Bloſianis, non Galeni aphoriſmis. quod ſi feceris, & margines libelli huius expertiſsima manu tua medicamentis oppleueris: næ ego fortunatus, qui pellēdis his animæ meæ morbis teſtata medicabula repererim, certā valetudinē promittentia. Bea me hoc munere, & in omnem poſteritatem habebis Tuum, nouo hoc Tibi munere æternùm pigneratum. Vno hoc volumine tres libros clauſi. primus Superiorum morbos, ſecundus inferiorum, tertius vtriſque cōmunes amplectitur. Nemo indignetur. meos, non alienos enarraui morbos. famæ huius dominus, famam prodegi. & quis vetet morbos ſuos omnium in circo oculis ſpectandos, emendandos, præbere? non erubeſco ad aliorum aures, qui non erubui ad oculos magni Dei. nec pudet aperire, quod non puduit perpetrare. noxia enim verecundia eſt, quæ malum in interitum celat. felix confeſsio, quæ in medelam mala prodit. hoc feci. & toto hoc volumine mentem legendam tradidi. nihil excuſo. nec ſi velim, poſſem. habeo

nimis oculatum teſtem & iudicem pectoris huius, morborum, vulnerũ. quibus ſaucia mens hæc Samaritanum expectat, vinúmque & oleum, è paterna manu, matris vberibus: vt & vini acrimonia ſaniem tergat, & oleum fundentia vbera demulceant. vt nouus homo, poſt vulnera, morbos, mortem rediuiuus, valentia membra, ſanguinis, coloris, & ſucci boni plena, diuinæ gloriæ, proximorúmque ſaluti ſacrem. precibus hoc Tuis Tuorúmque ſpero. nec difficile erit, è diuite Bloſiana nube in emarcidos hos animæ meæ campos fœcundum imbrem depluere, & è locuplete illius apotheca nobiliſsima medicamenta, valetudini in integrum reſtituendæ depromere. Ita facite magni Patris magna ſoboles, digniſsimi omnes tanti Parentis educatione: & calidis veſtris ad Deum orationibus animæ huius morbos pellite, valetudinem reddite. ita æternùm vos tueatur magnus Deus: ſpiritúmque noui Eliæ veſtri Bloſij, in nouos vos Eliſæos, dupla felici fœneratione diffundat.

AMI

Digitized by Google

AMICO LECTORI.

MORBOS *enarro. non quales annorum experientia doctus in alijs obſeruaui, ſed quales viri varijs retrò ſæculis eruditione ac pietate non poſtremi multis ſparſim voluminibus, pro re nata, vulgarunt, qualéſque in vario Religioſorum aliorúmque hominum genere ſuccreſcere poſſe arbitrabantur. quæ omnia in vnum hunc librum, tanquam in vnum faſciculum conieci, quò promptiùs ad manum cùm eſſent mala, eſſent & remedia: neque tam mala cognoſcerentur quæ ſunt, quàm quæ temporum procurſu, & Religionibus ad deuexam caniciem, tanquam ad capulare quoddam ſenium properantibus, ſuboriri poſſent. In futurorum ergo magis anteambulam præcautionem, quàm in præſentium ſubſidium hæc ſcripſi. Sed neque in omnes cadere hæc mala poſſunt, neque eadem omnibus medicamenta admouenda. quædam hîc etiam inter curationes præſcripta, quæ cum non vltimarum Religionum inſtitutionibus pugnant; qualia*

ſunt locorum ac Superiorum mutationes. multa deinde quæ in ſolidum ignorata, vt ſepoſiti deſignatique certi per annum dies ſolis ſpiritualibus animorum exercitationibus donandi, recollectiones, annuæ votorum renouationes, binæq; per diem conſcientiarum diſquiſitiones, particulares etiam vitiorum virtutúmve diurnæ diſcuſſiones, aliáque generis huius non pauca. Enarrare tamen iſta volui, vt quibus hæc non ignota, prodeſſe poſſent in medelam; quæ imitari etiam poſſent, quibus in hanc diem ignorata. Nemo verò morborum numerum miretur. quantos Hippocrates, Galenus, aliique medicorum, corporum morbos tradiderunt? quantique ſuper hæc exurgunt in dies, veteribus, omnibus adeò retrò ſæculis, ne nomine quidem cogniti? Non minores animorum ſunt. audeo. plures etiam, quo latior in animo quàm in corpore campus, ac patentior area eſt. Iam vt nemo meritò reprehendit medicos, morborum in vario ſexu genera remediáque pertractantes, laudat potiùs; cùm in morborum nos cognitionem, fugam, medicationem manu quaſi ducant: nec quiſquam indignatur ſcribentibus, tanquam morborum

rum ſuorum denuntiatoribus; amat magis, vt periculorum monitores. Sic neminem iure offendi poſſe arbitror, ſi animorum mala non tam quæ ſunt; quàm quæ ſubnaſci poſſint, remediáque enarrauerim. nullorum hîc vulnera propalare animus fuit: ſed in fugam & tutelam, quæ ſuccreſcere tanquam in fœcundiſſimo zizaniorum ſolo, poſſent mala, deſignaui, & antidota venenis addidi. vt indignari nemo poſſit, conatum potiùs laudare; & docto prudentique ſuo calamo rudem hunc meũ & imperitum polire & erudire. quod totis animis voueo, repoſiturus in beneficium, quidquid à quocunque amico calamo subminiſtratũ fuerit. ſumma etiam plerumque capita veriùs tetigi, ac malorum ſuperficiem quandam raſi, res per capillum veriùs trahens, quàm toto corpore pertractans. accedent doctæ manus, quæ publico bono, gaudio meo, fuſiùs hæc certiùſque proſpectanda dabunt. addéntque è felici ingenio, fortunatáque experientia ſua, plura in cognitionem & medelam. quo magis venerabor colámque æterna beneficium memoria, centupla in cælis à Deo redhibitione remetiendum.

SYL

Digitized by Google

SYLLABVS CAPITVM

LIBRI PRIMI.

CAP. I. *IGnoratio in Superiore muneris ſui.* fol. 1.

II. *Ignoratio domeſticarum rerum, ac perſonarum.* 6

III. *Ignoratio morborum ſubditorum ſuorum* 11

IV. *Ignoratio ſpiritualiter medendi.* 16

V. *Neglectus in curandis ſuorum morbis.* 23

VI. *Impatientia in inferiorum curatione.* 28

VII. *Acerbior correctio.* 34

VIII. *Paterna gubernationis neglectus.* 41

IX. *Exigua cura interni ſpiritus.* 48

X. *Remiſſio in gubernando.* 53

XI. *Facilitas & indulgentia nimia.* 61

XII. *Diſſimulatio in ſuorum malis.* 68

XIII. *Studium placendi ſibi ſubditis.* 75

XIV. *Nimia in ſuorum aliquem fiducia.* 80

XV. *Priuata neceſſitudines & amicitia.* 86

XVI. *Defectus boni exempli.* 92

XVII. *Executionis defectus.* 98

XVIII. *Diſciplina neglectus.* 102

XIX. *Neglectus valetudinis ſuorum.* 111

XX. *Nimia in hoſpites parſimonia.* 117

XXI. *Inutilium perſonarum admiſſio & retentio.* 124

XXII. *Negligens inſtitutio nouitiorum.* 129

LI-

Syllabvs Capitvm.
LIBRI SECVNDI.

I. *Auerſio à Superioribus.* 142
II. *Neglectus obſeruantiæ erga Superiores.* 147
† *Curioſior inueſtigatio imperfectionum Superiorum.* 595
III. *Simulata & tecta conſcientiæ explicatio & redditio.* 152
IV. *Curioſitas in indagandis, quæ gubernationem tangunt.* 158
V. *Obedientiæ neglectus.* 163
VI. *Obedientia è ſolo metu profecta.* 169
VII. *Excuſationes.* 174
VIII. *Interceſſiones.* 179
IX. *Laborum fuga. otij amor.* 184
X. *Studiorum neglectus.* 190

LIBRI TERTII.

I. *Orationis neglectus.* 196
II. *Ariditas & in oratione diſtractio.* 210
III. *Neglectus lectionis ſpiritualium librorum.* 219
IV. *Examinis diurni neglectus, aut perfunctoria conſcientiæ diſcuſſio.* 225
V. *Tepiditas in ijs quæ ſpiritum tangunt.* 234
VI. *Mortificationis neglectus.* 252
VII. *Regularum etiam minimarum neglectus.* 258
VIII. *Silentij tranſgreſſio.* 267
IX. *Aberratio ab inſtituto in rebus pijs.* 275
X. *Auerſio aut vniuerſim ab inſtituto, aut ab aliquibus inſtituti proprijs.* 281

XI. Æmu-

Digitized by Google

XI. *Æmulationes etiam in rebus pijs, & inſtituti proprijs.* 286
XII. *Amor ſui.* 299
XIII. *Dictorum factorúmque ſuorum commendatio, reliquorum damnatio.* 303
XIV. *Ambitio, ſpecioſorum munium proſecutio, viliorum fuga & contemptus.* 310
XV. *Delectus munium & locorum.* 317
XVI. *Nimia in vnam alterámve nationem propenſio.* 323
XVII. *Nimiæ cum vno alteróve familiaritates.* 331
XVIII. *Familiaritas & gratia quæſita externorum, Principumq́; virorum.* 337
XIX. *Affectus in parentes, in ſanguine iunctos.* 346
XX. *Commendationes ad Eccleſiaſticas aut ſæculares dignitates & munia.* 352
XXI. *Paupertatis neglectus.* 358
XXII. *Singularia in cibo, potu, veſtitu, reliquiſq́; corporis commodis.* 366
XXIII. *Neglectus munditiei & modeſtiæ religioſæ.* 371
XXIV. *Sæculares mores, riſus, ioci, minúſve religioſæ recreationes.* 377
XXV. *Conuiuiorum frequentia.* 385
XXVI. *Munerum acceptatio & largitio.* 395
XXVII. *Adulatio.* 401
XXVIII. *Politica agendi ratio.* 408
XXIX. *Aulici mores.* 420
XXX. *Clancularia agendi ratio.* 426
XXXI. *Simulatæ amicitiæ, occulta odia.* 431
XXXII. *Secretorum violatio.* 436

Digitized by Google

XXXIII. *Inſidus animus, alieni explorator & delator.* 442
XXXIV. *Ingratus animus beneficiorum immemor.* 450
XXXV. *Nimia ad externa diffuſio.* 456
XXXVI. *Caſtitatis neglectus.* 464
XXXVII. *Nimia fiducia ſui in rebus agendis, feminarúmque conſuetudine.* 471
XXXVIII. *Feminarum familiaritas quocunque prætextu, confeſſionum, inſtructionum ſpiritualium, boni temporalis, ægritudinum.* 479
XXXIX. *Frequentes & prolixæ feminarum confeſſiones.* 490
XL. *Feminarum viſitationes.* 496
XLI. *Sociorum fuga & vitatio.* 502
XLII. *Indeliberata agendorum reſolutio & executio.* 511
XLIII. *Diffidentia.* 521
XLIV. *Diſſenſiones.* 527
XLV. *Detractiones.* 537
XLVI. *Delationes è ſuſpicionibus natæ.* 545
XLVII. *Credulitas nimia in delationibus.* 552
XLVIII. *Nimiæ commendationes & depreſſiones.* 557
XLIX. *Apprehenſiones & ſuſpiciones.* 563
L. *Puſillanimitas.* 574
LI. *Impatientia in aduerſis.* 588

Cenſu

Digitized by Google

CENSVRA.

HIc liber, medicus animæ, affectionúmque curator, ab admodum R. P. Carolo Scribani Societatis IESV per Flandro-belgicam Præpoſito Prouinciali conſcriptus, virtutes inſerens, vitia extirpans, digniſſimus eſt, qui typis excudatur, vt Religioſus quiſque eum præ manibus & ob oculos ſemper habeat. Quod cenſui 9. Nouembris, anno 1617.

EGBERTVS SPITHOLDIVS S.T.L.
Canonicus & Plebanus Antuerpienſis.

FACVL

Digitized by Google

FACVLTAS R. P. PROVINcialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi.

EGo Bartholomæus Iacquinotius Præpoſitus Prouincialis Collegiorum Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis Henrico III. 10. Maij 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante 14. Februarij conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab hominibus noſtræ Societatis compoſitos abſque Superiorum eius permiſſione imprimant, permitto MICHAELI CHEVALIER Lugdunenſi Bibliopolæ, vt Opus quod inſcribitur, *Caroli Scribani è Societate* IESV *Medicus Religioſus de animorum morbis & curationibus*, ad ſex primos annos imprimere ac liberè diuendere poſſit. Datum Lugduni die 27. Octob. 1618.

B. IACQVINOTIVS.

CONSEN

LIBER PRIMVS.

SVPERIORVM morbi & curationes.

CAPVT I.

Ignoratio in Superiore muneris ſui.

HINC ingens illud malum, cùm Superior non tam conſtitutionum, regularum, ordinationúmque inſtituti ſui, quàm iudicio ſuo gubernationem moderatur: vt non tam vocationis ſuæ, quàm nouæ congregationis & Religionis inſtitutio meritò videatur, è Superioris placitis nata. Variæ ex his principiis conſuetudines naſcuntur, liberior in non paucis, in aliis rigidior diſciplina; in magnis ſæpe grauibúſque, & à quibus Religionis nomen bonum pendet, laxior, plerumque in minimis nouéque ferè excogitatis ſtrictior ſeueriorque, vt iam à primæuo ſpiritu & vocatione vix aliud præter inane nomen reliquum ſit: cùm quæcumque in ſpeciem pia bonáque amplectimur tanquam inſtituti propria. Grauis error,

Digitized by Google

ror,eóque magis,quò ſub pietatis prætextu teneriores animas, ſimplicioréſque aliorſum ab inſtituto pellit.

Sanè vt non omnium morbis eadem medicamenta,nec omnium valetudini eadem victus potúſque ratio; ita nec omni vocationi eadem vitæ genera, aut pietatis exercitia muniáque conueniunt. Sanctæ ſunt variarum Religionum exercitationes, ſed non omnes omnibus Spiritu ſancto dictatore præſcriptæ aut imperatæ ſunt. Sua cuique Religioni ſunt munia, ſui termini, quos egredi non ſit conſultum.

Et certè labetur ſæpe Superior, qui inſtituti ſui, munerîſque ſibi impoſiti ignarus, ſuo iudicio propoſitas difficultates decernet, & in grauiſſima ſe Religionémque diſcrimina coniiciet, incertúſque ſæpe rerum, dubius hærebit, ſollicitúmque anxiúmque pectus trahet,nec ſe explicabit ſine inſigni iactura nominis etiam ſui, ſalutiſque aliorum; mirabitúrque ſe eò deductum,vt per præcipitia ſalus ipſi ſperanda ſit, cùm conſueto ſe itinere excluſum viderit,ſeróque,& non profutura pœnitentia errorem ſuum ingemiſcet, conſequetúrque vt aut imperiti,aut fatui, aut temerarij,aut improbi nomen obtineat, audiétque non rarò hoſtis Religionis, qui eam placitis è cerebro ſuo fabricatis,in alienam à veteri ſemitam conetur impellere.

Et ſanè cùm nihil ſtolidius ſit, quàm ignoratæ artis ſciẽtiam profiteri, vt ſi quis

cura

curationum ignarus medicum ſe venditet; ita omnium ſtolidiſſimũ eſt, Religionem, quam ignores, præ te ferre. Neque enim in vno errore ſtabit hoc malum: error enim vnus errorem trahet, donec ad inextricabilem errorum labyrinthum deducatur, è quo ſe extricare nulla arte aut prudentia queat Hinc eſt illud Gregorij: *Nulla ars doceri præſumitur, niſi intenta meditatione priùs diſcatur. ab imperitis ergo paſtoribus magiſterium paſtorale ſuſcipitur in magna temeritate, quoniam ars artium eſt regimen animarum.* *In Paſt. par. 1. cap. 1.*

Plurimùm deinde illi de ſapientiæ opinione decedet. atque hinc auctoritas illi apud ſuos minor, minorque veneratio erit: nec raró erubeſcet, cùm rogatus hallucinabitur, aut ab inferioribus errorem ſuum diſcet, non ſine inſigni ignorantiæ ſuæ rubore.

Et quid vniuerſim ſperari ab eo boni poſſit, qui ignarus impoſiti ſibi muneris eſt? quomodo illud, noménque ſuum tuebitur, aliis imperabit, dubitantibus conſulet, labantes eriget, ægris medebitur, afflictos ſolabitur, proſpiciet tempori, prçcauebit damna, irruentibus ſe malis opponet, aut propulſabit noxia, cùm ferè ab hoc nocitura potiùs metuenda, quàm profutura ſperanda ſint? & ſi quid feliciter euenerit, fortuitis magis caſibus, quàm certæ ſcientiæ tribuendum ſit?

Iam quid expectare prudenter ab eo

Digitized by Google

poſſumus? nihilo plus quàm ab imperito nauclero ſecundum curſum, ab ignaro auriga felicem ac inoffenſum progreſſum, ab imperito medico valetudinem bonam, ab indocto architecto, penicillo, calamo, doctum, elegans, eruditum opus.

Et certè quicunque muneris ſui ſcientia deſtituitur, etiam prudentia agendarum rerum regula deſtitui neceſſum eſt: qua qui caret, quantis neceſſariò ſe difficultatibus induat, nemo non videt. vnde fit, vt nihil certo conſilio ac ratione; omniáque dubio euentu peragantur. perimentia proinde ſæpe pro ſalutaribus, noxia pro pro futuris, venena pro medicamentis propinantur. & cùm contraria ferè contrariis curentur, amica hîc amicis præbentur mala, tanquam ſi in fomentum, non in malorum depulſionem remedia porrigantur. Neque enim poteſt muneris ſui ignarus, perſonarum, temporum, locorum, rerum, in omni prudenti gubernatione neceſſariarum rationem habere: ſed de errore in errorem neceſſe eſt illum labi. Quo fit vt infortunatiſſimũ ferè exitum ſortiatur, cùm tam fatuis meréque fortuitis conſiliis agatur.

Remedia.

EX inſtituti accurata cognitione petenda. hæc verò ex frequenti conſtitutionum, regularum, tam communium, quàm ſingulorum officialium, ordinationum, inſtructio

Digitized by Google

ſtructionum, hiſtoriæque inſtituti le-ctione paranda.

Iuuabit plurimùm conferentiarum fre-quens de rebus inſtituti propriis iteratio: déque iis maximè, quæ aut nocitura in primis, aut profutura videbuntur: de pra-xi etiam & executione rerum ad Religio-nis integritatem potiſſimùm neceſſaria-rum.

Proderit etiam frequenter cum iis age-re, qui aut longa rerum experientia, aut aſſidua lectione inſtituti vt peritiſſimi, ita amantiſſimi ſunt, illorúmque ſibi vitam imitandam proponere, qui in omni virtu-tum genere, inſtitutíque ac primæui ſpiri-tus amore, omni ætate floruerunt.

Magis etiam ſi in dies ſingulos, aut ſa-nè alternos, ſeponat horam vnam, aut ſa-nè mediam: qua & ſingulorum ſubdito-rum ſibi officia, conditiones, mores, pro-penſiones, virtutes, vitia, animíque mor-bos & curationes, & impoſiti ſibi mune-ris partes omnes, ſeriò ſecum tacitus per-ſcrutetur: quid nimirum res, quid concre-ditæ ſibi perſonæ depoſcant; quibus tueri augeríque res domeſtica; quibus foueri prouocaríque primæuus Religionis ſpiri-tus; quibus pro inſtituti ratione promoueri proximorum ſalus poſſit. quorum omnium ſedula ac non perfunctoria cogitatio ma-gnum Superiori lumen præbebit, ac in commiſſi ſibi muneris cognitionem in-ducet.

Digitized by Google

CAPVT II.

Ignoratio domeſticarum rerum, ac perſonarum.

HInc ingentes agendarum rerum imprudentiæ naſcuntur, & graues in gubernatione errores, quos nullo remedio corrigas, damnáque non in vnam alterámve perſonam, ſed in corpus vniuerſum decurrentia; cùm aut committuntur munia, quibus non poſſunt, aut res deliguntur noxiæ.

Neque quiſquam prudenter præeſſe poteſt, aut præcauere nocitura, aut profutura deligere, cui non domeſtica omnia perſonæque perſpectæ fuerint: errores enim ex hac ignoratione neceſſum ſequi grauiſſimos, cùm prioribus diſſentanea ſæpe imperentur, aut ſanè minùs commoda, aut mutuò pugnantia.

Ille ſecurè procedit, nec facilè pœnitenda committit, quem nihil domeſticarum rerum fugit, & non magno negotio deuitat mala, & prouidet nocituris, ac præoccupat etiam antequam veniant, quem nullæ domeſticæ res latent; aut certè remedia illi prompta & ad manum ſunt, qui & ſuorum in hanc aut illam partem propenſas voluntates, vires, eruditionem, ingenia, mores, domeſticáſque res omnes perſpectas

ctas habet. Neque enim ille de facili cõmittet aut non committenda, aut quibus non tutò potuit: ſcit res perſonis, perſonas rebus metiri. contrà qui hæc ignorauerit, in ingentia ſæpe diſcrimina ſuos coniiciet, noménque bonum corporis totius: vt qui ad indignationes, æmulationes, potum, arrogantiam, carnem propenſo ea imponet, quæ quaſi apprehenſa manu trahunt ad illa, ad quæ natura non modò ducebat, ſed reluctantes etiam potenti trahebat impulſu, quaſi ſi quis præcipitio proximum, & tantùm non prolabentē protrudat. Bene de hac re Proſper: *Præpoſiti ſpeculatores ſunt, quia ſpeculantur actus hominum, & qualiter quiſque viuat diligenter explorant: quos bonos probauerint, honorando confirmant; quos deprehenderint vitioſos, arguentes.* & Chryſoſtomus: *Multa paſtori opus eſt diligentia: ſexcentis etiam, vt ita dicam, oculis, vt rectè vndique humani animi habitum circumſpicere poſſit.* *De vita contemp. lib. 2. c. 2.* *De Sacerdotio.*

Certè vel minima etiam ignoraſſe grauium in gubernatione errorum cauſa eſt. ille prudenter præeſſe poteſt, quem nullæ domeſticæ res latent. magnæ illæ aut paruæ ſint, plurimùm ad prudentem gubernationem conferunt: cùm minimæ etiam aliæ atque aliæ intercurrentes circumſtātiæ alia atque alia conſilia depoſcant; maximæque ſæpe res, & à quibus plurimorum ſalus, felicéſque infelicéſque exitus, à minimorum cognitione pendeant. Nihil

 ergo

ergo illũ fugiat cui commiſſa aliorum gubernatio, ſi ſapienter præeſſe velit. nec aliorum tantùm induſtriæ verbíſque, ſolíſque auribus ſuis fidat, oculos admoueat certiſſimos rerum teſtes, ac propè falli neſcios. vnde fiet, vt domeſticos omnes ſerios ſedulóſque concreditorum ſibi officiorum adminiſtratores conſequatur, cùm ſcient ſua omnia perſpecta Superiori eſſe, nec falli illius aut circumueniri diligentiã poſſe. Quæ res incredibile eſt quàm leui negotio omnes in officio contineat. cùm ita natura comparatum ſit, vt niſi filialem aliquem metum amori in gubernando admoueris, non magna de felici prudentíq; gubernatione ſperare poſſis. amari in imperio magnum eſt. Sed ferè indulgentia amorem comitatur. iunge filialem timorem, & prudentis imperij leges expleueris. ac licet ſua ſit amori veneratio, niſi altera à timore veneratio accedat, non poſtrema obſequendi promptitudo labaſcet, plurimúmque de imperij felicitate decedet.

Perſonarum etiam ignoratio in immania præcipitia Superiorem adiget. quid enim tutò ignoto committet? aut quam rem prudenter illi credet, cuius vitam, mores, animorum propenſiones ignorat? non ad ſingula propè imperia trepidabit ſuorum ignarus, déque incerto dubióque perpetuò euentu ſollicitus? cui deinde fidet, cùm ignoto fidere ſtolidum ſit, & ipſe ſuorum ignoratione laboret? ſolus exequi

omnia

omnia non poteſt; ignotis ſua Religioniſque ſapienter credere non poteſt, externis domeſtica committere nõ expedit: quò ſe vertet inter hæc conſtitutus Superior, niſi vt anxiam ſemper mentem trahat, aut fortuitis omnia euentibus committat? in vtroque miſer. nam aut ſemper timere, aut omnia fortuitis permittere miſerrimum & infeliciſſimum vitæ genus eſt, quod infortunato plurimùm exitu clauditur.

Remedia.

VIgilans Superioris cura, & in omnem partem intentio, vt omnino nihil illum fugiat. Conſequetur hoc magna & intenta ſuorum obſeruatione, diligenti examine redditionis conſcientiæ; aliorum etiam, maximè qui iudicio & ſolertia valent, auditione, ſententiarúmque inueſtigatione. iudiciorum enim variorum diſquiſitio in magnam inducet Superiorem ſuorum cognitionem.

Conandum deinde, vt ea ferè per ſe Superior peragat, quæ magnam adferre notitiam ſolent; qualia ſunt.

Litterarum omnium, ſiue illæ mittantur, ſiue ad ſuos dentur, accurata lectio.

Omnium qui ad portam euocant, cognitio, ne externorum quiſquam, quantum frequentia, & loci ratio permittit, Superiore inſcio, quenquam conueniat.

Ne ad vllius externi ædes, non conſcio

Digitized by Google

antè Superiore, quiſquam accedat.

Ne extra conſueta tempora ad templum euocentur inconſulto Superiore.

Credi non poteſt quàm ingenti rerum harum cognitio Superiori, in omnem bene gubernandæ familiæ rationem excubanti, præſidio ſit. Non magna quis hæc arbitrabitur; ſed ea tamen ſunt, à quibus omnis prudens gubernatio dependet, quibúſque neglectis, propè impoſſible eſt, prudentem gubernationem poſſe ſubſiſtere, quibúſque ſtantibus, facilis omnis gubernatio eſt.

Idem reperies in omni republ. regno, militia; quorum ſalus in rerum, perſonarúmq; accurata cognitione vniuerſa vertitur. quæ res ſemper coëgit ſummos Reges, & prudentia, & rerum geſtarum gloria claros, ad largiſſimas etiam pecuniarum profuſiones in hoſtium conſiliis dignoſcendis. At verò non minùs neceſſariam eſſe domeſticorum ſubditorúmque cognitionem, quàm externorum conſiliorum, nemo non videt; cùm ab horum ignoratione, aut perſpecta ſciêntia, plus etiam reipubl. bonum, quàm ab hoſtili dependeat. Vt enim ſemper periculoſiora domeſtica mala, quàm externa ſunt; domeſticum ferrum & venena, quàm hoſtilia: ita cognitio illorum magis etiam neceſſaria eſt, minoréque damno inimica, quàm domeſtica conſilia ignorantur.

Curabit deinde Superior, vt omnium ſi-

Digitized by Google

bi ſubditorum officialium, muniúmque ſingulorum, accuratam cognitionem habeat. Obeat ipſe ſæpe domum, ac infimorum etiam non raro colluſtret operas, locáque muneribus illorum accommodata: temporarias etiam domus ſuæ rationes penitus perſpectas habeat, vt nihil illum earum fugiat, datíque acceptíque rationes omnes ipſe diſpiciat ac memoriæ imprimat, vt & iudicium de iis ferre, & proſpicere tempori poſſit.

Nemo facilè credat, quantum intentus ſic in omnem partem Superioris oculus & domeſticos in officio contineat, & damna præcaueat, & profuturis proſpiciat, ac Superiorem quaſi iuris ſui faciat, ac extra quandam ſuorum tutelam ponat.

CAPVT III.

Ignoratio morborum ſubditorum ſuorum.

EX qua prouenit, vt aut malis adhibere remedia non poſſint, aut non adhibeant idonea, aut etiam contraria, plurimóſque in variorum munium impoſitione vltrò, ignaríque periculis obiiciant vocationis & animarum. nam quæ remedia in morborum ignoratione ſperari poſſint, niſi fortuita, ægros plurimùm perimentia? profutura nimirum, aut interemptura, prout fortuitò caſus tulerit.

Digitized by Google

Proficiſcitur hæc in Superiore ignoratio è ſuorum neglectu, & ignaua quadam commiſſorum ſibi cura, ex ingenti animi tepore, ac languore ſpiritus, è puſillanimitate & animi deiectione, & è quodam muneris ſui frigore; dum res nec seriò tractat, nec zelo in eas fertur, & ſuperficie quadam contentus, non deſcendit ad interiora; quaſi ſatis ſit præfuiſſe.

Naſcitur non raró eadem ex non ritè reddita conſcientiæ ratione. fit hoc, cùm minùs confidenter inferiores Superioribus ſeſe aperiunt, vel quia duriores illos nacti ſunt, vel quia minùs ſecretos, vel quia laborum fugientes, & à quibus auxilia deſperent.

Neque vltima ignorationis huius cauſa è varia Superiorum occupatione naſcitur; vt cùm adeò grauibus, támque variis diſtinentur, vt totos illos alia negotia occupent: quibus obruti, nec reſpirandi tempus habent, nec eis ratio ſuorum cognitioni incumbendi ſuppetit; cùm nimirum vel ordinariis cōcionibus vacant, vel toti ſcriptionibus inhærent, vel externorum ſaluti, conſiliíſque dandis obruuntur, vel inualetudine denique perpetua detinentur: quæ niſi in viros perpetuò ſibi præſentes, quíque oculos inter medias negotiorum aliarúmque occupationum moles, in domeſticos, ſibíque concreditos, intentos ſemper teneant, inciderint; periculum omnino eſt, ne denſiſſima ſuorū ignoratione laborent.

Et

Et quam curationem morbis ſuorum adhibebunt tales, quibus ipſa ægritudo, ægritudinúmque cauſæ in ſolidum ignoratæ ſunt? pericula, damnáque, & valida morborum incrementa veriùs metuenda ſunt, quàm noxiorum à talibus mitigationes aut depulſiones ſperandæ. Neque enim quicquam ignoratione morbi grauius, magíſque meritò metuendum in curatione accidere poteſt, neque quod præſentiùs mortem acceleret.

Remedia.

VT in medico inualetudinem cognouiſſe, propè curaſſe; ita ignoraſſe, ægrum propè peremiſſe eſt. Prima proinde omnis periti medici cura eſt, morbum, cauſas, incrementa, ſtatum intellexiſſe: è quibus medicationis ſpem non magno negotio concipiat, periculáque depellat. neque ſanè longè petenda remedia: quæ ferè cuique experto ad manum ſunt. Mali cognitio difficillima eſt. Hanc qui conſecutus fuerit, facilem ſibi ad reliqua viam ſternet. Idem vſu venire ſolet in animorum morbis, cognouiſſe propè curaſſe eſt; imò ſola non raro explicatione fugantur morbi, vt verè Caſſian. *Ilicò vt patefacta fuerit cogitatio maligna, marceſcit.* Nec difficile eſt Superiori, viro humanarum rerum experto, cognita depellere, aut anteuertere quæ nouit mala: vt tota ferè curationis ſpes

Coll. 2. cap. 10.

Digitized by Google

ſpes metúſque à morbi cognitione, aut ignoratione pendeat.

Hanc cognitionem partim ſeria longáque obſeruatione ſuorum, partim aliorum denuntiationibus, partim ægri confeſſione diſcet Superior: nam & ipſe intentum in omnem partem oculum habebit, mores, verba, ſocios, conſuetudinem, propenſionéſque obſeruabit, maximè recreationum tempore, videbítque in quæ ſe profundat, quorum familiaritate ac narrationibus delectetur; proniórne in cibum, potum, continentiam, mulierum conſuetudinem, ſæculi an religioſos mores, in fabulas, aut ſerias piáſve ſermocinationes. Ferè enim in illis inlatentia pectoribus vitia ſe ac virtutes produnt. index animi oratio eſt.

E ſociis deinde maturioribus facilè reliquorum mores intelliget. neque enim in adeò mutuè innexo contubernio latere diu bona maláque poſſunt: cùm omnium plerumque oculis auribúſque intima quæque obiiciantur. ad quæ ſi accedat ægri ipſius ſincera, tanquam patri ac medico retectio, nulla difficultate cuicunque etiam grauiſſimo occurri malo poteſt.

Prima proinde Superioris cura erit, ſuos paternis monitis, factíſque ad malorum tempeſtatúmque quibus premuntur ac iactantur, nudas explicationes excitare: vt & aperire audeant, & patris veríque

ac

Digitized by Google

ac condolentis medici manum experiantur. Semel enim amicam dexteram, maternáque in Superiore vbera experti, faciles proníque ad omnem ægritudinis confeſſionem decurrent. quod vbi Superior conſecutus fuerit, ludus illi gubernatio erit: ingens enim ex hac mutua fiduciæ oſtentatione amor naſcitur. cùm vix fieri poſſit, vt qui paternum in ſe Superioris animum ſenſerit, non prono profuſóque in ipſum pectore feratur. neque quidquam promptius eſt, quàm ad illius medici opem confugere, à cuius benigna doctáque manu remedia accepimus. Patrem proinde ſe & medicum exhibeat Superior, & vltrò fatentem, maláque ſua ingenti fiducia explicantem inferiorem experietur, & facilem ad curationem viam reperiet: cùm & obſequentem ægrum ſuum habebit, & mali vim magnitudinémque intelliget. Paterna proinde in omnes adhibenda ſollicitudo, quam etiam ſubditi perſentiſcant, quò faciliùs morborum quibus iactantur, genera in Superioris, tanquam patris, ac benigniſſimæ matris ac medici, ſinum deponant.

Maior autem in Superioribus paternorum affectuum oſtentatio, ſi in eos fuerit, qui fidentiùs ſe ſuáque omnia, ægritudinúmque genera aperuerint, occaſionem cauſámque ſinceræ retectionis reliquis præbebit.

Examinanda etiam ſeriò conſtitutio infe-

inferiorum, quales antè fuerint, quales in præſentiarum ſint, quos morbos aliquando paſſi, quæ medicamenta adhibita, quo ſucceſſu.

Secreti demum infracta obſeruatio omnium eorum, quæ filiali à ſubditis affectu apud Superiorem, tanquam verum animarum parentem repoſita ſunt, plurimùm hîc valebit. Dici non poteſt, quantam hæc res confidentiam excitet, prouocétque inferiores, ad vniuerſos, quibus iactantur, morbos, cum quadam etiam animi voluptate retegendos.

Capvt IV.

Ignoratio ſpiritualiter medendi.

Ex qua quàm ingentia & meritò timenda mala proficiſcantur, nemo paullo prudentior non videat. Nam quanuis magna pars ſperatæ valetudinis à morborum cognitione pendeat; curationis tamen ignoratio, medicamentorúmque inſcitia, inter prima ægrum perimentia adnumeranda ſunt, qua qui tenetur, non rarò nocitura propinabit, exaſperabit malum, irritabit, non tollet noxios humores, interitúmque accelerabit.

Atque hinc mœrores naſcuntur, & graues in ægro melancholiæ, cùm ſentit malis quibus opprimitur, non remedia, ſed malignitatem

Digitized by Google

lignitatem prouocantia adhiberi. quare imperitiam medici ſui damnat, maláque ex illa nata: inclementéſque illius manus, & medendi ignaras deteſtatur. nam licet fors ab animo clementis medici & patris proficiſcantur, ſi ab imperito & mederi neſcio veniant, à tyranni potiùs & iudicis quàm patris prouenire arbitrabitur. vnde faſtidia naſcuntur, & nauſeantis animæ infelix tepor, gemitus & lacrymæ, & dura imo ducta ſuſpiria, oblocutionúmque paſſim ac querimoniarum ingentes acerui, medicum ſuum accuſantes, nec tam inſcitiam in illo, quàm hoſtilem animum damnantes.

Quid? quòd creſcant in ægro mala, cùm ex vno plurimùm errore enaſcantur alij, morbíque è morbo, tanquam è fœcunda fontis vnius vena varij torrentes, proſiliāt: vt conſultius ſit ægritudinem vniuerſam ignauo aut hoſtili etiam animo neglectam iacuiſſe, quàm ignaram medendi manum admouiſſe: minúſque peccet qui exuto omni patris affectu, ſeueri vbique iudicis dexteram, ferrúmque & ignem adhibet, quàm qui medicationis imperitus fortuita, & in incertum caſura, aut obfutura admouet. Contingit enim non infrequenter vt imperitia medici leuiſſimus morbus, & paruo medicabilis, ad malorum extrema ægrum deducat: & qui ſibi, naturæque benignitati relictus, ſola nonnunquam mora curari poterat, inſcitiâ medici in vltimam

mam deſperationem protrudatur. tantum in omnem partem peritia imperitiáque valent; vt mors vitáque in prudentis imprudentíſve medici manu poſita ſit. Quanti viuerent, ſi in doctum medendi incidiſſent? quanti in Religione omni æuo ſtetiſſent, ſi medendi peritum Superiorem nacti fuiſſent? ceciderunt, non tam mali magnitudine, quàm indocta illius manu. Quanti in ipſa miſeram ſibíque aliíſque vitam trahunt, nec mentis tantùm, ſed & corporis viribus proſtrâti iacent, ingloria morte ingloriam vitam ſignantes, ſola imprudenti Superioris medicatione omni ſpe melioris valetudinis deiecti? ita in corpus etiam animo medendi imperitia tranſit. cùm illius ferè mala in corporum ſe ægritudines profundant, & hæ ex illis, tanquam è matris vtero naſcantur. Hinc non rarò videmus in omnem vitam, lentam plurimos animam in corpore mille morbis oppreſſo trahentes: quos vna Superioris medendi perítia leui attactu, ſub morborum initium, curare poterat, acceſſit imperita manus, & efferauit malum, & euertit quidquid erat ſpei valetudinis bonæ, & ad nulla ætate aut arte medicanda ægrum ſuum deduxit. Nam licet peritior poſtmodum accedat manus, eò tamen non infrequenter malum deductum eſt, vnde ad meliora reuocari nulla prudentia aut dexteritate poſſit. principes nimirum partes inſedit malum, & potiſſima

quæque

quæque depaſtus eſt morbus, vt à nulla quantumuis docta manu ſperari prudenter remedia poſſint.

Remedia.

E Serio diligentique meditationum ſtudio, piorumque librorum frequentata lectione, vſúque rerum experientiáque peritia paranda. Optimus ferè illę eſt, qui ex ſe magiſter plurima tulit, de genu non ſemel pugnauit, hoſtémque poſt liuores, vulnera, ſanguinem, toto tulit corpore, ab arena & ſanguine animos mutuatus: quique exemplo ſuo didicit non eadem omnibus pugnarum, & victoriæ genera præſcribenda eſſe: alia enim atque alia pro varia hominum conditione documenta tradenda ſunt. faciet hoc peritiſſimè, qui ex ſe didicit curationum genera ex morborum diuerſitate penſanda; ſed & pro ratione conſtitutionum, ac temporum etiam diſcrimine aliarúmque circumſtantiarum, medicamentorum genera adhibenda. Neque enim eadem omni tempore, & loco, omnique ætati, & conſtitutionibus, aut omnibus ſingulíſque omnia conueniunt. Iam varia morborum qualitas varia etiam curationum genera poſtulat; cùm è variis circumſtantiis medendi ratio pendeat, illę autem innumeræ propè ſint. Neceſſum proinde Superiorem virum eſſe prudentem, prouidum, ſingula circumſpe

circumſpectantem, diſquirentem ægritudinum cauſas, morbum ipſum, ægri conſtitutionem, quæ etiam in eo ſperari, quæ timeri poſſint. Prudenter in hanc ſententiam poſt Nazianzenum Gregorius: *Non vna eademq́; exhortatio cunctis congruit, quia non cunctos par morum qualitas aſtringit. Sæpe namque alijs officiunt, quæ alijs proſunt: quia & plerumque herbæ quæ hæc animalia enutriunt, alia occidunt; & lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat; & medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit; & panis qui vitam fortium roborat, paruulorum necat.* Vt meritò inclamet: *Ars eſt artium regimen paſtorale; quis autem cogitationum vulnera occultiora eſſe neſciat vulneribus viſcerum? & tamen ſæpe qui nunquam ſpiritualia præcepta cognouerunt, cordis ſe medicos profiteri non metuunt: dum qui pigmentorum vim neſciunt, videri medici carnis erubeſcunt.*

In proleg. Paſt. par. 3.

In Paſt. par. 1. c. 1

Quid? quòd & ipſe, in quo verſatur, locus, domeſticíque, & contubernales aliquid adferant momenti iuſtæque conſiderationis, vt omnia omnino Superioribus in remediorum applicationibus accuratè expendenda, nihílque indiſcuſſum relinquendum ſit: & ſæpe à tenuiſſimis rebus remedia petenda ſunt. à locorum enim, ſociorum, Superioris, muneris mutatione, aliíſque longè his inferioribus, magna aliquando ſperari poſſunt. plurimùm verò

intereſt,

Digitized by Google

intereſt, temporis rationem habere, conſtitutioniſque ægrientis animi; ne turbata, nec ſatis compoſita mente, aut etiamnum exaſperata, curatio admoueatur. Componet illius prius animum Superior, furoréſque primos, efferatáſque procurſiones vt ignarus præteriet: at vbi depulſis Aquilonibus reſederint animo fluctus, quibus iactabatur, manum admouebit paternam, licet iudicis poſtea opus foret; in qua tamen nunquam patris perſonam exuet: vt dum æger patitur iudicem, ſentiat patrem; plúſque adeò ſemper medicamenta habeant patris, quàm iudicis, etiam cùm iudicis nomen induendum erit.

Proderit etiam in primis magnos viros audiſſe, aut legiſſe, qui ſuo, aut aliorum exemplo edocti, varia vt morborum, ita curationum genera norunt. Habemus hîc monentem Chryſoſtomum: *Contraria contrarijs curare medicorum filij iubent. ex crapula ergo nata eſt febris? inedia morbum corrigunt. ex triſtitia quis infirmus eſt? lætitiam huic aptam medicinam eſſe ducunt. Sic & in animæ ægritudinibus fieri oportet. Iram torpor excitauit? induſtria hãc repellamus.* Habemus Gregorium: *Cæleſtis medicus ſingulis quibuſque vitijs obuiantia adhibet medicamenta. Nam ſicut arte medicinæ calida frigidis, frigida calidis curantur: ita Deus noſter contraria oppoſuit medicamenta peccatis, vt lubricis continentiam; tenacibus largitatem; iracundis*

Hom. 5. ad pop. Ant.

Homil. 32. in Euang.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

cundis mánſuetúdinem; elatis præciperet humilitatem.

Frequens deinde ac diligens per diem conſideratio plurimùm momenti adferret. qua dum commiſſum ſibi gregem ſeriò Superior voluit, variáque in ſingulis morborum genera, varias etiam medelarum excogitat formas, nullis aut induſtriis aut laboribus parcit, quò ægrienti ſubueniat, morbum leuet, monitis, precibus, lacrymis; durioribus etiam, ſi morbi genus duriora poſtulat: ad quæ tamen nonniſi mitioribus tentatis, & neceſſitate coactus deſcendat, memor ſe eſſe patrem.

Animos inſuper ad curationem neceſſum adferre magnos, qui nec magnitudine, nec morborum difficultate terreantur: vt ingenti in Deum ſpe fretus, nuſquam de ægroto deſperet Superior. fruſtra enim medicinam cogitat, qui illam à deſperatione inchoauit. Audere, victoriæ initium eſt.

In ſpiritalis denique medicamenti præſcriptione conandum, vt quà ſuauitate ac benignitate, quà variis in affectum amorémque prouocantibus æger medico concilietur, amaréque incipiat, fidémque dictis adhibere. Sic fiet, vt morbi magnitudinem indicanti fidem adhibeat, & medicamenta, licet acerbiora, lubens admittat; maximè cùm ſibi perſuaſerit, ab amore hæc nata.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT V.

Neglectus in curandis ſuorum morbis.

NAſcitur hic ex ignauo quodam Superiorum tepore, dum aut promouendi inſtituti, aut propagandæ Dei gloriæ, aut ſalutis ac profectionis ſubditorum zelo carent.

Ex emendationis quadam deſperatione, dum aut robori ſuo diffidunt, aut de ſuorum virtute deſperant, aut difficultatibus territi, manum curationibus admouere formidant: qua benignitatis ſpecie nihil crudelius inueniri poteſt. augentur enim & recrudeſcunt per interualla morbi, & extremis periculis proximus eſt qui patitur. bene Sapiens: *Erudi filium tuum, ne deſperes.* & alibi: *Correctio tribuit ſapientiam.* *Prou.19.* *Prou.29.*

Quòd remedia in omnibus molliora, & extremam tantùm cutem tangentia admoueant, nuſquam verò ad malorum radices manum mittant, contenti palliata quadam medicatione, imitantes eos qui exteriori ſtibio & purpuriſſa intus latentem fœditatem contegunt, quíque candido linteo, nulla alia medicatione obuoluunt vlcera, non cogitantes eruptura illa aliquando maiori damno, aut vicina quæque ac intima demum corporis peſtilenti

ſanie

ſanie ſua in ſimilem malignitatem pelle-ctura.

Hinc fit primò, vt inferiores dum non perſentiſcunt mala, quibus in dies magis magíſque immerguntur, labantur in deterius,& antè lapſum, quàm periculum, aut præcipitium ſentiant, ſera poſt ruinam medicatione.

Secundò,vt perſuadeant etiam ſibi inferiores, bene ſecum agi, & regia ſe incedere via,cùm videant nulla Superiorum accedere monita,communi illa perſuaſione ducti,qua plerique arbitrantur ea à Superioribus probari, quæ non improbantur; nec morbos iam eſſe, quibus nulla medicamenta admota,ſed ſigna aut veſtigia valetudinis bonæ.

Et non iam patres, ſed hoſtes tales eſſe, nemo non videat, qui cogitauerit ex hoc Superiorum neglectu, quæ priùs leui medicationis attactu curari poterant, ita increſcere mala, vt ferro & ignibus poſtmodum opus ſit;& qui initio ſui ſine dolore, ac quaſi inter ſomni delicias curari morbi poterant,mora ipſa exaſperatos, omnem paternam manum magnitudine ſua vincentes, non niſi iudicis vſtione & ſectione medicari poſſe. Hinc illi inter dura hæc medicamenta eiulatus & lacrymæ, Superiorum ſuorum neglectum, barbarámq; in nimia clementia indulgentiam accuſantes. Sanè tales plurimis exitio fuêre, & deſertæ auctores vocationis; neque enim

ad

Digitized by Google

ad extrema hæc malorum veniſſent, ſi vigili cura morborum principiis ſeriò Superiores inuigilaſſent, & in ſemine ſuo, aut tenero adhuc frutico, paternis zizania manibus ab agro Dominico auertiſſent: at vbi incuria excreſcere illa in validas arbores paſſi ſunt, non niſi à ſecuribus & flamma remedia ſperanda ſunt.

Atque hinc magnorum ſæpe ingeniorum, non ſine ingenti Religionis damno, excidia nata ſunt: quæ quò maiora ſunt, eò ferè validiùs admittunt noxia, imbibúntq; altiùs & potentiùs; credas in fœcundum ſolũ ſemina iacta fœneraria redhibitione, quibus ſi manum admoueris, dum adhuc herbeſcunt zizania, ſeménque bonum pro maligno inſeueris; nullo negotio & illa viceris, & centupla fœneratione Domini aream horreáque beabis.

Et mihi ferè hi Superiores ſimiles videntur iis qui oceani tempeſtates, dum adhuc minantur, & eminus fluctus denunciant, contemnunt, nec antè de portu fugáque cogitant quàm vbi irata intumuiſſe maria, iráſque fremitúſque ſuos vomentia ſenſerint; cùm hîc tanquam ſideribus colliſuri iaculantur & excutiunt, ibi immani hiatu vado tanquam ſepulcro reconditùri præcipitant ratem; ſcopulis nimi um illiſi, de ſalute & fuga meditantur, tabulam circumſpectantes; dum fruſtra iam portum littoráque neglecta ſperant. antè oportuit, neglexerunt: rationem reddituri

Digitized by Google

Domino commiſſi ſibi gregis, animáſque pro animabus ſuorum poſituri, ſeueriſſima aliquando iudicis ſententia feriendi. ita monet Proſper: *Superior ſanctè viuere debet propter exemplum: certus quòd ei nihil ſua iuſtitia ſuffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur. & quid ei proderit, nō puniri ſuo, qui puniendus eſt alieno peccato?*

De vita cōtemp. lib. 1. c. 20.

Remedia.

A Seria Superioris in omnem partem intenti vigilantia petenda ſunt; nulli parcendo, quà monendo, quà blandè ſuauitérque vulneris morborúmque loca pertractando, leniendo, fouendo: grauiora & acriora, ſi qua neceſſitas exigat, medicamenta adhibendo, nuſquam malis indormiendo, aut tenuitatem vulneris negligendo: certus à minimis initiis ad ſumma deueniri, & à tenuiſſimi vnguis frictu ad mortem properari. *Nemo vitia palpet, peccata diſſimulet nemo, nemo dicat. Numquid cuſtos fratris mei ego ſum? eſt enim cōſentire, ſilere cùm arguere poſſis: & ſcimus quia ſimilis pœna facientes maneat & conſentientes.* Bene Proſper: *Si peccantem video, & non ſolùm non arguo, ſed etiam ei peccanti conſentio, participem me eius damnationis efficio: & in omnibus peccantibus pecco, quando eos quos ſcio peccaſſe vel peccare, quadam crudelis animi malignitate nō increpo.* In Superiore maximè hoc locum habet, qui nō ſolius charitatis, ſed iuſtitiæ legibus ad ſuorum monitionem & corre-

Bern. in ſerm. de S. Ioanne Bapt.

Lib. 3. de vita cō-temp. c. 23.

ctio

ctionē tenetur. quò grauiorē etiam vindicem Domini manum vereri meritò debet. Hinc illud Auguſt. *Qua in re non vtiq; parem, ſed longè grauiorem habent cauſam, quibus per Prophetam dicitur: Ille quidem in peccato ſuo morietur, ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram. Ad hoc enim ſpeculatores, hoc eſt, populorum præpoſiti, conſtituti ſunt in Eccleſijs, vt non parcant obiurgando peccata.* *De Ciuit. lib. 1. c. 9.*

Illud interim in curationibus caueat, ne à potētioribus illas ordiatur, cùm à lenioribus remediatio inchoanda ſit. quòd ſi quando, vt in obduratis morbis euenire ſolet, ad grauiora remedia decurrendum fuerit, meminerit illud Auguſt. *Moleſtus eſt medicus furēti phrenetico, & pater indiſciplinato filio; ille ligando, iſte cædendo, ſed ambo diligendo. Si autem iſtos negligant, & perire permittant: iſta potiùs falſa manſuetudo crudelis eſt.* & Gregor. *Qui non corrigit reſecanda, committit: & facientis culpā habet qui quod poteſt corrigere, negligit emendare.* Sanè ſi patrē in omni ſuorum correptione Superior ſe oſtenderit, nō grauatè de manu patris etiam vſtiones perferet filius, certus à paterna manu ignes ab amore naſci. ad quos non niſi in extremis, & poſt mitiſſima tētata decurret. vbi viderit mali magnitudinem minora vincere, deſcendet inuitus ad maiora: deſcendet tamen. cùm melius ſit per hæc filium viuere quàm ſine his perire. *Ad Bonifac.* *In regiſtro.*

Digitized by Google

Pari deinde cum ſubdito conatu radici-bus extirpandis manum admoueat, paternè tamen ſemper, nec niſi in extremis malis iudicis perſonam induat. certè, *ſi non ex iactantia, ſed ex miſericordia, & cum quadam pietate cōpatientis animi caſtigamus, & illi nos ſentiant non minùs peccatis ſuis moueri, quàm noſtris; aut in bonum ſtatum reformati, nobiſcum Deo gratias agent, aut ſi adhuc eos in peccato tenet peccandi dulcedo, & ſalutem ſuam nobis curæ eſſe cernẽtes, malum reddere pro bono voluerint, malle debemus eorum inimicitias, qui noluerint emendari, contrahere, quàm Dei offenſam, dum peccantes palpamus, incurrere.*

Proſp. ſup. c. 23.

Frequentes deinde ſuas ad Deum preces iaculetur, lacrymas pœnitentiis miſceat; orationes etiam ſuorum, tacito tamen nomine, maximè in morbis grauioribus, indicat; maioréque ſemper cura & conatu internis animorum, quàm corporum inualetudidibus incumbat.

CAPVT VI.

Impatientia in inferiorum curatione.

QVæ res ad extrema morbum impellit, illiditque afflictam hanc ratem, tentationum fluctibus quaſſatam, in breuia & ſcopulos, aut inextricabile periclitanti profundum.

Es

Et ſanè non eſt prudentis medici, deſperare de ægritudine, nec deſtituere ęgrotum, etiam cum extremo ſpiritu luctantem; cùm non ignoret ſalutem etiam tantùm non ab vltimo ſpiritu non rarò redditam. Et nautæ quoties inter cæli marı́ſque minas naufragio etiam iam facto, colliſa naui, totóque oceano fluctuãte, tabula ſalutem repererunt? Quominùs decet Superiorem laboribus ſuccumbere: etiam de genu pro filio pugnabit, ſi pater eſt; corpúſque vitámque pro filij ſalute obiiciet. nam ſudorem lacrymáſque ſpargere, vulgare eſt: ſanguinem proinde lubens profundet, ſi qua neceſſitas occupauerit, quando nimirum in illum locum deductam rem viderit, vt aut pereundum filio, aut ſanguis parenti fundendus ſit: eóque magis, quò periclitantis de ſalute filij ſollicitudo omni meritò patri vita carior eſſe debet. ab hac enim temporaria, & non multò pòſt peritura, à filij ſpiritali vita, aut morte, æterna pendent.

Quòd ſi oculos Superior ad ſe reflexerit, morbóſque, quibus aliquando iactatus, aut iactari etiamnum poſſet, votáque ſua, quibus illis leuari calidè exoptauit, maximè malis ſæuientibus, & extrema minitantibus, medicamentáque ad quæ non frigidè reſpexit; facilè poterit exemplo ſuo doctus, ingenti non tantùm commiſeratione, omni indignatione ſepoſita, ſed & prompto alacríque animo benignam

Digitized by Google

facilémque curationi manum admouere: memor votorum ſuorum, reguláque illa communi ductus, qua monemur ea & ſollicitudine, & amoris ac benignitatis oſtẽtatione, curam ægrientium habere, qua ſimilibus malis preſſi, noſtri ab aliis haberi volumus.

Iuuabit etiam illa cogitatio, quòd nihil ſtolidius omniũ iudicio reperiatur, quàm cùm medicus, patérque ægroto indignatur filio, & pro medicamento aſperiora propinat verba. Quis enim nõ arbitretur, nõ patrium hoc, ſed barbarum eſſe pectus, quod in mediis febrium ardoribus, malíſque præcordia exedentibus, pro conſolatione & medela, exardeſcit in ægrum filiũ? quaſi non expleat feritatem illius morbi ſæuitia, nec ſatis indignationi ſuæ litatum ſit, niſi morbi aſperitatem aſperioribus etiam verbis augeat. Idem accidit Superioribus, qui interna febri iactato filio minas & indignantia verba pro medicamento propinant: quò enim hæc ſpectant, niſi vt creſcat morbus & præcipitio proximum filium vltrò impellat pater, qui eripere poterat?

Et Superiorum hæc in ſuorum morbis indignatio nihil eſt aliud, quàm ingens mali exaſperatio: nam ferè ad extrema ex hac proſiliunt; & quod leui attactu, mollibúſque frictionibus curari malum poterat, ignibus, & ſecuribus tentatur.

Accedit, impatientiam animum conturba

turbare, proſpectumque ſalutarium medicamentorum auferre; obuia proinde, ac fortuitò oblata arripiuntur, nocitura plurimùm magis quàm profutura; conſequiturque non rarò medendi ſalutiſque quædam deſperatio, & ex hac totiùs curationis neglectus. Hinc eſt illud Sapientis: *Impatiens operabitur ſtultitiam.* Et, *Qui patiẽs eſt, multa gubernatur prudentia; qui autem impatiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam.* Et, *Vir iracundus prouocat rixas; qui autem patiens eſt mitigat ſuſcitatas.* Prou. 33. Prou. 14. Prou. 15.

Sequuntur inde graues in inferioribus animorum à Superioribus alienationes, indignationes, oblocutiones, detractiones, animus ad imperata inuoluntarius, ad ſpiritualia nauſeabundus, torpórque ſpiritus totius, mœrores denique ac melancholiæ graues, ad certum interitum ducentes.

Ingens denique diffidentia naſcitur, & cùm de parentis affectu deſperent, iudiciſque auerſentur, antè immoriuntur malis, quàm vt ea indignabundo iudici, imprudenti medico, inclementi patri aperiant: *neque enim audent ei neceſſitatem ſuam aperire*, niſi in vltima deſperatione, cùm omnem manum medicam malum ſuperat, cùm nihil iam ſupereſt præter mortem certam miſerrimámque. Bona. de 6. alis c. 5.

Audiant verò duriores hi Superiores in ſuorum malis, grauiter querentem Dominũ: *Quod infirmum fuit non conſolidaſtis,* Ezec. 34.

quod ægrotũ non ſanaſtis, quod confractũ eſt non alligaſtis, quod abiectũ eſt nõ reduxiſtis, quod perierat nõ quæſiſtis: ſed cũ auſteritate imperabatis eis, & cum potentia. Audiant monentem: *Porta illos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum.* Audiant etiã D. Bernardum: *Vt quid grauatis iugum veſtrum ſuper ceruices diſcipulorum, quorum vos potiùs iugum portare debetis? ponite onera, producite vbera, pectora lacte pingueſcant.* Et cùm *ſit proprium officium paſtoris docere virtutes, ſi vitioſos negligit, quos docebit? ſi medicus fugit ægrotos, quos curabit? ſi fortis tyro declinat impetentes ſe, quomodo aſſequetur triumphum gloriæ? ſi negotiator negligit merces in quibus magna lucretur, quomodo poterit ditari?*

Num. 11

Ser. 23. *ſuper Cant.*

Bon. de 6. alis cap. 5.

Remedia.

GLoriæ conſideratio, quàm è filij ereptione Superior apud Deum hominéſque ſperare poteſt ac debet.

Obligationis, qua inferiori, tanquam filio parens, obſtringitur, cuius cura illi à Domino demandata, cuiúſque animam à Superiore ſeuerè Deus exiget.

Vtilitatis, laborantis filij, & corporis vniuerſi ex illius curatione, ſperatæ.

Gratitudinis conſideratio, perpetuáque periculis erepti grata memoria & recordatio.

Quòd ſi ad ſe oculos Superior reflexerit, ad morbos, delictáque ſua; perfacile ei

ei erit, indignationem ponere, impatientiam exuere, clementiam & longanimitatem induere. ſi enim iuſta alioqui dignáque in illum indignatione vſus fuiſſet Deus, quoties grauior aliqua offenſio interceſſit, in quibus non iam ignibus arderet? Vtatur proinde in delictis morbíſque ſuorum ea moderatione, patientia, benignitate, quam à parente & iudice Deo ſuo expectat: memor elegantis in hac re ſententiæ Auguſtini: *Bonitas facit amabilem diſciplinam, & diſciplina efficit inculpabilem bonitatem. bonitas ſine diſciplina delictorum mater eſt: & diſciplina ſine bonitate triſtis quædam amaritudo viuendi. ſcientiam autem ſibi poſtulat Dauid, vt nouerit ſapienter diſtinguere qui ſint termini bonitatis, & quam debeat habere diſciplina menſuram: ne fortè aut nimiæ remiſſionis vitio bonitas inconſulta fœdetur, aut diſciplina durior ipſa ſui auſteritate crudeleſcat.* Hom. 4. inter 50. Memor etiam illius Sapientis: *Vir iracundus prouocat rixas, & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum procliuior.* Pro. 19. Quare modeſtè, *maturè & benignè ad ſingula reſpondeat, & impetum feruoris reprimat, ne in voce, aut vultu, ſeu moribus impatientiam oſtendat. tunc enim magis proficit per patientiam, & tandem deuincit, quos impetuosè agendo prouocaret.* Bon. de 6. alis cap. 5. *teſte Sapiente (Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem.) vix enim commotio commotione ſedatur. Impatientia enim* Pro. 15.

Digitized by Google

Prælati & Superioris confundit quæ promouere poterat bona.

CAPVT VII.

Acerbior correctio.

Moral. lib. 20. cap. 3.

DIui Gregorij Magni verba ſunt: *Qui præeſt, ea ſe circa ſubditos menſura moderetur: quatenus & arridens timeri debeat, & iratus amari; vt eum nec nimia lætitia vilem reddat, nec immoderata ſeueritas odioſum. ſæpe enim ſubiectos frangimus, dum plus iuſto vigorem iuſtitiæ tenemus: qui profectò vigor iam iuſtitiæ non erit, ſi ſe ſub iuſto moderamine non cuſtodit*. vt bene Iuo: *Immoderatus rigor diſciplinæ quos corripit non corrigit, ſed in laqueum diaboli præcipitanter impellit*. qui ſi frequentetur, obdureſcit ſubditorum animus, callúmque ſeuerioribus factis monitíſque obducit: in conſuetudinem deinde ac tanquam in naturam acrimonia vertitur, totúſque homo denſo quaſi ſopore aut nebula inuoluitur, vt nec profutura quidem videat.

Epi. 82.

Speratus deinde fructus omnis perit, dum ſubditi ſibi perſuadent, ex indignatione quadam animi, perturbatione, alienatione, aut adnato quopiam aut accerſito odio monita naſci potiùs, quàm ex commiſerantis, aut patris, aut benigni medici

dici affectu, aut emendationis aut perfectionis ſtudio.

Exurgit deinde melioris ſpei, aut rei, aut amoris loco, exacerbatio, & à Superioribus vehementior alienatio, querimoniis, oblocutionibus, ac non rarò etiam detractionibus permiſta.

Vileſcit denique Superior apud ſuos; plurimúmque illi de nominis æſtimatione decedit, non apud ſuos tantùm, ſed & apud alios. neque enim imperioſior ſæuiórque illa ratio domeſticis limitibus continetur; decurrit per regna, nec raró ad externos. quæ res non leuiter propagationi diuinæ gloriæ, religionis, ac proximorum ſaluti impedimento eſt. Semel enim concepta de Superiore opinio vbi inualuit, exſcindi vix poteſt; vt iam non niſi cum muneris abdicatione deponi poſſit.

Et quid à tali Superiore ſperari poteſt, omnium ab illo ſuorum animis alienatis? Sanè coacta imperia diu ſtare non poſſunt, minùs etiam incrementa ſumere. illa ætatem ſentiunt, diuitéque creſcunt augmento, quæ amore ac beneuolentia continentur.

Et in coactis, ſeruorũ ac mancipiorum more, imperantis oculo deſeruient; mens imperia auerſabitur: ac ſi clàm eſſe res poſſunt, negliguntur. ſin ſæuiora imperia cogant, cum faſtidio peraguntur, & tanquam de ſuperficie imperata raduntur, nec vltra extremam præceptorum cutem itur.

Digitized by Google

Accedit, pudore poſito, effrons iam animus, cuius teneram frontem acrior correctio indurauit, & depudere docuit, verecundia omni exuta; nec vltrà, publicè an palàm increpes, colorem mutabit; ſtabit interritus, ſaxo quàm homini ſimilior; & ferè ſeipſum in duritiem animat; credes cataphractum, & armis vndique cinctum: ita aduerſus acriora imperia firmauit pectus. incudem arbitreris, malleis densè ſubactam, & repercutientem verbera, adeóque & verbere duriorem, quaſi ab illo robur mutuetur.

Et grauis in Superiore error eſt, ab vſtulantibus medicationem inchoare: à mitioribus curatio inſtituenda eſt, nec ad illa veniendum, niſi vis mali molliora reſpuat: ac tum etiam cautè & prudenter ad ignes aut nouaculam eundum: vt ſentiat æger, non voluntate medici, ſed mali neceſſitate ad illa trahi. conandúmque quantum fieri poteſt, vt ipſe æger non illibenter acriora patiatur; non quòd hæc amet, ſed quòd ſalutem, quam videt ſine his non poſſe parari, deſideret. quod vbi Superior tanquam medicus perſuaſerit, non magno negotio vltrò incurret in duriora, ferrúmque & ignes ſi non amabit, feret tamen ſaluti conſequendæ.

Verùm magna opus dexteritate & efficacia, potentíque perſuaſione; ac niſi patris ſenſerit manum, non domini, aut ſæuientis iudicis, nequicquam ſudabitur. quòd

quòd ſi verum parentem ſenſerit, induet filij affectū, nec quidquam illi iam atrox, quod à veri patris ſibi venire perſuaſerit dextra; ac plus etiam ab amica huius manu amabit verbera, quàm acriora à iudice verba, aut ab amarulento vultu indignantia monita, imò quàm ab indignabundo ore ementita oſcula.

Vnde in omni correctione primò ſe amare, patrem eſſe, nec aliud quàm filij ſalutem velle, inuitum deinde ad duriora venire oſtendat: excitétque in ſubdito filialem affectum, & confidentiæ magnæ fortes imprimat aculeos: operam ſuam ſpondeat, commiſereatur laboranti: quòd ſi lacrymas ille profuderit, miſceat, ſi poteſt, ſuas: ac quaſi conſilium petens, roget, quod ægro in tanto malo remedium occurrat: addat deinde aliquid de ſuo: ac ſi maiora ille proponat, moderetur & mitiget, & non magno labore rem omnem ad felicem exitum deducet. Bene in hanc ſententiam Auguſtinus: *Nunquam alieni peccati obiurgandi ſuſcipiendum eſt negotium, niſi cùm internis interrogationibus examinantes noſtram conſcientiam, liquidò nobis coram Deo reſponderimus, dilectione nos facere. quidquid enim lacerato animo dixeris, punientis eſt impetus, non charitas corrigentis. Dilige, & dic quod voles. nullo modo maledictum erit, quod ſpecie maledicti ſonuerit, ſi memineris ſenſeriſque te in gladio verbi Dei liberatorem hominis eſſe velle* *In c. 6. epiſt. ad Galat.*

ab

De ſerm. Dom. in monte. *ab obſidione vitiorum*. & alibi : *Piè cautéque vigilandum eſt, vt cùm aliquem reprehendere vel obiurgare nos neceſſitas coëgerit, primùm cogitemus, vtrùm tale ſit vitium, quod nunquam habuimus, vel quo iam caremus. ſi nunquam habuimus, cogitemus & nos eſſe homines, & habere potuiſſe: ſi verò habuimus, & non habemus, tangat memoriam communis fragilitas, vt illam reprehenſionem, aut obiurgationem, non odium, ſed miſericordia præcedat: ſi autem cogitantes noſmetipſos inueuerimus in eo eſſe vitio, in quo eſt ille, quem reprehendere parabamus: non reprehendamus, neque obiurgemus, ſed tamen congemiſcamus, & non illum ad obtemperandum nobis, ſed ad pariter cauendum inuitemus.*

Remedia.

Moral. lib. 13. cap. 12. MOnemur à Magno Gregorio : *Sunt nonnulli ita diſtricti, vt omnem etiam manſuetudinem benignitatis amittant: & ſunt nonnulli ita manſueti, vt perdant diſtricti iura regiminis. vnde cunctis rectoribus vtraque ſummopere ſunt tenenda, vt nec in diſciplinæ vigore benignitatem manſuetudinis, nec rurſum in manſuetudine diſtrictionem deſerant diſciplinæ: quatenus nec à compaſſione pietatis obdureſcant, cùm contumaces corrigunt; nec diſciplinæ vigorem molliant, cùm infirmorum animos conſolantur. regat ergo diſciplinæ vigor manſuetudinem,*

Digitized by Google

ſuetudinem, & manſuetudo ornet vigorem, & ſic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. & alibi: *Neceſſe eſt vt quiſquis ſanandis vulneribus praeſt, in vino* (Samaritani exemplo) *morſum doloris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis: quatenus per vinum mundentur putrida, per oleum foueantur ſananda. Miſcenda ergo eſt lenitas cum ſeueritate, faciendum quoddam temperamentum ex vtroque, vt neque multa aſperitate exulcerentur ſubditi, neque nimia benignitate ſoluantur. ſit itaque amor, ſed non emolliens: ſit rigor, ſed non exaſperans: ſit zelus, ſed non immoderatè ſæuiens: ſit pietas, ſed non plus quàm expediat parcens: ut dum ſe in arce regiminis iuſtitia clementiáque permiſceant, is qui praeſt corda ſubditorum & terrendo demulceat, & tamen terroris reuerentiam demulcendo conſtringat.* & antè: *Curandum vt rectorem ſubditis & matrem pietas, & patrem exhibeat diſciplina: atque inter hæc ſollicita circumſpectione prouidendum, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa.* *Paſtor. par. 2. cap. 6.*

Proderit in hac re frequentata hæc cogitatio, Memento regere, vt regi voles; nec quidquam in alio experire, quod in pari delicto in te nolles. Sepone perſonam iudicis, indue patris; amari malis, quàm timeri; neque quidquam metu peragas, quod amore poſſis, memor verborum Proſperi: *In domo iuſti etiam qui imperant, eis ſeruiunt,* *Proſp. ſent. 163.*

Digitized by Google

ſeruiunt, quibus videntur imperare. quia non dominandi cupiditate imperant, ſed officio conſulendi: nec principandi ſuperbia, ſed prouidendi beneficentia. Bene Iſidorus: *Qui delinquentem ſuperbo vel odioſo animo corrigit, non emendat, ſed percutit. quidquid enim proteruus vel indignans animus protulerit, obiurgantis furor eſt, non dilectio corrigentis.*

Lib. 5. de ſum. bono.

Iuuabit diligens perſonarum & morborum conſideratio, prudentium medicorum more; neque enim omnium conditio morbúſque eadem medicamenta admittit. & grauiſſimus error illorum eſt, qui in omni populo, perſona, ætate, morbo, tempore, eadem medicamenta adhibenda cenſent. lenia enim quidam maximo admittunt fructu, dura noxio ferè euentu hauriunt; potentioribus alij exſtimulandi ſunt, mollia contemnunt, adeóque exaſperatur his ſuauibus malum & irritatur, fruſtraneo ac nocituro etiam euentu.

Magna proinde cautione, ac prouida in his circumſpectione opus eſt: minus tamen vniuerſim delictũ eſt in mitioribus, quã in acrioribus peccare: & facilior in illis venia, & promptior emendatio eſt. quòd ſi quem viderit conatum ſuperandis malis adhibere, manum illi porrigat qualem lapſo ſibi aut labenti porrigi vellet, memor Sapiẽtis: *Ne ſpernas hominem auertentem ſe à peccato: neque improperes ei. memento quoniam omnes in correptione ſumus.* & Apoſtoli:

Eccli. 8.

Si

Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. talem nimirum, teſte Bonauentura, *ſatisfactionem imponite, per quam agnoſcat pondus reatus ſui; ita tamen clementer, ſicut tibimet velles alium compati, ſi tali peccato delinqueres.*

Ad Galat.6.

De 6. alis c.7.

CAPVT VIII.

Paternæ gubernationis neglectus.

ILlam niſi Superior quà verbis & externa beneuolentiæ oſtentatione, quà rebus potiſſimùm ipſis ex ſincero, non ſimulato paterno affectu natis, oſtenderit, ita vt inferior reipſa patrium in ſe Superioris animum perſentiſcat, ſibíque penitus perſuadeat, tali in ſe Superiorem affectu duci; fruſtra filialem erga ſe ſubditorum amorem affectúmque ſperabit. vt certiſſima in inferioribus affectuum regula è Superiorum affectu petenda ſit: qui ſi per omnia patrius ſit; filialem etiam in ſubditis expectet, ſi ſæcularem, politicum & deſpoticum dominatum ſapiat; ſimilem in ſubdito affectum ſperet; famulitiámque potiùs obſequentiam, quàm filialem, mandatorúmque executionẽ à timore magis, quàm ab amore natam. nam cùm in Superiore

non ſentiat inferior patris animum, ſed domini, fit vt ſeruilem, non filialem affectum reponat.

Atque hinc quanta naſcantur incommoda & difficultates, nemo paulo prudentior non videat. Suboriuntur enim vtrimque diffidentiæ, & dum ſolo exteriùs placendi ſtudio ſubditus ad imperata rapitur, ſuperficie potiùs tenus mandata exequitur: ac ſi celari facta ſua poſſe putat, aliorſum potiùs, & ad ea, quæ à Superioris voluntate alieniſſima ſunt, ducitur.

Sequuntur deinde vtrobique pro re nata ſuſpiciones variæ, animorum alienationes, murmurationes, tecta vtrinque conſilia, ac ſimulationibus omnia plena. Quòd ſi pergat Superior in hoc neglectu, neglectum in inferioribus excitabit obſeruantiæ ac venerationis in ſe debitæ. neque enim hæc ſperari poteſt, filiali amore à paternæ gubernationis neglectu extincto. Exurgunt deinde ſolertiſſimæ in inferioribus, minimorum ac abditiſſimorum in Superiore defectuum inueſtigationes; carpendi nimirum ac reprehendendi in eo quem auerſantur ſtudio, prouocati. ita quæ beneuolentia, patriúſque amor ac profuſio, natúſque ex his affectus tegere ſolet mala, indignatio auerſióque è paterno neglectu, ac gubernandi duritie nata, palàm aperit, & omnium oculis obiicit, adeóque & in virtutibus ipſis impro

probanda numerat. ita ſubdola & ingenioſa omnis alienatio eſt, in laudibus damnanda reperit. decurritúrque tandem in apertum oblocutionum ac detractionum campum: nec vſquam, nec vlli altiſſimè etiam defoſſæ rei parcitur; ac nec apud exteros quidem ac Religionis hoſtes. milléque excogitantur & inueniuntur modi, iugum à paterno imperio alienum excutiendi. bonis artibus non licet, decurritur ad malas: cùm ſatis ſit dominum excuſſiſſe. nam cùm ſentiant ſe filiorum loco non haberi, non agnoſcunt Superiorem patrem. & cùm dominum nolint; noménque hoc omne auerſentur, vt qui in paternam ſe vltronea traditione tutelam, non in hominis imperia coniecerint; fit vt nullum molitionum finem faciant, donec ſe alienis in Superiore à paterna gubernatione legibus exemerint.

Denique fruſtra apertam conſcientiæ retectionem ſperabit Superior talis. ignorabit ſuorum morbos, labetúrque grauiter in ſpiritualium medicamentorum applicatione, in perſonarum deſignatione, in munium diſtributione, ac in vniuerſa commiſſi ſibi gregis cura. nam cùm interioris hominis ac conſcientiæ nuda quædam ſinceráque in ſubdito explicatio filialem confidentiam præſupponat, hæc verò paternum in Superiore affectum; fit vt, ſi hoc Superior careat, nullis perſuaſionibus induci inferior poſſit, vt ſe tanquam

patri

patri filius aperiat, cuius patrium in ſe affectum non experitur. & cùm ſemper vereatur iudicem, aut dominum, non facilè ſe æger vt patri, aut medico explicabit: teget potiùs omnia, & ſe animámque in perimentia diſcrimina coniiciet, quàm vt in Superiore, iudici ac domino, vulnera & quibus iactatur pericula aperiat.

Naſcitur verò hic paternæ gubernationis neglectus, aut ex ambitioſa dominandi libidine; aut è mentis quodam faſtu, dictorum factorúmque ſuorum auguſta æſtimatione, aliorum contemptu & neglectu; aut ab innata quadam aſperitate, moroſitate, faſtidio, ac nauſeantis animi tædio, dum nil alienum placet, diſplicent omnia, eóque magis quò magis domeſtica; aut ab anima humanarum miſeriarum immemore, mentéque commoueri neſcia, & malorum in ſe ignara, aut cæco amore ſui rerúmque ſuarum abrepta. vt omnino optandum ſit inferiori, Superiorem conſequi probatum per omnia, qui & mala tulerit, & ſub aduerſantibus ingemuerit, de genu pugnauerit, mixtúmque puluere ſanguinem fuderit, remediáque ex ſe didicerit, factus ex ſe ipſo medicus, dux & magiſter; quò compati, mederi, anteuertere mala, occurrere venientibus, aut illata pellere ſciat: quíque è malis periculíſque ſuis rèliquos metiatur: qui nihil putet eſſe negligendum, nulli ſecurè indormiendum, nullúmque quocunque etiam ex

Digitized by Google

ceſpite inſurgentem hoſtem contemnendum, certus à minimis ingentia damna dari, regnorúmque etiam validiſſimorum interitum à minimorum contemptu & neglectu nata; maioráque adeò à minimis illata damna, quò ferè magis neglecta: cùm pulſo timore mala creſcunt, ac nimiùm ſecuros ſui inopinatos opprimunt.

Remedia.

FRequens in Superiore cogitatio paterni in omnes affectus Dei. vt ad illius formam & imitationem paternam in ſibi commiſſos gubernationem inſtituat; maximè cùm cogitauerit, præeſſe ſe illis, quos cæleſtis Pater in filios ſibi adoptauit, coheredes vnigeniti Filij ſui. quæ dignatio meritò vnumquemque Superiorem in paternum affectum excitabit, omni deſpotico depoſito, ac quaſi in exilium acto.

Suo deinde ſe Superior pede metiatur, videátque quales in ſe Superiorum ſuorum affectus optet, patrios an deſpoticos: excitétque in ſe tales, quales aliorum in ſe deſiderabit. Certiſſima hæc bonæ ac religioſæ gubernationis regula eſt, qua fortiter ſibi ſerióque propoſita, non facilè Superior à recto aberrabit.

Amari velit, non timeri; cogitétque imperata ab amore nata, ab amore peracta, diuturniora, ſinceriora, tutiora, pacatiora, & laude etiam digniora eſſe.

Per

Perpendat ſecum frequenter, quantò filialis amor ſeruili timori præponderet: illum verò ſperari non poſſe, niſi ipſe priùs paternum in ſuos affectum induat.

Iuuerit etiam in primis, ſi vltronea & non rogata beneficia, ac ſollicitudinem in ſuorum neceſſitatibus impendat, idque infirmitatis potiſſimùm tempore, ſiue ab animo illa, ſiue à corpore profecta fuerit. paternè compatiendo, remedia malis præſcribendo, vltrò compellando, excitando, ac in ſpem meliorum prouocando, opem ſuam operámque pollicendo, medicum in corporum morbis conſulendo, in omnem demum fiduciam, ſpémque paterni in ſe affectus inferiorem excitando. doleat cum dolente, commiſereatur patienti, ac in omnem ſe formam vertat, vt ſuorum ſaluti conſulat; cogitétque ſe non tantùm patrem, ſed & pro rerum exigentia matrem; vt etiam vbera norit præbere ſitientibus, melláque vináque iis, qui amaro ac triſti ſunt corde: nec quidquam omnino intentatum relinquat, quod patrius, adeóque & matris ſuggerere in cariſſimorum filiorum ægritudine affectus ſolet. multa patrum matrúmque exemplo perferat, quamdiu infirmitas ægrum filium tenet; nec facilè ad grauiores admonitiones accedat, quamdiu malum ſæuit, febríſque ſiue illa animi, ſiue corporis languentem filium poſſidet: pulſo malo, tum demum ſeria, ſed paterna tamen, ſi neceſſum, mo-

nitio

Digitized by Google

nitione agat: ita vt ſentiat ſubditus, à paterno, non ab indignabundo & deſpotico affectu monita naſci.

Quòd ſi admonitiones paternæ, & benignæ inſtructiones fruſtra fuerint adhibitæ, imitandi erunt periti medici, qui non ex odio, ſed amore ferrum & ignes, aliáque remedia inſuauia ægrotis adhibent. Bon. de 6. alis, cap. 4.

Imitetur deinde in ſuorum malis Apoſtolum, *pro Corinthijs ſemper gratias agentem, pro Epheſijs genua flectentem, pro Philippenſibus omnibus ſemper in cunctis orationibus cum gaudio deprecantem, pro Coloſſenſibus non ceſſantem poſtulare & orare, Theſſalonicenſium memoriam facientem in orationibus ſine intermiſſione*; atque cum eodem Paulo dicat: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Chriſtus.* ſic enim fiet, vt in quam volet partem ac virtutem ſuos ducat: maximè ſi præeat ipſe exemplo, ac dux facti fuerit. neque durum erit filio patrem ſequi, & generoſo, nec degenere calcatu, æmuláque quadam laude, anteambula illius veſtigia premere, vt vel ſolo etiam rubore ſecuturus ſit filius ſi patrem agnouerit, paternúmque in ſe pectus ac ſollicitudinem expertus fuerit. neque enim credi poteſt quantum in omnem partem intentus patris animus, ac de filij profectu ac ſalute ſollicitus, poſſit, quantum ad ardua quæque audenda calcar addat, & incitamentum præbeat. Bonau, ſuprà, cap. 4. Gal. 2.

CAPVT

CAPVT IX.

Exigua cura interni ſpiritus.

HInc paulatim ſuccreſcunt zizania, & dum cultura negligitur, ſilueſcit ager, ſpiniſque ac ſentibus repletur; fœcundúſque antè gratúſque Domino, ſterileſcit; & quæ vuas ſolebat, labruſcas vinea profert.

Naſcuntur deinde pro ſpiritualibus ſæcularia, & quæ priùs ſuper niuem dealbata erat anima, nunc denſa nocte tegitur: inuoluitúrque tetra ac inimica ſpiritualibus nube, quæ fulgoris ſui radios longè antè latéque multorum bono variè ſpargebat. ſermo illi priùs, dum ſuper grege ſuo excubabat Superior, cæleſtis, diuinarúmque rerum grauidum pectus diuina profundebat; nunc illius neglectu, nil niſi nocitura, & ſæculum ſuum ſonantia promit.

Tepeſcit inde Religioſus, & pro ardoribus, nauſea quædam ſuccedit ſpiritalium rerum, nec vltrà ſuauem ſibi optatúmque cibum amplectitur anima; magis etiam faſtidit ac ſpernit, & toxica illi videntur, mortéque acerbiora, quibus antè ingenti plenus gaudio lætus paſcebatur.

Et vt nulla ferè re alia quàm culturæ neglectu perit ager, ita nulla re alia magis quàm interni cultus neglectu Religioſus.

Cùm

Cùm enim natura proni ad zizania ſimus, vt nihil præter tribulos, ſolis ignibus natos, relicta ſibi natura proferat; fit, vt niſi aſſidua cultura, diligénſque in omnem partem ſtudium acceſſerit, fruſtra horreo Dominico reponendam meſſem ſperes. Quin adeò, niſi perpetuetur labor, hîc putando, ibi vellendo, alibi radicitus excaudicando; ferróque etiam & ignibus nõ rarò ſæuiendo; ſuffocabitur quidquid melioris ſeminis ſuperieceris, mirabeiſque indolebíſque ſerò, nihil meſſi, aut horreo reponendum relictum eſſe.

Deterius etiam eſt, quando non tantùm negligitur interni ſpiritus cura, ſed contrariis etiam nocituris diſtinetur; aut ſæcularium occupationum anxia ſollicitudine tantùm non inſepelitur animus, vt erigere ad ſuperna, aut inflectere ad interna ſe non poſſit, mole aut tempore ſæpe ipſo excluſus, vt in deſuetudinem planè interni cultus veniat: ſic enim fit, vt etiam dum volet, omni conatu ad ſpiritus culturam ſe attollere nequeat, negotiis tanquã molaribus aut rupibus oppreſſus: quæ vbi totum inſederunt hominem, vertũtur quaſi in naturam, & domeſtica fiunt, nec expellendi poteſtas reliqua: imò cùm vna ferè ex alia occupatio ac negotiatio naſcatur, ac velut in denſo nemore arbores mutuò implicentur, aut tanquam hedera parieti, ſic animis innodetur, nulla aut arte aut induſtria repellas.

Deterius etiam, cùm ex aſſuetudine ſæcularium rerum delectatio quædam ſubnaſcitur, quæ ipſa magnitudine ac multitudine ſua ſi creſcat, fruſtra cæleſtia cogitabis. oblectatione enim rerum humanarum animus captus, non metitur æterna, nec ceruices ad futura circumfert, nec ad illum perennem cælorum ſolem perpetua negotiorum nube nebuláque cinctus, oculos deflectit: inhæret nimirum terræ, aſſuetus illi; omnémque cogitationẽ ſuam, & quidquid habet virium, profundit in ſæculum, vt nullum ſuperſit interno ſpiritui robur, quod omne pondere ſuo & oppreſſerunt & enigorarunt res aliæ: neque duobus in ſolidum ſe dare mens humana, niſi ſingulari Dei munere, poteſt.

Iam ea externarum internarúmque rerum pugna eſt, vt perquàm difficilè mutuò ſocientur, ac ferè altera alteram pellat, nec in vno ſtabulare ſoleãt pectore. Quòd ſi quis contendat poſſe: ingens ſanè illud neceſſum eſt eſſe & robore, & vaſtitate ſua nobile. quod perrarò in hac vita conceſſum eſt homini, & è millibus vix vni aut alteri. Tam enim ex aduerſo pugnantibus, & quæ ferè totum hominem depoſcunt, incumbere, arduum omnino eſt, & quod humanas propè vires excedit. quantum enim plus vni conceſſeris, tantum alteri ademeris. creſcunt ſecularia? decreſcunt ſpiritualia, auctibúſque illorum hæc minuuntur: ménſque tota

tota ab illis obſeſſa, vix cæleſtibus locum dare poteſt. non poſſumus nimirum ſimul mammonæ ſeruire & Deo. alter deſtituẽdus eſt. partiri obſequia dominorum diſparitas non permittit. nec inimica ſigna aduerſantia in vna ſacramenta concedũt. vni qui ſe ſacrauit, alterius hoſtilitatem profeſſus eſt. Dabit proinde ſe Religioſus Deo, diuiníſque ſe totum mancipabit, cuius rei potiſſima cura à Superioris vigili ſtudio dependet: à quo commiſſi ſibi gregis rationem depoſcet Deus, animáſque ſanguinémque ſuorum, ſalutémque interitúmque illi in primis aſcribet, vt à cuius ſeria ac in omnem partem intenta excubatione, aut neglectu, tota ferè ſubditorum ſalus pendeat.

Remedia.

SEria in Superioribus inuigilatio in ſpiritalem profectum ſuorum, diligénſq; obſeruatio ſingulorum, quem quiſque ex orationibus fructum, quem ex mortificationis ſtudio referat; quàm ſeriò ſinguli his incumbant; quo ardore ac zelo in proximorum ſalutem ferantur, quem in virtutibus progreſſum faciant.

Accurata conſcientiæ & non perfunctoria redditio, vt ſe totum aperiat inferior, quò nihil internarum rerum Superiorem lateat. inlatentia pericula, meritò metuenda damna cognoſcat, quò tem-

perare moderarique externarum rerum curam poſſit, ſciátque quibus illæ tutò, ac minori ſpiritus detrimento committi poſſint. quam ille cognitionem nulla è re certiùs, quàm ex inferioris ſincera retectione cognoſcet.

Moderatio domeſticarum recreationũ, maximè in iis quæ ſæcularitatem ſapiunt, aut minùs religioſam conſuetudinem, ac modeſtiam.

Remotio ac reſectio ſæcularium negotiorum, quæ ſpiritũm atterere ſolent, languorémque torporémque inducere. ſeponat proinde, quantum licet, externa, quiſquis interna amat. ſi ab obedientia ad illa agatur, quantum poteſt temporis animo ſuffuretur & Deo. non poteſt horas integras? poteſt medias. negãtur mediæ? defruſtare ex his modica poteſt. Neque vllę tam denſæ ac implexæ occupationes ſunt, quæ frequentibus ad Deum aſpirationibus iter claudant. etiam in medio foro, inter roſtra & forenſes actiones euolare ad cælum mẽs poteſt. libera nimirum ſuſpiria ſunt: nec vllis compedibus, aut agendarum rerum molibus impediuntur: nulla hæc tyrannis aut exercitus intercludere poſſunt. quibus ſi aſſueuerit animus, & familiares ſibi aſpirationes fecerit, etiam inter ſæculi huius aſperrima coniuncta mens viuet Deo. Quòd ſi neglexerit ſalutaribus hiſce mentem paſcere, mirabitur non multò pòſt exangue pectus, emedullatum cor, vitalibus

ſuis

ſuis deſtitutum: ſeróque ingemiſcet, & retrò reſpiciet, aut ad meliora manum protendet, ingenti vndique mole oppreſſus.

Capvt X.

Remiſsio in gubernando.

NEque enim ſatis eſt, mala vitare: nam & ſeruus ſciens voluntatem domini ſui, & non faciens, plagis vapulabit multis: & ferè ab eiuſmodi Superioris remiſſione omnia mala naſcũtur. vniuerſa enim religioſa diſciplina labaſcit: qua cadente, tanquam reſerato vitiorum aditu, omnia ſimul ſubintrant mala. nam cùm natura proni in libertatem ferè trahamur; ſi deſit obſeruator, cenſor, monitor, ſponte in nocitura toto impetu voluimur, & iam licere arbitramur, quod Superiorum indulgentia permittitur.

Quid? quòd non repreſſa vitia virtutis nomen ſortiuntur, abeúntque tandem illa in naturam, cùm familiaria ac domeſtica facta fuerint. ſeróque Superior medicinam cogitat, cùm vniuerſum hominem, domúmque ægritudo occupauit; quod in Superiorum ignaua clemẽtia fieri conſueuit. Quare ſi aut naturæ quadam facilitate, aut noxiis illis opinionibus Superior ductus, quibus quidam árbitrantur

omnia omnibus concedenda, nulli petita negända, numquam peccari poſſe clementiâ, nulla remiſſionis delicta eſſe, ſola beneuolentia ſubditos in officio continendos; metum omnem, increpationes, monita grauiora ſeueriorá que abeſſe à religioſa domo debere; ſolius benigniſſimæ matris, ac de ſinu & vbere lactentis ac ludentis perſonam induendam, numquam maturioris patris, minùs etiam iudicis, minas proinde pœnáſque ab hac domo ablegandas; quare ad quod quis vltrò non properet ac propendeat, numquam compellendum, ſed neque generoſioribus in quacumque ægritudine medicamentis vtendum, conſultiúſque eſſe ægrum inter dulcia & mellea perire, quàm per ignem & ferrum conualeſcere: ſi his inquam Superior tanquam certis gubernationis regulis inhæſerit, vniuerſam religioſam domum euertet, peccabítque in ipſo bonæ gubernationis limine, neque quidquam ad reuellenda omnia religioſa firmamenta potentius reperiri poteſt; quódque certiùs cum omnium religioſarum familiarum inſtitutione pugnet. ſperare enim ſingulos ſuopte ingenio virtutum ſemitam decurſuros, nec ad dextram aut ſiniſtram declinaturos, nulliſque incitamentis tanquam calcaribus impellendos, nullis cohortationibus grauioribus metúmque incutiētibus, ab omni omnino rectæ gubernationis regula aberraſſe eſt. quò enim in omni

omni Religione regulæ, conſtitutiones, monita,& alligatæ tranſgreſſoribus pœnæ, ſi ſingula ſingulis permittenda, ſi nullius vultus contriſtandus, nemo mœrore afficiendus, nihil negandum roganti? Imò quò Superior, & obedientia tota? neque enim aut Superioribus opus eſt, ſi cuiuſcumque propenſionibus obſequendum eſt; aut obedientiæ locus eſt, ſi omnium deſideria Superiores expleant, permittántque ſingulis quod cuiuſque voluntas, aut pronus in quamcumque rem animus ſualerit: quin magis Superiores inferioribus obtemperant,& illorum in his veriùs, quàm horum obedientia eſt.

Accedit, quòd hæc Superiorum remiſſio affinis interminatoriæ nauſeantis Domini ſententiæ ſit, *quia tepidus es incipiam te euomere ex ore meo*, vt faſtidire illum videamus languorem hunc, & tanquam nauſeantis à tepore fœdiſſimi vomitus protrimentum: eo magis quo nocentior hæc Superiorum quàm inferiorũ remiſſio ſit, cùm illorum eat in exemplum, obambulet regna, ac in poſteritatem etiam virus ſuum iaculetur. quo fit; vt quidquid delictorum ex hac remiſſione ortum fuerit, in Superioris caput redundet. Hinc eſt illud Gregorij. admonendi ſunt, *ne dum nimis humanam pacem deſiderant, prauos hominum mores nequaquam redarguant,& conſentiendo peruerſis, ab auctoris ſui ſe pace diſiungant: ne dum humana foris* *Paſt. p. 3. c. 23.*

 iurgia

iurgia metuunt, interni fœderis diſcuſsione feriantur.

Nolo tamen in Superiore nimium rigorem, nolo perpetuam ſeueritatem, vultum contractum, imperia ſæculum redolentia: amorem volo & ex amore imperia nata: hîc patris; ibi matris, alibi medici, ſed & iudicis, ſi qua neceſſitas occurrerit, perſonam indui. quinimò minùs noxia perpetua patris dextra, quàm matris vbera ſunt, minoribúſque periculis obnoxia rigidior quàm mollior ſemper manus; vt non tam certa præcipitia ſint à ſerij ſemper obſeruatoris fronte, quæque nuſquã parcere didicit, quàm à molli materno ſinu; neque toties in pœnitenda, ac nullo poſt ingenio aut arte emendanda cadet, qui nullâ maturitatem, grauitatem, ſeueritatem clementiâ, quàm qui nullâ clementiam ſeueritate temperat.

Et Dei exemplo diſcimus etiã in amiciſſimis mollia ſeuerioribus miſcere, neque ſemper mella propinanda, & aſperioribus nonnunquam monitis Domini exẽplo in Petro, etiam cariſſimos coërcendos. nunquam creſcet in virum, qui de materno ſemper collo pendet & vberibus. per aſpera & dura ad magna contendimus. nunquam ad ſui vitiorúmque prauorúmque affectuum cognitionem ac victoriam deueniet, quem remiſſus Superioris animus mollibus ſemper fouet, metuítque redarguere, aut maturioribus mo-

nitis

nitis ab illicitis nociturísque reuocare. Sanè quem diligit Dominus, caſtigat, vt amoris indicium caſtigatio ſit; & non caſtigaſſe, non amaſſe ſit. Nunquam verò ne verborum quidem maturiore caſtigatione opus eſſe, à cælo, non à ſæculo ſperandum eſt. quinimò vſitatiſſimum in omni Religione eſt, optimos etiam viros, ob leuia & diurna delicta quædam, grauiùs fortiúſque ſupráque delicti magnitudinem moneri, non tam delinquentium quàm aliorum cauſa, vt dum patientiam in non promeritis intueñtur, diſcant in meritis animum componere, & ad modeſtiæ normam dirigere.

Jam quid ſperari poteſt à familia, cui Superioris remiſſio in omnem libertatem habenas laxauit, in qua cuique voluntas ſua pro regula, affectus pro Superiore eſt? quid non timeri? exulat paulatim hinc omnis virtus, ſuccedunt vitia, ad quæ natura quaſi obtorto collo rapimur. ſed & in ipſum Superiorem inſurgitur. ſequitur remiſſionem venerationis neglectus ac contemptus, è quibus oblocutiones naſcuntur ac detractiones. Nec priuatis hæc parietibus cõtinentur, viciniam complent, vrbéſque totas peruagantur, plurimúmque apud externos de ſanctimoniæ ac probitatis æſtimatione detrahitur: à quibus initiis ſperata animarum ſalus corruit, quam veneratio & auctoritas, & conceptæ probitatis opinio ferè tutatur & prouehit.

Digitized by Google

Petrus Chryſo. in epiſt.

Hæc eſt illa remiſſio per quam vnus ædificat parietem, & alius linit, per quam laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ: imò per hanc canes muti non valentes latrare per conſenſus vniformitatem, faciem & ſimilitudinem peccatorum aſſumunt, ſicut ſcriptum eſt, Vſquequò iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis?

Remedia.

FRequens recordatio commiſi ſibi à Domino gregis, ſeueræque exactionis concreditæ ſibi villicationis.

Incommodorum, quæ ex hac remiſſione naſcuntur, apud animum ſuum commemoratio, vt illorum magnitudine territus magis ſeriam excitatámque gubernandi rationem induat. De Heli D. Leo: *Meruit eorum delicta tolerando, diuinæ iuſtitiæ vnà cum filijs ſententiam experiri, propterea quòd ſegni indulgentia diſſimulauit plectere peccatores.*

Epiſt. 76.

Fortis tenáxque inſtituti obſeruatio, frequénſque in ſe prouocatio amoris vocationis ſuæ: ſic enim fiet, vt cùm ſeipſum tanquam diſcuſſo ſomno excitauerit, aut tanquam depulſo frigore in amorem inſtituti ſui inflammauerit; nihil omittat illorum, quæ ad Religionem ſartam tectam ſeruandam neceſſaria ſunt, in omnem bene agendæ rei occaſionem intentus. Neque difficile eſt, ad quæ amamus potenter

ferri,

Digitized by Google

ferri, & generoſo auſu difficilia quæque tranſuolare, nulla magnitudine terreri, nullius vultum pertimeſcere, nec ferrum, nec ignem perhorreſcere, quando propoſito ſibi fini neceſſaria ſunt, ducúntque ad rem amatam, nec alia via ad illam. Excitet verò ſe Domini verbis: *Confortamini,* 2.*Para.*
& non diſſoluantur manus veſtræ: erit enim 15.
merces operi veſtro. Iſtæ manus Prælati ſunt *Bona. de*
inſtantia in agendo, & patientia in ſuffe- 6. *alis*
rendo, quod grauat. quæ ſi non diſſoluantur *cap.* 5.
per deſidiam, ſeu intolerantiam, merces æterna ei cumulatur.

Diligens regularum omniúmque conſtitutionum obſeruatio. faciet hoc omnis vacationis ſuæ amator, cui vigor & inſtituti valetudo bona cordi eſt, qui lacertos illius, robora, colorémque ſanguinémque totiúſque corporis habitudinem bonam amat. cúmque illa in animi remiſſione ſtare non poſſit, excutiet torporem hunc, vigiliq́ue cura in exactam illarum obſeruationem incumbet, nullis etiam acribus medicamentis parcendo, quando tuendæ valetudini neceſſaria ſunt.

Proderit etiam, ſi tacitus ſecum ſæpe cogitauerit, in omnibus omnino rebus humanis, niſi aſſidua cura indefeſſúmque ſtudium interceſſerit, labaſcere quidquid magnum. videmus hoc in hortorum, nemorum, vinearum, agrorum cultu. quoties in illis noxia euellenda, putanda? quoties ferro opus & duriore manu? quoties

à radicibus ſæuiendum? nec ſumma tantùm arborum ſecanda, quin & euertenda ſurſum deorſum omnia, viſceráque rimanda, ſiquod fors nociturum abditum latet fibris, ſiquæ ſterilitas defixa inhæret terris. ſed & ab ignibus fœcunditas petitur, & ſterile ſolum flamma fœcundatur. vſque adeò ſæuiiſſe prodeſt. Idem in animorum hortis vſu venire diſcet, quiſquis euenta rerum maiorúmque exempla ſerius inueſtigator luſtrauerit.

Neque interim deſperabit aut concidet animo Superior, ſi non omnia è voto ipſius ſucceſſerint. Neque enim *mirum ſi omnes conatus animarum rectoris non proficiant in omnibus, cùm nec Dei operatio proficiat in omnibus ad ſalutem ipſorum. Omnia enim quæ ſeminantur non conualeſcunt, & qui theſauros effodiunt, libenter multam terram eruderant, vt modicum auri vel argenti reperiant. Animare verò debet rectorem ad laboris tolerantiam, quòd non minùs meretur in illis qui deficiunt, quàm in his qui maximè proficiunt. Plus laborat doctor in indocili, quàm in docili diſcipulo, & ideo apud iuſtum æſtimatorem laboris plus meretur. In terra ſterili & ſaxoſa agricola plus laborat, & ſi fructus paucior, ſed fructus maior. Et quæ difficiliùs elaborantur, ſæpe cariùs venduntur.*

CAPVT

CAPVT XI.

Facilitas, & indulgentia nimia.

DVm à recto bonóque, & inſtituti regula ſe patiuntur Superiores abduci, ídque aut innata quadam morum lenitate, aut difficultatibus victi, aut moleſtiarum fuga, aut monitorum faſtidio; aut quòd blandi faciléſque haberi velint, aut denique omnibus placendi ſtudio: quas res omne Religionis robur exedere, nemo non videt.

Neque enim deerunt vnquam optimarum legum tranſgreſſores, qui ſi viderint Superiorum conniuentiâ impunè omnia peragi, ad deteriora paulatim deſcendent, ad ea nimirum quæ ferro & ignibus indigeant. quod vbi accidit, merita cadit in Superiores querimonia, qui cùm nullo negotio principiis obſtare poſſent, maluerunt quæuis etiam permittere, ne quem ſuorum leui offenſionis metu terrerent, aut à ſe auerterent; quos poſtmodum eò patiuntur grauiores aduerſarios, quò acrioribus in inueteratis malis eruendis, remediis opus eſt.

Et ſanè non eſt hic amor, odium veriùs eſt, & hoſtile, non patrium pectus; cùm quæ non magno negotio poſſet in filiorum morbis pellere, crudeli indulgentia

ferrum

ferrum iubet expectare: dum dilata curatione computreſcit membrum, & ſola iam ſectione & ignibus mederi malo poteſt. Sanè qui amat, qui pater eſt, initiis medetur, peccantem filium corripit, non parcit. parcere odiſſe eſt, corripere amaſſe eſt. Hinc illud in exemplum omnibus Superioribus: *Quem diligit Dominus, corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi.* Apud Apoſtolum: *Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. In diſciplina perſeuerate. tanquam filijs offert ſe vobis Deus: quis enim filius quem non corripit pater? quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes, ergo adulteri, & non filij eſtis. omnis autem diſciplina in præſenti quidem videtur non eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet iuſtitiæ. Propter quod remiſſas manus & ſoluta genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris, vt non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.* Quæ ſi negligant Superiores, nec ſe veros patres, nec inferiores filiorum loco habent, nec imitatores Dei ſunt, qui de ſe ipſo, *Ego quos amo, arguo & caſtigo*; vt apud Dominum arguiſſe & caſtigaſſe, amaſſe ſit: ergo non caſtigaſſe, non amaſſe, adeóque odiſſe ſit. Hinc eſt illud: *Qui parcit virgæ, odit filium: hoc eſt, qui ſub ſpecie pietatis peccantem non corrigit, animam eius ad interitum mittit.*

Prou. 3. *Heb. 12.* *Apoc. 3.* *Bon. de 6. alis cap. 7.*

Neque

Neque quidquam in Religione malorum eſt, quod ex hac Superiorum indulgentia non naſcatur, & magnis vbique auctibus ingentia incrementa non ſumat. omnia enim vitia ſub hac arbore tanquam matre ſuccreſcunt, pullulántque ab hoc ſemel ſparſo iactóque ignauo ſemine. Nam cùm natura ferè proni ad vitia ſimus, ſi deſit qui huic animarum horto ſeriam ſollicitámque manum admoueat, veteris hominis reliquationes eruderet, ſurgentia euellat zizania, putationi incumbat, fœcũdioribus melioribúſque ſylueſtria inoculet, noxiorúmque fruticum, aridorúmque radices ipſas excaudicet; ſylueſcet, & in miricas exurget.

Iam cùm indulgentem vndequaque Superiorem viderit inferior, quid niſi malo malum adnectat? probare fors arbitrabitur, cùm non improbet. in Superiore enim non improbaſſe, probaſſe videri poteſt; vt qui damna cùm poſſit non fugit, amaſſe videatur; qui nocitura non deteſtatur, laudaſſe cenſeatur. omnia proinde quæ eueniunt aut ſubnaſcuntur mala, vni Superiorum indulgentiæ meritò adſcribi poſſunt.

Familiare verò in primis eſt, ex hac indulgentia, tanquam è ſemine ac radice, pullulaſcere mutuas æmulationes, animorum alienationes, murmurationes & obloquia, ſæculares mores, detractiones, laborum fugam, regularum omnium negle-

ctum,

ctum, ſpiritus teporem, ac mentis quoddam frigus ac gelu; orationis omniúmque propè ſpiritualium rerum nauſeam, ac quendam quaſi cæleſtium & ſpiritualium vomitum. nam ſperare vt cùm quemque ſibi reliqueris, ſinguli in ſolidarum virtutum ſtudium incumbant, fatuæ cuiuſdam fiduciæ eſt; maximè in iunioribus, quibus non exigua etiamnum vitiorum inhærent veſtigia, aut necdum in integrum domitis iis ac conſepultis; aut è tenera adhuc cicatrice, nouum è non vehementi frictione, imò non rarò è neglectu ſolo, vulnus timeri poteſt: adeóque cineribus adhuc tectus ignis veriùs, quàm extinctus eſt, qui indulgentia hac, & Superioris conniuentia ac incuria, perfacilè in nouas exurgere poteſt flammas; vt proinde perpetua opus Superioris vigilantia ſit, & in omnem partem circumſpectione, ne vel noua exurgant, vel erumpant vetera.

Intentam proinde ad ſingula mentem, oculóſque teneat, etiam ad infima fratrum munia. dici enim non poteſt, quantos hæc vigilantia curáque animos addat, quàm validè omnes in officio contineat, dum obſeruari ſe, ſiue in remunerationem & laudem, ſiue in ſerias monitiones ſentiunt; dúmque ibi veri patrisfamilias in filios intuentur affectum, alibi medici anxiam de ſuorum valetudine ſollicitudinem; modò paſtorem commiſſo ſibi gregi inuigilantem; modò Superiorem in ſub-

ductionem rationum ſubditorum ſuorum incubantem; in omnibus denique ſerium inueſtigatorem & obſeruatorem, quémque nihil domeſticarum rerum fugiat. ſemel enim concepta hæc opinio omnes in ſedulam commiſſarum ſibi rerum executionem prouocat, dum in oculis ſe ſuáque Superioris perpetuò verſari arbitrantur.

Et ferè qualis ipſe eſt, tales inferiores experietur. negligens ipſe & incurius eſt? ſocordes & ignauos expectet inferiores. vigilans & ſerius? excitatos promptóſque conſequetur. tantum in vtramque partem exemplum parentis, ducis, medici, Superioris valet, vt ab huius ferè moribus de reliquis iudicium ferre queas, & bona ſperare, aut timere mala poſſis. diligens ipſe, & vigilans, ac in omnem partem intentus? ſimiles experietur inferiores. Quid ſi inter hæc deliquerit aliquis, & culpa pœnam mereatur, memor ſit Sapientis: *Peſtilente* Prou. 19. *flagellato, ſtultus ſapientior erit: ſi autem corripueris ſapientem, intelliget diſciplinam.* & alibi; *Vir prudens & diſciplinatus non* Eccli. 10. *murmurabit correptus.* Si murmurauerit, habemus eundem interminantem: *Viro,* Prou. 29. *qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus, & illum ſanitas non ſequetur.* & prudenter alibi monet: *Melius eſt à ſapiente corripi, quàm* Eccli. 7. *ſtultorum adulatione decipi.* Hinc illud Pſalm. Pſalmiſtæ votum: *Corripiet me iuſtus in* 140. *miſericordia, & increpabit me: oleum peccatoris*

toris non impinguet caput meum.

Quòd ſi errantes & ab inſtituto deflectentes neglexerit Superior punire, audiat

De ſex alis c.3.

Bonauenturam: *Si non corrigit delinquentes, ſi permittit ſub ſe vitia creſcere, & conſuetudines malas oriri, & iam exortas roborari & dilatari, ſi videt Eccleſiaſticas obſeruationes dilabi, & tranſgreſſiones multiplicari, & pro poſſe non obuiauerit tam præſentibus malis, quàm imminentibus; triplicem Deo reddet rationem. Primò, pro ſua negligentia, quando non fecit ad quod officio tenebatur. nam ait:*

Sap.6.

Cùm eſſetis miniſtri regni illius, non rectè iudicaſtis, nec cuſtodiſtis legem iuſtitiæ, neque ſecundùm voluntatem Dei ambulaſtis. Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet. Secundò, quòd omnia peccata ſubditorum, quæ poterat & debuerat correxiſſe & præcauiſſe, imputantur ei, vnde dicit

Cap.33.

Ezechiel: Si non fueris locutus, vt cuſtodiat ſe impius à via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur: ſanguinem autem eius de manu tua requiram. Tertiò, pro abuſione honoris & poteſtatis ſibi collatæ, quam ad propriam gloriam & commodum retorſit, & non ad quod data ei. Tollite ab eo talentum (ait Chriſtus) & inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium. Oſtendat ergo bonus zelator, quantum diligat Deum, in eo quòd beneplacitum eius in ſe & in alijs promoueat: nec ab hoc zelo molleſcat per deſidiam, nec labore

laſſe

laſſetur, nec cõſilijs flectatur, nec aſtutijs circumueniatur, nec amicitia, nec blandimentis deliniatur, nec minis terreatur, nec per diuturnam prauæ conſuetudinis præſcriptionem deſperet, quin ſuũ officium exequatur.

Remedia.

FRequens malorum, quæ ex hac indulgentia naſcuntur, conſideratio, bonorúmque, quæ ex accurata regularum omniúmque ordinationum obſeruatione promanant, vt à quibus Religionis valetudo bona, flos, viror, robúrque pendeat.

Pœnitentiarum in Religione receptarum vſus, quas vti neque acerbiores, ita neque indulgentiores eſſe conuenit: quòd ſi quando morbi vis ac malignitas acriores adhibere cogat; ſentiat tamen infirmus, à paterno hæc affectu, & valetudinis ſtudio, non ex animi exacerbatione, aut ſolius iudicis tribunali proficiſci, verbis ad omnem ſuauitatem ac manſuetudinem compoſitis, quæ amorem, & emendationis deſiderium, non vindictam, aut minùs ordinatum affectum loquantur. bene Sapiens: *Corripe amicum, ne fortè non intellexerit & dicat, Non feci; aut ſi fecerit, ne iterum addat facere.* quo magis inferiorem, qui Superiori filij loco eſt? Eccli. 19.

Exempla hîc proponi poſſunt ab omni Reipub. militiæ, priuatæ etiam familiæ, filiorúmque inſtitutione; cùm pleraque ex illis

illis nimia Superiorum lenitate, & ignaua quadam facilitate perierint; & quæ aut opibus aut robore prima, ad humilem ferè arenam, hoſtiliáque genua deducta fuerint. & grauis ſanè in indulgentiorem in peccata filiorum ſuorum Heli ſententia
1. Reg. 3. Domini eſt: *Eò quòd nouerat indignè agere filios ſuos, & non corripuerit eos, idcirco iuraui domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus vſque in æternum.* & ſecuta prædictionem miſe-
1. Reg. 4. randa indulgentis patris mors. *Cecidit de ſella retrorſum iuxta oſtium, & fractis ceruicibus mortuus eſt.* in quem locum eſt il-
Paſt. par. 2. cap. 6. lud Gregorij: *Quia falſa pietate ſuperatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud diſtrictum iudicē ſemetipſum cum filijs crudeli damnatione percuſſit.* vt meritò Superiores omnes terrere hoc exemplum debeat.

Capvt XII.

Diſſimulatio in ſuorum malis.

DVm verentur Superiores, ne mœrore afficiant ſuos, ne offendant, ne à ſe alienent, ne querimoniæ ſubnaſcantur, ne pacata turbent. Hinc conniuentiæ, religioſæ diſciplinæ relaxationes, omniúmque pedetentim neglectus, dum à paruis initiis ad maxima properamus: familiare in

in humanis malum. de his autem Superioribus dici illud Prophetæ ex perſona increpantis Dei poteſt: *Speculatores eius cæci omnes, neſcierunt vniuerſi, canes muti, non valentes latrare.* & illud: *Quòd ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit, veneritq́; gladius, & tulerit de iis animam; ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram.* Speculatores Superiores ſunt, qui ſi munere ſuo functi fuerint, periculorum monuerint, nec inferiores obaudierint, meminerint illud Domini: *Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cùm vobis id, quod timebatis aduenerit. cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit: quando venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia. tunc inuocabitis me, & non exaudiam: manè conſurgent, & non inuenient me, eò quòd exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint, nec acquieuerint conſilio meo, & detraxerint vniuerſæ correptioni meæ.* Sanè qui Superioris correptionem contempſerit, Dei contempſiſſe iudicandus eſt, cùm vices Dei Superior obeat. quò maior etiam cura Superiori incumbit, cui vices ſuas commiſit Deus, ſeueram ab eo exacturus rationem commiſſi ſibi gregis: cuius non tam affectum ac propenſionem, quàm

Iſai. 56.

Ezech. 33.

Prou. 1.

quàm neceſſitatem ac vtilitatem intueri Superior debet, Deíque ac patris perſonam induere.

Non eſt autem veri patris nocitura filiis permittere ne doleant. prudentes illæ lacrymæ ſunt, quæ excutiuntur noxiorum amotione: ingemiſcat filius, dummodo perimentia amoueas, bene eſt; ne ſeriùs poſtea ingemiſcat pater, & non profuturas profundat filius lacrymas, parentis diſſimulatione natas. Non eſt amor, venena permittere, & nociturum ferrum: odium eſt, amoris palla tectum. neque medicus ille laudandus, qui ne offendat, ne mœrore afficiat ægrum, morbum ſimulat, remedia negligit. Indignetur æger, exurgátque in iras acerbioribus medicamentis prouocatus, non ideo aut deſperandus morbus, aut deſtituenda curatio eſt. laudabit vbi conualuerit, & duras medici ſui manus præmio afficiet, exoſculabitúrque vbi pulſo morbo, malíſque quibus opprimebatur, bona ſua ſenſerit. Prudenter Sapiens, *Qui corripit hominem, gratiam poſtea inueniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.* Sin inclementi commiſeratione motus medicamina in ſeram curationem diſtulerit Superior, damnabit meritò æger inhumanam hanc benignitatem, nec tam manſuetudinem, quàm crudelitatem inclamabit. Idem fiet in animorum morbis; totam accuſationem, indignationémque ſuam vertet in noxium hunc

Pro. 28.

Digitized by Google

hunc diſſimulatorem: qui cùm mederi poſſet malo, maluerit creſcere, cúmque admouere manum debuiſſet, leuibus etiamtum initiis, ac quaſi in ſuperficie ludente ægritudine, diſtulerit curationem, donec in præcordiis ſæuiret malum. Hinc illa Sapientis monita: *Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabis delicias animæ tuæ.* &, *Qui diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagella, vt lætetur in nouiſſimo ſuo, & nõ palpet proximorũ oſtia. qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorum in illo gloriabitur. qui docet filiũ ſuũ, in zelum mittit inimicũ, & in medio amicorum gloriabitur in eo.* filij autem Superiorum inferiores ſunt, & veriſſimorum patrum veriſſimi filij. Prou. 29. Eccli. 30.

Quòd ſi alius acceſſerit Superior, priore munere defuncto, qui ſuorum inuigilauerit malis, quíque ſerius vbique periculorum monitor manum admouerit, qui damna properantia, ac ceruicibus imminentia, ac iamiámque ruitura præcauere voluerit; miratur monitorem ſuum, tantorúmque periculorum denunciatorem, qui morbum in eam diem nullum ſenſerit, ægritudinem prorſus ignorauerit (vt fieri conſueuit vbi in naturam abierunt morbi) & exurgit non rarò in indignationes, nec credit denuncianti; quin aut ab alieno in ſe animò monita hæc promanare, aut ex inanibus nimiúmque credulis Superioris ſui ſuſpicionibus, aut è molitionibus aliò tendentibus arbitratur; ſequuntúrque non

non leues animorum alienationes, murmurationes etiam, & obloquia, & fiunt tales acerrimi Superiorum obſeruatores & cenſores, ſi quid fortè in illis deprehenderint, quo ſuſpiciones haſce ſuas alant, dicta factáque illorum in ſiniſtram ferè & deteriorem partem interpretantes, vt cauſæ ſuæ æquitatem tueantur.

Si pro ratione muneris ſui pergat Superior, aut erumpunt in pœnitenda, & ad odia grauéſque detractiones, & ad malorum denique vltima deſcendunt: aut ſi in morbi, quo detinentur, periculorúmque cognitionem venerint, vniuerſa indignatio prolabitur in priorem Superiorem, malorum diſſimulatorem: illum accuſant & damnant, cuius immiti ſilentio, & ignaua diſſimulatione mala creuerunt. Et ſæpe ad tantum præcipitium mala venerunt, vt pedem in tutum retrahendi nulla ſpes affulgeat, omnéque medicamenti genus malum aſpernetur. Hinc inter monita & curationem gemitus & dura trahuntur ſuſpiria, mœroríque indignatio miſcetur, & grauior etiam melancholia, quam non niſi cum vita æger deponet, dum de victoria ſui, mali magnitudine victus, deſperat, &
Ierem. 15. inclamat cum Propheta: *Plaga mea deſperabilis renuit curari.*

Quòd ſi initiis, & in herba adhuc ludentibus malis, tenero adhuc caule, manum prior admouiſſet Superior, nullo hîc opus eſſet ferro. & ſanè gaudebit quiſquis

ſapit

Digitized by Google

ſapit inferior; morborum ſuorum principiis à Superiore occurri, paternámque manum admoueri. Scit enim verum illud eſſe Sapientis: *Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio ſapientum commorabitur. qui abijcit diſciplinam, deſpicit animam ſuam: qui autem acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis.* & illud: *Qui diligit diſciplinã, diligit ſcientiam: qui autem odit increpationes, inſipiẽs eſt.* Denique *egeſtas & ignominia ei qui deſerit diſciplinam: qui autem acquieſcit arguenti, glorificabitur.* Quare lætabundo animo corripientem excipiet patrem: at vbi inualuit malum, & ignibus iam opus eſt & ferro, antè aut animam aut vocationem ponet, quàm duri iudicis admittet manum.

Prou. 15. *Prou. 12.* *Prou. 13.*

Remedia.

A Vigili Superiorum cura petenda, vt nec minima quidem negligat, certus ex his magna etiam oriri: modico fermento totam non raro maſſam amareſcere; modico felle mella vináque corrumpi nobiliſſima; modico veneno ingentia damna dari; vnáque non raro ſcintilla oppidorum flammas enaſci. Ille agri ſui prudens cultor eſt, qui zizania in ſemine, tanquam in matre & vtero, priuſquam naſcantur, lucémque aſpiciant, aut in aliorum oculos incurrant, perimit.

Cogitet, deinde Superior mala, quæ in

ortu leui medicari manu poterant, vbi adoleuerint, & robori iam ſuo innixa ſteterint, non niſi valentiſſima dextera, potentiſſimiſque medicamentis, & in ceruicem ſæpe ſuperioris ruituris curari poſſe. poterant initio componi non magna querimonia: neglexit; excreuerunt in arbores, vt ferro iam opus ſit & ignibus, illis excidendis. Quid? quòd non vnius, vbi inualuerint mala, ſæpe interitu medicamenta adhibeantur: nam vbi ſerpendo plures ſecum traxerunt, agrúmque non rarò vniuerſum venenaria ſua lue infecerunt, non leuia meritò timeri poſſunt, cùm in vnum inſurgant omnes, doleántque ſibi eripi, quę longa iam conſuetudine propè in naturam ac regulam abierunt.

Si cogitauerit deinde damna ex infelici hac diſſimulatione naſcentia, periculáque vniuerſo corpori imminentia, ſeuerámque extentámque in vindictam Dei in diſſimulatores manum, præmiáque cælo ſeruis in omnem partem excubatoribus repoſita; facilè ſe ad vigilem curã ſollicitudinémque prouocabit.

Nemo denique ad noxias haſce diſſimulationes deſcendet, qui ſoli Deo innititur. hic enim extra ſpem metúmque poſitus, nullius gratiæ, beneuolentiæ, indignationi quidquam tribuit, Deo inhærens, à quo ſolo vt verè metuenda, ita & ſperanda veniunt.

CAPVT

CAPVT XIII.

Studium placendi ſibi ſubditis.

DVm aut ſubditorum metuunt oblocutiones, aut terrentur ſcriptionibus: aut nolunt offendere quos cõmodos ſibi arbitrantur, quóſque dictorum, factorúmque ſuorum laudatores experiuntur.

Accedit metus temporalium rerum, dum verentur ne in earum aut tractationibus, aut conſecutionibus minùs vtilem fidámque ſuorum operam & induſtriam ſentiant, aut illis etiam vniuerſim deſtituantur.

Hinc pro malorum magnitudine non admouentur remedia; aut extrema tantùm delictorum leuiter tanguntur, nec ad interiora curatio accedit; vel quod deterius, excuſationes prætexuntur, minuendiſque ac leniendis, ac propugnandis denique malis rationes & quæruntur & reperiuntur.

E quibus prouenit, vt inferiores aut nõ ſentiant mala, periculáque, quibus iactantur; aut immania, quibus inſiſtunt, præcipitia, ruinæ proxima: aut vitia etiam virtutes arbitrentur, cùm videant illa non damnari, imò & probari interdum ab iis quorum prudentiæ commiſſi ſunt.

Digitized by Google

Accedit, remedia ſeriùs plerumque admoueri, cùm mala medicam omnem manum magnitudine ſua aut reſpuunt, aut ſuperant; cùm leuiſſimis medicamentis in primis ortus ſui initiis morbus omnis pelli, vincíque potuerit.

Denique complacendi hoc ſtudio vniuerſa paulatim religioſa diſciplina diſſoluitur, dum Superiores inferioribus occaſionem præbent quidlibet experiēdi, quidlibet audendi; deuenitúrque pedetentim ad ſumma tranſgreſſionum faſtigia, ad totius vocationis inſtitutíque neglectum ac contemptum; dum ſinguli propè vitæ ſibi genus formant, quale pronus cuiuſque in libertatem animus ſuaſit.

Clauduntur hæc mala Superiorum contemptu ferè enim in humanis, indiuiduo quodam nexu, placendi ſtudium contemptus ſequitur: neque enim aut in Superiore auctoritas: aut in inferioribus veneratio diu ſtare poteſt, dum complacendi ſuis ſtudium ad multa venerationi ex profeſſo inimica Superiorem abiecerit. nam licet filialis quidam in inferioribus, tanquam in parentes amor, plurimùm ad venerationem valeat; niſi tamen ſua parenti conſtet auctoritas, neglectus quidam ſequitur, ac ingens paulatim etiam de patre exiſtimationis diminutio: vt in omni bene conſtituta familia conandum ſit, vt amori filialis quidam timor permiſtus ſit, qui & paritatem tollat, & amico filialíque

metu

Digitized by Google

metu auctoritatem conciliet. ita in amore hominis ad Deũ ſalutaris omnino metus intercurrit, vt dum amamus patrem, vereamur in offenſo iudicem ac dominum. In Superiore etiam dum perſonam amamus parentis, timeamus Superioris: nam niſi hic timor amorem comitetur obedientia diu conſiſtere non poterit. Si enim omni Superioris perſona depoſita, ſolius ſe benigniſſimi patris, ac quaſi matris veſtiat qui præeſt, veneratio nõ leue naufragium patietur; imò nec verus ille pater dicendus eſt, qui filiorum gratiam venatur, totúmque ſe in illam profundit: amicus enim veriùs, aut inferior etiam illorum, quorum gratiam aucupatur, dici poteſt. nam in eo quo alterius beneuolentiam ſtudioſiùs ſibi comparare ſtudet, Superiorem illum agnoſcit, vt à quo affectus ac beneuolentiæ alterius beneficium ſperet; in quo parando ad non pauca auctoritatem diminuentia dimittere ſe cogitur. è quibus paulatim venerationis loco ingens contemptus naſcitur; quem vt non facilè inferior exuet, ita nec Superior auctoritatem conſequetur. ſemel enim hac proculcata, aut numquam, aut perquàm rariſſimè exurget. Conatum fòrs Superior adhibebit; at ſemel contemptus imbibitus altiùs plerumque inſidet animo, quàm vt pelli poſſit, maximè cùm totum hominem occupauerit. Inde Superioris iam imperia nulla, & ex imperatis ea exequimur

Digitized by Google

quæ probamus, vt obedientiæ menſura, voluntas ac iudicium noſtrum ſit.

Exiſtimatio deinde tota deperit, & quidquid erat opinionis bonæ; ſequuntur iudicia aliena & aduerſantia, cenſuræ graues: nec domeſticis ſe parietibus malum hoc tenet, perambulat ſæculares, & in corpus vniuerſum abit.

Et ferè iuſto Dei iudicio illos in primis patiuntur aduerſarios, quorum parãdæ beneuolentiæ impenſiùs ſtuduerunt Superiores.

Remedia.

CErta bene gubernandi norma Conſtitutiones & Regulæ ſunt: quarum ſi ſerius obſeruator & cuſtos Superior fuerit, & ex illarum ſpiritu præeſſe ſtuduerit, nec ad dexteram, aut ſiniſtram in huius aut illius gratiam deflexerit; nullo negotio & patris affectum, & Superioris auctoritatem tuebitur, pulchra, tuta ac neceſſaria etiam miſtura. Nam vt à gubernandi prudenti regula decedit qui tantùm par ẽs eſt, ita ab illa degenerat qui tantùm Superior eſt. vtrumque peritus regendi artifex coniunget; nec nimiam ſeueritatem induet, nec ad nimiam ſe benignitatem abiiciet: nec Superiori neceſſaria auctoritate, nec patria manſuetudine ſe ſpoliabit. vtramque occupabit; vt ſua in inferioribus amori ſtet veneratio, ſuus venerationi amor: pari vtrimque pondere; plus

plus tamen ſi habuerit patris, non damnem: integra in omnibus Superioris auctoritate & veneratione, vt nihil de hac patris demat amor.

Studium deinde vni placendi Deo: in quo ſi Superior certam ſpem ponat, illúmque in omnibus actionibus intueatur, ad eúmque ſtudia, cogitata, factáque dirigat, non magno negotio quidquid optari in religione poteſt, conſequetur; nec humanos fauores laudéſque aucupabitur, cæleſtibus paſcendus. bene hîc Gregorius monet: *Rector ſolerter inuigilet, ne hunc cupido placendi hominibus pulſet, ne, cùm ſtudioſè interiora penetrat, cùm prouidè exteriora ſubminiſtrat, ſe magis à ſubditis diligi quàm veritatem quærat*: & non magno negotio etiam tẽporalium difficultates ſuperabit. Neque enim fieri poteſt, vt monitorum, conſiliorum, mandatorúmque ſuorum ſerium vigilémque obſeruatorem deſtituat Dominus. quin magis creſcet etiam Dei benignitas, creſcente Regularũ obſeruatione; vt quaſi pari paſſu & harum cuſtodia & illius accreſcat munificentia: maximè vbi Superiorem nullo humano reſpectu, ſed ſolo placendi ſibi ſtudio ferri & impelli viderit Deus: cui ſi ſtudeat placere Superior, à quo ſolo præmia ſperanda ſunt æterna; facilè præmiorum magnitudine & æternitate illectus, reliqua contemnet, nec tam ſollicitè perituram gratiam ſuorum venabitur. Audiat Apoſtolum,

Paſt. p. 2. c. 8.

Digitized by Google

1.Theſ.2. lum, *Non quaſi hominibus placẽtes, ſed Deo, qui probat corda veſtra.* & ex ſe factus nobis magiſter, *An quæro hominibus placere?* Gal. 1. *ſi adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem.*

Proderit verò nõ parum ſi ſibi perſuaſerit fore, iuſto Dei iudicio, vt eos experiatur aduerſarios, quorum diſciplinæ relaxatione beneuolentiam captauit. Et docuit non ſemel experientia, docétque in dies, eos acriores hoſtes paſſos Superiores, quibus plus indulſerunt, vt indulgẽtiam neglectus, contemptus, detractiones & odia ſequantur, dum maiora ſemper appetit ſemel guſtata libertas, indignatúrque ad negata: vt aut omnia concedenda ſint, aut violanda amicitia. & vt conceſſerint omnia, nuſquam conſiſtet, gradúmque ſiſtet hæc licentia: inſurget in ipſum Superiorem, nec finem ſtatuet, donec illũ munere deiectum viderit. Vltima hæc ferè merces placendi eſt.

CAPVT XIV.

Nimia in ſuorum aliquem fiducia.

QVæ res cum aliorum æmulationem & inuidiam vtrique comparat, tum magnis obnoxia periculis eſt, ne aut talis animos ſibi ſumat maiores, aut partem ad ſe trahat gubernationis, ſubditorúmque à Superiore animos deducat, ac in ſe transferat, obedientiæ vim infringat, eaque in

gere n

Digitized by Google

gerendarum rerum actionibus committat, quæ & dedecori Superiori & damno ſint, bonóque Religionis nomini non parum derogent. Et ferè videmus tales non poſtremam ad ſe gubernationis partem trahere. ita nimirum nimiâ fiduciâ conſurgunt animi, vt omnia ſibi conceſſa arbitrentur, quibus nimio quodam fiduciæ nexu colligati Superiores ſunt.

Non probo diffidentiam in altero extremorum ſitam: mediocritas laudata: vt neque in omnibus moroſa quadam prudentia, nimiáque complacentia tui diffidas; neque prodiga fiducia omnia credas. temperetur fiducia metu, vt nec omnia ſubtrahas, nec omnia largiaris. Conſultúmque in primis eſt, Superiorem in omni etiam probatiſſimo, viróque aliàs maximo, oculos in omnem partem intentos habere. plus tamen vni, quàm alteri confidat, in tanta hominum varietate neceſſum eſt. Nam & teſtata vnius virtus, prudentia, circumſpectio, plus fiduciæ iure quodam ſuo depoſcit. Neque prudens omnes eodem metietur pede, circumſpectabit ſingula, mores omnium, vitam, probitatem, & pro cuiuſque talento ea committet, quæ tutò committi poſſe arbitrabitur.

Ac licet plurima ſæpe ſpectatæ alicuius virtutis ac prudentiæ viro committi poſſe ratio ſuadeat, ita tamen res inſtituatur, vt nihil agẽdarum rerum Superiorem lateat; vt & rationem reddere petentibus poſſit,

& extra ſollicitudinem verſetur, neque ſe nimiâ in ſuorum aliquem fiduciâ, ignarum in diſcrimen ac pericula coniectum ſerò queratur, viámque inter præcipitia, cùm euadendi ſpes nulla ſupereſt, circumſpectet. & ſanè raró quiſquam eo conatu res alienas, quo ſuas tractat, aut deliberationem aut laborem magnitudini parem admouet, cùm ex euentu ferè res omnes metiamur; quarum fortunatus infortunatúſque exitus cùm maximè in Superiorem cadat, magis plerumque illi de propinquo res cordi eſt, tanquam laudis & vituperationis materies & ſcopus.

Et neſcio quid aliquando interueniat humani, cùm laudem omnem videamus accreſcere Superiori, laborem omnem eſſe noſtrum, commendationem illius. quæ res negligentiam interdum auget, ſocordiam nutrit, & miſtis aliquando æmulationis aculeis exaſperat animum, & ad pœnitenda deducit. ita ſtudio nonnunquam ſperata alteri gloria decerpitur, neque exequimur quod licuit, verentes nimirum, ne quantum laudis accedit alteri, tantum decedat nobis: quæ res etiam ex profeſſo in non laudanda non vnum in aliena re impulit, non tam odio alterius, quàm ſtudio amoris laudíſque ſui.

Accedit quòd tales ægrè poſtmodum reuocari ad conſuetã Religionis normam reliquorum more poſſint. Quòd ſi pergat Superior vrgere, quæ conceſſionibus coaluerat

fuerat amicitia, diſſoluitur, vertitúrque in odia amor, & in criminationem Superioris; creſcunt deinde ſuſpiciones, & pro fiducia diffidentiæ naſcuntur, mutuæ demum accuſationes & contemptus, præteritarúmque actionum depreſſiones, & quæcumque etiam antè cum laude geſta, in dubiam vocantur fidem. Ex fauo nimirum fella & venena ſuguntur.

Sed neque bene conſulitur illi, quem hac fiducia Superior firmauit: nam & domeſticorum reliquis ſuſpectus hic eſſe incipit, vt etiam conſuetudinem illius fugiant, familiaritati ſe ſubtrahant, minùs fidenter agant, conſilia reſpuant, dicta, factáque illius in alium longè ab auctore ſenſum trahant; planéque ingenti apud omnes diffidētia laboret, actionéſque propè illius omnes etiam probæ in ſiniſtram rapiantur partem. Ita omnium talis & beneuolentiâ excidit, & inuidiam in ſe prouocat, in quem nimia Superiorem rapi cōfidentia ſenſerint: tanquam omnium petendus ſit telis, qui vnius Superioris clypeo protegitur. Familiare malum etiam inter vnius patris ſobolem. cùm enim profuſiore in vnum ſenſerint animo parentem ferri, mutua reliqui conſpiratione in vnum feruntur; oppugnatúrque ab omnibus, quem nimia patris ſupra reliquos beneuolentiæ fiducia tegit: maximè cùm parentis ille in ſe affectu elatior, omnia ſibi licere arbitratur, & in fratres,

vnius vteri & paritatis oblitus, impotentiùs inſurgit, reliquíſque negata fidenter ſibi aſſumit, nec iam fratris, ſed patris in fratres perſonam aſſumit. Vix enim humanum eſt in nimiùm ſecundis animum moderari. aſſurgimus ſurgente fortuna, & iiſdem paſſibus extollimur, & diſpares felicitate, matris licet vbere & ſinu pares, caput efferimus, & ad imperia è fortuitis conuolamus, paritatis immemores; prioríſque fortunæ obliti, è ſola externa felicitate prærogatiuam metimur. inde iam indignationes, & in vnum caput, tanquam inimicum, hoſtiles molitiones; nec inſidiarum machinationúmque finis eſt, donec penitus euertant, quem Superioris indulgentia efferri ſupra reliquos viderint. Quod dum fit, ingentia partium conſurgunt ſtudia, & magna vbique area mutuarum detractionum aperitur, illéque fortunatus cenſetur, qui ſocium quaqua demum via gradu turbauerit.

Remedia.

EX paritate in omnes ſumenda ſunt. fiet hoc, ſi par in omnes Superioris feratur amor: ſi ſingulos non ob priuata commoda aut ingeniorum prærogatiuas, ſed quòd vnius patris Dei, vnius matris Religionis filij ſint, amore proſequatur.

Non nouit hæc diſcrimina Dei amor, niſi ex virtute nata: ac te nunc quidem palàm

Digitized by Google

iàm aperienda: tacitus apud ſe potiùs veneretur hos Superior, committátque ita negotia, vt ipſe tamen intentum in omnia oculum teneat.

Neque vni tantùm ſpecioſiſſima credat, ſed aliorum etiam non rarò virtutem experiatur, quando ſine damno poteſt.

Neque cum vno plurimùm ſermonem miſceat, ſed pro re nata varios etiam libẽs admittat, & vltrò etiam prouocet, animétque ſi quid rectum ab illis factum; ac ſicubi erratum, paternè moneat, errorem oſtendat; ita tamen vt modum præſcribat, quo corrigi ille poſſit.

Nec ideo vniuerſim à negotiis tales excludat; ſed vbi illa commiſerit, præmoneat, modúmque præſcribat. quòd ſi iam ex præſcripto feliciter egerint, laudet illos, & ad maiora hortetur.

Quòd ſi quem innata prudentia probitáſque maioribus dignum ſuaſerit, vt meritò plus illi credi poſſit & debeat: neque enim omnium par induſtria, ſapientia, ſolertia, fides, rerúmque experientia eſt; is omni ſtudio deuitet ne qua parte ſupra reliquos ſe efferat, ne quid muneris Superioris ad ſe trahat, ne aliorum ſe familiaritati ſubtrahat, ne potiores dignioréſque partes aſſumat. ſed contrà rara in omnes beneuolentia ac humanitate feratur, inferiora, quæque plus laboris moleſtiarúmque quàm ſplendoris habeant, vltrò ſibi depoſcat, & oblata cum magna hilaritudine

dine arripiat, illuſtriora lubens aliis deferat, concedíque gaudeat: bene de omnibus, & ſi poteſt ſplendidè; de ſe ſuíſque non niſi modeſtiſſimè loquatur, aut vniuerſim ſileat. errores ſi qui, vt in humanis ſolent, occurrant aliorum, aut in totum diluat, aut quantum poteſt minuat eleuétque, omnibus benignus, vt minimis etiam prout occaſio tulerit aſſueſcat, quàm etiam ſtudioſè nonnunquam inquirat, ne quis meritò contemptum aut neglectum ſe ab illo queri aut ſuſpicari poſſit. Sic fiet vt omnium omnino beneuolentia iudicióque, reluctanti etiam potiora omnia deferantur, felicéſque ſe reliqui arbitrentur, ſi in rebus ſuis conſilio illius vti poſſint. tantum in humanis humanitati iuncta modeſtia valet.

CAPVT XV.

Priuatæ neceſſitudines & amicitiæ.

NOn ſunt hæc ſigna veri amoris. contingit enim his quod ſimiæ, quam cùm mater fortiùs ſtringit, perimit: ita quos arctiori ſibi familiaritatis vinculo Superior innectit, perdit. nam cùm in his prouocet nimiam fiduciam ſui, audaciam, faſtum, aliorum contemptum; aliorum etiam in hos offenſiones concitat, diffidentias, non inanes ſiniſtras ſuſpiciones,

murmu

Digitized by Google

murmurationum ac detractionum non vulgares cauſas. vt non immeritò talis dicere Superiori poſſit, *Eleuans alliſti me*, ad inuidentiæ nimirum breuia, ad æmulationum ſcopulos, ad liuoris vada.

Contingit etiam nonnunquam, vt his moribus dicere liceat præpoſtero planè naturæ ordine res ire. neque enim non rarò tam Superior domui, quàm talis Superiori & domui imperat, cùm plures ſæpe ad hunc quàm ad Superiorem decurrant. Difficilis nimirum ad Superiorem aditus, facilis ad hunc eſt; nec quidquam tam magnum quod per hunc non conſequantur. negaſſe enim poſtulata, amico negaſſe eſt: quem cùm nolit Superior offendere, aut mœrentem dimittere, omnia concedenda ſunt, aut ſanè amicitiæ renunciandum eſt.

Naſcuntur deinde diſſimulationes defectuum in iis, quibus familiariùs adſtringimur; cùm eos vel amor tegat, aut offenſionum metus diſſimulet, aut priuatæ neceſſitudines libertatem adimant, aut arctiores mutui nexus monita reſpuant, nec iam admittant perſonam patris, multoque minùs iudicis.

Creſcit dein ex hac familiaritate in inferioribus audacia, quæ ferè familiarem coniunctionem comitatur. contemptus denique, quem à familiaritate, tanquam ſobolem à parente, videmus naſci; vt indiuiduo ferè hæc nexu coniungantur,

tur, magna neceſſitudo, & ad intima quæque admiſſio, & minor æſtimatio. Neque enim fieri poteſt, quin multa in illa familiaritate improbanda, aut ſanè non probanda deprehendamus, quæ priùs ignorata admirationem & venerationem prouocabant. quæ duæ res dici non poteſt quàm validè in omni gubernatione Superiori auxilio ſint, cùm ſæpe opinionibus gubernatio contineatur: quod & in laude & contemptu plurimùm valet.

Quare cùm non probem nimiam in Superiore retractionem, ac ſolitudinem; tum nimis prodigam ac profuſam familiaritatem probare non poſſum. Nolo in Superiore aliorum fugam; neque ad intima tamen omnia perfacilè quemquam admittendum ſuaſerim: non quòd aliquid committi velim, quod alienum oculum vereatur, ſed quòd non faciat ad venerationem, opinioniſque magnæ antè collectæ augmentum, vniuerſa reſerare & expandere.

Scio non vereri illum homines qui illaudanda committit teſte & iudice Deo; nec erubeſcere debere ad alienum proſpectum, cui frons colórque ſtetit in oculis omnia videntis Domini. At ille non tam euentu, quàm animo res metitur; nos ex ingenio noſtro, nudiſque non rarò opinionibus innixi, iudicium plerumque de toto homine ferimus: & aliquid aliquando liberius aut vidiſſe, aut audiſſe, plurimùm

de

de concepta exiſtimatione minuit. lapſus eſt verbo, improuidum aliquid excidit, minùs maturum, minùs ſerium? vniuerſim de omnibus iudicamus. remiſit aliquid Superior de conſueta maturitate, vt non rarò in intima illa familiaritate aſſolet? præiudicia naſcuntur.

Iam cùm ad omnem bene gubernandi rationem plurimùm opinio momenti conferat, hanc verò nimia neceſſitudo, & ad abditiſſima quæque admiſſio diminuat; nemo paulo prudentior ad illa ſuos admittet, niſi ea in omnibus, etiam ſecretiſſimis vtatur circumſpectione, vt nec hoſtiles in iis oculos vereatur. Quod cùm rariſſimum in homine ſit, neque quiſquam facilè ad eum prouidentiæ gradum conſcendat; non facilè etiam aditus ad omnia aperiendus eſt. Magnus ille, cuius omnia patêre poſſunt omnibus, & qui nec in cubili, aut ſtrato, in menſa, animíque corporíſque exteriore laxamento, inimicum teſtem ac iudicem vereatur. Niſi ergo omnia, etiam inter priuatos parietes, priuata colloquia ea ſint, quæ quis meritò admiretur, imitetur, laudet; non ſuaſero ad omnia, oſtia reſerari.

Quòd ſi quando tamen faciendum neceſſitas ac ratio poſcat; videat Superior, quem admittat, quem intimorum omnium ſuorum teſtem, ac quaſi iudicem ſtatuat. Rariſſimi enim ſunt, etiam in circumſpectiſſimo Superiore, quibus tutò hæc ſine venerationis diminutione credi poſſint,

qui

Digitized by Google

qui non faciles ad offenſionem ſint, qui ſciant res temporibus metiri, qui homines cogitent, non Angelos, qui parua vitia magnis virtutibus norint integere, qui nullo ſæculo cogitent fuiſſe quemquam, cui non aliquid, maximè inter domeſticos parietes, ignoſcendum fuerit: qui circumuolitantes errores, tanquam pulueres Aquilone ſparſos, magnarum virtutum factorúmque ſcopis norint detergere, quíque volaticos hos diurnorum vitiorum cineres illuſtrium ac generoſarum operationum ſerie, tanquã valido vento difflare didicerint. Tales vbi nactus fuerit Superior, fòrs poterit ad intima quæque admittere.

Remedia.

FRequens in Superiore conſideratio muneris ſui; omnium ſe eſſe, non vnius, aut paucorum parentem; omnes pari ſollicitudine, non vnum alterúmve curæ ipſius commiſſos; omnes pari iuſtitiæ & charitatis lege concreditos, omnéſque pari ſanguinis & adoptionis iure, Dei ac Religionis magnæ ac fœcundæ matris filios eſſe.

Cogitet deinde Superior, vnius omnes corporis membra eſſe. quare pari omnia cultu & obſequio obſeruanda, quid? quòd Apoſtolo teſte vilioribus maiorem honorem circumdemus. & fatuum omnino eſt vnius membri cultui totum ſe tradere, reliquis deſtitutis. quid enim niſi non modò

reli

reliquorum, ſed & huius corporíſque totius interitus expectandus eſt?

Frequentata conſideratio diuinæ gloriæ, quæ ſepoſitis priuatis affectibus, ad omnium perfectionem & amorem pari iure deducit.

Periculorum, quæ ex his familiaritatibus naſci conſueuerunt, conſiderationes; ac illius in primis, multa ferè in his neceſſitudinibus amico committi, quorum pœnitudo grauis auctori eſt. Factus enim quodammodo Superior illi ſeruus eſt, cui animi ſui ſecreta committit, cùm illum variis iam nominibus obſtrictum teneat; maximè cùm iuſtus ille inſurgat metus, ne, ſi quam alienationis cauſam præbeat, prodat amicè concredita. Atque hinc iam diſſimulationes illæ naſcuntur, quæ inferiori omnis licentiæ ianuam aperiunt, vt periculum ſit, ne contingat in hac familiaritate Superiorum, quod Ezechiæ regias opes oſtendenti: vt, cùm animi ſui reconditos theſauros alteri reſerauerit, bella expectet, & reconditarum in eam diem opum expilationem.

Vetus illud dictum tacitus ſæpe ſecum voluat Superior, & ab ipſa prudentia dictatum: *Secretum meum mihi.* Neque enim infelicius quidquam eo eſt, qui celare conſilia ſua non poteſt, quíque animi ſui morbos in alterius effundit ſinum. Non eſt talis regimini natus, cùm primum ſummúmque prudentis bonæque guberna-

Digitized by Google

nationis fundamentum ſit, noſſe ſilere. quod non poterit, qui ſe ſuáque in familiarioris ſibi pectus effundit. quod in omni propè familiaritate vſu venire ſolet. Iam cùm hic familiaris alium fòrs ſibi familiarem habeat, quem nihil celare conſueuit, fit vt intima quæque Superioris prodantur. quæ res ingentium ſecum incommodorum ſeriem trahit.

CAPVT XVI.

Defectus boni exempli.

FEre enim omnium oculi in Superiore verſantur, & dux ille ſuis vt ad virtutem, ita ad vitia eſt; proníque maximè iuniores ſunt in Superioris imitationem; manéntque hæc viua morum illorum exemplaria in omnem etiam ætatem impreſſa menti; & tranſeunt in poſteritatem, tanquam morum regula: vt religioſè ille viuere videatur, vocationémque expleſſe, qui Superiorem moribus refert, dictáque factáque illius exprimit, eo etiam magis, quo propiùs ad illum acceſſerit. Præclarè Nazianzenus; *Neque enim vel indelebilem tincturam pannus, vel fœtidum aut ſuauem odorem res admota ita facilè contrahunt, vel exitialis quidam vapor tam facilè in aërem diffunditur, ac per aërem animantia occupat* (*Apol. 2.*)

pat (quod quidem peſtis eſt & appellatur) quàm ſubditi Antiſtitis improbitate celerrimè impleri ſolent, & quidem multo faciliùs quàm virtute.

Quo grauior reddenda ratio Superioribus erit, cùm non ignorent, dicta factáque ſua in exemplum & imitationem poſita; nec quicquam in ſequelam efficacius eſſe Superiorum moribus, qui tanquam bene & religiosè viuendi prima quædam principia ac pronunciata habentur.

Maiora deinde ſcandala è Superiorum erroribus metuenda; quorum quo illuſtrior locus ac dignitas, eo perículoſiores defectus ſunt, & vniuerſo corpori nocentiores. vnde etiam illud metuendum, *Potentes potenter tormenta patientur.* Hinc Gregorius: *Nullum, puto, ab alijs maius præiudicium tolerat Deus, quàm à Superioribus, quando eos, quos ad aliorum correctionem poſuit, dare de ſe exempla prauitatis cernit: quando illi peccant, qui compeſcere peccata debuerunt.* *Homil. 17. in Euang.*

Et ad gloriam plurimùm facit, exemplo ad virtutem præluxiſſe. Sanè à moribus ferè Superiorum vniuerſa domeſtica diſciplina, reliquorúmque mores pendent. verba rebus inania plus etiam non rarò offenſionis, quàm documenti ſecum ferunt; res ipſæ viduatæ licet verbis, & inornatæ, nihil detrahunt natiuæ venuſtatis imò non ſemel plus roboris ac pulchritudinis res nudæ, omníque adſcititio orna-

Digitized by Google

tu ſpoliatæ, quàm nobili aliqua dictionis purpura veſtitæ oſtentarunt. facere, viri, & religioſi eſt: & plurimùm rebus potentes, verborum inopes; verbis diuites, rerum inopes ſunt, & è millibus vix vnum alterúmve, cui omnia conceſſa, reperies. In locuplete namque verborum copia rei parum eſſe ſolet, cùm inopia verbis iuuari velit: in opulenta rerum copia verborum minus eſt. neque enim alienis ſplendere aut fulciri vult domeſticis diues. imò murmurationum non leuem cauſam præbent fortia verba emedullata rebus, cùm non reſpondent monitis facta; & illudere etjam incipimus & obloqui paſſim. exaſperare nempe animos ſolent mortua verba, rebus, id eſt, vita ſua, deſtituta, & prouocare in æſtimationis ſuæ derogationem.

Sanè vt nihil ad inuitandum potentius Superioris exemplo eſt, ita nihil ad omnem illi auctoritatem venerationémque tollendam validius, quàm cùm verba factis aduerſantur. Et fruſtra talis malis medelam ſperabit, aut ſuorum morbis medicinam adferet. reſpuet hanc manum æger animus, nec altè imbibet, quod à ſuperficie, & à ſolis Superioris ſui labris natum videt. Quare ſi ſperare valetudinem ſuorum debet, ſi aut collabentem erigere diſciplinam, aut ne collabaſcat tueri, ſi inteſcentem accendere pietatis ardorem, aut illius nutrire flammas, ſi immania alterius ſexus præcipitia vitare, ſi mutuam

ani-

animorum coniunctionem maiorúmque imperia ſtare, reliquáque quæ ad Religionis tuitionem, damnáque vitanda neceſſaria ſunt; manum Superior admoueat, exercituúmque imitetur ductores magnos, qui non tam lingua, quàm manu prompti & exemplo, ad ardua quæque audenda ſuos inhortati, fortiter facere, quàm bene dicere maluerunt. Faciendo nimirum, non dicendo res magnæ geruntur: nec quiſquam facilè paulo generoſior miles præeuntem deſtituet ducem. pulchrum namque per illius veſtigia triumphum mereri; per illius ſudores hoſtem ferire; per illius ſanguinem, hoſtilem bibere: idémque à Chriſto diſcimus, qui non antè docuit, quàm opere expleuit: *cœpit* nimirum, Scriptura teſte, *facere, & docere*, vt exempla præceſſerint, monita ſecuta ſint: quæ tunc demum potentiſſima ſunt, cùm opere tanquam clypeo & vallo armantur. nec quidquam iam inferiori durum ac difficile: præeat modò Superior, nec tam verbo, quàm reipſa ducem ſe præſtet, vt non tam monitor, quàm ductor ſit: primus enim ſi ille ad ardua manum porrexerit, ſequentur reliqui vel ſola verecundia impellente.

Hæc demum vna & vera omnis bonæ gubernationis via eſt; neque res vlla validior certiórque eſt, quæ bonis iuxtà improbíſque plus animorum addat, & ad virtutem incitamenti: qua etiam vna deficiente, nihil ſolidi ſperari poteſt, nihil

quod

quod ætatem ferat, quod laudem mereatur, quod probatis maiorum moribus reſpondeat; dum ſinguli ſuo ſpiritu feruntur, & tot iam Religiones, quot capita enaſcuntur. In diuerſa namque ſtudia & partes ſcindi neceſſum eſt eos ſubditos, qui aut ductore carent, aut ſolis monitis præeuntem Superiorem viderint, verbis nimirum multa pollicentem, inhortantem, ſed verbis ſolis, rebus animáque, vt ita dicam, ſua viduatis. *Neque enim poteſt auctoritatem habere ſermo, qui non iuuatur exemplo; dum iniquum ſit bona præcipere, & talia non egiſſe. Nihilque æquè animum ducit ad ſalutem, iunioréſque ad laborandum incendit, atque ſi doctorem re ipſa & exemplo ad virtutem cohortatorem inuenerint.*

Caſſiod. lib. 11. Var. cap. 8. Ephrem de vita ſpir. cap. 37.

Remedia.

FRequens meditatio reddendæ rationis Deo, maximè cùm vitia Superiorum eant in exemplum ſuis poſteríſque.

Feruida incentiua amoris vocationis ſuæ. Sic fiet vt inſtituti ſui amantes, totos ſe in virtutum ſtudium profundant, maximéque illarum, quæ Religionis ſuæ propria ſunt.

Frequens cogitatio muneris ſibi impoſiti, quare ad illud à Domino delectus fuerit: quid ipſi ratione illius incumbat: quàm forti exemplo cogatur imperio Dei præire militiæ huius dux conſtitutus: qua

in

Digitized by Google

in Superiores ſuos obſeruantia, quo humilitatis, paupertatis, caſtimoniæ ſtudio, quo quantóque ad labores animo, qua ad imperata promptitudine, quàm benigno blandóque in delatores ſuos animo, in eóſque quos alieniores à ſe deprehenderit, maximè ſi paria à ſuis exigat, & ſperare audeat.

Seria cogitatio grauiſſimorum incommodorum, damnorumque quæ defectu boni exempli Superioris naſci ſolent, non parum iuuabit: maximè ſi bis per diem Superior, examinum conſcientiæ tempore, ſecum tacitus conſideret, num in aliquo deliquerit, quod aliis ad deteriora incitamento eſſe poſſit: num quid omiſerit, quo dux ſuis auctórque ad virtutem eſſe debebat & poterat.

Proderit non parum, ſi domeſtico ſuo confeſſario liberam monendi facultatem conceſſerit, quandocunque minùs religioſo exemplo præuntem viderit, aut audiuerit; gratamque ſibi illam monitionem fuiſſe hilari lætóque vultu oſtenderit.

Iuuabit etiam plurimùm, ſi vltroneam ſibi certámque in omni deteriore exemplo pœnam irrogauerit, vt hac quaſi monitrice ad ſaniora melioráque flectatur.

CAPVT XVII.

Executionis defectus.

FRuſtra namque ordinationes, regulæ, conſtitutiones, inſtructionéſque conduntur, niſi frequens Superiorum accedat inculcatio, ac ſtrenua ordinatarum rerum executio. Neque quiſquam prauas conſuetudines, & quæ altè radices egerunt, leui & intermittente manu excaudicabit. aſſidua cura, non ceſſantibus laboribus eruuntur nocitura; & facilè itur ad ingenium, niſi vigilans accedat ſollicitudo, quæ non patiatur vetera ſuccreſcere: cùm ferè proni rapiamur ad ea quibus olim aſſueuimus. & procliuior ſemper lapſus ad deteriora, ad recta difficilior exſcenſus eſt.

Accedit inferiorum in his omnibus neglectus, cùm videant Superiores in bene prudentérque conditarum rerum executionibus tepeſcere: naſcitúrque adeò in illis faſtidium quoddam optimarum licet & vtiliſſimarum ordinationum, cùm ſentiunt Superiores tam ignaua manu in illas incumbere, ſatíſque habere, ſemel denuntiaſſe: nam & illi ſatis tunc habent, ſemel audiſſe. Nec ſanè maior à ſubditis in peragẽdo, quã à Superioribus in exequendo diligentia meritò exigi poſſe videtur.

Quæ

Quæ res vbi accidunt, vniuerſam bene conſtitutæ Religionis diſciplinam paulatim marceſcere neceſſum eſt: ſucceditque hoc Superiorum neglectu, denſa tandem optimarum rerum obliuio, peregrinarúmque rerum in patrio, tanquam in peregrino ſolo ſtudium, vt nuſquam iam minùs, quàm in re noſtra domi ſimus, alteriúſque potiùs, quàm noſtræ Religionis ciues videri poſſimus.

Naſcitur verò hæc in Superiore incuria, vel ex innata quadam naturæ ignauia, vel è puſilli pectoris anguſtiis; cùm aut difficultatibus occumbunt, aut plus æquo ſubditos reuerentur, aut executionem deſperant, ſiue rei magnitudine victi, ſiue ſuorum virtuti, ſiue viribus ſuis diffidentes. Nam & moleſtias, quæ ſe offerunt, diffugiunt, labores ſudoréſque auerſantur, commodorum ſuorum ſtudioſi, & difficultatibus ſuccumbentes, nunquam ad ardua protendunt manum, & dum placere ſtudent omnibus, nulli faſtidium aut moleſtiam creare volunt.

Quòd ſi ſuorum obſtricti beneficiis Superiores ſunt, duram ſeruiunt ſeruitutem, & animus ad imperata exequenda deeſt: quibus ſi quid commiſerint, quod euulgari metuant aut erubeſcant; tanquam inter vincula & compedes conſtituti iacent, facti mancipium ſuorum.

Iam ſi non modò Superior ad hæc non adiiciat mentē, ſed tædio victus, vel, quod

Digitized by Google

deterius, alienior ipſe ab imperatis flacceſcat, nihil eſt quod in aliis ſperet. ipſe ſi præcedat, & prior calcet viam; non deerunt qui ſequentur, vel ſolo rubore impellente. Nec quidquam tam potens, quod non Superiore ductore vltrò lubẽtes exequantur inferiores, & inclament; Etiam illo duce, mediis inter arenas, fluctus, ſcopulos, ſerpentes, ferrum & ignem bene nobis eſt, & habemus bene; vt qui eandem cum Superiore non inuiti fortunam ſubeant, gaudentes illi inter aduerſa pariari. Breuis proinde ad feliciſſimam executionem quantumuis maximarum rerum ſemita eſt, Superiorem præire, & exemplo ſuo executionem vrgere, nec antè ad monita deſcendere, quàm opere, quod imperat, expleuerit.

Remedia.

ASſidua Superiorum in ſubordinatos ſibi Officiales vigilantia, monita, peractarum rerum inueſtigatio, ſeriáque in res omnes excubatio: vt nimirum domum ipſam non infrequenter obeat Superior, ſingulorum munia luſtret, curioſiúſque nonnunquam perſcrutetur quid in vnoquoque genere à ſingulis peragatur; qua fide, induſtria, religione, ſtudio, exemplo, diligentia.

Frequentes cum primis domus ſuæ Patribus de ordinationum executione cõſultatio

ſultationes, conferentiarumque ſpiritalium ſedula inſtitutio: in qua per occaſionem ſæpiùs in exequendarum rerum monita excurrat, neglectæ rei cauſſas diſquirat, aperiat, remedia præſcribat.

In Officialibus omnibus diligens impoſitorum munium adminiſtratio, maximéque illius qui Superioris loco domui præeſt; illiúſque vicariam adminiſtrationem ſortitus eſt: quem in omni hoc genere quàm inſtructiſſimum neceſſe eſt eſſe.

Conſequetur hoc, ſi frequenti lectione ac praxi ordinationes omnes familiares ſibi reddat: neque impunitos tranſgreſſores permittat, nunc monendo, nunc laude etiam præmióque diligentibus propoſito, pœnis etiam; maximè cùm malum grauius eſt, quã vt mollioribus flecti poſſit: tunc enim ad duriora deſcendat; ita tamen vt aſpera ſuccedant dulcibus, mináſque ac pœnam amoris præcedant linimenta, & quidquid ab huius locuplete officina depromi poteſt, ægrienti porrigatur: quæ ſi reſpuat malum, ad acriora veniendum erit. nec finis medicamentis ſtatuendus, donec depulſo malo victrix ſtet diligentia.

Multum, vt in aliis omnibus, in hac re valebit ſeniorum exemplum, maximéque eorum qui varia in Religione munia obierunt. Sequentur enim iuniores, vel ſolâ verecundiâ, ac tanquam filij patres imitabuntur. Adlaborandum proinde omni

Digitized by Google

conatu Superiori eſt, vt ſeniores ad exempla iunioribus ſtatuenda prouocet.

Conandum deinde ne nimis mnltis ſubditi obruantur, ac tanquam mulibus inſepeliantur potiùs quàm iuuentur. facilis enim aut deſperatio, aut faſtidium aut neglectus è multitudine eſt. frequénſq; præſcriptarum rerum mutatio magno executioni impedimento eſſe ſolet. indignationem enim illa nauſeámque prouocat, venerationémque minuit, cùm inconſtantiæ opinionem ingerat.

CAPVT XVIII.

Diſciplinæ neglectus.

Cyprian. lib. de diſcip. & hab. virg. Lib. 2. Inſtit. Nou. c. 10.

EST verò *diſciplina cuſtos ſpei, retinaculũ fidei, dux itineris ſalutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magiſtra virtutis.* & Hugone Victorino teſte, *deſideriorum carcer, frænum laſciuiæ, iugum elationis, vinculum iracundiæ; quæ domat intemperantiam, leuitatem ligat, & omnes inordinatos motus mentis atque illicitos appetitus ſuffocat.* cuius negligentia à Superiorum indulgentia, & innato quodam animi tepore, à noxia clementia, à placendi omnibus ſtudio; à languore quodam animi, & à Religionis amore degenere; à politico denique ſpiritu, exiguáque aut nulla ſalutis ſuæ & ſuorum cura naſci.

naſcitur; aut ſanè à nimiis Superioris in externa diffuſionibus. quo fit vt cùm totum illum ſæcularia occupauerint, ac vltronea quadam addictione vniuerſum obſederint, domeſticæ ſuorum diſciplinæ intendere non poſſit; plurimáque elabantur, fugiántque memoriam illius tanta externorum negotiorum mole circumſeptam & oppreſſam. Exurgit hinc laſſitudo quædam mentis, &, dum quidquid roboris habet, exerit in externa, deſtituitur in domeſticis, viribus, comederunt nimirum alieni robur eius. raróque vni homini ad tam diuerſa, ac inter ſe pugnantia, quæque ſingula totum hominem requirunt, vires ſuppetunt, vt animi non deſint.

Iam vbi ſemel laxatis habenis Religionis rigor intepuit, prono curſu, & præcipiti veriùs prolapſu in ſupinum omnium propè neglectum ruimus, cùm vnus alium trahat, nec ſolitaria in vno ſtet ignauia, ſed prono ſemper curſu in deterius labatur, donec ad extrema deuenerit, grauium corporum more, quibus ſtetiſſe iacuiſſe eſt.

Sequitur verò ignauiam quidam diſciplinæ contemptus. Inde iudicia proſiliunt critica, quædam in primis, inde vniuerſim omnia damnantia; & aliud iam vitæ genus cogitamus, amamus, laudamus etiam palàm, & vigilantioris Superioris, veríque boníque tenacioris ſtudia contemnimus & ridemus. quòd ſi palàm non audemus,

 clàm

Digitized by Google

clàm eleuamus, & detractum imus nomini,& damnãdi cauſſas ſeduli diſquirimus: vt ſi ſemel è quocunque capite malè audire cœperit,in omnibus diſpliceat,& pro diligente ac inſtituti amante, imprudens, immitis, ſeuerus, ac crudelis demum audiat.

Succedit inde ſpiritualium rerum nauſea,animíque ad ſalutaria languentis faſtidium. diſplicent quæ placuere antè, vertuntúrque optata priùs mella in abſynthium, & fel merum. intepeſcit virtutis ſtudium: & qui antè etiam de genu pugnabat, mixtóſque quaſi ſanguine dentes lætus in ſpiritali lucta deuomebat, mille antè animas poſiturus, quàm leui ſe crimine obſtringeret; nunc vel ſolo eminus terrore, tenuíque prouocamento, ac vltrò etiam nullo hoſte impellente, ſciens volénſque inter grauiſſima ſcelera, tanquam inter ſociam amicámque ſibi arenam voluitur. bibit nimirum iam ille gaudẽs iniquitatem,qui omni morte, omnibúſque antè tormẽtis grauiùs leuiſſima quæque deteſtabatur, & ad ſolius delicti, tenuíſque tranſgreſſionis nomen perhorreſcebat.

Proſiliunt deinde in inferioribus ex hoc Religioſæ diſciplinæ neglectu mala propè vniuerſa. orationis antè omnia tepor, ac quoddam ſpiritalis progreſſus frigus gelúque, diuertimur inde ad externa, ad ſæculares confabulationes, iocos, riſus, ad

ad cibi potúſque delectum, ad commodorum ſtudium, laborum fugam, otij amplexum; ad priuatas deinde amicitias, partiúmque ſtudia. totúſque exinde homo in omni propè tam domeſtico, quàm externo congreſſu, ſæculum magis, quàm Religionem ſapit & loquitur.

Nec mirum. nam cùm in vnoquoque Ordine, regularum conſtitutionúmque tenaci diſciplinâ tanquam habenis Religio ſtringatur, ac tanquam ſalutis vinculo arctetur; fit vt qui illa laxauerit, pronam natura ſua in libertatem humanam mentem, tanquam iniecta manu in præcipitium propellat. maximéque hoc locum habet in iunioribus, qui necdum in ſolidum confirmato animo, tenera etiamnum ceruice, priſtinæque licentiæ ac commodorum memores, laxatas vniuerſim excutiunt habenas, ac in veterem ſe vindicant noxiam libertatem; perituri, niſi prudentior Superioris manu frœna ſtrinxerit, loráque animæ æternùm profutura arctauerit. Indoleat licet ac ingemiſcat iuuentus arctiùs iam habita; gaudebit poſtmodum, & has Superioris ſui manus ſeueriores, vbi ad ſe & ad primogenium Religionis ac diſciplinæ ardorem ſtudiúmque redierit, deoſculabitur; & clementes mitéſque appellabit, fatebitúrque agnoſcétque patris fuiſſe, quas iudicis arbitrabatur.

Remedia.

A Superioris manu vigilíque cura petenda ſunt: qui ſi ſe ſæcularibus proximorum negotiis, quoad populi locíque conditio patietur, expediuerit, totúmque ſe tuendæ, firmandæque diſciplinæ dederit, perfacilè illam ſtabiliet. neque magni moliminis erit non accerſere, non ad ſe trahere, non ſponte ſe externorum occupationibus induere; à multis etiam oblatis, ac incurrentibus ſe ſubducere, quando ſine merita proximorum offenſione, ac diuinæ gloriæ nominíſque diminutione, æſtimationíſque Religionis, ſalutíſque aliorum detractione fieri poteſt. Prima proinde cura ſibi commiſſorum ſit, quibus arctiſſimis iuſtitiæ legibus obſtrictus eſt. reliquum verò quod à ſuorum illi cura temporis ſupereſt, externorum ſaluti impendat; memor ſemper primam curam debere eſſe ſuorum tanquam patri, tanquam paſtori, ſeuerámque ipſi aliquando illorum reddendam rationem Deo.

In omnem deinde Superior partem intendat; perſpecta domeſtica habeat, moréſque, propenſionéſque animorum ſingulorum; illíſque ante omnia incumbat, quæ Religionis iugulum petunt: qualia eſſe poſſunt, feminarum frequentata familiaritas; ſociorum fuga; aulici, politici, ſæculúmque ſapientes mores colloquiáque; detractionis vitium; externos ad Eccleſiaſti-

Digitized by Google

cas, ſeu ſæculares dignitates commendandi ſtudium; mutuæ domeſticorum, aut gentium diſſenſiones; aberratio ab vniuerſo vocationis ſpiritu; obedientiæ ac totius orationis neglectus; & huius generis non pauca.

Minora tamen his non negligat, ſed ſerios in omnem partem oculos animúmque intendat. Frequentibus dein conſultationibus inſiſtat: è quibus aliorum etiam ore domeſticas res diſcat.

Quæ ſi ea fide, & paſtorali ac paterna qua obſtringitur cura ſeriò, & non curſim præſtiterit, non erit difficile Religionis diſciplinam intra imperatas regularum leges continere.

Curandum etiam, vt in tranſgreſſores pœnitentiarum vſus vigeat, in quibus nec nimis moroſum frequentémque eſſe conuenit, ne à frequentia contemptus naſcatur, & conſuetudo in naturam tranſeat, conſueſcátque cui imperantur pudorem exuere: nec nimis remiſſum, ne conniuentia accendatur malum. mediam viam ingredi tutiſſimum, vt nec clementia, nec ſeueritate nimia peccemus. minora minoribus, grauiora grauioribus puniantur.

Détque operam Superior, vt intelligant delinquentes, meritò talia iniungi, cauendúmque ſeriò, ne qua in his perſonarum acceptio eluceat, ne quod in vno indulgemus, puniamus in alio: grauis enim ex hac perſonarum acceptione oblo-

cutionum occaſio exoritur, diſſenſionúmque materies datur.

Videat deinde Superior lapſuum cauſas, fortuitæ ſint, an præcogitatæ; à fragilitate quadam animi, an à permiſſa improbitate proueniant; rariùs aliquis, an frequentiùs in idem incidat; præceſſerint aliquando monitiones, an ſecùs; auctor aliis fuerit, an alios ſecutus; è pronitate quadam naturæ, minúſque prouida circumſpectione, an è contemptu natæ. quæ ſingula pœnarum grauitatem augent aut mitigant. ignoſcat non raro, monuiſſe contentus. nec facilè ob priuata delicta, aut vni tantùm alterive nota publicè puniat, ne ſubditorum exacerbetur animus.

Magna etiam pars melioris diſciplinæ à Præfecto ſpiritus dependet; qui ſi cum Superioribus magnis animis conſpiret, non magno negotio, quidquid hic languoris eſt ac neglectus, erigetur in melius, in ardorem, & obſeruantiæ quendam zelum.

Inueſtigandæ demum ſeriò cauſæ ſunt eneruatæ diſciplinæ, & è quibus ferè domeſtica in Religione diſciplina detrimentum capere ſoleat. quales ferè ſunt.

1. Inutilium multarum perſonarum admiſſio, qui vel ob valetudinis tenuitatem, vel ob iudicij debilitatem, vel ingenij duritiem, vel ad ſeditiones odiáque concitanda pronitatem, vel ob prauorum affectuum inſolentiam, vel peſſimorum habituum inueteratam conſuetudinem, vix

ſubeundæ

ſubeundæ diſciplinæ idonei ſunt. à quorum omnium admiſſione remotiſſimum Superiorem eſſe conuenit.

2. Laxior Nouitiorum inſtitutio. quos nulla poſtmodum arte ad diſciplinæ rigorem adducas, & antè frangas quàm flectas. quare ſeriò illis nouitiatus tempore inuigilandum, ac ſeueriùs etiam nonnihil, minúſque molliter ac blandè habendi. facilis eſt nouitiatu expleto ſeuerioris diſciplinæ remiſſio: difficillima conceſſæ libertatis reſtrictio.

3. Pietatis ac orationis neglectus. è quo Religionis zelus extinguitur, ac in regularum ac conſtitutionum omnium neglectum itur. vis diſciplinam florere, da operam vt orationi omnes ſedulò incumbãt. nemo illam neglexit, qui huic ſeriò incubuit: nemo illi incubuit, qui hanc neglexit. tãtúſque ferè quiſque diſciplinæ quantus orationis pietatíſque obſeruator fuit.

4. Frequentes domo excurſiones, ac prolixiora cum ſæcularibus colloquia, aut eorundem cum meliorum horarum diſpendio, frequentatæ viſitationes. ferè enim aliquid licentioris conſuetudinis domum referimus, imbibimúſque mores diſciplinæ contrarios. cúmque deſueſcat animus rigoribus, aſſueſcit commodis; & iam amat otia, labor diſplicet, grauis ſolitudo eſt, fabulis delectatur; & qui antè vnius Dei, nunc ſæcularium ambit amátque familiaritatem. præſcindenda hæc

erunt

Digitized by Google

erunt ſi conſultum religioſæ diſciplinæ volumus.

5. Hoſpitum frequentia. qui ferè curioſiora ac liberiora colloquia, occupationum varietatem, & remiſſionis aliquid à regula ſecum trahunt. quorum ferè exempla, noxio laxamento, eunt in imitationem. neque tamen ideo hoſpitalitas negligenda; moderanda tamen & intra religioſæ diſciplinæ circum continenda, vt dum caritati indulgemus, diſciplinam non proiiciamus.

6. Superiorum in remiſſionem ac laxitatem pronitas. horum enim exemplum regula quædam inferioribus eſt, & cùm plerique naturæ quadam pronitate præeuntem ſequantur; religioſiores etiam paulatim imitantur, ne aut ſeuerioris vitæ genere diſpliceant, aut improbare illorum mores videantur, aut indignationem incurrant. cui malo ſolius Superioris mutatione occurri poſſe videtur.

7. Superiorum in regularum tranſgreſſores conniuentia. quod ſiue vniuerſim fiat, ſiue in paucis, tota pedetentim domeſtica diſciplina corruit; nec iam vltrà Religioſorum, ſed ſæcularium contubernium videas. quod malum vix corrigas quàm vna Superioris mutatione.

8. Nimius ſeueriorum ſtatutorum rigor. abit enim tandem ſeueritas hæc in animorum à capite ſuo diſſenſionem. cùm enim durioribus ſe premi inferiores ſentiunt,

Digitized by Google

tiunt, excutiunt tandem iugum vniuerſum rigoris impatientes, ſeueritate in indignationem verſa, rigore in odium: è quibus tandem, effractis habenis, toto prono curſu, pudore exuto, in apertum omnis licentiæ campum decurrunt. moderatio diſciplinæ magiſtra eſt, rigórque benignitate temperandus, ſi perpetuum volumus.

CAPVT XIX.

Neglectus valetudinis ſuorum.

NE aut ſuperfluis tepeſcat ſpiritus, abeátque in carnem & ſanguinem; aut parſimonia, & neceſſariarum rerum defectu ad alia ſe inferior conſilia conuertat, alieníſque à Religione viis incedat, & neceſſaria paret. in quam neceſſitatem ſi quando Superiorum aut neglectu, aut duritie, aut parſimonia ſe coniectum inferior videt; paulatim ad omnem licentiam dilabitur, friget obedientia, iacet vniuerſim paupertatis amor, naſcitur alienatio, & clancularia ac ſecreta ſuccedunt conſilia, & ad externos mala hæc decurrunt, non ſine Superioris, corporíſque totius nota, totáque domeſtica collabaſcit diſciplina.

Vix enim credi poſſit, quantum neceſſariarum rerum carentia & defruſtratio in ſubditorum animis languorem prouo-

cet,

cet; vt deſipiant iam ſpiritualia omnia; & pro alacritate ac feruore, noxia ſuccedit tepiditas: frequentes inde querimoniæ, mutuæque inter ſe murmurationes, ac vniuerſim ab omnibus imperatis alienationes. Ea enim eſt fragilitas humanę conditionis, vt ad neceſſariarum rerum carentiam flectamus animũ, maximè quando hanc non ex euentu, aut temporum conditione, ſed à Superioris duritia ac voluntate naſci videmus. non enim in tali Superiore patris affectum, ſed durioris domini imperia inferior intuetur. Vnde fit, vt omnem etiam ipſe filialem affectũ & obſeruantiam exuat; nec iam volens amica & patria, ſed coactus deſpotica ſequatur imperia, contentus quocunque modo illa peregiſſe. Cùm è contra vnâ neceſſariarum rerum proſpicientiâ, tanquam falce, omnes murmurationum occaſiones ſecentur, addatúrque animus ad quæcunque imperata, etiam duriora, lubenti animo peragenda. Nam cùm inferior ſe ſuáque cordi eſſe videat Superiori, neque vllâ neceſſariarum rerum curâ pulſetur; totum ſe ad imperata exequenda conuertit, conatúrque tam propenſæ in ſe Superioris voluntati reſpondere: neque quidquam iam illi durum aut aſperum videtur, quod à tanta in ſe Superioris ſollicitudine natum intuetur. quóque generoſior quiſque, maiorique ingenio eſt, hoc ſe magis etiam ad imperata

exequenda

exequenda profundit, cùm paria ac maioria etiam Superioris munificentiæ reponere conetur, nolens vinci à Superiore in amica hac amorum lucta; vt antè vitam ponat, quàm tam benignæ in ſe patris ſollicitudini & amori non reſpondeat.

Omnium tamen maximè in inferiorum ægritudinibus, à quacunque cauſa natis, Superiorum affectus ſe prodit; & quo quiſque in ſuos animo ſit, ægritudo, ſiue illa corporis, ſiue animi, oſtendit. ac vix vlla in humanis potentior vis eſt, aliorum in ſe affectus ac voluntates prouocandi, quàm cùm infirmitate quacunque detenti, propenſos paternóſque in ſe, ac prodigos etiam aliorum (vt ita dicam) animos ſenſerint. Hoc enim illud tempus eſt, quo neceſſitate ac indigentia creſcente, maioribus auxiliis opus eſt. nam integra valetudine, virium ſæpe in multis ſatis, quibus domeſtico ſe robore, etiam contra aduerſantia & incurrentia tueantur: at vbi grauior aliquis ingruerit morbus, ſiue ille animum, ſiue corpus depaſcitur; ad aliena ferè ſubſidia reſpicimus, domeſticis deſtituti. quæ vbi nacti fuerimus, incredibile eſt, quanto in illa affectu rapiamur: quóque morbi vis maior eſt, eo & ardentiùs ad remedia aſpiramus, & tenaciori poſtmodũ, gratioríque memoria accepta beneficia recolimus. Quid? quòd ſola paterni huius affectus recordatio ad ardua quæque obeunda ingẽtibus inferiores animis excitet.

Ne

Neque vni illi ægro animi, ſed omnibus creſcunt, pares nimirum Superioris affectus in paribus ſibi malis promittentes. tantúmque hæc res valet, vt hac vna beneuolentiæ, ac paterni in ſuorum ægritudinibus affectus oſtentatione, multa aliàs in Superiore non probanda leniantur, ac tanquam molliori hac ſpongia deleantur. neque enim difficulter inferiores mores Superioris ſui, alioqui grauiores, perferunt, cùm illum ſenſerint magno veréque paterno in ſuorum ægritudinibus animo rapi, nec quidquam in illis intentatum relinquere, quò ſuorum inualetudini conſulat.

At vbi ſe neglectos viderint, nullámque, aut perexiguam ingruentibus malis Superiorum in ſe ſollicitudinem ac beneuolentiam ſenſerint; non tepeſcit tantùm, ſed omnis euaneſcit amor, tollitur ad ardua alacritas, ſuccedit maximarum quarumcunque rerum fuga & aſpernatio: & dum exiguam in morbis, Superiorum curam intuentur, ſolliciti perpetuò de valetudine, eam propè ſolam curant, ardua proinde quæque tanquam valetudini noxia ſubterfugiunt, nec ad ea ſe adduci patiuntur, veriti Superiorum in ſe immitiores, aut minùs benignos ac ſollicitos animos, ſi qua inualetudine in talium ſuſceptione opprimerentur: perpetuus enim eos morborum metus tenet, cùm Superioris minùs paternam ac ſollicitam curam ſenſerint. accedunt oblocutiones, detractiones.

Nec

Digitized by Google

Nec intra domeſticos parietes querimoniæ ſe tenent: magnis paſſibus ad externos decurrunt, à quibus ſolatia poſcimus, domeſticis deſtituti. præbetur etiam occaſio tacitè quædam valetudini tuendæ commoda inſciis Superioribus emendicandi & arripiendi; conamúrque hanc paupertatis violationem valetudinis prætextu excuſare; paulatímque animus ab inſtituti & vocationis ſuæ affectu auocatur, perpetuáque ſollicitudine & anxietate detentus, ad maxima quæque frigeſcit ac tepeſcit; ſuccedítque tanquam nauſeantis ad noxia ſtomachi horror quidam, & præclariſſimorum quorumcunque munium fuga; vnde perpetuus languor mentem occupat, nec ſperari iam quidquam magnum aut illuſtre poteſt.

Remedia.

NVllum potentius, quàm ſi ſe Superior patrem, non dominum; inferiores filios, non ſeruos cogitet: neque enim difficile erit patri, filiorum neceſſitatibus inuigilare. magis etiam ſi ſe matrem cogitet, quæ ferè indulgentior, maximè in ſuorum ægritudinibus, eſſe conſueuit, non laboribus, non ſanguini parcens, valetudinémque ſuam pro filiorum ſalute & incolumitate prodigens.

Iuuabit etiam illa cogitatio, ſi ſe bonorum familiæ ſuæ diſpenſatorem, non do-

minum cogitauerit, vt proinde illa in ſuos è voluntate diuinæ benignitatis diſpertiat; ſingulóſque in illa, tanquam ſummi parentis filios, hereditarium quoddam diuinæ adoptionis ius habere. Iam ſi qua munificentia benignitatéque illa largitur Deus, eadem in ſuos profundat; perfacilè omnium neceſſitatibus occurret, explebítque quidquid meritò à Religioſo opum contemptore ſperari poteſt.

Proderit vehementer, ſi certò ſibi perſuaſerit, ab hac paterna in ſuos cura, ſollicitudine ac proſpicientia reliqua ferè dependere; diſciplinæ nimirum Religioſæ exactam obſeruantiam, magnarum arduarúmque rerum lubentem ſuſceptionem, inferiorum in ſe amorem, promptos faciléſque ad omnia animos, murmurationum extirpationem, & quidquid paci mutuæ, ac domiſticæ quieti, & animorum coniunctioni aduerſatur.

Exemplo magnorum in Religione virorum curam in ſe ægrientium ſuſcipientium, ſi ſe Superior excitauerit, præmiiſque cælo repoſitis; non facilè certiſſimas haſce obſtringendi ſibi ſuorum in perpetuum animos occaſiones elabi patietur: maximè ſi cogitauerit, vna hac paterni in ſuorum infirmitatibus affectus oſtentatione, duriſſima etiam imperia molleſcere, ipſáſque adeò ſectiones & vſtiones à paterna ſollicitudine profectas ſuaues videri, nec quidquam ſubdito aſperum cenſeri, quod à

patris

patris affectu & manu proficiſci videt. abiicítque iam ſui valetudiníſque curam inferior, cùm viderit illam Superiori, tanquam parenti ſeriò commendatam, omnéſque cogitationes ſuas ad voluntatis Superioris expletionem conuertit, certus de propenſa in ſe illius ſollicitudine & affectu.

Capvt XX.

Nimia in hoſpites parſimonia.

Modicam plerique hanc rem arbitrabuntur, quidam etiam à virtute, & paupertatis amore natam. at nunquam & nuſquam virtus caritati aduerſatur. Et ſanè leue iudicari non debet. quòd ſi non tollit ac frangit; minuit tamen, & liuore ſuo deuenuſtat caritatem. Et vt in omnes, ita in hoſpites potiſſimùm, & peregrè veniẽtes, liberales in primis maximos quoſq; viros, & Religionum parentes reperies. Sciebant hac beneuolẽtiæ oſtẽtatione mutuis caritatis pectoribus, tanquam ſubmiſſo igne flammas immitti & foueri, ſciebant quidquid foris in caſto religioſo amore aut temporum iniuriâ, aut obtrectantium improbitate elanguiſſet, ſola religioſæ munificentiæ ſeria oſtentatione, ac quadam effuſione reparari. Quare & pro

pronioreseos ſemper in omnem liberalitatem fuiſſe videmus, vt nec domeſticæ ſupellectili parcendum putarent. ac ingentibus etiam prodigiis confirmatam à Deo religioſam hanc munificentiam legimus.

Et ſolo illius exemplo, qui auguſta plenáque dona ſua mortalibus largitur manu, impelli meritò debemus in paria, quantum humana generoſitas æmulari diuinam poteſt, & inſequi præeuntem Deum. Habe-
Heb. 13. mus hîc monentem Apoſtolum: *Caritas fraternitatis maneat in vobis: & hoſpitali-*
Rom. 12. *tatem nolite obliuiſci.* & alibi: *Neceſſitatibus ſanctorum communicantes, hoſpitalitatem ſectantes.*

Et verò anguſti parſimonia omnis animi eſt, ac de diuina prouidentia diffidentis. nititur enim auarus omnis viribus induſtriæ, ſolertiæ, diligentiæ ſuæ: liberalior animus Deo. quóque generoſior cuique mens eſt, hoc etiam in liberalitatem pronior eſt. cùm contrà *auaro nihil* ſit *ſcele-*
Eccl. 10. *ſtius, nihil iniquius quàm amare pecuniam: hic enim & animam ſuam venalem habet.*

Naſcuntur verò ex parca tenuíque hoſpitum exceptione obloquia varia, mœrores, ſuſpiciones, iudicia caritati inimica, offenſiones, faſtidia; paulatímque caritas omnis, quâ vnâ inuictæ Religiones ſtabant, diſpergitur. & quod à maioribus inuentum traditúmque erat, in rugatæ, aut à temporum lapſu, abſentiáque æruginatæ quaſi caritatis augmentum nitorémque;

Digitized by Google

que; hoc ſicca hac arentéque hoſpitum acceptione dedecoratur. Ita quæ in languentis caritatis medelam hoſpitalitas erat, in eiuſdem perniciem parſimoniâ inſurgit.

Spargitur deinde hæc fama per regna, tenacitatíſque narratæ terror omnium animos percutit; vt iam plerique fugiant has domos, & auerſentur Superiores: &, ſi ad illos deſtinentur, mille excuſationes prætexant. quòd ſi aliud maiorum imperia cogant, difficiles tales experientur qui præſunt, laborum impatientes, otij ſectatores, immorigeros. quid? quòd totæ plurimùm tales domus perpetuis murmurationibus tanquam fluctibus agantur. iacet proſtrata caritas, pax exulat: nec quies iam vlla; ſed continuæ animorum luctæ, aliáque non leuia mala domeſticos tenent. Dictum à Sapiente, *Conturbat domum ſuam qui ſectatur auaritiam.* *Prou.* 15.

Neque interim nimia ſequenda profuſio eſt, & quæ plus habet ſæcularis vanitatis, quàm Religioſæ modeſtiæ. media inſiſtet via quiſquis bene religioſéque præeſſe volet, vt paupertatis, ita & caritatis memor; ne effuſior in liberalitate, ne in parſimonia contractior. modeſtia eluceat Religioſa, abſint ſordes: nihil hîc reperiatur quod ſæculum, & illius redoleat mores; deliciæ & apparatus, & quidquid de ſplendore promittere & profundere mundus ſolet, exulent à Religioſa domo.

ſed

Digitized by Google

ſed & nimia parſimonia, frigidior menſa, contractior manus, moroſior deiectiórque vultus, frons corrugatior, & quidquid inamœnitatem, minúſque gratam beneuolámque mentem oſtentat, à Religioſa familia exigantur, vt & pergratos ſe Superioribus domeſticíſque ſentiant peregrè venientes, & non deſit quo propenſam Religioſam munificentiam ſuam commonſtret profundátque Superior, ac non tantùm nihil deſit, ſed & aliquid ſuperſit aduentanti.

Mirum dictu, quantum benigna hæc Superiorum liberalitas ad animorum coniunctionem faciat. accenduntur his in mutuum amorem animi, pellitúrque frigus omne à quocunque capite natum; mutuíſque his amorum flammis mutuæ incaleſcunt mentes, & ad ardua parantur; vt ingens & acti laboris, & futuri leuamentum ſit hæc Superiorum in omnes munificentia. Inde mutua proſiliunt gaudia, congratulationes, commendationes, ſpontaneæ in omnem etiam ſupra ætatem ac vires laborem oblationes, ſuſceptiones. neque quidquam nunc arduum animo tot flammis tanquam fornacibus ſuccenſo.

Plena dehinc regna ſunt hac laude; & iuuat inter eos viuere quos munificos experti ſumus; ac ſi quid aliunde, vt fit, mœroris contractum, benignitate, tanquam potenti ſpongia, detergitur, ac tanquam valido vento nocitura nubes depellitur.

adeo

Digitized by Google

adeóque & mori delectat ſub munifica Superioris manu. & quidquid in Religione graue & arduum, molleſcit hoc temperamento. Dura videntur, acerba, amara, & pondere moléque ſua prementia, triſtitia, ac mœroribus etiam plena, quæ refugiat animus & ad quorum memoriam perhorreſcat? accedat liberalior Superioris vultus, & dextera;& omnis illa acerbitas dolórque in dulcorem gaudiúmque vertitur; vt inclamare iam lubeat, Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum! à tam exigua re, tanta bona; vt à negata re tantula, tanta mala.

Remedia.

A Superiore pendent. qui ſi cogitauerit, domeſticarum ſe rerum non dominum, ſed diſpenſatorem; non erit illi difficile ex iis, quæ liberali manu profundit Deus, liberali etiam dexterâ in diſcipulos, adoptiuóſque Dei filios erogare.

Cogitet deinde ſecutura mala, quæ priuatim ad ſe, publicè ad omnes eunt. qualia ſunt, minùs carum ſubditis eſſe, malè apud exteros audire, parcum nimirum, ſordidum, miſerum, moroſum, difficilem, aliáque huius generis, quæ non in vna hærent domo, ſed perambulant regna, adhæréntque æternùm homini, vt nec cum morte finiãtur: viuítque munere defunctus inglorius apud omnes. Cùm è contrà

Digitized by Google

liberalior in ſuos exteroſque animus, ſiue munere iam depoſito, ſiue dum etiamnum illo fungitur, carus iuxtà externis domeſticiſque viuat, in omnium ore, laude, votis, beneuolentia, grataque etiam iucundáque poſt mortem memoria. peccat? facilis in omnium mentibus commiſerationi miſta venia eſt. deliquit ille prior? gaudium potiùs quàm dolor de lapſu eſt. vt fatuũ planè ſit; ob tantillã rem, contractiorem ſcilicet in hoſpites manum animúmque, tantis ſe noménque apud omnes ſuum periculis exponere, malorúmque ſuprà recenſitorum quà publicè, quà priuatim cauſam dare; nullò, aut perexiguo domui, cui præeſt, emolumento, ſpirituali damno maximo.

Cogitet deinde quid defunctus officio ex omni hac parſimonia, anxiáque ſollicitudine expectare debeat, præter multorum alienationes, nullius beneuolentiam, obloquia innumerà, contemptum plurimorum: qui ſi amorem laudéſque contemptui & odiis præferat; amorum cauſas munificentiâ ſectetur, odiorum parſimoniâ tollat.

Proderit etiam ſi Superior ſecum illud ſtatuat, eâ in reliquos eſſe munificentiâ, quâ reliquos in ſe eſſe vellet. & monemur ab Euangelio: *Date, & dabitur vobis; mẽſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem, dabunt in ſinum veſtrum. eadem quippe menſura. qua menſi*

fueritis

ſueritis, remetietur vobis.

Exemplis denique ſeipſum excitet Superior magnorum in Religione virorum, quibus in ſumma animi magnitudine par liberalitas ſtetit, párque ſecuta eſt. pulcra hac in re D. Hieronymi ſententia eſt: *Non leui vſitatoq́ʒ ſermone hoſpites inuitemus: ſed toto mentis ardore teneamus, quaſi offerentes ſe cum lucro noſtro atque compendio.* Ad Ruſtic. Semper lucrum ex Religioſa hoſpitalitate expectet Superior. Exempla in omni Religione maxima ſunt, magnis diuinis ſponſionibus firmata. & monet Apoſtolus Petrus: *Ante omnia mutuam in vobiſmetipſis caritatem continuam habētes, quia caritas operit multitudinem peccatorum: hoſpitales inuicem ſine murmuratione*; imò 1. Pet. 4. cum gaudio. hinc eſt illud Sapientis: *In omni dato hilarem fac vultū tuum.* & illud Eccli 35. D. Pauli: *Hilarē datorem diligit Deus.* præmittit remunerationis expectationē; quid 2. Cor. 9. nimirum ſperare debeamus: *Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* ſubdit, *Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ, vt in omnibus locupletati, abundetis.*

Adde, neminem propè inferiorum reperiri, qui non volens lubéńſque liberali ſubſit & obſecundetur, neminem, qui parco & ſordido, in illo vel omnia lau-

 dant,

dant, vel improbanda excuſant: in hoc etiam laudanda damnant. hi fructus vtriuſque, & tanquam fontis ſui ſcaturigines flumináque in poſſeſſoris ſui laudem, vel vituperationem nata.

Quòd ſi neque aliorum exemplis, neque rationum pondere, non commodorum damnorúmque varietate & multitudine, non Superiorum monitis, ſubditorúmque aliorum querimoniis alios Superior mores induerit, conſultius fuerit vnum à munere remouere, quàm tot támque grauibus malis domum onerare.

CAPVT XXI.

Inutilium perſonarum admiſſio, aut retentio.

QVàm grauia ex his damna Religionibus data ſint, ignorare nemo poteſt; cùm aut parentum, amicorum, benefactorum, magnorúmque virorum rogatu, aut ſpe bonorum in Religionem minùs idonei admittuntur, aut in ea retinentur. Quid enim non meritò vereri debeamus ab hac inutilium turba, niſi totius Religionis teporem quendam ac frigus, ac demum interitum vniuerſum? Nam cùm per hos conſueta Religioni munia ritè & cum laude ac fructu obiri non poſſint, fit vt aut vniuerſim negligantur,

aut cum dedecore peragantur: aut ſanè plurimi idonei ſupra hanc inutilium turbam admittendi ſunt, quorum opera tutò, ac cum fructu vti poſſimus: atque ita replentur Religiones perſonarum numero, vtilium partim, partim inutilium, quorum exemplis priores illi ad otioſam, & ad non dignã Religione vitam deſcẽdunt.

Sed nec quidquam ab hoc hominum genere expectandum, quàm vt poſtquam impleti, dilatati & incraſſati fuerint, abeant in murmurationes otio amicas, in obloquia, in aliorum criminationes, in inſtituti neglectum; inde etiam in contemptum, in mandatarum rerum refragatores; in cibum, potum, ſomnum, carnem, & his ſimilia, & in magnum denique vniuerſæ Religionis dedecus & infamiam latè ſpargendam, cùm externorum quiſque ex his metiatur reliquos. vt non tam proſit proborum non contemnendus numerus, quàm paucorum imprudens & ab inſtituto degenerans conuerſatio.

Accedit quòd hi ferè vniuerſam domeſticam pacem turbent, ſemper inquieti, nulla in re ſtabiles, otio diffluentes, ad vana & ſæcularia propenſi, & cùm nihil in eis ſit quod Religioſum redoleat, tum prima quæque munia venantur, digniſſima quæque deberi ſibi arbitrantur, reliquorum dicta factaque criminantur, & ferè in optimos quoſque & probatiſſimos hi inſurgunt, emẽtitíſque quaqua poſ-

Digitized by Google

ſunt calumniis onerant, detrahúntque primis quibuſque. cùm enim videant, ſe virtute non poſſe cum his contendere, ad maledicta deſcendunt, clàm primùm, inde publicè, vt per magnorum depreſſiones, gradum ſibi ad ſumma quæque ſternant.

Iàm illud ferè obſeruatum, tales plerumque in eos inſurgere, quorum noxia facilitate in Religionem admiſſi ſunt. nam niſi omnia concedantur, inſurgunt in benefactorem; inde in contemptum, & oblocutiones graues in primum illum ſuum nimis beneficum parentem: nec grande illud olim conceſſum beneficium agnoſcũt, niſi quæcunque voluntas ſuaſerit extorſerint; & cùm ſe admiſſione aut retentione æquatos vident optimis, etiam virtutum premio pariari volunt, virtutis omnis expertes.

Laborant hoc malo non infimi Superiorum, innata quadam lenitudine ac clementia, zelo etiam non raró animarum: qui ſi conſiderarẽt, crudelem illam meritó clementiam cenſeri debere, quæ vt paucorum non proborum ſaluti conſulat, optimos quàm plurimos animarum periculis exponit, longéque illos à clementia abeſſe, qui vt noxio membro parcant, corpus vniuerſum morti obiiciunt; non tam facilè ad illa deſcenderent. Prudens verò ſecabit membrum, vt corpus tueatur; euellet nocitura, & ignibus damnabit, vt bono ſemini conſulat. Ille verus pater eſt,

eſt, qui ſepoſito imprudenti paterno affe-ctu, vt morigeris probiſque liberis proſpi-ciat, malæ improbæque indolis filium à domo fratrúmque conſuetudine ablegat. Idem in pecoribus vſu venire videmus: amouet ſcabie laborantes prouidus paſtor, ne vnius contagione grex reliquus pereat.

Et ſanè non tam clementia, quàm immanis ſæuitia eſt, admittere aut detinere Religioni noxium, aut minùs idoneum; cùm res hæc in vniuerſi corporis vergat interitum, plúſque vnius ſæpe improbitas nocumenti Religioni damníque dare conſueuerit, quàm plurimorũ probitas emolumenti adferre. ita nocitura fœcundiùs ſerpunt, & nullo impellente fertiliſſimos agros occupant: proba culturâ indigent; nec facilè radices agunt, aut ſe ad vicina extendunt, ni indefeſſus labor acceſſerit.

Remedia.

SEria in admittendis diſquiſitio, magis etiam ſeria poſt admiſſionem probatio.

Facilis è tyrocinio dimiſſio, in iis, qui exigua promittunt, quorum talenta tenuia ſpem non magnam faciunt magnarum rerum.

Prudens delectus Magiſtri Nouitiorũ, qui iudicio, prudentia, & in ingeniorum diſquiſitione ſolertia valeat: qui inſtituti non tantùm amans, ſed & ſerius & ac-

curatus vocationis cognitor, quò concreditos ſibi ad eam regulam formet, maximéque ad mortificationis ſtudium: aut enim ſequentur doctorem; & naturæ prauitatem, ſui victores ſuperabunt; aut laſſi & victi, aliud vitæ genus deligent; aut ſat magnam occaſionem dabunt ad ſæculum ablegandi.

Iuuerit etiam plurimùm, vt neminem quis Superiori à quo admiſſio pẽdet, commendet, niſi antè probè cognitum, & cuius ingenium variè probauerit, vtque non tam numero, quàm aptitudine delectetur.

Nemo nuda amicorum, benefactorum, magnorúmque virorum commendatione admittendus. in quo recti tenaciſſimum, conſtantémque per omnia decet eſſe Superiorem: ne aut beneuolentia, aut conſanguinitate, aut potentium auctoritate à vero deflectat. cogitet plus ſe Religioni, cui præeſt, quàm ſanguini & potentiæ debere. prima proinde ſemper cura indolis & ingenij ſit, poſtrema omnino opum, nobilitatis, ſanguinis, amicorum: quæ ornamenta ſi nuda ſint, omni ingenio viduata, reliquíſque animorum præſidiis deſtituta, numquam Religioni aſcribendos cenſeo.

Non facilè denique admittendi, de quibus merita dubitatio moueri poſſet; imò non admittendi quamdiu iuſtæ dubitationis metus ſubeſt.

Plures

Plures in omni admiſſione in conſilium vocandi, quo certius aliquid ſtatuatur, néve vnius potiùs Superioris affectu, quàm plurium ſententia res peragatur.

CAPVT XXII.

Negligens inſtitutio nouitiorum.

AQua ferè vniuerſa Religionis habitudo bona naſcitur. cùm plurimùm reliqua omnis ætas ab illorum recta prauáque inſtitutione pendeat. ab hac enim in omnem profutura nocituráque ætatem documenta petuntur: fundamenta namque hîc mittuntur totius ædificij ſpiritalis. quibus perperam iactis, quid niſi reliquorum ruina timenda eſt?

Et ſanè prudenti hîc opus architecto; qui magna ſolertia ſoli naturam ſerius diligénſque ſcrutator examinet. neque enim omnis fert omnia tellus, nec paria fundamenta omne ſolum deſiderat. malignum hîc & ſuperſtruendis ceſſurum molibus; altè proinde fodiendum, donec ad ignaram ligonum virginem adhuc terram deueneris. qua ſi deſtituaris, denſè impactis ſudibus ſuperanda firmandáque malignitas eſt. Nihil eſt quod non ars labórque vincant: etiam in mediis fluctibus & mari æternaturæ exurgunt moles; tantum induſtria, labor, prudentia poſſunt. alibi fo-

dientium votis terra reſpondet, nullis ceſſura ponderibus: aliquando nec foſſionibus opus, arbitreris è viua rupe aut ſolido ſaxo compactam.

Imitabitur deinde noſter inſtitutor agrorum cultores. non omne ſtatim ſemen credet omnibus. ſoli conditionem ſolers inueſtigator perſcrutabitur. Hîc neſcio qua naturæ benignitate ne proſciſſa quidem gleba, ſparſa leui manu ſemina in diuitem meſſem ſurgunt; ibi vomere & ligonibus altè proſcindenda, ſudoribúſque madidanda eſt; alibi ſatis eſt ſupremam ſuperficiem leui manu retexiſſe; non vno loco nullus labor, induſtria nulla ſatis eſt, ſtercorandus ager, calce etiam ac interſparſo cinere iuuandus: vt horum æſtu frigus ac innatum quoddam gelu colliqueſcat. etiam ignibus vincenda ſterilitas; & non niſi flammis fœcunditas ſperanda eſt. adeò non ſolum ferrum fertilitati ſufficit.

Hîc aliquando ſilua ſtetit? ſecanda eſt. nec ſatis eſt. maior in radicibus lucta eſt; euellendæ ſunt. nec hoc ſatis eſt, altè plerumque iacent, & ſparſa hinc inde ſemina nouam ſiluam minantur. ignes admouendi ſunt. Ibi vepribus, vrticis plena ſunt omnia, & neſcio qua naturæ prauitate, etiam bona ſemina in lolium degenerant. aſſidua hîc & indefeſſa opus ſolertia & cura eſt, ſæpe vertendum ſolum, ac in ipſo quaſi ſemine elidenda prauitas. ſanè vt primùm

primùm ſe oſtenderit, eruenda eſt. & multorum tamen ſæpe hic annorum labor eſt. nuſquam proinde indormiendum, donec labori malignitas ceſſerit, & neglecta priſtinorum annorum ſemina, infatigata colentis induſtria excuſſerit. Alibi perpetua quaſi rudera & ſaxa, vt proſeminata ſtudio credas, fœcunditati impedimenta iniiciunt. eruenda ſunt: nec deſiſtendum donec frequentibus altè foſſionibus perpurgaueris ſolum, vt, ſi non omnis tollatur, rarior iam lapis ſit, à cuius denſitate nulla ſementis boni ſuffocatio metuenda ſit. Nec rarò nimio humore peccat ſolum. fruſtra meſſem ſperes natante ſemine. hinc inde proinde per varios aquæ ductus aliò flectenda aqua eſt. Nimia etiam interdum ariditate peccat ager: vt fruſtra conatum adhibeas in tam arenti ſolo, æſtibúſque quibuſdam ſuis ſiue à natura congenitis, ſiue aduentitiis, emedullato. frequentes proinde hîc denſæque fœcundæque cælo nubes pluuiæque votiuis calidiſque precibus exorandæ; aut prudenti ſolertia è vicinia, aut remotiore etiam loco torrentes euocandi, flumina deducenda. paria in leuiori ac arenoſo ſolo adhibenda: validis ſtercorationibus ac aquæ ductibus leuitas corrigenda erit.

Eadem in ingeniorum cultura euenire conſueuerunt. Hîc ſaxoſa inuenies ingenia, dura, & quæ culturam aſpernentur, quæ fortiter reſiſtant monitis, quæ non

Digitized by Google

facilè cedant, quæ validè adhæreſcant ſemel conceptis, quæ vſu & iudicij ſui conſuetudine callum obduxerunt ad aliena conſilia. bene ſperare poſſumus quamdiu non coaluerunt hæc ſaxa, & abierunt in rupem. quamquam & hanc non tam ferro quàm mollioribus euincas. ita ingentia ſaxa ab elementorum molliſſimo exeduntur. frequentibus proinde paterníſque monitis vincenda ac emollienda hæc pectora ſunt, maximéque amoris diuini incentiuis, quibus ferè ſaxeæ hæ mentes tanquam ignibus cera, Sole niues colliqueſcunt.

Ibi arentes animas & tanquam omni meliore ſucco emedullatas reperias, à ſæculi æſtu ambuſtas; quas virtutum ſucco, frequentíque cæleſti rore orationibus euocato prudens rigator humectabit, potiſſimè verò frequentibus per diem iaculatoriis orationibus. qui vbi virtutum paulatim delicias deguſtauerint, proni auidíque in eas ferentur; omníſque noxius calor à cæleſti pluuia orationum robore elicita extinctus, marceſcentem animam fœcundo ſucco beabit.

Alibi ſilueſcentem vitiorum varietate ac multitudine mentem nactus, non tota ſtatim nemora exſcindes, ſed carptim ſingula excaudicabis. quòd ſi molli manu vincere ſoli improbitatem non poſſis, ad ferrum & ignes deſcendes: ita tamen vt ferrum & ignes vltrò depoſcat qui patitur;

Digitized by Google

tur; gaudeátque non ignibus & ferro, ſed ſperata ex his valetudine & fœcunditate ſucceſſura.

Quòd ſi torrentibus fluminibúſque innatauerit alius, totúmque apertis faucibus elementum biberit, aut ſæculi abſorptus fluctibus ægrè laſſum caput extulerit; auxiliarem ſupponet dexteram, vndíſque ereptum pericula docebit, terrebit, vt, dum diſcrimina ipſe ſua ſenſerit, exhorreſcat fatuos ſuos conatus, improuidos auſus, ſtultos prolapſus, morte mortémque ſecuturis æternitatibus in metum & fugam, & meliorum cogitationem propoſitis.

Si quem temerario auſu per rupium montiúmque vertices decurrentem, pérque ſaxorum decliuia audaci conatu reptantem conſecutus fuerit; ingentia oſtendet præcipitia, prolabentium numerum, primorúmque quorumcumque ſanguine nobilitata ſaxa, infames mortibus rupes, vt mirari primò diſcat imprudentes ſperatæ per abrupta hæc gloriæ auſus, tot exemplis nequidquam antè edoctus.

Primò proinde inſtructor naturæ cuiuſque, ingeniorum iudiciorúmque conditionem perſcrutabitur, diſpiciétque ſingula peritorum medicorum more. cognouiſſe, propè viciſſe eſt. vt longè maxima difficultas in morborum ac conſtitutionis cognitione ſit. medicamenta ad manum ſunt, plurimus ferè error in ignoratione mali eſt. accedat cognitio, & ſpes

ſumma

ſumma elucet valetudinis bonæ. ita etiam præuiſa damna fugam concedunt, inopinata ignaros obruunt. vt autem ingens ingeniorum morborúmque animi diſcrimen eſt, ita & medicamentorum eſſe debet. Ex *corporalibus*, Hieronymo monente, conſideranda *ſpiritualia* ſunt. *alius velox eſt pedibus, ſed non fortis manu. ille tardus inceſſu, ſed ſtabilis in prœlio eſt. hic pulcram habet faciem, ſed raucæ vocis eſt: alius tetram, ſed dulci modulamine canit. illum ingenioſum, ſed obliuioſum: hunc memorem, ſed tardi videmus ingenij.* addit Gregorius: *Hoc omnipotens Deus agit in cordibus hominum, quod facit in regionibus terrarum. Poterat namque vnicuilibet regioni fructus omnes tribuere: ſed ſi vnaqualibet alterius regionis fructibus non indigeret, communionem cum altera non habuiſſet.* Audeo dicere, maius longè ingeniorum quàm terrarum ac corporum diſcrimen eſſe, vt maiore in his induſtria ac prudentia opus ſit, quo & ſperati fructus & pericula maiora ſunt.

Lib.1. adu. Pelag.

Hom.10. in Ezechielem.

Diſcat proinde morum magiſter ingenium cuiuſque. qua in re varia dexteritate opus erit. quædam ab ipſo nouitio inualetudinem ſuáque omnia tanquam medico prodente intelliget, quædam à ſociis cognoſcet, quædam è recreationibus hauriet, alia longa obſeruatione ac experientia diſcet, verſando ſibi commiſſum in omnem partem, laudibus, obiurgationibus, pœniten

pœnitentiis, præmiis: variarúmque propenſionum adiungat ſocios. hîc reſtringat, ibi quædam concedat, aliàs arctè reprimat, nonnunquam remittat habenas. committat etiam interdum aliquid prudentiæ ipſius, omnia interdum neget, ac, cùm propenſioni aliquando illius laxauerit habenas, tum contraria omnia propenſioni imponat. ſeuerè etiam interdum habeat, molliùs deinde, iungátque aliqua ſibi familiaritate, iterúmque ab ea ſecludat. ſæpe paternè agat, ac medici hinc inde perſonam induat, plerumque ſuauioris, rigidioris interdum, vt in omnem omnino partem tyronem ſuum vertat. aſſueſcat duris, vt horum conſuetudine delectetur aſperioribus, & gaudeat difficilioribus cùm familiaria illa ſibi fecerit; induátque veteranos animos, quibus à vulneribus & ſanguine generoſum incaleſcit pectus. détque operam, vt non tam ipſe aſperiora imponat, quàm à nouitio vltrò depoſcantur. quæ mitiget tamen, & ab vltroneis hiſce aliquid demat, & leniora ac minora petitis concedat.

Vbi verò ingeniorum hunc agrum variè exercitum cognouerit; impedimenta antè omnia remoueat, ſaxa temere ac improuidè iactata, aut nata, interſparſa zizania, prauarum conſuetudinum noxias radices, & quidquid aut ingenitum aut praui ſeminis ſuperiectum eſt.

Purgata dein variè à noxijs area, ſoli-

das.

das virtutes ſeminet, quas aſſidua cura à nocituris tueatur. Orationis ante omnia ſtudium primas partes occupet. aſſueſcat illi nouitius maximè meditationi, in qua ea primò pertractet quæ timorem incutiunt, validóque iniecto metu à peccatis terrent, morte, æternaturíſque pœnis, iudiciíque horrore propoſito; tranſeat deinde ad virtutum prouocatiua, Chriſti Sanctorúmque vitam, documenta, conſilia; ad amorum denique incentiua; cælorum præmia, gaudia, nunquam perituram gloriam. Frequentibus deinde per diem aſpirationibus mentem paſcat, & contra aduerſa firmet; binis etiam per diem ſeriis conſcientiæ diſcuſſionibus, in quibus nihil intactum relinquat, nihil inemendatum.

Plus tamen mortificationi ſtudeat, plúſque operæ & temporis huic concedat, vt à qua maius momentum pendeat. certiùs enim hac firmantur animi, ſolidiùs roborantur, & contra aduerſa parantur: cùm intima animi cultura ab hac pendeat, cuius auxilio rudera & prauorum habituum radices & fibræ, & naturæ malignitas, & ſuperiecta zizania euelluntur, ac tanquam ſcopis euerruntur, totáque interior area ſerendis hauriendíſque virtutibus aptatur; vt nullo iam labore optima quæque ſemina tutò certóque mittantur, centupláque fœneratione dominum ſuum beent. Et ſanè ſine hac fruſtra quocumque conatu vir-

tutem inſeueris. quæcunque enim nobiliſſima licet ſemina ſcruposo ruderoſóque ſolo, zizaniíque improborúmque affectuum pleno immiſeris; nequidquam ſperes. neque enim aut radices agent, aut exurgent in culmum, aut emergent in fruticem; ſed in ſemine ſuo occident, aut in herba ſuffocabuntur: vt nec ſola cæleſtis pluuia, nec pinguior ſtercoratio, nec vigilans cura ſufficiat. Eruderanda primò prudenti validáque manu noxia ſunt, & proſcindenda quaqua parte, duríſque ligonibus, ſecuribus, vomere ſecanda terra, ac quaſi refingenda eſt, melioríque ſemini paranda. quibus peractis ad diuinorum amorum ignes accedat inſtructor; nec magno molimine in ingentes excreſcent flammas, purus enim hic iam ignis eſt, pulſo prauorum habituum æſtu, ſolutáque glacie ac gelu, tepore languoréque fugato. Hinc eſt illud Magni Gregorij; *Ieremiæ miſſo ad prædicationem dicitur, Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & ſuper regna, vt euellas & deſtruas, & diſperdas & diſſipes, & ædifices & plantes. quia niſi prius peruerſa deſtrueret, ædificare vtiliter recta non poſſet: quia niſi ab auditorum cordibus ſpinas vani amoris euelleret, nimirum fruſtra in eis ſancta prædicationis verba plantaret.* *Paſtor. p. 3. c. 35.*

Moribus etiam ſub initium formandis inuigilet inſtructor. exuant prauos, ſæculares, vanos; induant modeſtos, maturos, religioſos. oculi in primis domandi, ac

tan

tanquam iniecto freno cohibendi, ne in omnem partem excurrant, ne nocitura hauriant, ſtatione ſua contineantur, ac quodam quaſi aggere claudantur, verecunda quadam deiectione, rara eleuatione, aut curioſa circumſpectione: manus contineantur, non indecorè protrudantur, nec in frequenti motu verſentur: non iactentur brachia, aut longiùs protrudantur: inceſſus ſit conſtans & moderatus, qui nec lentitate ignauiam deſignet, nec citatiore progreſſu incompoſitam mentem teſtetur, nec in variam partem libratus faſtum denotet: totáque corporis compöſitio erecta, capite modicè ſubſidente: nihil denique quod ſæculum ſapiat, quod aulæ mores, quod iactantiam & faſtum, quódve nimiam aut amœnitatem, aut trucem ſeueritatem vultu præferat. ad verecundam honeſtatem, & in comitate ac benignitate maturitatem omnia componantur, omni leuitate, vanitate, effuſáque lætitia ſæculum redolente eliminata.

In verbis ſeria maturitas, præcogitata dictio, ad moderatam tarditatem quàm ad celeritatem pronior; vt nihil pœnitendum elabatur, nec lingua mentem, mens linguam præueniat, exulet profuſior riſus, verbáque riſum prouocantia, dicteria, ſarcaſmi, acerbior prolocutio, vanarum rerum narrationes, & quidquid ſæculum ſuum loquitur.

Aſſueſcant piis colloquiis, omnémque

ſermo

ſermocinationem diuinis condire rebus. læta triſtibus, triſtia lætis miſcere, mœrentes ſolari, prodigè effuſos moderari morte propoſita, dubio euentu, incerta futurorum conſecutione. honores opéſque ſæculi huius cum alterius vitæ, principum magnorúmque ſtudia beneuolentiámque cum Dei Sanctorúmque cælo aſcriptorum, peritura cum æternis, momentanea cum perennaturis, terrena cum cæleſtibus componere. Extollitur aliquis proſperis? opponat aduerſa. deprimitur aduerſis? erigat ſpe meliorum. paupertate opprimitur? cælorum oſtentet opes. proſcinditur calumniis? melius eſſe doceat innocentem quàm nocentem pati, habeátque ad manum vtriuſque fortunæ exempla, quibus aut erigat, aut deprimat, & intra modeſtiæ terminos hoſpitem ſuum contineat.

Remedia.

A Vigili Superioris cura petenda ſunt. qui ſi certò ſibi ſeriæ inſtitutionis nouitiorum momenta propoſuerit, ſibíque perſuaſerit ab hac vna totius Religionis ſpem omnium maximam, vitámque ac interitum pendere; pulſa ignauia ad ſedulam ſe inſtitutionem accinget.

Quòd ſi pergat in ſocordia, moleſtiarum ac laborum pertæſus, alteri muneri admouendus erit, in quo minore Religionis detrimento verſetur.

Inui-

Inuigilandum deinde vt qui præeſt, non nuda pietate ac religionis zelo, ſed prudentia in primis inſtructus ſit: cùm plus ſæpe momenti à prudenti quàm à ſola pia directione pendeat. Prudens ſanè director, qui ſingulorum naturam altitudine quadam mentis, ſeriáque ſolertíque indagatione penitus introſpexerit; non facilè à recto bonóque aberrabit, aut commiſſos ſibi in errorem ducet, aut ad præcipitia adiget, aut ad extrema & pœnitenda impellet. ſcit conſilia, monita, remedia naturæ ſingulorum accommodare, molliáque aſperis pro cuiuſque ingenio temperare. at pius prudentia deſtitutus, qui feruore quodam animi eadem omnes via ducit, eodémque omnium morbis medicamento medetur; & peccabit grauiter, & pro medicamentis non rarò venena porriget, in multorum interitum abitura. quæ enim vni in vitam, alteri in mortem ſunt, & è non malis pro varia valetudinis conditione toxica bibuntur. neque vllus error grauior eſt quàm in ſpirituali inſtitutione directionéque iiſdem omnes in omni re diſciplinis inſtituere, iiſdem mederi modis, cùm pugnantes naturæ morbíque pugnantia remedia depoſcant. Euenit enim in ingeniorum tractatione quod in corporum curationibus; in quibus prima præſcribendorum cogitatio à conſtitutionum varietate petenda eſt. in qua qui peccat, mille ſe erroribus inuoluit, & pro profuturis interi

terimentia propinabit. Pius ſit inſtructor, orationis antè ſtudio excultus, magis etiam mortificationis; vt dux ipſe ſuis ad omnem virtutem ſit, plúſque exemplo quàm verbo inſtruat; habeant in eo, ac in omni actione verbóque ipſius nouitij quod tutò imitentur. à prudentia verò ſiue illa naturali, ſiue cælo conceſſa quàm inſtructiſſimus ſit. adeò vt ſi votis hîc agendum ſit, minus in inſtitutione à ſolida magnáque prudentia cum moderata pietate, quàm à magna pietate prudentia deſtituta periculi videatur.

LIBER

Digitized by Google

LIBER SECVNDVS.

INFERIORVM morbi & curationes.

CAPVT PRIMVM.

Auerſio à Superioribus.

EX quacunque cauſa nata, difficultatibus & periculis plena eſt: neque enim in ſola Superioris perſona ſtat hæc auerſio, ſed abit ad omnia ab ipſo imperata; vt etiamſi hæc ſaniſſima ſint, inſtituto conformia, animarum ſaluti propria, bona etiam, adeóque amore illius cui imperantur profecta, omnia tamen ex aliis initiis prolata arbitretur. Hinc in parendo ingens difficultas ſequitur, cùm omnia imperantis ſuſpecta ſunt, totáque interioris hominis pax turbatur & euertitur. nam ſiue Superior taceat, creſcit cum auerſione inquietudo; ſiue loquatur, & ſalutaria præſcribat, pro toxico illi ſalutis monita ſunt, vt ex omnibus non modò imperatis, ſed ne ex dictis factíſque Superiorũ quidquam placeat, diſpliceant omnia. ſint qualia

lia à religioſiſſimo & prudentiſſimo ſperari ac deſiderari poſſint; fatua illi erunt, & periculis plena: ſint amiciſſimâ mente, munificentiſſimâque dexterâ erogata; ab hoſtili pectore, & auara manu venient. Prudens Superior conſilium dedit, prouidè imperauit? fatuus, aut politicus eſt. Beneuolè excepit? aulicos mores induit. Largiſſimè omnia ſpopondit? inſidias ſtruxit, & aliud verbis, aliud animo fouit. Planè loquitur? latent doli. Parcus in verbis eſt? fraudes, & inimicam mentem tegit. Suadet profutura? commodis ſuis ſtudet. Nihil denique tam ſanctum certúmque, quod non profanum, periculiſque plenum illi ſit.

Neque manet hæc auerſio in vno, prodit ſe foras, ac vbicunque deprehenderit aliquem ex quacunque cauſa turbatiorem, aut Superiori offenſum, illi ſe morbúmque ſuum aperit, qui hoc malo tenetur, mutuáque hac confidentia mala creſcunt; vt inde ſocietate iam roborata, in apertas prorumpant murmurationes, oblocutiones, detractiones, ac quidquid ferè in Religione malorum excogitari poteſt.

Quid? quòd etiam ad externos ſerpat hoc malum: neque enim contineri vnius animo commotio & tempeſtas hæc iactatióque poteſt, non magis quàm flamma cineribus: erumpet proinde vel minima data occaſione, maximè ſi externus ille pro contracta inter eos familiaritate,

cœpe

cœperit aliquid in Superiore improbare; tunc enim periculum eſt, ne tanquam hac nouacula diſſectum apoſtema, venena ſimul omnia profundat, non Superioris tantùm, ſed & corporis totius damno.

Demum creſcente hoc malo, ad inſtituti vniuerſi damnationem prolabitur hæc alienatio, ægrúmque ſuum ad extrema propellit, dum nihil iam probat, damnat omnia, auerſatúrque quæcunque documenta, tanquam ab hoſtili manu propinata: nuſquam patris, nuſquam medici manum agnoſcens, ſed inimicam vbique dexteram. etiam inter amica fercula & propinationes, inter patria monita beniгniſſimo pectore deprompta, venena reperiet, & fella pro melle leget, colocynthidas pro ſaccaro, pro vita mortem. tantum valet alienior animus.

Iam cùm diſpliceat Superior, monitáque ſtudiáque ipſius, qualia demum illa fuerint, licet ab intimo Religionis deprompta; incipiunt etiam Religionis propria diſplicere. & ſemel à Superiore alienior animus, auertitur etiam ab iis quæ inſtituti ſunt, maximéque ab illis, ad quæ Superiorem propenſiorem videmus. quòd ſi ad omnia inſtituti pari conatu feratur Superior, ab omnibus auertimur; diſplicet nimirum res cùm perſona diſpliceat, & quæ proba antè erant, improba videntur. cùm ab hoſtili dextera nihil arbitremur amicum profuturúmque porrigi poſſe.

At

Atque hinc ſpiritualis quædam exurgit nauſea, & mœrentis animi faſtidium, vt nihil iam placeat quo foueri mens conſueuerat, aut laſſa reparari, aut feſſa erigi, aut ægra ſanari.

Oratio verò tota proſtrata iacet, credas exſectis neruis omni robore viduatã. ita occupatus ac poſſeſſus alienatione hac animus, nihil præter auerſiones ruminat, vt nec ſpatium ſibi concedat cæleſtia cogitandi. tanquam ſi palatum amaritudine circumſeſſum, ſuauia ac ſalutaria omnia reſpuentem cogites.

Sed & animus ad generoſa quæque deeſt: amátque ſub tali Superiore ingloriam magis vitam & ignauam trahere, quàm ad victura dexteram protendere. quæ tandem res ad extrema inferiorẽ deducit, varióſque etiam corporum morbos adducit. nec finem facit, donec aut in apertum erumpat odium, & hoſtiles machinationes, & deſperatæ mentis molitiones, aut vitam ſibi aliiſque grauem triſti languore finiat, infelicíque demum morte claudat.

Remedia.

CONandum Superiori quibuſcunque poteſt modis, maximè verò per Præfectum ſpiritus, Confeſſarium, alióſque ei caros, vt æger hoc malum ſuum fidenter, clarè, & ſine ambagibus retegat: in rete-

Digitized by Google

ctione enim hac potiſſima ſanitatis pars conſtituta eſt.

Beneficiis etiam vincendus æger, & ad hanc ſui detectionem blandè ducendus erit: quaſdam etiam in illo leuiores imperfectiones diſſimulando: negotia quædam, quæ tutò illi credi poſſint, vltrò cõmittendo: ſi quid rectè factum, laudando: ſi quid minùs bene, errorem tamen excuſando, intentionem collaudando, ſuauiter monendo, & ad maiora excitando.

In qua re magna Superioris opus eſt prudentia; vt ſi blandè inferiorem adducere non poſſit ad ſinceram mali ſui reſerationem, ſimulet ſe auerſionem hanc ſcire, multíſque fiduciæ ſignis, ac quibuſdam etiam conceſſionibus ab inſtituto non alienis, ſuauibus appellationibus, colloquiíſque quæ animi in illum propenſionẽ fiduciámque oſtendant, eum ſibi deuinciendo; propoſitis etiam interdum quibuſdam tanquam conſilij cauſa, ac iudicium illius explorandi, probando etiam illud, ſi quo modo fieri poſſit.

Quòd ſi his ſimilibúſque animum illius ſibi conciliauerit; diſſimulare in vniuerſum Superior poterit, quò fidentiùs ille ſe ſuáque pulſis diffidentiæ nebulis, Superiori credat: ſi verò æger ſe aperuerit, beneuolentia Superioris victus, benignè illum Superior audiat, ſoletur, oſtendat vanum metum fuiſſe, non fundatas ſuſpiciones, & ne à ſe cogitatis quidem rebus

natas;

Digitized by Google

natas; aut ſanè rationem dictorum factorúmque ſuorum amicè illi reddat, ſæpe ad ſe, ſuáque aperienda inuitet, vt cõſuetudine hac, fiducia naſcatur & amor.

Magna denique dexteritate animum ægroti in omnem partem verſando, paulatim illi omnẽ auerſionis cauſam euellat, dicta factáque illius in Superiorem minuendo, multa humanæ fragilitati tribuendo, multa huius generis in omni hominum genere eueniſſe.

Quòd ſi his remediis vinci æger non poſſit, ſeriò de loci mutatione cogitandum erit: ſæpe enim naturalis quædam è conſtitutionum diuerſitate nata auerſio eſt, quàm priuſquam euincas, vniuerſam antè valetudinem frangas & perdas.

CAPVT II.

Neglectus obſeruantiæ erga Superiores.

REm quis arbitretur non magnam, magna hæc tamen incommoda ſecum trahit: ſequitur enim hunc neglectum venerationis & auctoritatis diminutio ac contemptus denique. quod vbi fit, tota collabaſcit obedientia, quæ his firmamentis, tanquam validiſſimis vinculis ac propugnaculis continetur. neque difficile eſt illi obſequi, quem venereris; impoſſibile propè illi obſequi, quem conte-

omnis, maximè ea obſequentia, quam ab animo profectam omnis bene conſtituta Religio exigit.

Succedunt hinc in omni propè imperio murmurationes, cùm non placeant imperata, quæ placere perrarò poſſunt, cùm diſplicet qui imperat. nam etiamſi prudentiſſima illa ſint, ſi non placet imperans, nec imperata placebunt: contrà ſi placeat ille, etiam imprudenter imperata, ſi non probentur, locum tamen excuſationi & propugnationi inuenient. tantum in vtramque partem refert affectus in auctorem. Amas? etiam verbera placebunt, aut tanquam de manu optimi & clementiſſimi patris veniſſe iudicabis. Auerſaris? etiam munera deteſtaberis, arbitraberíſque ab inimica dextra venire, & molliora benignioráque verba factáque, dolos fraudéſque tegere opinaberis. Mollia, verè amantis, dura licet, verba ſunt, quin & mollia verbera; dura alienioris animi, mollia licet, verba ſunt, muneráque verbera non dona ſunt; vt nihil iam expectare debeas, præter ſpiritalem quandam nauſeam, ac tepentis animi ſpiritalem quendam vomitum. omnia enim cum Superiore diſplicere incipiunt; minórque iam veneratio rebus inſtituti propriis, minor maiorum decretis. nam ad neglectũ ac contemptum ſatis eſt à tali Superiore profecta: ſancta licet probáque ſint, ac veteris germaníque inſtituti, ac primarij ſpiritus,

Digitized by Google

ritus, non ſapiunt tamen, imò diſplicent à tali manu propinata. ita ſemel concepta opinio dulcia omnia ac ſalutaria in amara ac noxia vertit: mella nimirum in fel merum, medicamenta in venenum. vnde ſupinus tandẽ neglectus omnium ſpiritualium exercitationũ, rerúmque Religioni propriarum naſcitur, ac perpetuus tandem animi languor, non niſi cum Religionis ipſius odio aut morte finiendus. tantum in humanis poteſt ex neglecta veneratione contemptus, vt ad malorum vltima Religioſum deducat, nec antè finem faciat quàm illũ tota Religione protrudat, iuratúmque hoſtem ex filio & amico ſtatuat.

Aliquid proinde ſit in Superiore quod venereris, virtus, benignitas, paterna cura, comitas, ingenij magnitudo, iudicij profunditas, eloquentia, agendarum rerum dexteritas, morum maturitas, rara cõtinentia, pietas, probitas, eruditio nõ vulgaris, prudentia magna; aliquid denique quod venerationem prouocet, è qua ferè amorem naſci videbis.

Fateor etiam his omnibus deſtituto, venerationi tamen locum eſſe poſſe, vel hoc ſolo nomine, quòd Superior Chriſti vices gerat, cui in Superiore obtemperamus: verùm difficile eſt, vbi omnibus Superior quæ natura ſua venerationem prouocant deſtituitur, ſolo intuitu vicarij illi à Deo conceſſi muneris veneratione prouocare,

 ferè

ferè enim homines etiam ad diuina humanis quibuſdam ducimur trahimúrque ſubſidiis; quibus ſi deſtituamur, ægrè ad nuda diuina, propter ipſa rapimur: veſtiri enim illa optamus, & humanis quibuſdam illecebris cingi.

Et ſanè vt nihil facilius eſt quàm in venerationem, ac venerationi implexum amorem rapere, ſi amore ac veneratione digna, manu quaſi tangimus; ita inter difficilia non vltimum eſt in veneratione̅ ac amorem propellere, cùm omnia externa venerationis ac amoris prouocamenta deſunt.

Illud verò in alieniore animo ſolemne eſt ſequi, vt vnius pectore venerationis diminutio non claudatur; ſpargitur per plures, & totas obit familias, fitque vt derogata ſemel veneratione, obedientia tota labaſcat: obmurmurationibus colloquia natent: & quæ priùs amoris ac filialis parentiæ, nunc ſeruilis obſequentiæ ſunt, à ſola coactione nata. atque hinc omnium intepeſcunt animi, imperatáque nauſeabu̅di exequuntur. quare nec fructum illum ſperare prudenter poſſumus, quem à laboribus, ſudoribúſque amoris ardoribus excitis expectare ſolemus. Quid? quòd etiam ad externos eat hæc fama, & venerationis illa retractio cauſæque totas impleant vrbes, non ſine non emendanda nominis diminutione, quæ res in vniuerſum corpus redundat.

Remedia

Remedia.

PLurimùm hîc valet Dei, in omni Superiore, cuius hic vicem gerit, præmiorúmque cælo repoſitorũ ſeria frequénſq; conſideratio: non magnum eſſe variis naturæ cæleſtibúſque donis exculto morem gerere, cùm ipſa donorum excellentia etiam hoſtes in admirationem rapiat, aut à Religione alienos in amorem trahat. neq; in his magna meriti ratio eſſe poteſt: ingens illa præmij meritíque materies eſt, cùm in Superiore nulla humana momenta ponderamus, ſed Chriſtum ſolum, cuius ille vices gerit, intuemur: illum vt Dei in terris vicarium, vt cælo nobis datum amplectimur. quæ vna ratio omnibus potentior, maior, certiorque apud verè Religioſum eſſe debet; & à qua ſola plus venerationis amoríſque, quàm à reliquis omnino omnibus animo concipere, factíſque præ ſe ferre meritò oporteat.

Quæ in Superiore laudanda ſæpiùs ob oculos ponere; neque enim quiſquam eſt, in quo non aliqua reperias, quæ laudem mereantur, ſiue è naturæ donis, ſiue ſtudio comparatis, ſiue ſingulari prærogatiua à Deo conceſſa.

Quidquam non commendandum in Superiore occurrit, fortiter repellendum, excuſandũ; intentionis bonitas, humanáve fragilitas cogitanda errorum vitiorúmque

propriorum magnitudo grauitáſque leuibus illius opponenda. quod eo faciliùs faciet inferior, quo errores, delicta, & quidquid in ſe non vna reprehenſione dignum, tacitus ſecum euoluerit. Videat in quantis ſibi ab aliis indulgeri velit, maximè à Deo, cuius oculis nuda ſunt omnia. quàm multa damnanda ſecum trahat, & non vni veniæ ſubiicienda, quo magis minora in Superiore diſſimulationis & indulgétiæ ſcopis verrat. ac quandocunque occurrunt quæ meritam damnationem exigunt, & venerationis diminutionem, obiiciat illuſtriora quæque ipſius, quæ iure quodam ſuo admirationem ac venerationem depoſcunt. quod perfacile erit verè Religioſo, & ſimplici melioréque oculo ſingula intuenti.

CAPVT III.

Simulatæ & tectæ conſcientiæ explicatio & redditio.

MAlum eo nocentius, quòd à filiali in Superiorem, tanquam patrem ac medicum retectione, omnis bona certâque, ac ſecura gubernatio pendeat. Vnde fit, vt huius defectu neque curentur nocitura vulnera; & mortem ſæpe allatura; neque vitentur damna corpori vniuerſo inferenda; neque prudens, ac ſine inſigni aliqua

Digitized by Google

aliqua clade diu conſiſtere gubernatio poſſit. Committuntur munia, quibus credenda non erant, coniicítque non rarò ſuos in ſalutis diſcrimina Superior, morborum ac propenſionum ſuorum ignarus.

Et ſanè vt nihil difficilius eſt, etiam peritiſſimo medico, longáque rerum ac ætatis experientia docto, quàm ignoratos ægrientium morbos aggredi, & ad quorum retectionem, ſiue noxia verecundia, ſiue ſimulandi ſtudio, ſiue pertinaci ſilendi obfirmatione, obtumeſcit æger, premítque ſecum mala; ita nihil facilius, quàm cognitas perſpectáſque infirmitates, earúmque cauſas depellere. vt morbi certa cognitio, medico certa propè curatio ſit: at ignarus morborum fluctuabit, & pro ſalutaribus perimentia ſæpe medicamenta propinabit. calentibus opus eſt? porriget frigida. humectantibus æger indigebit? ſiccantia præbebit. Idem eueniet in animarum medico. didicit morbos? remedia ad manum ſunt, ſiue noxiorum ſubtractione, ſiue profuturorum propinatione.

Et cùm in omni animorum morbo plurima veterum in vtramque partem exſtent documenta, & exempla; non erit Superiori morborum conſcio difficile ea præſcribere, quæ ſalutaria cum primis futura ſunt. vt ſciuiſſe ſuorum morbos propè curaſſe ſit; cùm contrà ex illorum ignoratione nulla non mala naſci procliue ſit.

Sanè prudentem omnem gubernationem ex hac ſuorum cognitione pendere nemo non videt; cùm reliqua omnis gubernatio ex ignoratione nata, fortuita ſit, & mille lapſibus expoſita; vt in qua nihil certò, nihil tutò, nihil ſolidi ſtatui poſſit. fortunæ nimirum committenda ſunt omnia. Nam licet ex externo ſuorum conuictu, colloquiis, domeſtica conſuetudine, familiarium etiam indagatione, multa ſolers prudénſque Superior colligat; plurima tamen ignorabit. cùm pauci morbos ſuos prodant, tegant plerique: & ferè grauiſſimi altè habitant, ac in imo latent, viſceribus implexi; leuiores prorumpunt foras. mortem allatura intimis præcordiis clauduntur, nec niſi cum interitu reteguntur.

Cauſa ferè mali huius in Superiore reſidet. qui ſi paternum in omnes affectum explicabit, expandétque matris viſcera vberáque, nullo negotio filialem in ſe ſubditorum affectum prouocabit. creſcit enim cum amore fiducia. neque facilè ſe generoſus animus in hac mutua amorum prouocatione vinci patietur. Quare ſi Superior genuinos, veríque patris ſinus expanderit, in omnem fiduciæ retectionem inferiorem incitabit; maximè vbi illum non tantùm patrem & medicum, ſed fidiſſimum commiſſorum ſibi cuſtodem ſenſerit, creditáque ſibi arctiſſima æternùm cuſtodia ſeruantem. plurimùm enim

in

in inferioribus valet concepta hæc de Superioribus concreditorum infracta firmitas, & ſecretorum tenacitas. Proderit etiam vel inter prima, ſi à fidenti inferiorum conſcientiæ animíque retectione, propenſos in ſe Superiorum animos ſenſerint, ac peculiares teneróſque patrios in ſe illorum affectus experti fuerint, ac plus etiam quàm antè beneuolentiæ ac fiduciæ. dici enim non poteſt, quantum his creſcat amor, fidénſque morborum animi, nudáque sinceráque, omni fuco & ſimulatione ſepoſita, retectio.

Altera mali cauſa ab arrogantia metúque ab hac nato proficiſcitur. cùm veremur, ne ſi quæ animum premunt vulnera aperuerimus, ſiniſtram Superiores opinionem induant, decedátque non parum de veteri in nos affectu, aut de concepta virtutis opinione, minúſque iam aut ſolita committant, aut à maioribus digníoribúſque auocent.

Ab innata etiam quadam animi in omnes, aut certos Superiores diffidentia, aut puſillanimitate, noxius hic timor, qui candorem hunc ſiſtit, naſcitur. Et ſanè niſi faſtum hunc exuerit inferior, metum illum nunquam deponet. Nihil hîc periculi foret, ſi humilitatis amor obſediſſet pectus. gauderet enim talis contemptu, & cauſas vltrò depreſſionis inueniret & ſuggereret. aut ſanè ſi firma in Deum fiducia occupaſſet animum, qui nunquam

permittit fidentem ſibi in fraudem duci, non magno hîc opus eſſet molimine: cùm enim inferior Superiori Dei vices gerenti morbos aperiat, fieri non poteſt vt permittat hunc Deus dolis circumueniri. quòd ſi tamen permiſerit fraudi hunc alicui candorem eſſe, certò ſibi qui damnum paſſus eſt perſuadeat, locupletiore longè mercede hanc in Deum fiduciam remunerandam.

Quòd ſi pergat inferior Superiorem animorum medicum morbos ſuos celare, nihil propiùs, imò neceſſum omnino eſt, vt politicum quendam ſpiritum plenis faucibus hauriat, conſilia réſque ſuas vario artificio tegat; probitatem, pietatémque ſimulet; valetudinem bonam verbis vultúque mentiatur, cùm extrema ſæpe, mortémque vulnera intentent. audiat Sapientem: *Via ſtulti recta in oculis*
Prou.12. *eius: qui autem ſapiens eſt, audit conſilia.*
& illud: *Fili, ſine conſilio nihil facias, &*
Eccli.32. *poſt factum non pœnitebit.* quanto magis audiet conſilia Superioris inferior, parentis filius, infirmus medici, ídque in re ſalutis?

Remedia.

A Superiore ferè petenda, vt paterna beneuolentiæ oſtentatione affectum in ſe fiduciámque ſuorum excitet, beneficiis etiam prouocet, adeóque ad ea munia

nia promotione, à quibus periculum inferiori non creetur.

Proderit etiam faciles benignáſque in omni ad ſe recurſu aures præbere, vltrò etiam non raro compellare, fiduciámque oſtentare, aditúmque in omnem retegendi ſe libertatem ſternere, nullóque vel minimo ſigno aut diffidentiam præ ſe ferre, aut è concreditis ſibi timorem.

Inculcanda rei huius vtilitas neceſſitáſque, ſiue in exhortationibus publicis, ſiue in priuatis colloquiis, maximéque in domeſticis conferentiis, vel à Præfecto ſpiritus, aliiſque inſtituti peritis & amantibus. aperienda incommoda damnáque è noxio ſilentio nata, exempliſque illorum confirmanda, qui ab imprudenti verecundia, vel à timore & inani diffidentia, vel celandi ſua ſtudio, ad perpetuam animi inquietudinem, ac tandem ad vocationis ſuæ deſertionem deuenerunt, in carnem ſimiliáque vitia prolapſi.

Exemplis deinde magnorum virorum, qui grauiſſimis aliquando in omni vitiorum genere tentationibus pulſati, poſt plurima fruſtra tentata remedia, in vna mali ſui retectione ſalutem repererunt. Nec veriti non pauci ſunt, publicatis etiam libris, palàm, quibus iactati fuerant, dæmonum inſidias aperire, quidam etiam lapſus ſuos, aut lapſui pericula proxima.

Excitandi deinde, & ad animi ſui morbos periculáque aperienda prouocandi erunt,

Digitized by Google

erunt, exemplis morborum corporis, quorum verecunda, & oculis etiam noſtris pudibunda, grauitate mali victi, medicis adeóque & hoſtibus retegimus: quo magis idem faciendum Superiori ac patri in animi morbis, corporis morbis longè perniciosſioribus, vt à quibus beata infelíxque pendeat æternitas, nulla poſtmodum arte reparanda. Seriò in hanc rem Gregorius: *Quiſquis intrare æternitatis ianuam nititur, tentationes ſuas menti Paſtoris indicet.* & in Vitis Patrum: *Ne abſcondas cogitationes tuas: ita enim confuſus immundus ſpiritus diſcedet à te. Nihil enim ita confundit dæmones, eorúmque virtutem allidit, quàm ſi quis ſecreta cogitationum reuelet Patribus ſanctis.*

In Paſt. p.2.c.1.

Capvt IV.

Curioſitas in indagandis, quæ gubernationem tangunt.

Qvæ quo magis internam cuiuſque pacem turbat, eo Religioſo magis vitanda & fugienda eſt: neque enim poteſt in illius animo ſolida pax tranquillitáſque conſiſtere, in quo agendarum imperandarúmque rerum perpetuæ natant ſollicitudines.

Neque in vno inquietudo hæc permanet, abit in plures, cùm quæ ſolerti indagatione

gatione cognita ſunt, aperiuntur aliis; cauſámque ſæpe præbent magnarum turbationum: cùm ea ipſa quæ decreta aliquando, coguntur, re meliùs propiúſque perſpecta, aut quibuſdam inexpectatis nouíſque intercurrentibus, quæ aliud ſuadent, Superiores mutare. quod vbi euenit, aut inconſtantiam in Superiore redarguunt, aut imprudentiam, aut denique, ſi ipſos res tangebat, prioráque conſilia magis placebant, turbationum mare magnum naſci videbis.

Proſiliunt inde ſuſpiciones in varios, mœrores, murmurationes & obloquia, quorum omnium cauſa primus ille curioſior indagator & explorator eſt. naſcuntúrque ex his principiis temeraria in primis iudicia; & frequenter culpam in illum coniicimus, qui extra omnem noxam eſt: vnde ingentes profluunt animorum alienationes, partiúmque noxia Religioni ſtudia; variæ deinde parum religioſæ molitiones, & innocentiſſimorum ſæpe euerſiones; decurritúrque demum ad interna, ac ad externa non raró patrocinia & interceſſiones.

Plurimùm deinde curioſior illa diſquiſitio adimit de obedientiæ integritate, cùm magnam partem debitæ reſignationis & indifferentiæ tollat. Etenim animus ad omnia Superiorum imperia paratus, nullam cauſam habet curioſioris indagationis, promptus in omnem imperij partem;

tem: neque illum cura mordet imperandarum rerum, qui in omnem Superioris, tanquam in Dei voluntatem excubat, & in quo nullus delectus muneris, aut agendarum rerum eſt: ſed infima iuxtà ac maxima à diuina manu per Superiores expectat; magíſque etiam fertur in abiecta, tanquam in tutiora, & raró lapſui aut præcipitiis vicina, quia minùs ſplendida, & per plana ducunt, in quibus rarior vt æmulatio, ita infrequentior caſus eſt.

Ecch. 3. Monemur in hac materia à Sapiente: *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. Sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. Non eſt enim tibi neceſſarium, ea quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis. In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius nõ eris curioſus. multos ſupplantauit ſuſpicio illorũ, & in vanitate detinuit ſenſus illorum.* Præcipit Deus per Superiores. quorũ præceptis vt diuinis inſiſtendũ eſſe monet Apoſtolus. & ferè ingentem animo inquietudinem omnis curioſior indagatio adducit, magnarum vbique turbarũ ac iactationum cauſa. ita in perpetua quadam tempeſtate fluctibúſque curioſitas omnis nauigat, omnibus littoribus excluſa, ignara portus, ſtationum neſcia; inanibus plerumque vaníſque ſuſpicionibus iactata, dum irrequieta mente Superiorum conſilia ſcrutantur, dubióſque & fortuitos euentus, ſolerti

ſubdo

ſubdoláque proſpicientia anteuertere conantur, ſemper anxij nequid fòrs alienum à propenſione Superiores de ſe ſtatuant, multum de diuinæ prouidentiæ fiducia detrahentes, quam præprouida ſagacíque induſtria ſua præuertere conantur. quo fit vt relinquat illos Deus in manu conſiliorum ſuorum, deſtituátque cæleſtibus ſubſidiis; quibus affluunt quotquot vni Dei voluntati innixi, totam ſui curam Superioribus relinquunt, certi fortunatiùs ſucceſſura quæcunque à prudenti & præprouida diuina manu profluunt, quàm quæ à fatuo delectu noſtro euentuum ignaro.

Huc accedit, in altiſſima pace viuere, quotquot ſe ſuáque diuinæ prouidentiæ committunt, ac cæca quadam manu accipiunt, quidquid à prouida illius dextera porrigitur. Eueniant vt placitum bonitati ipſius fuerit, res imperatæ; habent ad mamum illud ſolatij, Obſecuti ſumus Deo. non eueniunt optata aut ſperata felicitate? ſatis eſſe homini debet, paruiſſe in Superiore, Deo. & fortè in ſalutem erit infelicior euentus, fuiſſet in damnationē aut lapſum fortunatus ſucceſſus. Quid altiora nobis ſcrutamur mortales? certum, non poſſe falli Deum, nec fallere ſperantes in ſe poſſe.

Qui verò curioſiore indagatione Superiorum, ac in illis de ſe ſuiſque, aut aliis etiam, diuina diſquirunt conſilia, in perpetua quadam ſollicitudine vitam trahunt. quòd ſi Superiores ad ſua vota deduxerint,

æter

æterna ferè pœnitudine conatus ſuos luunt; cùm plurimùm extorta hæc imperia infelici exitu claudantur, & præciſa tunc ſpes omnis mutationis videatur, cùm erubeſcimus ad prioribus contrarias preces, qui auctores nobis malorum fuimus, & mutatæ in Superiore ſententiæ.

Remedia.

OBedientiæ per meditationes, librorúmque de hac virtute tractantium lectiones, excitatus amor.

Studium tranquillitatis internæ, quam nullo negotio conſequuntur, quicunque extra omnem ſollicitudinem Superiorum tanquam Dei imperia læti hilaréſque expectant & excipiunt.

Commemoratio eorum, quibus plerumque minùs feliciter nimia hæc cura ceſſit; contráque aliorum, quibus fortunatiſſimo ferè exitu paratus ille animus ad omnia Superiorum mandata exequenda ſucceſſit.

Proderit etiam cogitare, quem curioſior hæc indagatio finem ſibi propoſitum habeat. ſi ſolam cognitionem: quò mihi illa? aut quid adferet internæ pacis? ſi vt habeat primus euulgator; inuidentiam etiam vereri debeo, & ſecretorum euulgator Superiorum, & indignationem timere. Si vt aliò Superiorum conſilia flectam in iis quæ me tangunt; parum tutâ ingredior viâ:

viâ : accedentibúſque moleſtiis , quales promptum eſt hîc naſci , nullus querimoniis relictus eſt locus , cùm Superiorem à ſuis ad mea conſilia deduxerim. inde mœrores ſequuntur non rarò ; cùm contrà pacatiſſimi ſint , qui toti à Superiorum voluntate pendent , paríque affectu quæcunque demum imperata cadant , amplectuntur ; quibus ſi non omnia ex voto proſpera eueniant, habent quo ſe ſolentur, Superiorum , non ſua ſe voluntate rem aggreſſos; & tutò Superiori difficultates proponere, remediáque depoſcere poſſunt.

CAPVT V.

Obedientiæ neglectus.

QVi ferè ex eo prouenire ſolet , quòd in Superiore non cognoſcamus imperantem Deum : quem ſi in illo intueremur , non facilè ab imperatis deflecteremus , iudiciáque noſtra illius præponeremus. Nam quis paulò religioſior ſua diuinis conſiliis , quæ in Superiore elucent, præferre audeat ? aut quis ea temeritate, barbaróque faſtu eſt , qui diuina poſtponat ſuis? Omnis proinde neglectæ obedientiæ ratio in Superioris ignoratione conſiſtit, cùm vicariam in illo Dei poteſtatem inferiores non agnoſcunt , nec imperantém in eo Dominum conſidérant , ſed humanis

manis rationibus metiuntur omnia; nec aliud in Superiore, quàm aut inditam naturâ, aut longa experientia partam prudentiam intuentur: ita fit, vt ſæculi more obtemperent, rationibus nimirum, aut metu, aut ſola externa auctoritate ducti. qui obſequendi modus longiſſimè à diuino abeſt, ac prudentiæ potiùs, & ſeruili timori, quàm diuinæ voluntati in Superioribus imperanti innititur; quam ſi in Superiore conſideraremus, non difficile foret obtemperare, maximè cùm in obſequendo rarus intercurrere error poſſit: non quòd non aberret à recto veróque Superior, ſed quòd error ille perraro in Superiorem cadat: nec minora interim apud Deum obedientiæ præmia repoſita ſunt, ſi quis imprudenter, quàm ſi prudenter imperanti obtemperet; ac merces etiam maior illi debetur, cùm minùs prudenter ac prouidè imperanti, ſolius Dei nomine, in illis quæ nullam peccati labem continent, obtemperet.

Damna verò adeò grauia & obuia ſunt quæ ex obedientiæ neglectu naſcuntur, vt in omnium oculos nullo negotio incurrant: neque enim vlla non Religionis modò, in obedientia potiſſimùm fundatæ, ſed nec reipubl. aut priuatæ etiam domus ſine huius virtutis accurata obſeruatione prudens conſiſtere gubernatio poteſt, nullum imperium ſtare, nullus exercitus ab hoſte victoriam ſperare, nulla ſecuritas in rebus humanis, pax nulla, quæ ferè obedientiâ

tan

tanquam vinculo ligatur.

Ingentem deinde rerum omnium perturbationem huius defectu neceſſum eſt ſequi, cùm membra capiti, inferiores Superioribus aut imperant, aut non obſequuntur: quæ res interitum corpori de propinquo minatur. nam quid ſperari poteſt, quid non timeri, cùm inuertitur hic ordo rerum, quo inferiores Superioribus parêre æquum eſt? cùm aut Superiorum ignauâ incuriâ inferioribus omnia permittuntur, vt pro voluntate quiſque ſua vitam moréſque inſtituat, munia deligat, res adminiſtret, in quæcunque ſe domeſtica ac externa profundat; aut cùm innato quodam negandi timore, aut mœrore afficiendi metu, aut rogandi importunitate, ſuccumbunt; aut temporalium denique commodorum cauſa; aut ſanè ob inferiorum duritiem, & arrogatam auctoritatem, è Superiorum tepore natam, liberas ſuis habenas permittunt; quid expectari magni boníque poteſt, dum ſinguli vnius licet corporis membra, contrariis in diuerſa motibus feruntur, ſi non vltimarum deſperationum miſeranda conſilia?

Commoda verò adeò manifeſta ſunt, vt non egeant explicatione: mutuò enim hac virtute debito amore conſtringimur, dum ſinguli commiſſo ſibi muneri incumbentes partes ſuas tuentur, ne in aliena ſibi non concredita inuoluantur. Auguſtini de hac virtute verba ſunt: *Virtus obedientia* *De Ciuitate lib. 14.*

dientia in rationali creatura, mater quodammodo omnium eſt cuſtóſque virtutum.

Sequitur hanc virtutem ſine ſollicitudine vita tranquilla, & curarum expers, cùm Superiori ſe totum réſque ſuas inferior credit, illius nutui paret, totúmque ſe illius voluntati committit. Felicem imperata res euentum conſequitur? præmia cum Superiore laudéſque partitur, & maior etiam gloriæ pars ad inferiorem tranſit. Infelicem ſortitur effectum? ſi obſecutus eſt imperanti, ſecurus, & extra culpam & reprehenſionem eſt: prudentia, timor, dubius & anxius de euentu animus, ſeriæ deliberationes, mœror & pœnitudo, Superioris ſunt: pœnitudo, dolor, metus nullus, fortuitarum rerum ſollicitudo, interníque fluctus nulli; ſed pax alta, profundáque quies, ingénſque animi tranquillitas, inferióris ſunt. Nullæ in hoc, vt in Superiore, noctes inſomnes, nulla anxia futurorum cogitatio, nullæ ſollicitudines cor exedentes, nulla præcipitatio, nulla gloriæ aut nominis defraudatio metuenda: cùm ſatis inferiori in omnem laudem ſit quemcunque res euentum ſortita fuerit, paruiſſe; nec minorem laudem quocunque demum euentu, felici an infelici, mereatur, neque gloriam commendationémque referat inferiorem. cùm omnis obſequentis honos in ſola parentia, non in ſucceſſuum felicitate conſiſtat, & fortunati infortunatíque euentus ſolius

Supe

Superioris delectui ac imperio aſcribi debeant. Semper proinde laudem decúſque quocunque euentu obediens reportabit, etiam apud iniquos rerum æſtimatores; ſolam verò laudem Superior è ſortunato euentu conſequetur. vt tutiſſima obſequentis conditio, certiſſimáque gloria; dubia ac incerta per omnia imperantis ſit. tanto hæc diſcrimine diſſident, tantóque imperiis potior parentia eſt.

Remedia.

FRequens lectio, & commemoratio meditatióque eorum, quæ ad hanc virtutem pertinent. commodorum etiam incommodorúmque, quæ ex huius virtutis proſecutione aut neglectu naſci procliue eſt, ſæpe repetita memoria. quanta animi tranquillitate, quanta ſecuritate ac certitudine, moleſtiis expertem vitam ducant, qui ſe totos obedientiæ ſacrarunt: quanta contrà mentis turbatione, anxietate, inconſtantia, dubióque ferè exitu iactentur, quotquot ab illa degenerarunt, aut deflexerunt. Bene Sapiens, *Vir obediens loquetur victoriam.* omnium nobiliſſimam retulit Chriſtus, qui *humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Sequitur victoria, & è victoria triũphus. *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen: vt in nomine* IESV *omne genu flecta*

Prou. 21.

Phil. 2.

Digitized by Google

flectatur, cæleſtium, terreſtrium & inferno-rum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus IESVS *Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.*

Frequentare narrationes in familiari colloquio, de infelici plurimùm exitu illorum, qui Superiorum imperio neglecto, ſuo ſe arbitratu voluntatéque rexerunt: quantáque ſanctimoniæ ac miraculorum etiam prærogatiuâ virtutis illius cultores, omni ætate eluxerint.

In omni Superiorum imperio Deum cogitare imperantem, allicientem, præmiantem. Monet Apoſtolus: *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. ipſi enim peruigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes. Non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed vt ſerui Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate ſeruientes ſicut Deo & non hominibus.* addit Petrus: *Non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.* Ac licet de ſeruis illa verba; multo certiùs in Superioribus locum habent, quibus non humana mercede, ſed tanquam Deo peculiari obedientiæ voto nos aſtrinximus. Hierony. verba ſunt: *Præpoſitum timeas vt dominum, diligas vt patrem. Credas tibi ſalutare quidquid ille iuſſerit. nec de maioris ſententia iudices, cuius officij eſt obedire, & implere quæ iuſſa ſunt.*

Heb. 13.
Ephe. 6.
1. Pet. 2.

Sanctorum deinde exemplo, ac in primis

mis Chriſti Domini, ad ardua quæcunque imperia ſeſe animare, ſpe maximè futurorum: ſæcularium etiam exemplo, qui in Principum obſequiis, militari diſciplina, ac in omni republica, in grauiſſimis rebus maiorum imperiis parêre coguntur.

In omni re Superiori proponenda, duo præmittere, orationem & reſignationem.

A facilioribus inchoandum, aliquando etiam in non noxiis aliqua concedenda: ad ardua dein deſcendendum, mora tamen aliqua interiecta.

Per familiares etiam aliquando monēdo, maximè aliorum exemplis, qui maiores ætate, eruditione, gratia, paratos promptóſque ſe exhibent, omnem felicitatem in vna obedientia ponentes.

CAPVT VI.

Obedientia è ſolo metu profecta.

SEruilis omnino ingenij obedientia, quæ non vltra metum progreditur: ſi clàm futura putat, imperata negliget; ſi pœnarum effugium ſperat, etiam contemnet. nihil proinde magnum ab hoc ſperari poteſt; quale ferè ab animo bene compoſito, & affectu, aut in rem ipſam, aut in imperantem proficiſci conſueuit: amor namque ardenſque deſiderium potentiſ-

ſima incitamenta ad magna ſunt, quibus tanquam validis arietibus, quæcunque aduerſantia propugnacula non magno negotio propulſantur ac deuerruntur. audet enim, qui amat, & leuia arbitratur quæcunque amore ſuo minora ſunt; qui metuit, etiam viribus ſuis inferiora perhorreſcit. omnia enim metitur metu, vt ille prior amore: qui cùm rebus maior ſit, nō mirum ad ardua, vt ad leuia, proſilire: cúmque metus in aliis rebus etiam leuioribus maior ſit, nihil mirandum ſi ad illa non extendat manum. deſperatio enim quædam felicioris euentus, fortunatioríſque conſecutionis metu impellente mẽtem poſſedit: hinc anguſti illi exurgunt animi, tremórque ac timor, & diffidentia timoris comes. quare fruſtra ab hoc pectore, viro ac cælo dignas, victuríque ac in poſteritatem abituri nominis cogitationes expectabis.

Idem in obedientia è ſolo humano metu nata reperies, aut enim vniuerſum quod operatur opus, negligit, aut ſine anima aut mente præcepta exequitur, aut languet ac quaſi congelidata friget, plurimúmque de ſperato calore amittit. ſuccedit pallor ac quædam operum ægritudo, nec valetudinem ſperare poſſumus niſi ſeruilem hunc metum potenti quodam amoris medicamine tanquam purgantibus minuat ac pellat.

Alienationes exinde animorum exurgere

gere neceſſum eſt, quæ in odia paulatim excreſcunt, in murmurationes, detractiones, aliáque his affinia vitia. nam vbi ſolus metus inferiores continet, diſplicentia naſcitur imperantis, cùm imperata diſpliceant, è qua procliue eſt receſſita vitia, aliáque his ſimilia tanquam laxatis habenis decurrere: quem enim ſolus continet metus, is ſi hunc excutere poteſt, fertur in imperantem, nec parcit, vbicunque vulneribus locum reperit, perpetuáque in ſtatione eſt. hinc aperto ſi quando datur marte; inde, vt plurimùm fieri conſueuit, ex inſidiis imperantem petit, omnem euertendi illum occaſionem captans.

Quid? quòd animus è metu obſequentis in perpetua quadam amaritudine verſetur, ſemper inuoluntarius, ſuſpicionibus & æmulationibus plenus, nuſquam niſi in oblocutionibus apertus & candidus, ſemper tectus & ſimulatus, & conſiliorũ ſuorum occultator, mœroribus verò tantáque melancholia tam validè oppreſſus, vt ferè nonniſi cum morte, aut loci Superioríſve mutatione dolorem ponat.

Neque latere externos hæc res poteſt, qui aut ab imperatarum rerum tarda & tepenti executione, aut à verbo per imprudentiam elapſo, mali huius magnitudinẽ perfacilè cognoſcunt: quod dum fit, nihil promptius eſſe poteſt, quàm vt vel in inuidiam vocetur Superior, vt in imperando durior & imprudentior, vel inferior

tario quodam iure poſſeſſionem illius ad-
eunt; excluduntur quibus præter ſeruile
ingenium, nihil amoris ingenitum eſt, ni-
hil filialis parentiæ & venerationis. amare
debet quiſquis amoris præmia ſperat. nul-
la verò cælo quàm amori dantur; quo ſo-
lo præmia metiri & erogare ſolet Deus.

Remedia.

MAgna parte à Superiore petenda ſunt, qui ſi paternum in ſuos affectum induat, rebúſque non nudis verbis illum oſtendat, non magno negotio ſuorum in ſe affectũ trahet. Neque difficile erit amare imperata, cùm qui imperat, amatur, vbi paternum Superiorum pectus ſenſerint; maximè cùm monita & imperata à paterno candore nata viderint.

Seria frequéńſque cogitatio imperantis in Superiore Dei, plurimùm in hac re poteſt. qui enim vicariam in illo Domini poteſtatem intuetur, non tepidè ad imperata exequenda deſcendet; maximè ſi Sanctorum virorum exemplis, in omni Superioris imperio, cælo imperia nata cogitauerit. quis enim non alacer obtemperet imperanti Deo? In omni ergo imperio ſi Dei imperia conſiderauerimus, quis non pulſo frigore ac languore lætus aduolabit ad præceptorum executionem, certus iam de illius voluntate?

Iuuabit etiam ſi generoſum inferior

Digitized by Google

animum induat, illúmque ad magna obſirmet, indignúmque viro ac Religioſo eſſe cogitet metu cōpelli, vt pūdeat illum ſeruilis ingenij, & indignetur ad mancipij nomen, maiorémque ſe ſtatuat, quàm vt vincatur à metu: quin adeò fortiū pugnatorum exemplo, antea in media arena generoſam euomat animam, quàm timori locum tribuat.

Quòd ſi quis imperata amet, tanquam vberem materiam cælo coronandam, tanquam fœcundam meſſem horreo Dominico inferendam, diſcátque non imperantem intueri, variis fòrs affectibus obnoxium, ſed promiſſa obſequentibus præmia; nòn erit difficile, metu ſepoſito, æternorum amore alacri mēte ad imperata decurrere, certus de remuneratione, certus de præmio, amabítque imperia à quocunque ore dictata, felici æternitate commenſuranda.

CAPVT VII.

Excuſationes.

NOn poſtremum in Religione malorum, cùm imperata à Superioribus, quaſi obiecto clypeo, excutimus. palàm & in os reſiſtere verecundia prohibet, via excogitatur qua ſine rubore liceat. valetudinem accuſamus, virium tenuitatem, morbum

morbum etiam languorémque mentimur verbo poſſe negamus, nimirum quia nolumus non poſſumus: vt nolle non poſſe ſit. eneruandæ obedientiæ certiſſima regula. arbitreris tanquam nouacula aut ſecuri iugulum illius præſcindi: ita duobus verbis, Non poſſum, robur illius omne ſubruitur. Neque poteſt grauius quidquam Superioribus euenire, cùm nolentes cogere durum ſit, & plus habeat coactio omnis domini ac iudicis quàm patris; & indulgere negantibus inconſultum ſit, fit vt incerti dubiique hæreant Superiores. Si pergunt imperare, ſeueros cogites; ſi aſſentiũtur repugnantibus, molleſcunt animi, & nulla iam imperia ſunt, niſi quæ vltrò ſuſcipiuntur: vt vniuerſa obedientia non ab imperantis virtute aut prudentia, ſed à parentis nuda voluntate ac propenſione pendeat. decurritur enim ad tritum illud, Dicite nobis placentia, & audiemus & obſecundabimur: vt ante imperia voluntas depoſcenda inferioris ſit.

Infelici ſanè ferè exitu excuſationes hæ terminantur. cùm aut in nimis indulgentem, aut fortem nimiùm Superiorem inciderint. nam & primus indulgentia perdit, & ſecundus robore non tam flectit, quàm frangit. mediam verò inuenire viam difficillimum. nec quiſquam facilè talibus ingeniis ſatisfaciet. nam vt voluntatibus iſtorum ſubſeruire graue, ita nolentes cogere durum eſt. Sanè diſciplinam paula-

Digitized by Google

tim omnem diffluere neceſſum eſt; cùm paucorum exemplo reliqui ferè in paria trahantur. Si enim ad imperata excutienda minùs grata ſatis eſt, Non poſſum; quis non duobus verbis moleſtiam omnem deterget, & auertet à ſe quidquid minùs naturæ, aut propenſioni cuiuſque amicum eſt?

Infortunata omnino Superioris conditio, cùm tales nactus fuerit, quibus nec imperare, nec indulgere tutum. & vix in his prudentiæ locus eſt. neque enim tales ratione, Dei futurorúmq; timore, aut vocationis amore, ſed ſolis propenſionibus ſuis aguntur placent imperia? amplectuntur. diſplicent? excutiunt. Nec in vna re hæc res finitur. aſſueſcunt paulatim his excuſationibus, adeóque creſcit hæc licẽtia, vt quidquid non placet, negét ſe poſſe, ſolis placituris obtemperaturi. vnde fit vt ſi in facilem mollémque Superiorem inciderint, ad indigniſſima quæque Religione dilabantur, ſuíſque ſinguli motibus ac propenſionibus agantur, nec tam ipſi Superiori, quàm hic illis obtemperet, euerſa omni prudentis gubernationis regula. ſi in fortem & qui imperare pergat deuenerint, ad mœrores labantur & melancholias, & de deſerenda vocatione cogitationes.

Nec in vno malum hoc clauditur, it ad plures, & obit paulatim domum, cùm paria ſibi ſinguli concedi velint, contendántque iiſdem quibus alij prærogatiuis donari.

Digitized by Google

nari. quæ ſi negauerit Superior, & perſonarum hæc diſcrimina admiſerit, tota familia æmulationibus & oblocutionibus repletur, nec quies aut pax vlla, ſed tanquam fluctibus ac tempeſtatibus iactatur, non ante domus totius interitum poſitura motus, quos etiam in externos nonnemo effundet, ſolatia ab his, & morbo ſuo remedia capturus.

Prouenire hoc malum aſſolet, vel ex ſupina quadam ignauia, vel à libertatis amore, vel à Religionis tædio, vel ab alienatione à Superiore, vel à puſillanimitate mentis, vel ab amore proprio, vel à iudicij ſui tenacitate, vel denique ab innato quodam faſtu, & opinione ſui. è quibus illæ proficiſcuntur, non deprecatoriæ tantùm, ſed excuſatoriæ & negatoriæ voces, præualida hac armatura armatæ, Non poſſum. hîc nimirum imperatis inferiores vires ſunt, ibi alienior animus munus exhorreſcit, alibi oneri ſuccumbit, valetudini noxia res aut cælum, ſocij diſplicent. vellem; ſed negat corporis animíque robur, impedimenta quædam ſiue illa mentis, ſiue illa virium non permittũt impoſitæ rei ſuſceptionem. adducitur etiam conſcientia, & mentis quædam abdita vniuerſim narrata, periculáque non expreſſo periculorum nomine. denique vno omnia verbo clauduntur, Non poſſum. quid agat Superior? perget imperare? ad manum eſt, Non poſſum. nihil nimirum poteſt niſi quod animo colli-

buerit. ad hoc & vires & animus ſufficit, ad imperata deſunt. ad optata robur ſupereſt, ad imperata exulat. quò ſe vertat Superior? vrgebit nolentem & negantem poſſe? ſæuus & crudelis habebitur, qui maiora viribus imponat. indulgebit? collabaſcet omnis paulatim diſciplina, corruéntque imperia,& in his Religio vniuerſa. vt magna in talibus opus ſit dexteritate ac prudentia, ne aut vniuerſa corruat diſciplina, aut mœroribus ſuccumbant & opprimantur inferiores, aut otio diffluant, & in noxium dilabantur teporem, Dominico ore deuomendi, ac paulatim ſpiritalia faſtidiant nauſeabundis in omnibus ſimiles: nec antè finem faciant, quàm deſperata vbique re, in ignauiſſima ſocordia contabeſcant, diffluántque in amicam otio carnem,& quia ſpiritu inceperunt, in fœdas corporis voluptates infortunatiſſimo exitu dilabantur.

Remedia.

AB exercitiorum ſpiritualium frequēti repetitione petenda, vt his accendatur ad ardua animus, Chriſtíque Sanctorúmque exemplo diſcat gaudere duris, delectari aſperis, generoſius inter hæc animam poſiturus, quàm inter mollia victurus.

Aliorum deinde, ſiue eruditione, gratia, eloquentia, viribus inferiorum, exemplo animandi

animandi & ad magna impellendi ſunt, honore etiam gloriáque, ac dedecore nonnunquam excitandi.

Iuuabit interdum loci, ſociorum, Superiorúmque mutatio. virum enim ſi tales nacti fuerint fortem, conſtantem, prudentem, quíque exemplo præeat, ſocios etiam ſerios, & ad labores promptos, ſola non rarò verecundia ignauiam deponent, quam ſub tepentibus ſociis, mollibúſque Superioribus nutriebant,

Quòd ſi emendatio non ſucceſſerit, non inutile fuerit tales ad poſtrema officiorum reiicere, nullo loco habere, nulla familiaritate coniungere, vt pudore tandem vincente manum maioribus admouere incipiant. fortiùs certiúſque hoc etiam fiet, ſi iuniores alacres & ad ardua prompti illis præferantur, ſi præmiis donentur, laude afficiantur, ac ad illuſtriora munia obeunda admoueantur.

CAPVT VIII.

Interceſſiones.

VEræ ac genuinæ obedientiæ impedimentum, dum imperata aliorum interceſſionibus infringuntur, & aliorſum vertuntur importunis intercedẽtium precibus: vnde periculum creari Religioni poteſt, ne in omni imperio voluntas pri-

Digitized by Google

mùm inferiorum, propenſióque inueſtigãda ſit; nec quiſquam alia ſuſcipiat, quàm ad quæ propenſam voluntatem reperit, vſurus in non placentibus aliorum interceſſionibus, quorum operâ imperata euertat: maximè cùm apud Superiorem facilem, pronúmque in ſuorum voluntates res agitur.

Hinc etiam ſequitur, cùm ſubterfugiunt interpoſita onera, qui Superioribus in primis idonei videbantur, vt imparatiores, minúſque idonei, non ſine graui totius coporis detrimento, rebus admoueantur.

Tollitur deinde omnis rectè gubernandi ratio, libertáſque, Superioribus ſollicitis in omni imperio de voluntate ſuorum, vt non tam Superiores, quàm inferiores præeſſe videantur, vt quorum voluntati magis quàm Superiorum fiat ſatis.

Exurgunt verò ex his interceſſionibus ingentia mala, cùm paulatim iuuenes patronos ſibi apud Superiores parant, & præprouida ſollicitudine tanquam in cautelam, antè ſibi Mœcenates conciliant, habituri auxiliatores & propugnatores quacunque neceſſitate occurrente. atque hinc partium videas ſuboriri ſtudia, dum varij variorum beneuolentiam captant, eorum nimirum, quos apud Superiores plus poſſe arbitrantur.

E quibus initiis quaſi diſſenſionum iactis fundamentis, mutua paulatim animo-

rum

rum coniunctio ſcinditur, dum huic potiûs, quàm illi adhæreſcimus, & hos tanquam in clientelam datos, magis quàm alios tuemur. quid enim reliquum, niſi vt ratione diuerſorum patronorum ac clientum eamus in factiones, dum hunc laudamus, damnamus alium: illum ſupra merita extollimus, alium infra dignationem deprimimus?

Hinc etiam aulici paulatim irrepunt mores, mutuæ obſeruationes, ac ne paulatim patrocinationis ſtudium intepeſcat, frequentes, cum inſigni temporis iactura, miſcentur confabulationes: inter quas fieri non poteſt quin ſæcularia intercurrant colloquia plurima, mutuæ aliorum detractiones, ac in primis patronorum, ac clientum aliorum; ſubdolæ etiam, curioſæque in iis quæ gubernationem tangunt, indagationes; & iam tanquam in diuerſorum patronorum clientes conſpirationes ſubnaſcuntur; conſuetudo cum aliis rarior, cum illis frequentior.

Nec vera tamen inter patronos hos ac clientes ſolidáve amicitia eſt: mentita enim omnis beneuolentia eſt, quæ, quamdiu apud Superiores aliquid poterit patronus, tamdiu adhæreſcet; ille ſi gratia aut munere exciderit, cadit omnis ille ſimulatus amor, & alium circumſpicit Mœcenatem, plúſque iam in priore damnat, quàm antè laudabat. Neque hoc mirum, ſi cogitemus, non hominem clientes hoſce,

ſed

ſed fortunam illius fuiſſe veneratos.

Minor etiam inter vnius partis clientes amor eſt, quos ſola patroni veneratio continebat, cùm intus potentibus æmulationum ac inuidentiæ fluctibus concuterentur, ſi aut vnus carior aut frequentior, aut munere aliquo, aut verborum conſultationúmque prærogatiua prælatus, innumeríſque aliis ex cauſis, quas ſolers ſibi inuidentia fingit.

Decurritur tandem etiam vſu, & quadam conſuetudine interceſſionum harum ad externorum interceſſiones, magnorum nonnunquam virorum, Principum etiam, & benefactorum, vt hac quaſi armata manu extorqueant à Superioribus imperata. Quare nihil euenire bene conſtitutæ Religioni deterius poteſt, magíſque noxium: cùm enim neque negare Superiores audeant, neque concedere ſæpe tutum ſit, hærent anxij, & victi magnorum precibus, quæ illis pro imperio ſunt, ſuccumbunt, permittúntque & illis, & Religioni nocitura. nam cùm neque mores delictáque interdum ſuorum aperire religioſa caritas permittat, neque negare petentibus audeant, damna naſcuntur, nulla poſtmodum prudentia reparanda.

Remedia.

MInùs recedat Superior à ſententia ſemel maturè concepta, interceſſoribus

intercur

intercurrentibus, quàm ſi ipſi quas profe-runt difficultates, vltrò proponant.

Seriò interceſſores moneat, & ab interceſſionibus deterreat, doceátque quàm noxiæ illæ omni bonæ gubernationi ſint.

Interceſſores hos, patronóſqué, ſi pergant importuniùs ſuorum cauſam agere, ſeriò non ſemel monitos à ſe remoueat Superior, aliiſque functionibus diſtineat; vt hoc exemplo à patrociniis hiſce terreantur reliqui.

Inuigilet deinde Superior, vt valida manu clientelas patrociniáque reſcindat; occurrat initiis, nec permittat noxia hæc molimina ſuccreſcere, ſeculares haſce aulicáſque noxias in primis Religioni conſuetudines; terreátque ab his, grauibus etiam propoſitis pœnis.

Munere etiam ſi quo ſplendidiore fungantur religioſi hi Mœcenates, exuantur, quò deſinant ex officij magnitudine audaciam ſibi ad patrocinandum ſumere, reliquíque à ſimili conatu terreantur.

Si externos patronos Superiores aut iuſto metu veriti fuerint, aut factis etiam ſenſerint, ad ea loca patrociniorum prouocatores transferant, in quibus omnis cuiuſcunque patrocinj ſpes præſcindatur. vt dum deſtitutos ſe patronis viderint, vni potiùs virtuti quàm aliorum gratiæ, beneuolentiæ; ac potentiæ incumbant.

CAPVT

Capvt IX.

Laborum fuga. Otij amor.

MAlorum vitiorúmque adeò omnium ſeminarium. ex hoc namque omnium generum proſiliunt mala, in Religionis interitum nata, omnémque ſuccum, ſemináque fœcundiſſimi antea illius agri emedullantia ac perimentia. & quid ſperari à Religioſo poteſt otij amatore, quæ non timeri mala? nam vt omnino nihil agat, remotiſſimum ab ingenio humano eſt, quod occupationibus gaudet, nec in ignauo conſeneſcere perpetuò poteſt otio. refugit res inſtituti, ac vocationi ſuæ proprias? conuertit ſe ad alienas; & cùm domi deſint quibus delectetur, tranſit ad Religioni noxia, ſéque ſuóſque non rarò in aperta coniicit diſcrimina. Si negata, aut non conceſſa illi ſæcularium rerum negotiatio, deflectit ad animi mala; paulatímque tam altè ignauiſſimi teporis huius venena bibit, vt ne excutere quidem hæc dum volet poſſit. tantum inueterata vitiorum conſuetudo poteſt, vt verſa iam improbitas in naturam videatur, quam cum ſola vita deponat.

Proſiliunt ex hoc otio murmurationes, dictorum factorúmque aliorum obtrectationes. nam cùm paria aliis aut nolimus,

mus, aut vitio noſtro non poſſimus, fit vt damnemus in iis, quæ nos aut magnitudinis terrore, aut otij amore fugimus: & cùm deſperemus aſſequi in alto poſita, pigeátque ad ardua dexteram porrigere laboribus territos; dolemus reliquos generoſo difficilium calcatu, quaſi per ſudores & ſanguinem ad excelſa decurrere. naſcitúrque hinc optimarum quarumcunque rerum inuidentia: à quibus dum ob coniunctam ferè indiuiduo quodam nexu difficultatem, manum remouemus, alienæ virtutis inuidentia ſtimulamur & depaſcimur; conamúrque reliquos aut propoſitis, ac in immenſum auctis difficultatibus terrere, aut ſperatorum ex iis fructuum ext nuatione au rtere. quòd ſi non aſſequamur, ambitioni, aut inani placendi Superioribus aliiſque ſtudio conatus hoſce aſcribimus.

Inualetudinis deinde metu ab arduis quibuſque reliquos auocamus. ac ſi quæ tota Religione exempla ſint eorum, quos in medio magnarum rerum conatu valetudo aliquando deſtituit; ingenti illa amplificatione in terrorem adducimus, deteriora etiam ob oculos ponentes. quæ res non parum momenti ad terrorem habet. Voluntario interim ſilentio teguntur innumeri, quorum maximis conatibus valetudo reſpondit. tacentur deinde quos in otio aut immatura & inexpectata mors præoccupauit, aut perpetua quædam inuale

ualetudo tenuit. tacentur denique quorum inualetudo otio creuit, decreuit laboribus, quíque non antea otio natam ægritudinem depoſuerunt, quàm ſe laboribus darent, quorúmque quaſi per gradus laboribus valetudo creuit, vt tantum valetudinis accederet bonæ, quantum laboris.

Et ſanè plurimùm damni ex amico hoc quorundam otio reliquis accedere negare non poſſumus. Valent enim hæc maximè in iunioribus in exemplum, ac ſub prætextu valetudinis tuendæ, otij creſcit amor: quod ſemel deguſtatum, minùs generoſa pectora perfacilè in ſolidum quietis quadam dulcedine ad ſe rapit, detinétque illicibus his prærogatiuis, moleſtiarum & laborum carentia.

Ad hos interim otij amatores prono quodam lapſu vitia decurrunt. & ferè omnes tales in ſomnum pronos, in cibum ac potum æſtuoſos, in corporis denique commoda omnia procliues videas, ac tandem in carnem labentes. Laboribus ſanè caro frangitur, ſudoribus tanquam fluminum ſuperfuſu flamma illius reſtinguitur, otio roboratur, ac tanquam olei ſuperiectu accenditur: & vt non facilè inſurgit laboribus tanquam cæſtibus domita, ac quaſi pedibus conculcata caro; ita non facilè proſtrata iacet, otio fota, deliciis commodíſque exſtimulata. Docemur hoc omnium Sanctorum monitis, & quotidiana propè in omni Religione experientia, vt ad

Digitized by Google

ad lapſum non alia pronior via ſit. & ferè bona pars illorum, qui ſemel ad Religionis aratrum porrecta manu, retrò reſpexerunt, ad Ægyptias ollas, ad honores & commoda; ab otio, & laborum fuga viam ſibi ad præcipitia proſtrauerunt. vt verè dixerit Sapiens: *Via pigrorum quaſi ſepes ſpinarum: via iuſtorum abſque offendiculo.* Prou. 15.
& alibi: *Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſoluta eſuriet.* nam *mens quia ſe ad ſuperiora non ſtringendo non dirigit, neglectam ſe inferiùs per deſideria expandit. Et dum ſtudiorum ſublimium vigore non conſtringitur, cupiditatis infima fame ſauciatur: vt quo ſe per diſciplinam ligare diſſimulat, eo ſe eſuriens per voluptatum deſideria ſpargat. cui rectè per Salomonem dicitur, Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate, & non dabitur ei: qui enim nunc ex bonis operibus non exudat, cùm ſol iudicij feruentior apparuerit, quia fruſtra regni aditum poſtulat, nihil accipiens æſtate mendicabit.*

Prou. 19. Gregor. Paſt. p. 3. c. 16. Prou. 20.

Remedia.

A Superiorum in ſtrenuos operarios beneuolentia ſumenda ſunt. vt quos magno religioſóque conatu in proximorum ſalutem incumbentes vident, nullis laboribus, nec propriæ valetudini parcentes, eos & ſingulari affectu proſequantur, & currentes ſiſtant, & iniecta paterna ma-

nu,

nu, beneuolè reprimant, déque neceſſariis omnibus vltronea ac munifica dextera, etiam reluctantibus prouideant.

In alios verò, quos in medio magnorum laborum curſu fractos reperiunt, vniuerſum paternum affectum profundant, nihil deeſſe patiantur, & quantum Religio patitur, peculiaribus fauoribus proſequantur, vltrò miſceant colloquia, conſiliis etiam dandis adhibeant, nec quicquam illis eorum quæ ad honeſtam recreationem, decentémque ac religioſam animi laxationem faciunt, deeſſe patiantur, vltróque etiam ingerant, & ad illa cogant.

Exemplo deinde ſuo, magnorum Imperatorum more, reliquos Superior excitet. Incredibile quantum hoc in ſubditorum animis valeat, vt vel ſolo pudore etiam illi excitentur qui ad otium proniores ſunt.

Exemplis denique, maximè in Religione, aut in Eccleſia Dei illuſtrium, qui affecta etiam valetudine, magna ingenti auſu conatúque aggreſſi, ad felicem exitum deduxerunt. Iam ſi vita laborantes deſtituat, quid in omnem æternitatem glorioſius, quàm fortium militum more, in mediis ſudoribus, laboribus, ſanguinéque vitam ponere? nec ingloria aut ignaua morte vilem animam emittere; factáque priùs fortia indecora morte ſignare?

Proderit etiam, vt ſi quos otio & ignauiæ ſe dare viderint, nulla eos ſibi familiarita

Digitized by Google

ritate iungant, nullis familiaribus colloquiis dignentur; ſed tanquam ignauos, & Religionis quoſdam quaſi fucos ac vomitus auerſentur. vt vel dedecore, ac prudenti quadam paterni affectus repulſa contemptúque ad meliora impellantur.

Vtile etiam fuerit tales in humilibus quibuſque officiis continere, & ab omnibus dignioribus remouere; ad extremas etiam quaſdam habitationes, minúſve nobiles reiicere; aliorum etiam monitis, ac in primis Præfecti ſpiritus ad labores prouocare, præmiis ac non rarò minis etiam propoſitis; vt quos non poteſt amor, non magnorum exempla, impellat timor & verecundia è contemptu nata.

Neque res vlla potentiùs dæmonum incurſibus reſiſtit, impetum frangit, quàm perpetua ſeriarum rerum occupatio Hinc illud Bernardi: *Varijs autem officijs occupatus, nullis vacabis cogitationibus, & dum ab alio tranſis ad aliud, opúſque ſuccedit operi, illud ſolum mente tenebis, quod agere compelleris.* & Hieronymus: *Facito ſemper aliquid operis, vt te ſemper diabolus inueniat occupatum: multam enim malitiam docuit otioſitas.* Vitabit ſanè quiſquis ſaluti ſuæ ſtudet, quiſquis illi ex animo conſultum volet. neque enim poteſt mens humana, tanquam in ignauo quodam ſopore tota conquieſcere. ſemper aliquid agat neceſſum eſt: igni perſimilis qui erumpit in flammas, in ſcintillas, in fumum:

Ad Fratres de monte.

Ad Ruſticum.

Eccli. 33.

mum: & antè ferrum diſrumpet & chalybem, quàm arctetur anguſtiis. facit idem mens noſtra, antè diffringet hæc vincula quibus illigatur, quàm vt in pigro hoc carcere ignaua deliteſcat. bona deſunt? verſabit mala. hæc ne illam teneant, melioribus diſtineatur. nec magno admodum hîc molimine opus eſt. aſſueſcat bonis; abibunt in naturam. fœcundus nimirum animorum ager. ſementem immitte bonam, reſpondebunt fructus.

CAPVT X.

Studiorum neglectus.

QVem inter prima Religionis mala ſi quis numerauerit, non multùm aberrabit. nam quid à iuuentute ſperes, ſtudiorum ardore ſepoſito? vt nihil agat in illo ætatis flore & æſtu, nequidquam ſperes; vt ad meliora conuertat mentem, fruſtra expectabis: nam qui ſemel excuſſit iugum, ad quod ab obedientia deſtinabatur, reliqua contemnet. & quid poteſt in ea ætate maius eſſe, quàm ſolida fundamenta victuræ in omnem ætatem eruditionis, in ſalutem proximorum natæ, ſerio magnóque conatu & auſu iacere? aut quæ res plus apud proximos in venerationem, admirationem, laudem, fidem, ſeque

quelam valet, quàm profundæ vt virtutis, ita & conceptæ eruditionis opinio? quam non facilè ignauus quiſquam & altioris eruditionis contemptor conſequetur. prodet ſe illius aliquando infantia & inſcitia, tantúmque ferè à ſalute illorum promouenda decedet, quantum ab eruditionis opinione.

Iam ad quæ ſe adoleſcens neglectis conuertet ſtudiis? ad otium, laborum fugam, ad vitia denique omnia, quæ ex otio naſci conſueuerunt. aliqua nimirum re neceſſe vt vacuam à ſtudiis mentem occupet. deſunt alia? conuolabit ad vitia, ac tanquam in præceps actus, toto pronus corpore ad ea delabetur; trahétque exemplo ſuo tenerrimum quemque, inde robuſtiores etiam, & quibus pluſculum virilis pectoris eſt: tandémque iunctis quaſi manibus viribúſque, ad profunda labentur vitiorum.

Et ferè virtutes comitantur ſtudia, vt quem ſeriò totíſque animis videris illis incumbentem, pari propè generoſitate virtutibus inſudantem reperias. idem enim propè ardor æſtúſque qui in ſtudiorum, in virtutum amorem rapiet. longè ſanè erit à vitiis, vt quibus aſſiduis ſtudiis aditum præcluſerit. ſeriis enim occupata mens non facilè illorum importunitati patebit. occupatio omnis moram poſtulat, poſcítque tempus: quod ſi negaueris, excluſeris ab occupatione. ille negat, qui vniuerſum

ani

Digitized by Google

animum iis detinet, & cuius totam mentem ſtudiorum occupauit amor, ſancta quadam æmulatione, proximorúmque ſperata ſalute, tanquam ſtimulis actus. qui cùm omnem aditum præcluſerit vitiis, virtuti aperuiſſe cenſendus eſt, quæ vltrò vacuam vitiis mentem occupare ſolet. ſanè paratior mens talis ad virtutum ſuſceptionem eſt.

Iam ſtudia ferè ipſa, ardórque illorum, mentem ad magna & generoſa prouocat, ad contemptum minimorum & viliſſimorum quorumcunque excitat; ad deteſtationem impellit vitiorum, vt quæ indigna arbitratur viro ad maiora gradienti: & cùm veretur maculam gloriæ, abſtinet ab iis, quæ ad contaminandam illã nata ſunt. cùm verò virtutem nullo ſtudiis impedimento & dedecori, adiumento verò & honori maximo eſſe ſenſerit; tanquam in amicam, ſtudiorúmque ſuorum ſociam prona voluntate rapitur.

Adde, longa nos edoctos experientia, pari propè feruore Religioſos ferri in orationem, piáſque exercitationes, quo rapiuntur in ſtudia. Nam & ſtudiorum neglectus ignauiáque tranſit in orationem; & ſcientiarum ac eruditionis ardor in orationis ſtudium. nec difficile eſt æſtuantem ſtudiis animum pari in orationem æſtu transferre: vt languentem in ſtudiis, ignauiáque otiíque amore ſubactum, in reliquis ferè languere ac ignaueſcere videas.

Ab

Ab hoc verò ſtudiorum languore omnium propè ſpiritualium rerum nauſeam proficiſci, ac quoddam piarum rerũ faſtidium reperies; inde etiã murmurationes, detractiones, inuidentias, cibi potúſque auiditatem, commodorúmque corporis, ac complacendi aliis ſtudium. Nam cùm deeſſe ſibi ad maiora ſubſidia videant, & otij amantes, laboribúſque territi, nolint ad ardua conniti, ab aliis ambitioni ſuæ ſubſidia mendicant. Inde iam placendi conatus, adulationes, & politici ſpiritus ingentia ſemina, in validas arbores naſcitura, ni potentibus ſectionibus & vſtionibus fortiter obuiàm eatur.

Remedia.

OMnia propè à Superiore pendent, nec difficile eſt, adoleſcentiores maximè, quaſi ſubſtratis ignibus in ſtudiorum ardorem impellere, ſi modò prius hoc æſtu inardeſcat Superior, rémque non perfunctoriè, ſed ſeriò tractet. Si frequenter ſuos quà publicè, quà priuatim animet. Si ardẽtes, laude & præmiis; ignauos, dedecore & pœnis prouocet. Si hos etiam amoueat à ſtudiis; illos externa quadam paterni affectus beneuolentia accendat.

Magnum etiam momentum in hanc rem magiſtri adferunt. quos ſi ſtudiorum laborúmque amantes nacti fuerint, pari ardore ſanctæ cuiuſdam æmulationis ſtu-

dio ad illa rapientur. maximè ſi frequentes & ſeriæ commendationes illorum acceſſerint; ſi amica quædam cum ſtudiorũ amantibus familiaritas, & externa beneuolentiæ neceſſitudo; ſi frequens in conatu animatio; ſi ignauos non patiantur inultos; ſi in priuatis publicíſque illos diſputationibus ad ruborem etiam patiantur deprimi; ſi acrioribus ſtimulent verbis; ſi frequenti diſputationum ac defenſionum recurſu hos fatigent, vt quos non ſociorum exempla, non Superiorum monita, erubeſcentia extimulent & pœnarum metus.

Plurimùm etiam proderũt ad animos excitandos monita Præfecti ſpiritus, aliorúmque domeſticorum Patrum, quibus languidiores familiari aliquo nexu conſtricti ſunt, ſociorúmque prouocatio.

Inuigilandum etiam Superiori erit in linguæ Latinæ vſum. ferè enim linguæ illius neglectum, ſtudiorum neglectus ſequitur. quem enim linguæ Latinæ & elegantia & promptitudo delectat, delectant etiam ſtudia, ſine quibus parari illa non poteſt. quem verò nulla capiunt ſtudia, nec elocutione gaudebit. Mutuò enim ferè contemptus ſe duorum horum, amórque ſequuntur. neque facilè ſtudiorum contemptor linguæ elegantiam amabit, aut ſequetur; ſequeretur, ſi amaret. rapimur enim ad amata. amaret, ſi ſtudia amaret; quæ linguæ calamíque elegantia ex-

ornan

ornantur. Dandáque in hoc genere opera Superiori eſt, vt elegantiæ etiam in elocutione ſtudeant ſui. & turpe eſt ab externis in hoc genere Religioſos vinci. turpius etiam, non poſſe animi conceptus Romana lingua, terſa & fluente exprimere: ſed hærere ad ſingula virum alioqui non ineruditum, vt qui ſcientias profitetur, balbutiat ad illarum explicationem. Neque erit difficile, ſi exemplo præeat Superior, laudeque, præmiis ac pœnitentiis reliquos excitet: maximéque iuniores, & humaniorum literarum magiſtros, ac cuiuſcunque profeſſionis ſtudioſos. ſerióque caueat, ne qua in recreationibus lingua, quàm Latina vtantur, vt aſſuetudine vſúque promptam ſibi illam, paratámque faciant; ne barbarie ſua & Religioni & ſibiipſis dedecori, & aliis graues ſint.

LIBER TERTIVS.

SVPERIORVM AC Inferiorum communes morbi, & curationes.

Capvt primvm.

Orationis neglectus.

ORatione enim tanquam rore ſuo, aut cæleſti imbre deſtitutus animus neceſſe areſcat, abeátque in vagũ puluerem, omni vento ſæcularis afflatus variè diſpellendum. Et ſanè qui agro quantumuis natura ſua fertili imbrẽ rorémq; fœcundantẽ ſubtraxerit, ille ſimul ſperatos fructus in ſemine tanquam falce demetit. Ac licet nonnunquam ſemen bonitate ſua exurgat, ſpémque in herba promittat; niſi nube rigetur, æſtu ſæuiente, omni meliore ſucco viduatur; vt in cineres tandem diues illa ſpõſionibus herba fatiſcat, ornatu ſuo nudata, ſpoliata robore. Eadẽ in animo cogita. Sortitus aliquis mentem bonam eſt, & promittebat Dominicis horreis meſſem amplã; verùm nega

negatus cælo ros ſuus, & fœcundans ſubtracta pluuia, miſerã reliquit ſibi, omnéſq; illas locupletes ſponſiones vertit in arenã. Cæleſtes illæ pluuiæ mentem vndique irrigantes, & quadam pinguedine ſua fœcundantes, gratiæ ſunt cælo repoſitæ, quas ex opulenta nube ſua depluere Dominus cõſueuit in animum orationi ac pietati deditum: nec ferè delabi gratiarum illum imbrem copioſo fluxu permittit, niſi orationum precúmque vi pellectus. Credas nubem illam diuinam non pluere, niſi antè mentium noſtrarum vapor ſumma petierit ac quaſi in cæleſtibus orationum vi concreuerit, à cæleſti ſole magno in ſublime tractus. atq; hinc Propheta Regius: *Meditatus ſum in omnibus operibus tuis, in* Pſ. 142.
factis manuum tuarum meditabar. Expandi manus meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. & commodiſſimum huic orationum generi nocturnum ac matutinum tempus. hinc illud eiuſdem: *Memor fui tui* Pſ. 62.
ſuper ſtratum meum, in matutinis meditabor in te. &, *Meditatus ſum nocte cum corde* Pſ. 76.
meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum & 33.
meum. & alibi: *Præuenerunt oculi mei ad te* Pſ. 118.
diluculo, vt meditarer eloquia tua.

Vt cibo potúque ſpoliatum corpus diu vitam tolerare non poteſt; ita & mens noſtra orationis cibo fruſtrata, quo vno nutriri, foueri, roborari ſolet, omni breui ſpiritali vita exuitur. nam vt corpori terreſtri cibus ſuus terra eſt, ita animo cæ-

læſti à cæleſtibus ſperari cibus debet. quo fruſtratus contabeſcat, ac quaſi meliori ſucco emedullatus, exareſcat: maximè dum vis illius concupiſcentiarum vndiq; ignibus obſeſſa eneruatur, hoſtilibus illarum flammis excocta; euigoratúrque robur omne, potenti harum incurſu protritum, vt niſi à cælo nouæ accedant vires, noua ſuggerantur robora, diu ſalua conſiſtere mens noſtra non poſſit: ſperari verò à cælo non debent, niſi valido orationum noſtrarum prouocaméto excitatus Dominus cæleſtibus ſuis donis roborauerit egẽtem, ſtipaueritque contra incurſantia inimica agmina potẽtibus dexteræ ſuę armis, firmiſque illã diuinæ gratiæ propugnaculis fulſerit, ac in circuitum vallauerit cõtra nocte diéque procurſantes hoſtiles acies: vt quantum nimirum hinc inimicitiarum ac oppugnationum, tanta inde gratiarum ac propugnationum materies ſubminiſtretur. quod ſine orationum aſſiduo cultu fruſtra ſperemus.

Et ipſa ſanè oratio, validum in omnes hoſtiles procurſus propugnaculum eſt: illa enim mens noſtra de propinquo iuncta Deo, ſub protectione dexteræ illius, omnes hoſtiles ridet conatus, valentiore clypeo diuinæ manus tecta; perennique diuinæ potentiæ aſſociatione, non metuit minitantes ac procurſantes mundi ac inferorum acies. Vt dama in ſummo inacceſſi montis vertice venatorum ridet conatus,

natus, & ſæuientium infrà canum illudit rabiem ſecura de loco: ita anima orationum quibuſdam alis ad ſuprema euecta, & Deo ſuo inhærens, de vicinitate illius omnem hoſtilem ſæuitiam contemnit, ſecura de protectione. Eleganter in hanc rem Chryſoſtomus: *Quemadmodum ciuitas, quæ muris cincta non eſt, facilè venit in poteſtatem hoſtium: propterea quòd prorſus abſit id quo fuerat hoſtium incurſus arcendus: ſic & animam non munitam precibus diabolus facilè in ſuam redigit poteſtatem, nec multo negotio omni ſcelerum genere implet. Nam ad animam quidem precibus munitam non audet propiùs accedere, metuens robur ac fortitudinem, quam illi deprecatio ſubminiſtrauit, magis vegetans animam quàm cibus vegetat corpora.* Lib. 2. de Oratione.

Quod anima corpori, hoc oratio eſt animæ. illam qui ſuſtulit, vita ſimul exuit; hanc qui ſubtraxerit, meliore vita ſpoliabit: & cùm omnis animi vigor, vitáque à cæleſtibus donis, diuiníſque inſpirationibus pendeat, quibus neceſſum eſt carere mentem, quæ ex orationis neglectu talibus deſtituitur, fit vt mortuo ſimilior ſit, vt quæ cæleſti vita, qua vna verè viuit, ſpoliata, in ignauo quodam ſopore conſepulta iaceat. Et ſanè niſi continuo diuinorum influxu fulciatur, labaſcit & colliqueſcit tota, mortémq; bibit, tot modis diu noctúque ab inimica inferorũ manu pro-

pinatam ignara generis ſui, improuidáq; futurorum, immemórque creatoris ſui ac Dei:& iam hoſti mancipata, & duro æternùm ſeruitio obſtricta. Hinc illud Chryſoſtomi: *Quiſquis non orat Deum, nec diuino colloquio cupit aſſiduè frui, is mortuus eſt & vita carens, expérſque ſanæ mentis. nam hoc ipſum euidentiſſimum ſignum eſt amentiæ, non intelligere magnitudinem huius honoris, nec amare deprecandi ſtudium, nec hoc habere perſuaſum, quòd animæ mors ſit non prouolui ad Dei genua. quemadmodum enim hoc corpus noſtrum, ſi non adſit anima, profectò mortuum eſt ac fœtidum, ſic anima niſi ſeipſam incitet ad orandū, mortua eſt ac miſera, ac grauiter olens.* Et deterior longè animæ mors eſt quacũque corporis morte; cùm deſtituta anima cæleſti vita ſua, orationis neglectu, graui ſomno defoſſa iacet, vt nec diuinæ virtutis rorem influxúmq; ſentiat, nec mala ſua perſentiſcat, nec amiſſorum bonorum deſiderio tangatur; tanquã vna obliuionis ſpõgia, quidquid fuerat antè bonorum, deletum videatur. quæ omnia ab orationis dimiſſo ſtudio paulatim irrepunt, donec ad extrema demum hominem ſuum deducant, & ad miſeranda Religionis præcipitia propellant.

Lib. 1. de orando Deum.

Exempla nos docent illorum, qui deſerta Religione, ab orationis ferè neglectu initia ruinæ duxerunt; neque quiſquam ad crimina deſcendit, aut in iis inualuit,

callúmve

callúmve obduxit, qui non antè in orationis ſtudio intepuit; vt meritò oratio meditatióque tutelaria arma, validáque aduerſus hoſtem propugnacula dici poſſint, quibus munitus animus, nullo hoſtili robore ſuperari poteſt. ſtat inuictus aduerſus carnem, mundum, diabolum, validis his ſpiritalibus armis protectus. Sed neque exarſcere mens poteſt, perenni hoc orationum fonte rigata, cæleſtiúmque in dies gratuitis donis perpluta. quòd ſi validè vndique oppreſſa ceciderit, promptiùs exurgit, periculáque vulneráque orationis ardoribus excita agnoſcit; neque diutiùs proſtrata licet, inhærere luto huic poteſt, quæ potentibus hiſce diurnis adminiculis, & tanquam auxiliaribus præualidis copiis fulcitur.

Quod cor viuenti, hoc oratio eſt animę. illud ſuſtuleris, vitam ademeris. orationem tolle, & tanquam clauo & cæſtibus animæ vitam excuſſeris, quam ab oratione habet. qua ſpoliata, tanquam in ignauo ſopore proſtrata ac conſepulta iacet.

Quod condimenta menſis, hoc animæ oratio. inſulſus ſine illis cibus, & faſtidio ac nauſeæ propior: idem euenit animæ oratione deſtitutæ, nauſeabundos tranſiget annos, & in ignauo languore, ac diſplicentia etiam ſui deſidem vitam trahet.

Quod gemma annulo, hoc oratio animæ. annuli decor gemma, animæ gloria oratio: à qua ſplendorem lucémque acci-

pit, gratam cæleſtium oculis, adeóque & Dei.

Quod flos horto, pomerio poma, botrus vineæ, nemori laurus, paſcuo flumen, vallibus torrentes, fontes montibus; hoc animæ oratio. hinc mentis gratiſſimi flores, quibus cæleſtis Sponſi vertex coronatur, hinc illa malogranata dilecti manibus decerpta, hinc botrus vineæ Engaddi, quo inebriatur ſponſus, hinc æterna laurus nullo fulmine ferienda, hinc felicia oculorum flumina, torrentéſque ſingultibus ab alto ductis proruentes, fontéſque ſummo montium Domino ſalientes.

Quod laſſo requies, mœrenti gaudium, inopi aurum, fatiſcenti robur, nerui corpori, ſpiritus ſanguíſque vitæ; hoc animæ oratio eſt. alta ſecuráque pace mentem firmat, ingenti lætitia perfundit, cælorum opibus donat, vires ſuggerit, diuinóq; quodam ſpiritu animat iacētem ac torpentem, ac nobiliore quodam cæleſtium donorum ſanguine, pectoris mentíſque venas implet.

Quod ſol diei, luna noctibus, nauigantibus ſtellæ; hoc oratio eſt animæ. ſol enim diem animæ pulſa criminum nocte ſtatuit, cæleſtéque lumen præfert, diuiníque amoris radiis calefacit, gratiarúmque donorúmque fœcundo influxu inopem mentem, omníque ope deſtitutam locupletat. ſcelerum verò tenebris oppreſſis, denſáque delictorum caligine circumſeptis, errantibúſque in tenebricoſo peccatorum ſenticeto,

ticeto, noua luna felices aperit & oſtendit, & à fallentium errore viarum reuocat. tentationum denique fluctibus oppreſſis, ſæuíſque tentationibus iactatis, inter ſcopulos & breuia oppugnantium nos vndique hoſtium, tuta littora, portúmque gratiſſima ſtella deſignat, deſperatíſque rebus, & tantùm non inſurgentium vndique vndarum procelloſis iactibus abſorptis manum eminus porrigit, & ad tot votis, ſuſpiriis, lacrymíſque optata deducit.

Quod gluten, calx, claui, funes iungendis firmandíſque rebus, hoc oratio Deo & homini. qua vna tanquam glutine adnectimur, tanquam calce aſtringimur, tanquam clauo conterebramur, tanquam fune colligamur illi. Deme quibus illa in humanis iunguntur, & collabaſcent quæ aſſociata mutuò fuerant. tolle orationem, qua vna coaduneſcit anima Deo, nec multo, dilabimur, & denectimur illi, quantùmuis potentib. priùs orationum vinculis cõſtricti. ita perpetuari oratio debet, ſi perpetuanda cum illo coniunctio eſt.

Quod ſecures præualidis ſecandis lignis, quod mallei ignéſque ferro domando, hoc oratio duris veteribúſque peccatorum nodis ſecandis, ac inueteratis, ac quaſi chalybatis criminum conſuetudinibus contundendis ac emolliendis eſt.

Quod ſpeculum faciei, hoc oratio animæ eſt. illud maculas detegit, oratio animæ næuos, vt nihil reconditæ deformita-

tis,aut internæ inuenuſtatis latere diu poſſit orationis ſpeculo propoſito. intima enim peruadit, & nudam oculis proponit. ſiquid tortuoſum, ſi quid degenerat aut aberrat à fine cui creatum, vniuerſum nudat & aperit, & tanquam è latebris eruit ac in apertam deducit lucem.

Quod muſica homini, hoc oratio Deo. neque enim vllus illi concentus gratior oratione ſupplici mente & corde prolata. nullus illi cantus ſuauior, inter ſuſpirioſos ductus tanquam inter ſaxa & ſcopulos mœrentis animæ & cupientis diſſolui, & eſſe cum ſponſo ſuo: nulla illi muſica ſonantior denſis oculorum fluminibus imbricata, ac tanquam ſalientium ac supernè cadentium lacrymarum modulis variegata: hinc tardè ac quaſi gemmatim proſilientium, vt ad grauitatem de compoſito credas fluere; ibi celeri motu ac quaſi mutuo ſe fatigantium & opprimentium lapſu, vt in multitudine feſtinóque lapſu arbitreris ludere; vbique in venuſtatem, lætúmque cæleſtium oculis proſpectum.

Quod cella vinaria ſitienti, quod torcular muſto plenum, quod vinea odorato flore grauida, quod arboribus floribúſque conſitus hortus; hoc oratio eſt animæ, vt bibat & inebrietur ſponſus. neque aliis clauibus amoris cellæ aperiuntur, aut cæleſtia reſerantur vaſa, aut torcularia redundant, aut vineæ diuitem autumnum ſpondent,

dent, aut animorum horti gratos cæleſtibus fructus, cælóque perennaturos flores ſpondeat.

Quod hominibus cellæ aromatum, hoc oratio eſt animæ. hinc illa currebat in odorem vnguentorum dilecti ſui, non aliis quàm orationis paſſibus; & non aliis quàm orationum ſponſæ ſuæ odoramentis excitus ſponſus, columbam ſuam, ſpecioſam ſuam amplectitur.

Quod gladius anceps bis acutus, bis hoſtem feriens, hoc oratio animæ. in quamcumque enim ſe aduerſarius partem verterit, ſigna intulerit, aciem direxerit, paratum orationi deditum reperiet. quódque inſtructiſſimus exercitus in inimicā aciem, hoc oratio eſt animæ. nam hac vna cælorum angelorúmque legiones, ipſéque cæleſtium ductor legionum Deus euocatur. neque inſtructior alia acies eſt, quàm mutuò ſibi ſuccedens oratio.

Quod nobiliſſima medicamenta morbis medendis, hoc oratio eſt animæ. neque potentior vlla medicatio, nulláque certior curatio quàm ab oratione venit. Docent hoc omnium ætatum exempla. nobile ſanè mithridaticū, generoſa theriaca oratio eſt, cui valentiſſima inferorum, mundi, carníſque venena comparata flacceſcunt.

Quod corona regia nobiliſſimarū gemmarum multitudine variegata regio vertici, quod armillæ aureæ pretioſorum lapidum textura collucentes, quod ornatus

Digitized by Google

regius argento,auro, purpura grauidus regio corpori; hoc oratio eſt animæ. Nullæ enim gemmæ cælo lucidiores oratione, qua verticem, collum, brachia dilecti ſui ſponſa, tanquam nobili amoris vinculo ſtringit, ſibíque æternum adnectit. nullum argentum, aurum, purpura cælo gratior. hac vna decorat ſponſum ſuum ſponſa, purpurátque nobiliſſimo áuro gemmíſque intertexto pallio, amoris ſui teſſera, latè interlucentibus votiuis flammarum ſuarum deſideriis, tanquam primis cælorum ſtellis.

Remedia.

FRequentes Superiorum de damnis neglectæ orationis exhortationes & monita:de fructu etiam & varia vtilitate frequentatæ orationis.

Exercitationum ſpiritualium annuus vſus; & frequentior etiam, ſi qua neceſſitas poſtulauerit, aut maior quædam ignauia tepórque hominem occupauerit, vt annuo vno exercitiorum igne non videatur poſſe accendi.

Præfectorum ſpiritualium in hanc rem incumbentium aſſidua ſollicitudo, diligénſque in vnoquoque inueſtigatio,ſeriæque monitiones.

Frequens lectio piorum librorum, eorúmque maximè, qui de neglectæ orationis damnis, quíque de fructu, emolumen-

tis,

Digitized by Google

tis,& orationis neceſſitate ſcripſerunt.

Iuuabit in primis frequens ſeriáque cogitatio innumerabilium propè bonorum quæ ex vnica oratione diuite vena promanare ſolent.

Hac vna quidquid in humanis intercurrit aduerſitatis, tanquam molli ſpongia deletur, aut tanquam flumine diluitur, aut tanquam valido vento inimicæ nubes metum incuſſuræ pelluntur, omniáque procurſantia mala vt leues aquilone iactatæ paleæ difflantur.

Hæc tormentis ſuperiores cultores ſuos facit,pœnarúmque contemptores,ignibus, clauis, ferro, cruce maiores; neque ſentit animus in neruo, ſub enſe & ſecuribus qui per orationem coniunctus Deo eſt. credas in aliena carne carnifices ſæuire, cùm mens per orationem conditori ſuo iuncta eſt.

Hæc facit contemptorem ſæculi, cùm hac vna diſcat homo, quantum inter cæleſtia & humana diſcriminis interiaceat, quantóque diuina terrenis potiora, quantúmque æterna perituris antiſtent.

Hác intellectus illuſtratus nil niſi cæleſtia ſapit, deſipitque illi quidquid hîc magnum & nobile, quod illis cōparatum non niſi calcantium protrimentum pedum eſt.

Hac voluntas cæleſti amore inebriatur, vulneratur, nec quidquam iam felici vulnere ſaucia præter dilectum quærit cælo recluſum; illum turturis inſtar compare

deſtituti,

deſtituti, ſuſpirioſis queſtibus amore languidis, lacrymíſque ſuauè fluentibus, ardentibus votis depoſcit.

Hæc vna ingentem animo voluptatem parit, cùm mens cæleſtibus potata gaudiis mœrorem omnem detergit, illúmque in gaudialem diem conuertit.

Hæc incorruptos nos ſeruat Deo, cùm hac vna ſalis inſtar condiamur, & ab omni vitiorum putredine intacti ſeruemur. neſcit mens putuleſcere hoc animorum ſale confricata, intactámque ſe ſponſo ſuo ſeruat.

Hac vna ductrice virtutes omnes parantur, vitia extirpantur. Docemur hoc ætatum omnium ſæculorúmque exemplis, cùm eos legamus omnibus ſemper virtutibus cultiſſimos fuiſſe, qui ſpeciali orationis prærogatiua florerent.

Hæc nos iungit Deo, diſiungit ſæculo, diſcriminátque ab huius amatoribus. ſine qua ſola ab his veſte diuidimur; paréſque nos angelis facit. cùm hac vna ad angelorum faſtigia tollamur, & mente Deo quodã familiarioris cõiunctionis nexu aſtringamur, & quantum diuina permittunt, mutuæ cuiuſdam amicitiæ vinculo colligemur.

Sanè nihil tam potens eſt quod oratione non cõſequamur. hac ſcelerum veniam conſequimur, extenſam in vindictam iudicis manum, animúmque flectimus, æternis ignibus pœníſque abolitis. hæc enim

Digitized by Google

vna certa vt præmiorum, ita & pœnarum felix procreatrix eſt. ſine qua nullæ cæleſtes gratiæ, auxilia nulla ſperanda ſunt. petite & dabitur vobis. mentiri Veritas non poteſt, præmia petenti ſpondet, negatura torpenti.

Et certè vana ſine hac omnis noſtra religio eſt, & vmbræ ſimilis, cùm quidquid ſolidæ religionis eſt, ab oratione tanquam capite, & diuite fonte defluat; inaniſque omnis ſine hac medulla, ſine his neruis, ſanguinéque vis ac robur, & vmbræ quàm corpori ſimilior ſit. nemo verò huius cultor aut cecidit grauiùs, aut diu in delicto proſtratus iacuit, cùm orationis quadam quaſi manu erigeretur in pedes, in ſpem vitæ melioris, peractæque pœnitudinem culpæ.

Qui verò hanc negligit, præcipitio proximus eſt, facilis ad lapſum, pronus in ruinam, cùm, quibus per orationem firmabatur præſidiis ac fulcimentis, ſpoliatus ſit.

Et nemo ſanè carni reliquiſque vitiis paruit, niſi hac nudatus. nemo hac munitus ſanguinem hoſti dedit, vulneráve mortem allatura retulit. quid? quòd adeò potens ab hac vna medicatio petatur, vt innúmeri huius ſolius præſidio firmati in æterna caſtitate ſteterint. cùm perpauci hac deſtituti in ſepulchrum caſtimoniam deduxerint.

Et verò quicunque Religionis deſertor audiuit, antè orationem proiecit & calcauit:

uit: à cuius neglectu, per contemptum ad iurata Religionis ſigna deſerenda, regia via deſcenditur.

CAPVT II.

Ariditas, & in oratione diſtractio.

QVa mens tanquam terra ſibi relicta, nullo aut rore rigata, aut pluuia de cælo paſta, areſcit, abitque in cinerem, ventis non multo pôſt inſurgentibúſque tempeſtatibus futura ludibrium: vel quacunque etiam decidua cæleſti nube fœcundata fuerit, quibuſcunque mortificationis raſtris ac vomere proſciſſa, manet tamen in inerti ſua ſterilitate, nec niſi perpetua vigilíque cura aſſurgit aliquando ex ignaua & infœcunda ſua procubatione. Quod vt faciliùs dignoſcatur, remedáque malo huic admoueantur, ariditatis ac diſtractionum harum cauſæ examinandæ ſunt. quare videndum.

Num ex innata quadam naturæ conditione, inſtabilitate ac leuitate, quæ certis adhæreſcere neſciat, aut vni inſiſtere, aut materiæ defectu, diſcurſus inopia, aut adnata ariditate malum oriatur. quod frequens multis malum eſt, eóque maioribus remediis eget, quò cum natura illis pugnandum eſt: frequénſque hoc vitium

non

non tantùm in iis, qui omni ſtudiorum adiumento carent; ſed doctis etiam, quibus innata quædam mentis inconſtantia eſt, aut quibus impotens imaginationis vis dominatur, quáque violenter in alia rapiuntur, vt incogitantes ab omni oratione alienissimis immergantur. Crederes nauem validis irruentibus aquilonibus, nequidquam pugnante domino, ad inimica littora rapi. quo maior cura ac ſollicitudo adhibenda, ac principiis omni ſtudio occurrendum eſt, præſcindendo omnes auocantium occaſionum radices, nec vel tenuibus parcendo, ne exurgant in maius malum, habitúmque induat qui patitur; & è leuibus his initiis innaſcantur, non niſi violenta poſtmodum manu medicanda.

Num ex inordinato ad vitia affectu, ſiue à natura ingenito, ſiue vſu exercitationéque comparato: quæ res impedimenta adfert plurima, nec patitur mentem cæleſti rore rigari: ſaxeſcit enim, ac quaſi rupeſcit anima vitiorum habitu roborata, omníſque è cæleſti nube imber proruens è rupeo hoc monte facilè dilabitur; aut ſanè vt in profundam vitiorum arenaream congeriem decidens tam altè ariditate illius, exſuccóque ſolo imbibitur, vt nulla propè tantarum cæleſtium aquarum veſtigia ſuperſint. Euertendum proinde omne hoc ſolum frequenti potentíque ſuſpiriorum ductu, tanquam raſtris; exſcindendæque animorum illæ rupes violenta manu, ſerio

cona

conatu, frequenti lacrymarum fuſu. nec deſperandum aut intermittendus labor, donec cum radice excaudicemus malum. Maior omni malo animus ſit, & vincemus. Nihil inuictum audenti; ſuccedit ſperata victoria, ſi validè inſiſtamus operi. Terretur tyro clamoribus & minis, veterano etiam vulneribus creſcit animus. Idem conandum nobis, ab ipſa difficultate animus ſumendus. Vincet quiſquis vincere audebit.

Num ex occupationum multitudine, quibus ſpiritale ſemen ſuffocatur, animúſque ad externa rapitur potenti illorum dominatu totus poſſeſſus, ac quaſi in ſeruitutem redactus, aſſiduóque illorum vſu adeò altè pertinctus, vt vix elui hic color poſſit, quacunque etiam cæleſti pluuia inebrietur.

Num ex cæleſtis influxus ſubtractione ariditas hæc proueniat. Cauſæ hìc inueſtigandæ negati aut ſubtracti influxus, diuinarúmque gratiarum; noſtráne culpa ſubtractio hæc euenerit, impedimentáne à nobis iniecta ſint; repercuſſus cæleſtis influxus duritia cordis noſtri, delapſus frigore ac tepore noſtro, protritus nimia ad ſæcularia effuſione, excuſſus contemptu, ac ingratitudine noſtra, repulſus peccatis noſtris; proiectus, ac in fugam actus occultis vitiis noſtris, ſuperbia in primis, mente non caſta, detrahendi facilitate, mutuæ charitatis diſperſione, obedientiæ ac pau

paupertatis neglectu, regularum ac conſtitutionum tranſgreſſione, politici & ſæcularis ac aulici ſpiritus proſecutione ac imitatione? An verò nulla cauſa noſtra, ſed vel innata quadam naturæ, tanquam puluerulenti ſoli, ariditate. An ſolius Dei nutu, ídque aut in meritorum augmentum, aut exercendæ virtutis ac roboris cauſa, aut in exemplum denique & inſtructionem aliorum.

Quibus omnibus ſeriò occurrendum, cùm ferè ex hac ariditate ſpiritualium rerum nauſea enaſcatur, omniúmque virtutum faſtidium; cùm languorem ſuum mens conſiderat, tædióque ac diffidentia quadam ſperatæ emendationis, in deſperationem tandem melioris conſecutionis labitur, indéque ad extrema malorum omnium prorumpit, ad vocationis ſuæ languorem, neglectum, contemptum, deſertionem, ad vitia denique omnia. Neque quidquam tam graue aut immane eſt, quod his initiis, tanquam è copioſo fonte, fertilíque vena non profluat, ac in apertum vitiorũ omnium campum proſiliat. Vt meritò huic malo magnis remediis occurrendum ſit, ne vniuerſa animæ noſtræ area cæleſti imbre deſtituta, areſcat tota, & in ſteriles ſoluatur arenas, aut in noxias degeneret miricas, in venenarios frutices, in ceſpites dominum fallentes, ſoláque fuliginoſa fauilla diuites, ſpémque fœcundæ glebæ ſolíque mentientes.

Validè

De Oration. Dom. Validè nos monet Cyprianus: *Quæ ſegnitia eſt, alienari & capi ineptis cogitationibus & profanis, cùm Dominum deprecaris? quaſi ſit aliud quod magis debeas cogitare, quàm quòd cum Deo loquaris. quomodo te audiri à Deo poſtulas, cùm te ipſe non audias? vis eſſe Deum memorem tui cùm rogas, quando ipſe memor tui non ſis?* bene in ſegnitiei deteſtationem, in verecundiæ prouocationem. audiri venimus: & dum preces fundimus, animus aliis diſtinetur. Simulationis hæc ſpecies eſt, & illudentis, non deprecantis Dominum. nemo reus iudicis aduolutus pedibus incertus de exitu, inter menſarum delicias animo lætus accumbit: nemo pauper eleemoſynam ſupplicibus depoſcens votis, opes ſuas oſtentat: nemo æger medicas in dubia valetudine depoſcens manus ludit & ridet. nos tot criminũ rei, omnium egeni, extremis malorũ morbis iactati, peccatorum vulneribus conciſi quid expectamus? remedia poſcimus, & tam ignauo frequenter pectore, vt orandi potiùs videamur veniſſe quàm oraturi. hinc illa increpantis Domini verba ſunt: *Mat. 15.* *Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Iſaias, dicens, Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.* Scio vix ſperari in humanis poſſe, vt ab omnibus aliarum rerum cogitationibus liberi vacuíque, ſoli Deo inhæreamus, nec iactemur aut feramur ſæculi motibus; conatum tamen

adhi

Digitized by Google

adhibebit Religioſus, totúmque ſe diſpellendis illis impendet, dolebítque de importunis variarum rerum procurſibus monitore Caſſiano: *Quis tantum ſpiritus potuit vnquam retinere feruorem, vt non interdum lubricis cogitationibus, in ipſa quoque orationis intentione tranſlatus repentè de cæleſtibus ad terrena corruerit? quæ licet omnia nonnullis qui ſunt craſſioribus vitijs inuoluti, leuia, atque à peccato penè aliena videantur; ſcientibus tamen perfectionis bonum, etiam minimarum rerum multitudo grauiſſima eſt.* Sequatur proinde magno conatu Apoſtolum præeuntem: *Orabo ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam & mente.*

Collat. 23. c. 7.

1. Cor. 14.

Remedia.

PRimi generis iuuari poterunt, ſi frequentibus feruentibúſque mentem animent paſcántque iaculatoriis orationibus: memores Apoſtoli, *Orationi inſtate vigilantes in ea.* &, *Sine intermiſſione orate.* Frequenti etiam, ſed breui ferè, & interrupta piarum rerum lectione; ac ſi quando meditationi ſe dederint, propoſitæ meditationis primo puncto perlecto, ſeriò de eodem aliquid cogitent, ſimilitudinibus, aliiſque à ſe inuentis materiam extendentes, claudántque breui aliqua oratione. Tranſeant deinde pari modo ad ſecundum, tertium, quartum, donec inueniant

Coloſſ. 4.
1. Theſſ. 5.

in

in quo animus magis conquieſcat, in eóque perſiſtant.

Secundi generis, ſi laborauerit, vt affectionum radices aſſidua cura, & particularis examinis ſtudio euellant, ſperare victoriam poſſunt, maximè ſi temporario & aduentitio malo tenentur: ſi adnato, & quod cum ipſa quaſi natiuitate adoleuit; maiore diligentia & aſſiduitate opus erit, maiore etiam cautela & cuſtodia ſui; amico etiam aliquo monitore, maximéque ſpiritualium rerum Præfecto, qui vbi dignum aliquid monitione obſeruauerit, non parcat.

Tertij generis, nulla videntur re magis iuuari poſſe, quàm frequenti per annum ſpiritualium exercitiorum repetitione: frequentatæ enim per exercitia meditationes facilè animum memorem ſui, etiam in mediis occupationum turbis ſtatuent, nec patientur ſuperuacuè effundi. Audet in mediis occupationibus regiis Propheta,
Pſal. 38. *Concaluit cor meum intra me, & in medi-*
Pſalm. *tatione mea exardeſcit ignis.* &, *Dirigatur*
140. *oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.* quid non poterit Religioſus ſi conatũ adhibuerit? Iuuabit etiam ante occupationum aggreſſiones, animum cum Deo componere; illíſque finitis, dicta factáque ſe-
Eccli. 18. cum examinare. vnde illud Sapientis: *Ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo qui tentat Deum.*
Eccli. 35. Quarti generis, animi ſubmiſſione (*oratio*

tio humiliantis ſe nubes penetrat) tolerantia, perſeuerantia, ſpe meliorum, diuinorum decretorum conformatione iuuari poterunt: maximè ſi ſibi perſuaſerint, ariditatem hanc, ſubtractionémque diuini influxus euenire ad gratiæ & gloriæ augmentum, ad amoris & ardoris excitationem; dum negata in amorem ſui prouocant, fortiúſque accendunt, & alliciunt ad ſe animos, & tanquam calcaribus cogunt, parantque ad condolentiam in aliorum ariditatibus: ad erudiendam deinde mentem, in aliorum inſtructionem; ad ſubmiſſionis augmentum, & ſpiritalis ſuperbiæ victoriam; ad virium etiam nonnunquam conſeruationem, ne ex ſpiritualium conſolationum & illuſtrationum affluxu contabeſcant; ad patientiæ denique exercitationem, imbecillitatíſque ſuæ cognitionem, cùm vident, quàm nihil poſſunt, cùm ſolitariè ſibi relinquuntur.

Nemo hîc dicat, Non poſſum. quanti omnium litterarum rudes, inculti omnibus educationis probæ præſidiis deſtituti, moribus indomiti & efferi, & barbara géte nati, ad ſummum orationis apicem venerunt? ſi non deſit animus, reliqua aderunt. nulli enim tam natura nouerca fuit, quæ illum orationis præſidio nudauerit. facilè eſt protendere cælo manus, mentem, verba. &, ſi verum illud Sapientis eſt: *Appoſuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. ante hominem vita &*

 mors,

mors, bonum & malum: quod placuerit ei dabitur illi, quoniam multa ſapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes ſine intermiſſione. oculi Domini ad timentes eũ, & ipſe agnoſcit omnem operam hominis. Nemini mãdauit impiè agere; & nemini dedit ſpatiũ peccãdi. quãtò promptiùs faciliúſq; mentẽ per orationem coniunget Deo, Creatori, Domino, Regi, Iudici, Medico, Redemptori, Patri, animæ ſuæ Sponſio? nulli occludit oſtia Deus & Pater, cùm ipſe vl-

Apoc. 3. trò prouocet: *Ecce ſto ad oſtium & pulſo. ſi quis audiuerit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo*

Mat. 23. *cum illo, & ipſe mecum.* & alibi: *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* non repelle, admitte rogantem. aderit; nec ſolitarius. non ſolet nuda venire munificentia, ſed cæleſtibus inſtructa gratuitis donis, quibus obſequentem, paſci & ornari deſiderantem, cibat & beat animam. *deliciæ* enim illius, *eſſe cum filijs*

Prou. 8. *hominum.* nulla hoc in re elucet magis, quàm in oratione: vt gaudere videas Deũ, ſi potenti ſubmiſſâque ſuorum oratione prouocetur ad dona, ad familiares congreſſus, ad amicas mutuáſque ſermocinationes, vt exuiſſe illum arbitreris perſonam Dei, induiſſe hominis.

CAPVT

Digitized by Google

Capvt III.

Neglectus lectionis ſpiritualium librorum.

EQuibus hauriũtur arma tutelaria aduerſus hoſtes, quorum robore opprimimur, medicaminàque in ſpiritualium morborum, priuſquam animum obſederint, præcautionem; vbi obſederint, depulſionem: diſcimúſque ex his non magno negotio, quæ multorum ſæpe annorum dubia non rarò pugna, & periculis non tantùm proximi, ſed & immerſi, & obruti etiam malis didicerunt viri magni: vt quaſi vno oculi iactu & morborum & medicamentorum, pugnarum & victoriarum diſcamus genera. ita quod aliis ſudoribus & ſanguine ſtetit, nobis non magno labore paremus. Idem accidit, quod aurum per immenſa terrarum mariſquę ſpatia, inter vitæ mortiſque ſpem metúmque quæréti; quod alteri extra periculorum terrores laborúmque moleſtias vltrò defertur.

Et ferè videmus eos qui piorum librorum lectionem negligunt, ad minùs probatos decurrere, è quibus non rarò nocituras flammas hauriunt: & iam ardet fornax, & iaculatur in propinquo flammas, quorum antè pectus frigora & glacies conſtrinxerat.

Completur deinde homo totus veſanis his ignibus, non multò pòſt in alienum ſexum erupturus; hiſtoriis etiam fallentibus & mentientibus, inaniumque littera-rum ſcoria, vaniſſimarúmque fabularum narrationibus. inde iam furit in tragœdia, amat in comœdia, linet in ſatyra, ludit in epigrammate, adulatur in elegia, bellúmque intonat in aliis, omnémque intus non rarò faciem induit noui alicuius lupanaris. & ferè harum rerum curioſiores gentilitatem cum his imbibunt, & cum illa animæ mortem.

Hinc colloquia naſcuntur parum religioſa, modeſta, caſta, ſæculum & aulam redolentia, alieniſſima ab omni pietate: & totus homo procurrit in hiſtorias aut veteres, aut nuperas, in narrationes nihil niſi vanitatem loquentes; vt in exilium pulſam credas omnem ſermocinationem religioſam. ſequuntur liberiores cachinni, immoderati riſus, geſtus ſolutior, vox clamoſior, diffunditúrque vniuerſus homo in ſæculi mores. Contrà quos piorum librorum frequentata lectio delectat, paria etiam colloquia, & cogitationes delectãt, vt in mediis etiam externarum rerum occupationibus, piis cogitationibus paſcantur, faciléque ad illas in quacunque etiam ſæcularium conſuetudine deſcendant, vtantúrque pro re nata talibus magno ſolatio ſuo, magno aliorum fructu; monendis etiam, & ad optima quæque impellendis,

dis, copioſam in promptu ſupellectilem habeant, qua & ſolentur mœrentes, reprimant effuſos, erigant deiectos, deprimant arrogantes, animent timidos, refrenent audaces, mitigent iracundos, excitent languentes, recreent afflictos; medicamentis denique ad omnem ſpiritalem morbum curandum abundent. Neque enim deeſſe his remedia poſſunt, è tot præſtantiſſimis ſpiritalium rerum officinis deprompta.

Sed neque deeſſe materia poteſt in omni ſerio, aut familiari colloquio, proximorum ſaluti aptata: ſemper enim ex iis quæ à lectione repoſuit aſſiduus ſpiritaliũ lector, ad manum habet plurima, quibus vtatur, ac tanquam è locuplete penu depromat vina, magnorum antea torcularibus & calamis protrita.

Et ferè optimum quemque Deóque coniunctiſſimum piorum lectionibus delectari videmus; plúſque ex illis ſolidæ haurire voluptatis, quàm quotquot ſæculo immerſi ex omni conuiuiorum apparatu, inaniúmque lectionum & confabulationum ſerie: cùm & animi gaudia certiora, tutiora, puriora, potentiora omnibus corporis voluptatibus ſint, poſſeſſorémque ſuum via recta ad felicem æternorũ fruitionem ducant; corporis verò ad interitũ, & miſerandam pœnarum flammarúmque perennitatem.

Et experiuntur illi, qui ſtudiis hiſce ca-

Digitized by Google

piuntur, tanta frequenter animorum ſolatia, támque valida, vt præ his non deligant orbis imperia; contemnántq; quidquid hìc magnum, tanquam verrucam terræ adnatam, tanquam folium aquilone raptum, tanquam puluerem vento agitatum, tanquam bullam concha excuſſam; rideántque magnorum omnium conatum in gloriam, in diademata & ſceptra, in purpuram & opes momento eripiendas, & vt plurimùm ignibus præmiandas.

Diſcet deinde ex his libris lector morbos ſæpe ſuos, quibus ignarus premebatur; ſimúlque remedia diſcet; variarum etiam tentationum, & inimicarum fraudum circumuentiones, doloſáſque hoſtilium inſidiarum machinationes, vt cùm dolos cognouerit, nouaculáſque ſpongia tectas, effugere ſciat pericula, & imminentia vitæ damna. totum denique ſeipſum, tanquam in ſpeculo intuetur, abditarúmque ſæpe ægritudinum intima depaſcentiũ viſcera cauſas agnoſcit, mortémque è propinquo minitantem: de cuius vicinitate aliorum docetur exemplis; viréſque robúrque induit, prudentibus Scriptorum conſiliis, tanquam clypeis, ferro & vallo cinctus; variámque breui ſapientiã colligit, cùm è ſingulis quod prudentiſſimum eſt haurit, ac tanquam in vnum faſciculum compoſitum ſibi ac occurrentibus neceſſitatibus ſeponit, vſurus vbi

res

res ratióque poſtulauerit.

Iam cùm in humanis animus ſibi non ſufficiat, ſed à variis ferè profutura mutuari cogatur, breuíque ſcriptorum compendio, multorum ſudoribus vti poſſit; facilè videmus quantis deſtituantur auxiliis, qui aut aliorum, cùm poſſint, meſſes colligere negligunt, aut alienos labores contemnunt; nec horrea quidem ſua aperire dignantur, aut torcularia mutuare, alieno autumno grauidanda, aut alieno pecore ſtabula locupletanda.

Et ſanè ſtolidum videtur, quod ſine labore poſſis, ingenti ſudore, nec rarò non profuturo, parare velle: quaſi ingratæ ſint opes, quæ vltrò obueniunt, ac niſi ſanguine ſudoréque diu tingantur, diſpliceant. Docemur ab apibus, quæ à variis propinanda mella ſugunt, etiam à venenariis quibuſdam floribus; vt mente captum non immeritò dicas, qui vltrò oblatam ab aliis ſcientiam, rerúmque prudentiam contemnit; tanquam ſi inglorium ſit, alienis noctibus & lampadibus erudiri, & ſapientiam diſcere.

Remedia.

FRequens prouocatio ſui in amorem librorum piorum, certúmque in eorum lectione tempus diebus ſingulis ſeponere, quod nullis occupationibus elabi patiatur.

Examinis etiam particularis circa hanc rem inſtitutio.

Communicatio cum aliquo ſpirituali viro circa ea quæ quis legit, & maximè cum Præfecto ſpiritus, aut illo non inferiore.

Pia quædam curioſitas in variorum lectione excitata, deſideriúmque varia cognoſcendi. Prudenter Hieronymus: *Vnum illud tibi nata Deo, præq; omnibus vnum prædicans & repetens, iterúmque iterúmque monebo, vt animum tuum ſacræ lectionis amore occupes, nec in bona terra pectoris tui ſementem lolij auenarúmque ſuſcipias.* & alibi: *Maximum ad iuſtitiam auxilium eſt, implere diuinis eloquiis animum, & quod opere exequi cupias ſemper corde meditari.* ibidem: *Præcipua tibi cura ſit, legem noſſe diuinam, per quam poſſis quaſi præſentia cernere exempla Sanctorum, & quid faciẽdum ſit, quidve vitandum, illius conſilio diſcere.*

Ad Demetriad.

Ad Celantiam.

In pſ. 38. Inuitat in hanc lectionem magnis nos ſponſionibus Auguſtinus: *Sunt quædam deliciæ ſanctæ in libris, ſunt gaudia ſpiritalia ex diuinis eloquiis ſcrutatis & inueſtigatis, ex dulcedine inuentionis, quam præceſſit labor inquiſitionis.*

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT IV.

Examinis diurni neglectus, aut perfunctoria conſcientiæ diſcuſſio.

QVæ res maiora ſecum damna trahit, quàm prima fronte cuiquam videatur: nam cùm ex ſeria, & non perfunctoria ſui diſcuſſione & mala retegantur, & malorum cauſæ; perfacile eſt ad eorum remedia deuenire, ſecaréque ad radicem, aut cum ſemine ipſo euellere. quod in leuibus, ac à ſuperficie tantum tentatis morborum diſcuſſionibus perdifficile eſt: in quibus perraró ad malorũ fontes deſcenditur; vt vel palliata tantùm ex illa naſcatur curatio, vel ignauo hoc neglectu, tacitè ſuccreſcat malum, viréſque ſumat maiores, quàm vt vis vlla poſtmodum aſſiduitáſque curáque domet & frangat: reperítque tandem homo animæ ſuæ hortum cum certo interitu ſementis bonæ, tribulis, ſentibus, zizaniíſque tam dêsè validéque conſitum, vt niſi ferrum & ignem admoueat, deſperanda ſalus & fœcunditas ſit. Ita quæ neglectu inualuere mala, morâ ipſâ ingentia incrementa ſumunt, cùm fœcundior ſemper fertiliórque noxiorum prouentus ſit. quod in accurata diurna excuſſione locum habere non poteſt, cùm hac vna, quidquid noxium eſt in ſe-

 mine,

mine,& à radice, tenero etiam tum caule euellatur. neque enim patitur ſeria hæc diurnáque cura mala ſuccreſcere, aut in nocituros frutices arboréſque coaleſcere.

Naſcitur ex examinis diurni neglectu ſpiritualis quidam tepor, ac totius hominis languor:qui examinis vi excitari ſolet, ac tanquam ſuppoſito igne exardeſcere, & exurgere in flammas, quibus animi gelu diſcuſſionis frigore concretum ſoluitur. omníſque mentis torpor tanquam acrioribus ſuppoſitis aculeis pellitur, animíque ſomnus vigili hac excubatione pulſatur.

Labitur etiam facilè ad ſæculi mores, quicunque hanc ſui diſcuſſionem ſegniùs obit. neque pronius quidquam eſt, quàm ad illos prolabi, cùm firmamenta tuendæ Religioſæ modeſtiæ deſint; quæ à diurno examine petenda ſunt. nam niſi continuo quaſi freno mentem contineas, ad aſſueta, & naturæ adgenita dilabitur.

Spiritualibus etiam ſpoliatur armis negligens diſcuſſor ſui. neque enim ſolet illius mentē Deus ſpiritualibus armare ſubſidiis,ac tanquam auxiliaribus copiis protegere; ſed cæleſtibus deſtituit influxibus, quibus & ſe tueatur, & audenter in hoſtes eat. ſed neque vlla re validiùs armatur pectus,quàm noxiorum depulſu,ſalutariúmque acceſſione.vtrumque ſolerti conſcientiæ diſcuſſione conſequimur.

Exuitur hinc etiam paulatim cognitione diuina, cùm enim ex huius neglectu

ſui

ſui ignoratione tanquam denſa nube integatur homo, fit vt in cæleſte lumen aciem intendere non valeat. ſolétque Deus lucis ſuæ radios iis ſubtrahere qui & prioris vitæ noctem, & diurnas incurſantes tenebras aſſidua cura non depellunt; ſed in alto negligentiæ cuiuſdam ſomno intepeſcunt perpetuis erroribus ac labyrinthis inerrantes: è quibus nunquam ſe explicabunt, cæleſti ſole ſubtracto.

Sed & nulla re alia à primæuo maiorum ſpiritu degenerare pleroſque videmus. nam cùm diligenti ſui diſcuſſione & praua emendentur, & futuris proſpiciatur damnis; fit vt illius neglectu & excreſcant mala, ac tanquam habitum quendam induant, cántque quaſi in naturam, nec præcaueantur damna; ſed cæco quodam impetu in illa proruamus, ac tanquam atra nube tecti in præcipitia voluamur. Et nulla certè reſpublica diu ſtare poteſt, quæ legum trãſgreſſoribus impunitatem concedit, & in qua cùm bonis negentur præmia, tum improbis condonantur pœnæ. idem in animo, & interiore mentis republica fieri conſueuit: in qua niſi iudicem adhibueris qui delicta puniat, qui in omnem partem intentum oculum habeat, quíque ſeria indagatione in trangreſſionem inuigilet; nihil expectandum aliud, quàm quod in republica iudice deſtituta.

Magnam etiam homo ex hac diligenti diſcuſſione ſuiipſius cognitionem conſe-

quitur: qua deſtitutus, nulla propè ſpes reliqua bene prudentérque dirigendi ſalutis vias. neque enim fortuitò quis ſe ſuáque cognoſcet. magnum ſtudium aſſiduáque diligentia neceſſaria eſt, vt quis tam abdita, tótque inuiis viis recondita, tot anfractibus implexa agnoſcat. quod ferè ſolius examinis vſu euenire conſueuit. diſcit deinde ex hoc quibus ſubiacet pericula.

Creſcit è ſeria hac cogitationum, verborum factorúmque diſquiſitione prudentia. neque enim ille facilè cogitatione, verbo, aut reipſa labitur, qui ſua omnia ad quotidianam incudem reuocat. quíque quoties prolixiora cum externis habita colloquia, toties in ſe redit, audita dictáque diſcutit. maturitatem enim talis ac circumſpectionem in omnibus induet, doctus tacere & loqui, neque facilè in pœnitenda aut erubeſcenda proruet.

Magnum etiam ex hac accreſcit animo robur. cùm enim illa duce in noxiorum veniamus cognitionem, quorum detractione melior manet animi habitudo, fit vt huius vires ſolidentur: non ſecùs ac corpus corrupti ſanguinis emiſſione roboratur, valetudiníque ſuæ reſtituitur.

Continetur dehinc mens in perpetua quadam puritate ac caſtimonia. vt enim ex aſſidua zizaniorum eliminatione agrorum perſtat integritas, frequentíque domus ac veſtium emundatione, nitor quidam

dam ac munditie ſeruatur: ita frequenti ſeriáque ſui diſcuſſione, mentis quidam nitor ſeruatur, ne aut ſordibus obtegatur, aut aliquid de ſplendore remittat, aut maculas contrahat; quibus improuida cuiuſque negligentia creſcentibus, omnis decor obfuſcatur. quod vbi euenerit, nihil familiarius, quàm nitoris, puritatis, caſtimoniæ loco, ſordes & impura vota ſubnaſci.

Ducit deinde hæc diſcuſſio ad contemptum ſui, magnámque animi ſubmiſſionem, cùm in miſeriarum noſtrarum nos cognitionem deducat, milléque ſubmiſſiſſimæ mentis cauſas præbeat, ac quadam verecundia totum hominem perfundat. indéque exurgit in admirationem laudéſque protegentis, eleuantis ac miſerantis Domini: cùm & delictorum ſuorum frequentiam, & ignoſcentis Domini benignitatem contuetur: maximè cùm inter illa nouorum ſemper beneficiorum augmenta videat, meritarúmque toties pœnarum condonationem. quæ omnia non poſſunt non ad toties tótque nominibus debitarum gratiarum actionem hominem impellère: ſimúlque metum incutere, ne, ſi negligentiores in hac fuerimus, benignam miſericordémque manum ſuam ſubtrahat, & ad immania præcipitia labamur.

Paternum ac benignum in aliorum lapſibus animum inducit, commiſerationis viſcera aperit. dum enim ſua diligens ſcru-

Digitized by Google

tator delicta cognoſcit, periculáque quæ ſola potenti diuina manu euaſit; facilis in aliorum culpis eſt, nec tam indignatione, quàm commiſeratione impellente medicam ac paternam manum adhibet, conſcius infirmitatum ſuarum.

Inſtruit etiam ac erudit, peritúmque animarum medicum ſtatuit. neque certior quiſquam illo eſt, qui in ſe mala expertus eſt, quíque ex ſe aliis mederi didicit, præcauere damna; præſentia pellere, prouidere futuris. ille namque, & morborum magnitudinem, initia, incrementa, exitum, & medicamentorum vim expertus, faciliùs tutiúſque in alio exercet, quod in ſe didicit. neque vlla certior ſcientia eſt quàm quæ experientia naſcitur.

Magnam deinde ſpiritalis lætitiæ cauſam præbet. cùm diligenti hac diſcuſſione peccata ac imperfectiones mœrorum ac dolorum cauſæ euellantur; ac tanquam validis frequentatíſque ventis, noxiorum habituum nubes depellantur. hinc ingens exurgit animo gaudium; innocentiæ nimirum ſuæ, diuinæque protegentis ſe dexteræ: quod gaudium in illa mente eſſe non poteſt, quæ ingentium ſecum turbarum cauſas circumfert. nam cùm è negligenti ſui diſcuſſione vitia habitúſque praui in dies augmentum ſumant, neceſſe etiam prauorum motuum ac turbarum cauſas creſcere. cùm nullis aliis rebus tam potentes inſurgant animo tempeſtates, quæ illum,

illum continua iactatione tanquam decumanis fluctibus variè in omnem partem impellunt.

Denique ex hac ſui ſedula perueſtigatione ingens delictorum pœnitudo, melioríſque vitæ ſeriò inſtitutio exoritur. hîc enim æternùm profuturæ fluunt lacrymæ, quibus tanquam flumine ſordes eluuntur; exurgunt ab alto ducta ſuſpiria, quibus tanquam prævalido fulmine cælos penetramus. Et ſanè cùm è neglectu examinis huius in denſa ignoratione noſtri verſemur, fit vt paulatim grauiſſima etiam crimina ignoremus, obducto mentis oculo, frequentata ſcelerum congerie. cùm contrà, qui diurna hac ſui diſquiſitione aſſueuit, non facilè in pœnitenda labatur; aut ſi labatur, remedia ad manum habeat, ſeipſo pòſt robuſtior & cautior. adeóque vix fieri poteſt, vt qui ſeria ac diligenti bis per diem diſcuſſione conſcientiam perſcrutatur, in grauius aliquod delictum corruat; maximè cùm in ſingulis diſcuſſionibus animum in delictorum, etiam minimorum ſeriam pœnitudinem, ac emendationis propoſitum excitet, in præteritorum lapſuum ſeuerum dolorem, ac in futurorum cautam prouidentiam.

In quam rem illud in primis proderit, ſi in ſingulis conſcientiæ diſcuſſionibus, ſeriò, & non perfunctoriè particularis alicuius vitij, in quod frequentiùs labimur, rationem à nobis ſeriam poſcamus, conferendo

ferendo inter ſe præſentis hebdomadæ dies, diſpiciendóque quos in propoſiti vitij victoria progreſſus fecerimus, cum forti validóque emendationis propoſito. quæ res vel vna ad vitiorum extirpationem, rarioréſque lapſus plurimùm poteſt.

Remedia.

MAgnorum in Eccleſia virorum in exactam examinis inſtitutionem nos meritò mouere debent monita. Ephrem verba ſunt: *Diebus ſingulis veſperi & manè diligenter conſidera quo pacto ſe habeat negotiatio tua, ac mercimonij ratio. & veſperi quidem ingreſſus cubiculum cordis tui, examina teipſum, & dicito, Putáſne hodie in aliquo Deum exacerbaui? nunquid verba otioſa protuli? num per contemptum negligentiámque peccaui? num in re aliqua fratrem irritaui? num alicuius famam detractionibus laceraui?* Eadem matutino tempore præſcribit. eadémque S. Dorotheus: *Veſperi ſedulò quiſque perquirat & inueſtiget, quomodo pertranſierit diem illum. rurſum manè examinet quomodo exegerit noctem illam.* & D. Bernardus: *Manè præteritæ noctis fac à temetipſo exactionem, & venturæ diei tu tibi indic cautionem. veſperi diei præteritæ rationem exige, & ſuperuenientis noctis fac indictionem. ſic diſtricto nequaquam tibi laſciuire vacabit.*

Tom. 3. Serm. Aſcet.

Serm. 1.

Lib. de vita ſolit.

Bonorum, quæ à ſeria ac frequentata con

conſcientiæ diſquiſitione naſcuntur, recordatio; malorúmque ac periculorum, quæ à diſquiſitionis neglectu proficiſcuntur, commemoratio. & ferè ſola frequens dilıgénſque diſquiſitio ſui ſatis erit ad omnia vitia ſuperanda. Sapienter Chryſoſtomus: *Hoc ſolum eſt quod à nobis expoſcitur, vt ſemper recordemur mala noſtra, & conſcientiam geſtorum noſtrorum habeamus ante oculos, vt pro his ſupplicemus Deo.* *De comp. cordis.*

Fortis, ac ſæpiùs iterata apud animum ſuum propoſitio, ſeriò in accuratam conſcientiæ examinationem incumbẽdi. Quòd ſi quæ impedimenta intercurrerint, quæ dilationem ſuadeant, aut conſuetum examinandi tempus adimant; nullo tamen caſu, quantacunque neceſſitate occurrente, omittenda diſquiſitio hæc erit; ſed primo quoque tempore à grauioribus vacuo exequenda.

Proderit etiam vitæ mortíſque incertitudinem ſæpe ſibi proponere, variorúmque ſubitos caſus, miſerandos & inexpectatos exitus, momentaneóſque exceſſus, & in ſumma non raro valetudine, robore ac iuuenta, improuidos raptus: è quibus timorem ſimilis in nobis exitus prouocemus, pérque ſerias has conſcientiarum diſquiſitiones mentem ad ſubitas has & momentaneas mortes paremus. Ad quam rem iuuabit in primis, ſi quando aut grauius delictum, aut grauius periculum occurrerit, non expectare conſueta diſquiſitio

Digitized by Google

ſitionum tempora, ſed ſubitam in ſe excitare pœnitudinem, prouocaréque in ſe contritionis actum.

Conſultum etiam fuerit, ſi quando negligentia noſtra diſquiſitio hæc omiſſa fuerit, vltronea aliqua pœnitentia animum ad maiorem ſui curam prouocare: vt hac quaſi monitione teporem, ac ignauum à ſe neglectum pellat.

CAPVT V.

Tepiditas in ijs quæ ſpiritum tangunt.

VT non immeritò tales lenta tabe, & febri hectica conſumi dixeris, quorum robur pedetentim emedullatur, vt nec ſentientes mala ſua corruant; quóque ruinæ propiores ſunt, eò minùs pericula ſua perſentiſcant.

Nec alteri rei commodiùs hæc tepiditas, animíque languor comparari poteſt, quàm blattis & tineis, interiora validorum etiam lignorum rodentibus, vt ſi moram feceris, nudum corticem, exeſo robore reperias.

Rectè etiam aſſimilari tepidus poteſt hydrope aut aqua intercute laboranti, à qua paulatim opprimitur & ſuffocatur. Ignauus planè morbus, qui à paruis initiis ſerpendo, tibias ferè, indéque vniuerſum corpus

Digitized by Google

corpus occupat: ſuffocátque quidquid generoſorum ſpirituum toto ſparſum iacebat corpore, enecátque quidquid magnum abditum latebat fibris, vertítque in limoſam quandam ſaniem quidquid venis claudebatur valetudinis bonæ.

Melancholicis etiam humoribus prægrauato ſimilis eſt tepidus: nauſeabundo in omnibus ſtomacho. ad omnia varius & inconſtans, ſibi aliíſque grauis, aliorum contemptor & ſugillator, inuidiáque in proſperioribus aliorum ſucceſſibus intumeſcens. cui cùm nihil placeat, diſplicent omnia. frigidos calentéſque iuxtà auerſatur. nec bonus haberi poteſt, nec malus vult. *Vult* nimirum *& non vult piger; anima autem operantium impinguabitur.* Prou. 13.

Sed & ſimilis eſt limaci, ignauiſſimæ inambulationis pigra fœdáque veſtigia relinquenti; cùm inerti volutatione corpus reptando trahit, ſignátque ignauas circumductiones ſpurca colluuie, ingenti ſpectantium calcantiúmque faſtidio. idem in tepido reperies, qui in omni actione teporis ſui lenta veſtigia relinquit, nauſeam ardentibus paritura. & ſanè nihil ab illo expectes, præter ignauas quaſdam molitiones, pigro tepore ſignatas, vt aliquid voluiſſe illum potiùs, quàm feciſſe deprehendas: adeóque nec voluiſſe quidem, niſi quæ propenſioni ſuæ amica, amicum teporem fouent.

Vetus dictum & verum, Potior eſt exer-

citus

citus ceruorum leone ductore, quàm leonum ceruo duce. vt videamus omni gentium ſententia, quantum poſſit ardor, animúſque excelſus; quantum ſecum detrimenti damníque trahat mens vilis & tepore quodam cincta. leo nimirum vnus tot ceruos leones facit, ceruus vnus tot leones ceruos. Ita accenſus ductoris animus in reliquos ardorem ignémque diffundit; mens tepida ducis in omnes teporis languoríſque ſui virus iaculatur. Ad ardua ſanè, & victura idoneus eſſe tepidus non poteſt; cùm quæ in poſteritatem abitura ſunt, calorem & ignem quendam exigant: ſine quo nemo manum extendit ad victura. Ingens nimirum animus eſſe debet qui ad excelſa dexteram porrigat. hunc animum interior quidam æſtus propellit. at in tepido languet omne pectus, caréſque hoc magnarum cogitationum prouocamento. & ſanè niſi amoris quidam æſtus hominem protrudat, quid ſperari magnum poteſt? cùm ab vno amore meritorum magnorúmque menſura naſcatur. ab illo nemo excluditur. pares Reges diuitéſque ſeruis pauperibúſque ſunt. nulla conditionum, genituræ, opum, honorum diſcrimina amor nouit. hunc amorem in tepido non reperies: ardoribus enim amor omnis fulcitur, ignorat frigora. Iam quam mercedem à Deo tepidus ſperet, mercedis menſura deſtitutus? neque enim ille tam donorum magnitudinem, quàm largientis ardorem intue-

tuetur. miſera alioqui futura pauperis conditio, qui ſola mente magna magnis remuneranda præmiis donare poteſt. ita viduæ illius Euangelicæ laudatus animus, non minuta duo. & maiora hæc fuerunt magnorum theſauris, cùm ab ingenti animo duo venirent minuta, abitura in talenta; ſi opes animis pares fuiſſent.

Nec in vno primo poſſeſſore ſuo tepor hic manet, ſed noxiæ inſtar ſcabiei ac pruriginis contubernales occupat. arbitreris lepram latè ſe ſpargentem, ac in obuia quæque ſæuientem. ita ſerpit hoc malum, & ab vno capite totam propè non rarò familiam occupat. extinguitúrque vnius exemplo ardor quidam mentis, ac quaſi iniecto flumine tepeſcit prior flamma. & qui ignis antè fuerat, nunc ſolo fumo ignem aliquando fuiſſe oſtendit. pœnitet nimirum ignium, quia pœnitet laborum: molliáque blandáque amplectimur, cùm domeſticum exemplum videmus. noxiæ enim potentia in exemplum & imitationem ſunt.

Ingens deinde teporem puſillanimitas comitatur, animus deiectus, varij metus ac timores plurimùm inanes, ſuſpicionúmque integra nemora. quæ omnia potiendarum rerum deſperatione clauduntur: è qua malorum omnium extrema naſcuntur. bonitatis diuinæ diffidentia, miſerationis deſperatio: ac denique cæleſtium non iam neglectus tantùm, ſed & contem-

ptus

ptus quidam. nam cùm labores fugiat, videátque ſe ad illa ſine his peruenire non poſſe, in contemptum illorum deuoluitur: cùm carere cæleſtibus malit, quàm ſudorem in illorum proſecutione fundere. ita carior illi cæleſtibus ſudor eſt. vt ſimilis ſit illis qui apud Sapientem inclamant: *Extinctus cinis erit corpus noſtrum, & ſpiritus diffundetur tanquam mollis aër, & tranſibit vita noſtra tanquam veſtigium nubis, & ſicut nebula diſſoluetur, quæ fugata eſt à radijs ſolis. Venite ergo & fruamur bonis, vino pretioſo & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis, coronemus nos roſis antequam marceſcant: nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra.* cùm enim deſperent cæleſtia quæ ſolis laboribus parantur, vertunt conatum ſuum mollem ad humana, omnémque in iis felicitatem ponunt, cùm non magnis ſudoribus hæc parentur, vt quæ obuia ſint, & vltrò etiam ſe ingerant, imò & non rarò etiam reluctantibus ſe obtrudant.

Sap. 2.

Et verò nemo è nobili Religioſo vertice niſi per immania teporum præcipitia ad malorum profunda delapſus eſt: vt per tepiditatis incrementa, tanquam per præcipites gradus, aut decliuia montium, ad infelicia præcipitia labamur. nemo etiam Religioſam ſtationem ſignáque in quæ iurauerat deſertor reliquit, qui non priùs à teporibus his proritatus ac delinitus, lon-

ga

ga quaſi manu ad turpem infortunatámque fugam deductus fuerit. nemóque ſpiritalis militiæ deſertor audiuit, qui excuſſo tepore, fortiter Religioſam ſemitam preſſerit.

Benè dictum à Sapiente: *Spuria vitulamina nō dabunt altas radices, aut ſtabile firmamētum collocabunt. Et ſi in ramis in tempore germinauerint, infirmiter poſita à vento cōmouebuntur, & à nimietate ventorū eradicabuntur. confringentur enim rami inconſummati, & fructus illorū inutiles & acerbi ad manducandū, & ad nihilum apti.* Spuria in Religione vitulamina, & torpore quodā deſides ſunt, remotiſſimi à germanorum Dei filiorum affectu. neque altas in ea radices tepor aget: neque debilius vllū fundamentum tepore eſt. cui quidquid ſuperſtruitur, aduerſis ingruentibus, radicitus euellitur: ſed neque ſi excreuerit in arborem, ramos fructúſque dabit perennaturos: ac ſi quos dederit, inſuaues, & in fauillas, aut quaſi in farinam commolendos dabit. inſipida enim omnis operatio tepentium eſt, & ſtomachum motura. vnde illud: *Vtinam frigidus eſſes, aut calidus: ſed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.* Nec mirum hoc videri debet, cùm tepidus omnis inſtar tepentis ſit aquæ, vomitum prouocantis. quid verò fœdius vomitu in humanis? nauſeantis verò hîc ſtomachi conſuetudo exprimitur, qui noxia à ſe valido impulſu repellit, vt reliquo corpori bene

Sap. 4.

Apoc. 6.

bene ſit: ne, ſi nocitura hæc contineat, ad reliqua abeat hoc virus, & toti paulatim corpori interitum paret. Hinc grauis etiam
Iere. 40. illa interminatio, *Maledictus qui facit opus Dei negligenter.* nec mirum, cùm in tantæ maieſtatis oculis conſtitutus, ignaua quadam ſocordia diuinas res exequitur, tantis promiſſionibus locupletatas, tanquam ſi res ludicras pertractaret. ita dum ludit in re ſalutis, infelici plurimùm exitu luditur; & ſeriò deſtituitur à Domino, qui non ſeriò tanti Dei res peregit.

Fortiter proinde per Sapientem nos Do-
Prou. 6. minus ad labores inhortatur: *Vade ad formicam, ò piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam: quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorē, nec principem, parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe quod comedat. Vſquequò piger dormies? quando conſurges è ſomno tuo? paullulum dormies, paullulum dormitabis, paullulum conſeres manus tuas vt dormias, & veniet tibi quaſi viator egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons meſſis tua, & egeſtas longè fugiet.* Erubeſcat tepidus doceri à formica. cælo natum doceri ab infima beſtiarum, & prudentiam diſcere ac futurorum prouidentiam ab inſenſato animalculo. vt paret hic ſibi quod æternùm prodeſſe queat: tepore nunquam parauerit. labore & ſudoribus æterna veniunt. Nam quid aliud ſperat torpore marceſcens, quàm vt ab egeſtate

tan

Digitized by Google

tanquam ab armato prematur, perennibus cælorum diuitiis excluſus? *Egeſtatem enim operata eſt manus remiſſa: manus autem fortium diuitias parat.* Sapientis verba ſunt & illa: *Qui operatur terrã ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt.* Addit, *Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo. frater eſt ſua opera diſſipantis.* Et illud, *Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſoluta eſuriet.* Egeſtatem anima remiſſa, fortium verò manus viriliter certantium, & de genu pugnantium, quibus à vulnere & ſanguine creſcit animus, opes parabunt æternas. Hinc meritò ſtolidiſſimi cẽſendi ſunt otij ſectatores, quibus animæ panes cæleſtes gratiæ, & æterni fontes cæleſtium donorum negantur. hinc illa eſuries, & infelix tepentium ſitis, quæ à negato cæleſti cibo potúque naſcitur; atque hinc etiam promiſſorum diuinorum bonorum abdicatio. hæredes eramus. excludit nos tepor vt tam illuſtribus indignos. quæ ſola virtute, vigili cura, profuſis ſudoribus, indefeſſo labore parantur.

Prou. 10.
Prou. 28.
Prou. 13.
Prou. 18.

Eleganter torpentem deſcribit Sapiens: *Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ita piger in lectulo ſuo. abſcõdit piger manum ſub aſcella ſua, & laborat ſi ad os ſuum eã conuerterit.* Et tamen *ſapientior ſibi piger videtur ſeptem viris loquentibus ſententias.* Commoditatibus nimirum ſuis tanquam molli lectulo indormit piger, frigora metuens.

Prou. 26.

Digitized by Google

tuēs. hinc illa ignauia retractæ dexteræ, oríq; cibū negantis. negat ſubtrahítq; hūc ſibi animæ cibū tepidus, laborem faſtidiens, quo ſolo cibus ille paratur. nec pudet illum à puellis pueríſque vinci: quorum nō pauci contemptis calcatíſque mollibus, per dura & aſpera cæleſti cibo paſti ſunt: per vulnera nimirum & ſanguinem cælo inſcripti. &, quod ſtolidiſſimū eſt, ſapiens ſibi piger videtur; quaſi prudenti circumſpectione & ignes & frigora fugiat, & inimica corpori deuitet: gaudet nimirum blandè ludentibus, & quadam dulcedine molliter diſſuauiantibus: damnat quos duris & aſperis calcatis, per ardua viam ſibi ad æternitatem ſternere videt, quaſi naturæ aduerſantia vltrò auidi amplectantur: ignari, æterna illis præmia, torpentibus verò nullo æuo morituras pœnas parari. &, *Per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam viri ſtulti: & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant ſuperficiē eius ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat.* tepentibus enim dormientibúſque nobis, ac tanquam de re ſalutis nimiùm ſecuris, nocitura aduerſarius ſemina inſpargit, oplétque malarum cogitationum ac deſideriorum zizaniis pectus, validò antè virtutum aratro ſubactum.

Prou. 24.

Hoc malum vbi inualuerit, ad ardua quæque ignauiſſimos reperies, ſed neque facillima niſi placentia admittent. Vrges, & iuſtas operi? negant ſe poſſe, inualetudinem

dinem cauſantur, oneríſque muneríſque magnitudinem, impares vires.

Succedit his quædam ſpiritualium rerum nauſea, horror paupertatis, obedientiæ & pœnitentiarum, omniſque omnino auſteritatis; dum mollia captat animus, & blandientibus ſe totum immergit, deferueſcente ſpiritus ardore, ac vniuerſim mutua refrigeſcente caritate.

Itur deinde regia via ad corporis commoda, ad prodigam in cibum, potum, ſomnum profuſionem, ad voluptatem denique ſuaue ridentem, prouocantem, & ad ſe molles hoſce ſpiritus allicientem.

Neque aliud ſperari ab hoc tepore poteſt. nam vbi elanguit ardor ſpiritus, extabuítque priſtinus æſtus, ac quaſi in fauillam cæleſtes antè flammæ abierunt, nihil niſi inanem fumum, leuémque ac euanidum vaporem ſperare poſſumus.

Et certè abacto priſtino ardore, animíque calore emortuo ac conſepulto, omnium ſpiritualium rerum mortem quandam ac interitum ſequi neceſſum eſt: incipitque exinde viuere caro, cùm quantum illi ſpiritus decedit, tantum illi vitæ accedat, quantúmque ſpiritui cura cæleſtis ſubtrahitur, tantùm huic ſæcularis auræ ſuccreſcat. è tepore proinde illius, ardor huius enaſcitur: ita namque in his comparatum eſt, vt quantum detrahitur vni, tantum addatur alteri, quantum decreſcit vni, tantum alteri accreſcat: vt vnius in-

Digitized by Google

teritus, vita ſit alterius.

Inuigilandum proinde ne noxius hic tepor animum occupet. nam vbi illum ſemel poſſederit captiuúmque duxerit, nequidquam ferè melioribus ignibus excites: tam alto ſopore pectus illi ſitur, vt nec potentiſſimis quidem ſpiritalibus prouocamentis è profundo, quo tenetur, ſomno, ad ſe redeat, & nihil iam huic in omni vita ſeriũ. vt ludicra, & comœdiæ ſcenam grauiſſima quæque peragit: nec vt ſua, ſed vt aliena retractat: ſi dederis, accipiet, & vix aliquando vel offerenti manum porriget: quòd ſi vltrò non inieceris, nec deſiderabit quidem, multóque minùs ſudorẽ effundet, aut laborem impendet: ſed neque ſpe felicis æternitatis, aut infelicis æternitatis metu commouebitur: in gloria, aut inglorius vitam ducat, iuxtà habebit. propone vtriuſque vitæ præmia, laboribus terretur: propone huius & alterius iudicia vitæ, tabeſcet ignauia; nec aut ad vnius gloriam, aut ad alterius prouocabitur tormenta. narra quæ æternitatem tangunt, fabulæ illi videntur; quæ Iudicem Deum, tragœdiæ fragmentum. Nec plurimùm magis præmiis pœníſque propoſitis mouebis, quàm cadauer minis: imple mentem terroribus, imple gaudiis, virtutis ſpeciem propone, & quidquid in illa prouocat in ſequelam, in admirationem, in laudem, in animi tranquillitatem & pacem nullo calamo explicandam; adde cæ-

leſtem

leſtem amorem, & quidquid vnquam flã-marum iaculatum eſt cælum, quidquid ignium infernus; emarcidum truncum arbitraberis: niſi quòd belluarum more pronus rapiatur in corporis commoda, felicitatémque in his ponat ſuam: quidquid verò ingenio, labore, induſtria aſſurgit ad magna, execratur.

Sed neque fidi huic quidquam poteſt, nec tutò aliquid committi, vnáque ferè huic beatitudo eſt, in ignauo otio & fabulis conſeneſcere: niſi quòd, vt dixi, carnis plerumque vitia ſequantur hunc teporem, eo maiora validioráque, quo languor hic maior eſt, altioréſque in homine radices egit. quod vbi euenit, nihil in eo, non dicam Religioſo, ſed nec Chriſtiano dignum reperies.

Remedia.

ORationum, meditationum vſus frequentior, piorum librorum, vitarúmque Sanctorum frequentata lectio: neque credi poteſt quantum exempla in imitationem poſſint. puerorum enim virginúmque ignes calcantium, tormentis tanquam roſis inambulantiũ, pœnas tanquam menſarum delicias amplectentium, cogitationes, quem non teporem pellant? iã Chriſti Domini paſſio, calentes lacrymæ, fuſus ſudor, ſparſus ſanguis, immitia verbera, corona ſpinea, immania vulnera, claui,

crux, lancea, quid non poterunt in Religioſo pectore, ſi feriò frequententur?

Mortificationum deinde, Sacramentorum, ac confeſſionis vſus ſolito maior: cōſultiſſimúmque fuerit fortibus pœnitentiis tanquam immiſſis ignibus teporem pellere. validiſſima enim remedia ſunt quæ à ſenſibus petuntur. magnus ille eſt, qui nuſquam pepercit ſibi: prudens, qui in ſe punit quod in alio diſplicet: fortis, qui pœnarum metu ad magna ſe cogit.

Spiritalium exercitiorum crebrior repetitio; frequens vſus piarum apud Deum aſpirationum, maximéque earum, quæ aut in amorem illius, aut in laborem ex præmiorum aut pœnarum magnitudine impellunt, mentémque ad duriora ac diuina prouocant, auocant à ſuauibus & perituris. quæ ſi frequententur, tanquam perpetuis flammis inardeſcit animus, ac tanquam ſuppoſitis ignibus æſtuant præcordia Deo plena. quibus accenſus non facilè intepeſcit animus.

Diligens examen orationum, ac meditationum factarum, ſeriáque negligentiarum diſtractionúmque in illis diſquiſitio. Serium deinde emendationis propoſitum, excitationéſque pellendæ tepiditati idoneæ. Neque ſatis fuerit in eo qui tepore hoc oppugnatur, ſi bis per diem examen inſtituat. iteret frequenter, poſt Sacrum, Horas, pias lectiones, conciones, catechizationes, prolixiora colloquia, ſtudia. Incredibi

credibile eſt quantum breuia hæc examina mentem ſibi præſentem contineant, quantum animent; dum & lapſus ſuos & pericula intuetur, & fortibus ſeipſum propoſitis ad magna exacuit.

Frequens conſideratio diuinæ præſentiæ, magnitudinis illius, potentiæ, ſcientiæ. hæc qui propiùs conſiderabit, facilè teporem exuet inimicum Deo.

Iuuabit etiã in terrorem cogitatio iudicantis Dei, incertitudinis vitæ, æternarum pœnarum, paratorúmque cælo præmiorum. vtriuſque enim æternitas vehemens calcar eſt fortiter audẽdi & explẽdi.

Proderunt etiam frequentatæ per diem cogitationes, Omnem diem primum, omnem vltimum eſſe; illum in ardorem, hunc in terrorem. & magnorum illud, Quare veniſti? quis inſtituti finis?

Commodorum deinde incommodorúmque diſcuſſio, quæ aut ex ardoribus, aut tepore naſcuntur, non poterit non ingenti ſpe bonorum, malorúmque metu, mentem accendere ac terrere, teporémque omnem excutere. verè Proſper. *Sicut corpori noxium eſt, corpoream eſcam nõ poſſe percipere; ita animo periculoſum eſt, ſpiritales delicias faſtidire.* Sẽt. 122.

Cauſam denique teporis conſultiſſimũ fuerit inueſtigare, inuentãque valida manu euellere. neque ſanè quidquam facilius quàm repertam pellere: qua etiam ignorata, nihil ſolidi ſperandum eſt. cùm ab

 huius

huius cognitione omnis victoriæ ſpes pē-deat. & principiis maximè inuigilandum eſt. maximè cùm in hoc vitio à tenuiſſimis & quæ propè ſenſum omnem fugiunt, quaſi per inſenſiles gradus ad extrema ducamur, eorum more qui per præcipitia labuntur, qui non antè deſinunt quàm ad ima variis infelicibúſque volutionibus deuenerint. initiis proinde fortiter inſiſtendum, ne in medio infortunatiſſimarum volutationum ſerò remedia cogitemus, cùm non teporem tantùm, ſed & nauſeam ac ſpiritalium contemptum imbiberimus. Iam cùm hoſtibus vndique cingamur callidis audacibúſque, non repentibus conſiliis opus eſt. domeſticam patimur carnem, quæ nullam oppugnationibus moram concedit: ambientem mundum, ludentem, blandientem, allicientem, multa promittentem: inſurgentem crudeli, efferа, ſubdoláque ſimul infeſtatione dæmonem ſingula vigili cura obeuntem, ac in omnem momento omni perdendi occaſionem intentum. quo magis tantis domi, foríſque hoſtibus in æternis nocendi excubiis ſtantibus, ignauia teporéque pulſo, inuigilandum quaqua parte ſaluti eſt. nuſquam indormiendum. omnia etiam tuta circumſpicienda, metuenda: nuſquam, nunquam arma ponenda, ne hoſtili pateamus ferro, ne inſidiis, ne inglorio tandem exitu tepentem pigrámque vitam ſignemus. Et ſanè turpe eſt Religioſum, ab opum,

opum, honorum, voluptatúmque amatoribus vinci: quos ingenti ardore alacritatéque ad ſumma vitiorum tendere videmus, non ſudoribus, non ſanguini parcentes. & quid non audet auida humanarum fòrs hoc momento periturarum rerum ſitis? quanto molimine in breui peritura inſurgit, cùm audaci calcatu per contemptum etiam vitæ ad ruitura vota ſua pergat? Turpiſſimum verò tantis illis æſtibus in momentanea hæc inſurgentibus, Religioſos beata æternitate propoſita, ad cælorum non peritura præmia ignauo protrudi potiùs quàm progredi greſſu. quid hic ſperet, niſi qualia ab ignauo pectore expectanda ſunt, poſt grauem nimirum cum euangelici talenti foſſore, Domini reprehenſionem, pœnarum æternitatem?

Teporis autem ferè hæ cauſæ. 1. Conſuetudo è ſæculo in Religionem deportata, quæ in naturam abiit. hæc valido frequentíque conatu, ac quaſi flatu prouocatis ſopitis ignibus, & ſæcularium adhuc cogitationum cinere tectis, contrariíſque conſuetudinibus pellenda erit.

2. Naturalis quædam animi inconſtantia. qua nulli certæ rei inhærentes, ad varia ſemper manum protendimus, nouorum auidi, veterum pertæſi: omnia nimirum tentaſſe iuuat, cùm vna ferè veritas virtúſque gradiantur via; dubia ſemper error, ſui conſiliorúmque ignarus.

3. Defectus bonæ voluntatis. quæ vna

Digitized by Google

potentiſſima ſpiritualium omnium profectuum cauſa eſt. excitanda illa erit Chriſti Sanctorúmque exemplis, pœnis, præmiis, æternitatis vtriuſque.

4. Imprudens & ſupra vires feruor, violento molimine expreſſus; qui ferè in languorem degenerat, cùm indiſcreto conatu robur omne paulatim exteritur, viréſque vniuerſim concidunt, totáque valetudo eneruatur, nec ſe ad magna poteſt extendere, intempeſtiuis ardorum laboribus fracta. prudentia corrigendum hoc malum, & ſapiente Superiorum ductu.

5. Domeſticæ diſciplinæ neglectus. cùm teporis languoríſque omnis, conniuentia exceſſuum, mater ſit: qui Superiorum vigili cura emendandus. vetus enim illud verum, Vbi rigor, ibi vigor. ſi prudenti Superioris manu ducatur, ne nimius rigor in ſeueritatem, labatur inde in animorum alienationem, & odia.

6. Laboris fuga, otij amor. vellemus nimirum, ſed labore terremur. extimulanda proinde voluntas erit potentibus timoris Dei, & infelicis æternitatis ſtimulis.

7. Inſtitutionis, & boni exempli in Superiore defectus. doceat; plus tamen rebus, quàm verbo, & imitatores habebit. nam vel ſolo rubore ſequentur præeuntem.

8. Inſurgentium difficultatum metus. qui ad infima abiicit, terret à magnis. expellendus ille, propoſitis fortibus in vtroque

que ſexu in prima iuuentute exemplis, præmiorúmque magnitudine.

9. Puſillanimitas. quæ è diuinæ protectionis & auxilij diffidentia naſcitur. hæc ingentibus Chriſti ſponſionibus, omniúmque ætate teſtatiſſimis exemplis depellenda erit. animúſque ad æterna & magna erigendus, ingentíque in Deum fiducia excitandus.

10. Neglectus minimorum. ſunt enim hæc tanquam flabra ignem prouocantia, tanquam ligna flammarum & calorum materies, tanquam pulueres, qui denſati proſpectum adimunt, tanquam raræ nubeculæ, quæ compactæ noctem inducunt, lumen adimunt.

11. Profuſa paſſim loquendi licentia, qua ferè hauriuntur quæ internum æſtum minuunt, profunditúrque omnis animi calor. in cuius locum tepor ſuccedit, & generoſi antè pectoris languor.

12. Nimia ad externa effuſio. reſtringenda hæc erunt, & excitandus ſolitudinis cæleſtiúmque amor, vitæ breuitate æternitatéque propoſita. quòd ſi obedientiæ imperio implicamur externis; frequentibus repetitíſque per diem piis aſpirationibus, mens indiſſociabili quaſi quodam nexu, iungenda Deo: temporaliáque negotia diuinorum incentiuis farcienda erunt. ne his deſtitutus animus, diffluat in puluerem,

Quoties denique deuotionis feruor in-

Digitized by Google

Bern. de conuerſ. ad cleri-cos, cap. 30.

tepuerit, conſultum fuerit illud B. Bernardi grata memoria repetere: *Non ſunt condigna paſſiones huius temporis ad culpam præteritam qua remittitur, ad gratiam præſentem qua immittitur, ad inferni pœnam qua euaditur, & ad gloriam futuram qua repromittitur.*

CAPVT VI.

Mortificationis neglectus.

E Quo ſimul omnia propè mala naſci videmus. Neque cum immortificata hac affectuum ratione, caſtitatis, paupertatis, obedientiæ obſeruatio, aut ſolida aliqua virtus conſiſtere, aut in vocatione conſtantia ſperari prudenter poteſt. diu fortè in alta permittitur pace, nec bella ſentit, aut inimicas experitur acies; continebit ſe intra modeſtiæ, ac quaſi virtutis limites: at vbi inſurrexerit hoſtis, nec minis tamen, ſed conſerto fortiter pede, armis & ferro inaſſuetum malis pectus aggreſſus fuerit; cadent animi, labaſcent genua, & ferè antè ſuccumbet, quàm verbera ſenſerit, adeóque ad ſolas etiam hoſtiles expalleſcet minas, & victorem agnoſcet, cuius non expertus eſt dexteram. Tyronibus hoc euenire ſolet, quos ſolus hoſtilium armorum fulgòr terret, & in fugam vertit. Veteranus, cui cum pugna & lucta, dan

dandíſque accipiendíſque vulneribus quædam quaſi amicitia interceſſit, quíque non vno pugno diſculptum pectus habet; animos à ſanguine induet, aſſuetus poſt vulnera victoriarum.

Perpetuam deinde mentis inquietudinem ſequi neceſſum eſt, internæque pacis turbationem. neque enim quies ſperari poteſt, vbi perpetua turbarum cauſa eſt: cúmque vniuerſa ſpiritalis vita, fructúſque à benè mortificatis affectibus pendeat, tanquam à benè ſubacta & proſciſſa terra, ſeminéque mortuo ſimillimo ſperati agrarij fructus; fit vt mortuo ſimilior dici poſſit, in quo crudi adhuc dominantur affectus, à quorum fœcunda malignitate nihil niſi agro Dominico nocitura proueniant: neque enim è ſcrupeo hoc agro, loliis ac zizaniis obſito, magna expectari poſſunt. nam vt non improbata terra ſit, ruderibus tamen, ac miricis innaſcentibus, quidquid eſt ſeminis boni ſuffocatur, ac quaſi inimico pede proteritur, vt magno licet ſe conatu in herbam nonnunquam erigat, ſpem tamen raritate ſua fallat, nec ad maturitatem deueniat; cùm ferè in medio ſperati fructus noxiorum pondere corruat, aut exareſcat.

Sequitur deinde domeſtica vniuerſim turbatio, dum ab huiuſmodi malè mortificatorum affectuum inquietudine domeſtica pax turbatur, commouentur animi, & ab vnius ſæpe malè ſubacta mente multorum

torum ſequuntur commotiones, & quædam quaſi tempeſtates; dum his tanquam flabris, iuniorum in primis, minúſque ſolidorum animi grauiùs commouentur, excitantúrque in paria exemplo, ac in imitationem prouocantur; dum ferè ad peſſimorum imitationem natura feramur, nihílque pronius ſit, quàm præeunte aliquo tanquam duce, reliquos ſequi, à quibus vniuerſa domeſtica pax ſcinditur, ac quaſi imis ſedibus concuſſo mari, tranquillitas in tempeſtatem vertitur; cùm neque iam quiſquam alteri cedere, nemo inſurgentium quorundam impetus declinare, nemo durioribus interdum irruentibus molliora, ac veluti ſaxis puluillos obiicere, nemo procurrentibus locum, ſpatiúmque curſui concedat. quod vbi fit, & aſpera duráque paribus incurrunt & illiduntur, quid niſi fragmenta & ignes expectes? Vnde poſtmodum animorum alienationes, acerbioréſque indignationes naſcuntur, perpetuiſque propè hiſce mentium æſtibus vniuerſa familia iactatur, periculíſque plena ſunt omnia; dum ſinguli immortificatis impacatíſque motibus præcipitio, quàm certæ ſtationi viciniores ſunt. neque fieri poteſt, vt à malè ſubactis animis non ingentes inſurgant fluctus, qui pacata etiam aliorum littora conturbent ac quatiant; vt totum iam domeſticum elementum in non conſuetos exurgat motus naufragiis proximos.

Sed

Sed neque quidquam magni ab his expectari poteſt, cùm in perpetuo non vano metu Superior ſit, ne in pertractandarum rerum decurſu, ſi quid non placiturum occurrat, aut minùs iudicio illorum conforme, erumpant è cruda hac affectuum compoſitione in vniuerſo corpore pœnitenda. neque committi illis quidquam poteſt, à quo Religioni decus ſperari, aut damna timeri poſſint: ſemper enim iuſtus ille metus Superiorum inſidet animis, ne qua parte elabantur, ne qua in erubeſcenda erumpant.

Quòd ſi iuſto hoc Superiores metu ducti, non credant honoratiora, periculum eſt ne in graues & nocituras indignationes inſurgant, & dum ſe contemptos arbitrantur, in ſaluti ſuæ Religioníque nocitura prorumpant; vt ad quamcunque ſe Superior partem flexerit, non effugiat pericula. Quare neſcio an aliquid grauius euenire poſſit, cùm neque ſi fidat, neque ſi diffidat Superior, immortificatæ huius mentis ſcopulos euitare poſſit. vt autem inter hæc turbati pectoris, tanquam turbidi maris breuia, tam certò clauum dirigat, vt in neutram partem illidat nauem; ingens omnino induſtria, longáque experientia, & prudentia neceſſaria eſt; ac nec in ſumma illa quidem ſemper effugere naufragia poterit.

Digitized by Google

Remedia.

AB ipſo Religionis ingreſſu peti debent. nam & ſuauiùs & tutiùs peruincuntur mala, ac quaſi in ſemine ſuo præfocantur in primo illo quiduis ferendi æſtu, quàm cùm mora inualuerunt, calórque ille victoriæ ſuiipſius elanguit & deferbuit.

Non ab omnibus ſimul inchoanda res eſt, vnique rei primò admouenda manus, & à facilioribus, minúſque radicatis initia ducenda ſunt, vt aſſueſcat paulatim animus vincere, audeátque etiam maiora tentare.

Proderit in primis ad hæc particularis examinis ſeria inſtitutio, frequénſque cōmodorum incommodorúmque ex hoc neglectu naſci ſolitorum in vtramque partem, exemplorúmque tam veterum, quàm recentium commemoratio.

In ſermon. de natali 7. Machab. Prudenter Leo monet: *Toties peccatis morimur, quoties in nobis peccata moriuntur. & pretioſa in conſpectu Domini etiam iſta mors Sanctorum eſt, vbi homo occiditur mundo, non terminatione ſenſuum, ſed fine vitiorum.* & Auguſtinus: *Moriatur homo, ne moriatur; mutetur, ne damnetur.* *Epiſtol. 114. ad Sophiam.* optanda mors, qua vna viuimus, qua ſpoliati morimur. prudens delectus, mori vt viuas: non viuere, ne moriaris. bene viuit qui moritur. felix mors qua vna viuimus: infortunata

vita

vita qua morimur. Habemus in hanc rem illud Domini: *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* & apud Ioannem: *Qui amat animam ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.* Eleganter in hæc verba Auguſtinus: *Magna & mira ſententia, quemadmodum ſit hominis in animam ſuam amor vt pereat, odium ne pereat. Si malè amaueris, tunc odiſti: ſi bene oderis, tunc amaſti. felices qui oderunt cuſtodiendo, ne perdant amando.* & Chryſoſtomus: *Ænigmati ſimile hoc dictum videtur: non tamen ita eſt, imò verò præcipuæ ſapientiæ plenum. Et quomodo qui amat animam ſuam, perdet eam? qui abſurdis eius cupiditatibus obtemperat, qui præter debitum ei indulget: quemadmodum è contrario, qui odit eam in hoc mundo, cuſtodit eam: hoc eſt qui non paret ei cùm noxia iubet.* Facit hoc Religioſus omnis, qui ſe ſalutémque ſuam amat. mortis huius non tantùm oblatas fortiter amplectitur cauſas, ſed vltrò quærit, tanto futurus Deo gratior, quanto pluribus mortibus nobilitatus. fœcunda mors, qua centupla fœneratione in vitam exurgimus æternam. eo magis quòd interminantem habeamus Dominum: *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet.* & Apoſtolum: *Si ſecundum carnem vixe*

Luc. 14.

Ioan. 12.

Trac. 51. in Ioan.

Homil. 66. in Ioan.

Ioan. 12.

Rom. 8.

Digitized by Google

vixeritis, moriemini; ſi autem ſpiritu facta
Gal. 43. *carnis mortificaueritis, viuetis.* & de ſe Propheta Regius: *Propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.*
Coloſ. 3. monétque Apoſtolus: *Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram.*

CAPVT VII.

Regularum etiam minimarum neglectus.

Eccli. 19. DE quo illud dici poteſt, *Qui ſpernit modica, paulatim decidet.* & ferè à minimorum neglectu & tranſgreſſione itur ad maiora; vt hæc minima, gradus quaſi quidam ſint ad ingentia præcipitia. neque facilè quiſquã primo quaſi ſaltu ad deterrima deſcendit. à paruis ferè initiis ad ſumma exurgimus, & maxima quæque mala à tenuiſſimis profluxere principiis; quæ neglecta, nulla poſtmodum arte reparanda damna attulerunt. Nec mirum à tam leuibus ſubnaſci maxima: ſerpunt enim mala, & dormientibus nobis, ignauóque quodam ſomno illiſis, ſuccreſcunt tenerrimi frutices in arbores ingentes, quæ ſuperbo poſtmodùm vertice de robore ſuo gloriantur, deſpectántque infra ſe poſita.

Nec inter parua hæc numeranda, à quibus ad maxima decurritur, ad immania vocationum præcipitia, ad carnem & ſangui

guinem, & omni ordini erubeſcenda. ita tenuis nubecula ſolis proſpectum adimit: & parua paruis innexa animum denſa caligine cingunt, proſpectúmque vt meliorum, ita & periculorum adimunt. Sanè à ſcintilla neglecta ad humilem arenam nobiliſſimæ proſtratæ iacent ciuitates, è leui vulnere & morbo frequentes magnorum mortes. & non gutta cauat lapidem? tam mollis elementi pars minima ſaxa & rupes. & ſtillicidia rara tectorum ferrum & chalybem, & duriſſima quæque marmora, ferro non rarò imperuia, exedunt.

Iam quàm magna è minimis proſtrata iacent? à tineis & blattis emedullantur robora. & minimum animal fluctuum rabiem, ventorum ſæuitiam, & nauium ludit magnitudinem. à cuniculis & formicis vrbes euerſas legimus. crocodilum ichneumon interimit, baſiliſcum muſtela, bufonem araneus, & ab imbelli populo & ſudibus armato ingentia armata agmina internecione deleta ſunt. Eua in vno ſerpentis alloquio perit, Adam in Euæ. inde in omnem poſteritatem vnius pomi improbitas tranſit: & pereunt tot millia, quæ totius paradiſi nec ceſpitem nouerant. in vno mulieris aſpectu cadit Dauid, leones & vrſos & Goliadas aſſuetus ſternere; in Dalila Philiſtæorũ terror victórque Samſon, in variis Salomon. pietas, fortitudo, prudentia, qualia nulla ætate, in femina iacẽt. & non nobiliſſimi ductoris felicitatem

vna

vna Iudith ſtitit? & quantula res muliercu-
læ aſpectus vnus, familiarior ſermocinatio vna, curioſior non caſti penicilli intuitus vnus, impurior calamus, laſciuior cantus, mollia verba? & tamen in omnem ex his ætatem bella retulit non vnus, & intulit ſepulcro vulnera, ab vno curioſiore oculorum iactu, vna in omnem vitam pœnitenda laſciuiore lectione, vno leui infelicíque contactu. Dictum verè: *Nil tutò in hoſte deſpicitur: quem ſpreueris, valentiorem negligentia facies.* Quantæ deinde, ac quàm validæ res è minimis exſurgunt? è tenui lino ingentia licia, è minimo ſemine ingens arbor exoritur, è zizaniorum vna aut altera plantula neglecta totus ſilueſcit ager. & quid inualidius ſtramine & ſerico? adnecte, & nullis viribus confringes. è minimis arenis ac lapillis quanti ſurgunt montes, vaſtiſſima palatia, ſuperbiſſimæ moles, celſiſſimæ turres? quæ iiſdem quibus ſteterant artibus euertes. minimorum aggeſtione ſteterunt, minimorum ablatione corruent. & quàm tenuibus initiis ad ſummam erigimur eruditionem? è minimis elementis, è mutis inanimatíſque voculis, è paruis etiam opibus ad auri talenta, è plebeio ſago ad orbis imperia.

Curt. lib. 6.

Tepeſcit in his paulatim Religionis ac inſtituti ſui amor, dum eà negligunt quæ proprij inſtituti ſunt, & per quæ magis etiam, quàm à maximis, ab aliis diſtinguimur. Votorum namque obſeruationes, & viola

violationes, communes omnibus reperies, ſi vototum vim robúrque ſpectes. minora reliqua licet ſint, tamen ab his diſcriminibus & ornamentis reliquorum diſcrimina naſcuntur. Et ferè qui vocatione deſerta, ſæculum petierunt, à minimorum neglectu ac contemptu inceperunt, à quibus pedetentim ad extrema venerunt. Vetus dictum: Nemo repentè factus eſt peſſimus. nec ſolet humani generis hoſtis ad immania quædam ſcelera Religioſum primo impulſu propellere: paulatim, ac quaſi non ſentientem ducit ad præcipitia; è quibus ſera ſæpe pœnitudine vetera reſpectantem ad malorum profunda deturbat.

Tepeſcit perfectionis deſiderium; incredibile enim eſt quantum leuiora hæc profectum ornatúmque ſecum trahant; vt ſi quis in veſte aureas hinc inde licet minutas ſtellulas interſpergat, venuſtiorem longè dabit, vt credas aliam ab illa priore: ita in Religioſo, minimorum obſeruatio magnum decus ſplendorémque adfert, vt toto cælo alium horum obſeruatorem putes ab eorum violatore, & tanquam alienæ militiæ, ductorúmque diuerſorum ſtipendiarios.

Tenebreſcit deinde paulatim his quaſi nubibus, obtegitúrque mentis noſtræ lumen, & obſcurantur animorum radij, quibus ductoribus ad virtutum ſumma ducebamur, colluſtrabamúrque in perfectionis ſemita.

Laba

Digitized by Google

Labaſcit etiam amor Dei, diuinarúmque rerum, dum paulatim abducimur à perfectionis ſtudio; tædet laboris, minora errata, leuioréſque offenſiones nihili facimus. Non ſunt amantis ſigna ſolis mortem inferentibus terreri, & auocari ab amati offenſione: ſigna ſunt in amore languentis ac tepentis. Nam quis hic amor, promiſcuè non tantùm offendere amatum, ſed prona voluntate ferri in has offenſiones? Sanè nemo negare poteſt, diminutiones hîc eſſe amorũ, tantóque plures, quanto in pluribus tranſgredimur, & deflectimus ab iis, quæ illi amica & accepta ſunt. Quiſquis enim amat, ſi verè amat, minimam amati vitabit offenſionem, & ſæuiorem morte omnem amati offenſam æſtimabit: adeóque ferrum antè & ſecures patietur, ac in medios etiam deuolabit ignes. mites flammæ ſunt, dulce ferrum eſt, ſi in eum locum deductum ſe viderit, vt aut offendendus amatus, aut illa eligenda ſint; oculóſque ſuos in amati oculos defert, in illis habitat; illis teſtibus, iudicibus, præmiatoribus res omnes peragit; diſplicere ſi quid ſenſerit, mortem antè deliget, omni offenſa mitiorem.

Quare quicunque Religioſus vero fertur in Deum amore, eum vocationis ſuæ auctorem ac ducem, etiam in infimis quæret in quo placeat, fugiet in quo diſpliceat. ac inſtituti ſolius amore, ſi verè amat, nihil patietur negligentia ſua effugere, nihil

hil intepeſcere: ac quadam illius quaſi zelotypia tactus, minima maxima arbitrabitur, & ab illis deflexiſſe, à magnis aberraſſe putabit.

Nec diabolus Religioſum primo aggreſſu in magnis petit: ſcit ſe repellendum, à minimis paulatim ad ingentia præcipitia ducit, ſera in lapſu pœnitentia. ſuadet Eremitæ paſcere gallinas, inde gallum, tertiò ancillam quæ nutriat, tandem in illa lapſum. Sed neque quiſquam à Religione cecidit, è tam nobili celſóque vertice ad profunda vallium, qui non per minima delapſus ſit. nec præcipitia timuit qui in minimis ſtetit. & vt nemo repentè fit optimus, ita nec peſſimus. gradatim & per minima ad illa exurgitur, ad hæc deſcenditur. ita rapidiſſimi torrentes, vaſtáque flumina, à lentis minimíſque fontibus, ingentia maria à non magnis fluminibus enaſcuntur. vt verum ſit illud Gregorij: *Hoc agit ſentina latenter excreſcens, quod patenter procella ſæuiens. & minuta ſunt quæ erumpunt in membris per ſcabiem vulnera, ſed cùm multitudo illorum innumerabiliter occupat, ſic vitam corporis, ſicut vnum graue inflictum pectori vulnus necat.* *In Paſt. par. 3.*

Remedia.

CVm natura ſua faciliſſima curatio minimorum ſit, neglectus tamen diffi-

cilli

cillimam illam facit. ſit enim, vt cùm minimis indormiamus, ac extra metum in illis verſemur, à neglectu tanta incrementa ſumant, vt antè perimant quàm metum incutiant. & licet non raró à tepore ſpiritúſque quodam languore neglectus hic proficiſcatur; à ſuperbia tamen frequenter originem trahit. quaſi indignum ſit virum doctrina ac prudentia clarum talibus alligari. quæ res cùm ad præſumptionis præcipitia ducat, ingentium cauſa malorum eſt. Sanè non ſunt parua quæ ad interitum ducunt, quæ diuinum amorem, vocationiſque minuunt, quæque à perfectionis ſtudio deducunt, quæ ad ingentia, non longa manu præcipitia ducunt, & ad nullis poſtea votis lacrymiſque emendanda mala præcipitant.

Cogitet neglectum hunc minimorum paulatim ire ad plures, abiréque in poſteritatem. principiis proinde obſiſtendum monent prudentes. nec contenti ſumma cacumina reſecaſſe; ad radices manus ſecuréſque admouendæ ſunt. niſi enim ad viuum reſcindantur, ac in ſemine ſuo euellantur; cum fœnore repullulaſcent mala, & agrum alioqui fœcundum, tanquam iniecta manu occupabunt. Nemo igitur prudens malorum initiis ignoſcet, ſecutura verebitur, & ventura mala in radice conſcindet. tutò hoc fit, nec magno molimine, cum tenero adhuc frutice leui manu ſpurium germen euellitur. in quo, vbi adoleue

leuerit, expugnando ignibus & ſecuri opus eſt.

Cogitet deinde de omni verbo otioſo reddendam rationem. grauis omnino res cùm minimorum tranſgreſſio reuocanda ad iudicium Dei eſt. iam vt damnatio in violatoribus, ita præmiatio in obſeruatoribus cõſideranda. præmiatur enim Deus; non quanta, ſed ex quanto res proueniant intuetur. Hinc illud: *Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam.* & illud Lucæ: *Quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem ciuitates.* Magna paucorũ merces; vt ingens in tranſgreſſore paruorum pœna. cùm qui talentum domini ſuffoderat pœnarum metu, audit: *Inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus & ſtridor dentium.* Mat. 25. Luc. 19. Mat. 25.

Seria hîc adhibeantur minimorum examina, vt capiamus *vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas.* in magnis enim vix opus monitore. à ſubdolis & ex inſidiis irruentibus cauendum. & ſanè non facilè labetur in magnis, qui parua ſtudioſè vitat. quid? quòd qui parua vitat caué tque ne in his offendat Deum, ne Ordinum ſtatuta tranſgrediatur, ingenté & Dei & vocationis amorem oſtendat. Et ſanè nemo filius in oculis piæ matris patríſque, nemo ſeruus in oculis domini & regis, nemo reus in oculis iudicis, etiã in paruis delinquit: nos in oculis magni Patris, Domini, Regis, Cant. 2.

Iudicis, Dei, quid facere deceat?

Seriæ etiam Superiorum monitiones, & pœnitentiæ; ita tamen vt ne nimiùm frequententur, ne quaſi in conſuetudinem vertantur, ac tandem in contemptum: rariora proinde in hoc genere placent magis, ſed quæ pondere ſuo premant. ſecreta ſeriáque adhibeatur monitio: periculorum malorúmque impendentium metu, exempliſque aliorum, qui ab his principiis ad extrema deuenerunt, terreantur: dedecore etiam propoſitò, cùm indignum ſit illum qui ſæculo opibúſque contemptis, calcata carne, dignitates ſpreuit, ab his minimis vinci, dextrámque, ac victoriæ ſignum tam leuibus præbere: quæ cùm in virum, veréque Religioſum inciderint; non magis illum lædere, quàm illiſa tectis grando conſueuit. & ferè qui in paruis ſe virum oſtendit, is non tam animum quàm maiorum ſibi materiam oſtendit defuiſſe: maioribus etiam animis ad hæc procurſurus; vt à quibus ſcenam mercedémq; ſperabit ampliorem.

Vtamur iiſdem artibus quibus ad lapsũ diabolus. è minimis ad maxima ducit, ad immania ſcelera; è minimis nos etiam abducamur ab illis, ducamur ad virtutem. certè minimorum cura & ſtudium ab imminenti non rarò nos exitio tueri ſolet. ita ſumma libidinum proritamenta minimarum regularum cogitationibus propelluntur. nec alia re certiùs tutiúſque aut tẽtatio

tatio fugatur, aut inflammatio tanquam iniecto flumine extinguitur, aut commotio quãtumuis valida ſedatur, quàm variarum minimarum rerum ab illis remotarũ ſeria cogitatione; vt obiectorum fortuitò capillorum, aſſerum, tignorum, feneſtrarum, ſimiliúmque rerum leui ac tranſcurſoria enumeratione.

CAPVT VIII.

Silentij tranſgreſsio.

QVanta è loquacitate, liberáque quidquis quouis loco effutiendi licentia, mala vereri debeamus, nemo ignorare poteſt; cùm paulatim ex hac ſilentij tranſgreſſione, à vanis ad nocitura decurramus; minúſque iam circumſpecti negligentioréſque verborum noſtrorum obſeruatores, facilè etiam apud externos in pœnitenda labamur. Neque enim modum adhibere currenti, ac per præcipitia prolabẽti facile eſt: neſcit enim finem ſui, qui labitur, donec per infelices circumuolutiones deponitur potiùs, quàm conquieſcat. Idem in hoc linguarum procurſu reperies. faciliùs vniuerſim ſiſtitur, quàm vt in medio prolapſu reprimatur. aſſueſce ſilentio, etiam cum voluptate taciturnitatem coles: aſſueſce fabulis, cum mœrore linguam cõtinebis. tantum in vtram-

que partem aſſuetudo valet.

Ac vbi paulatim inter domeſticos creuerit hoc malum, nihil tam ſanctum eſt, quod in ſociorum ſinum non diffundatur. naſcitur quiduis effutiendi libertas, ſecretum res poſtulet, an ſecùs; damna ex euulgatione ſecutura ſint, an bona, iuxtà habetur: dixiſſe enim, terminus eſt, vt quæ voluuntur corporum, iacuiſſe.

Aſſuetus deinde animus quiduis profundendi libertate, nihil nec externis quidem clàm facit; amici illi, an inimici ſint, pro eodem habet: neque enim perſonam intuetur, ſed effutiendi quod concreditum illi erat, libidinem. Scitè ſapiens:

Prou. 25. *Sicut vrbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum: quia enim murum ſilentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mentis: & cùm ſe per verba extra ſemetipsã eijcit, apertam ſe aduerſario oſtendit. quam tanto ille ſine labore ſuperat, quanto & ipſa quæ vincitur, contra ſemetipſam per multiloquium pugnat.*

Greg. Paſt. p. 3. c. 15.

Itur deinde ad mulierculas, & huic tam prodigo omnis ſecreti ſexui domeſtica cõmittuntur, ac cogitata etiam propè ſcelera; plúſque illis iam creditur quàm Superiori, quàm Parenti: quibus tacuiſſe crimẽ eſt; maximè dum inter ſocias mutuo prouocamento quidquid reconditũ erat, produnt in amicitiæ quoddam pignus, nouiq; fœderis teſtationem.

Sequi

Sequitur deinde ex hac prona locutione noxia in omnium mores vitámque curioſitas, cùm mens confabulationibus aſſueta, deſtituta propriis, aliena quæ narret quærit. ſi obuia deſint, intima ſcrutatur, & nunc per ambages, nunc dolis & aſtu, nunc aperto cælo profunda rimatur: nec quidquam tam abditum, quod horum oculos auréſque fugiat: & dum gloriam quandam à nouarum rerum narrationibus venantur, nihil ne in amiciſſimo quidem intactum relinquunt: & cùm vera deſint, ad vanum ſuſpicionum ſuarum campum decurrunt, & in alieno agro, etiam hyeme media, quod doloſa metant falce reperiunt; mendaciis, cùm veris deſtituantur, diuites. inde plenis iam plauſtris aliorum fama proſtituitur, & ille ingenioſiſſimus habetur, qui de ſuo quàm plurima in alieno reperit, & mendacio, tanquam peregrina veſte eiuſdem contubernij ſocios induit; fitque dicendi quodam vſu ac conſuetudine, vt falſa pro veris habeant; non dicta, non facta vſpiam pro indubitatis teſtatiſque narrent; nec mendacium ſentiant mendacij auctores. abiit nimirum in naturam, & laudem etiam ſperant ab ingenioſa criminatione. ita in aliena fama & ſanguine natant hæ linguæ, poſtquam ſilentij ſemel frænis laxatis, vicina proterunt paſcua, proculcant nemora; improba linguarum falce, flore ſæpè medio, ſpem annorum multorum demetũt,

ter impij, in Deum,in ſocios, in Religionem,ac in ſalutẽ etiam proximorum, quã barbara hac libertate euertunt, dum fidem noménque eis adimunt, à quorum æſtimationis integritate plurimorum ſalus pendebat.

Variarum etiam in oratione diſtractionum occaſio ſequitur, cùm mens tam variis onerata, ægrè ſe ad orationis quietem componere poteſt. occurrunt audita, narratáque; & quidquid imbibit curioſa in alienos mores inueſtigatione, non ſupremis tantùm natat labris, ſed ſuprema cordis occupauit: vt dum mens orationem meditatur, importuna hæc ſuggeſtione aliò eam vocent, & ad ſe trahant. nec poteſt facilè animus tot dictorum auditorúmque luſus ſpeciebus, ad meliora ſe cõuertere, aut ſupra hæc ſeſe erigere, tanta illorum mole oppreſſus. Contingítque nõ rarò,vt nullo fœcundiùs tempore narranda naſcantur. fertilis nimirum in talibus area eſt orationum tempus:hîc ſuggeruntur, quæ alibi ignorantur:hîc inueniuntur abdita, & ſociorum effodiuntur theſauri, imis ſæpe deffoſſi pectoribus,denſiſſimíſq; tecti ac damnati tenebris. tantum poteſt inimicus homo, & conſuetudine improbitas firmata.

Denique Religioſus, à quo meritò perpetuam cum Deo coniunctionem exigas, totus ab illa auertitur, & in vana, ac non profutura, noxiáque etiam profunditur. Neſcit

Neſcit mens inhærere Deo, ſui Deíque per fabulas prodiga. ignorat cum Deo cõiunctionem, quæ ſolitudinis amica non eſt, cùm illa in omnia ſe profundat temerario auſu: neque poteſt coniungi Deo, quæ tanta vanarum narrationum congerie diſiungitur, neque tanta vanarum rerum varietate cincta, erigere caput poteſt, aut cæleſtibus inhærere, quam narratarum auditarúmque rerum maria oppreſſerunt, abſorbuerunt fluctus. Non fert æmulum Deus; aut amari ſolus vult, aut amari nõ vult. quantúmque coniungeris aliis, tantũ ab illo diſiungeris. vis illi coniungi, pelle quidquid te diſiungit, quidquid alteri iũgit. Inter potentiſſima, quæ te coniungũt alteri, loquendi quædam prodigalitas eſt, & narrandarum rerum curioſa inueſtigatio: amat enim hæc, quicunque ſtudioſiùs his incumbit; quantúmque hæc amat, tantum ab amore illius decedit; quantum accedit Deo, tantum ab illis recedit: nec alias, quàm diuinas narrationes nouit, quiſque Deum amat.

Quemcunque ergo videris propenſum in aliarum rerum narrationes, cogita res illas amare, Deum non amare. nam ſi amaret, plenus diuinis eſſet narrationibus. profunditur enim quiſque in ea quæ amat, vt animo, ſic ore: non profundi, non amare eſt. & ea amantur, in quæ quis profunditur. Neſcit amor mentiri, vt nec tegi. prodit ſe ignis, & amorem ſuum loquitur.

Sed neque magni quidquam ſperari ab eo poteſt qui pronus in hoc vitium eſt, nec quidquã Religioſo dignũ. vt meritò dicat
Iac. 1. Apoſtolus: *Si quis autẽ putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio.* Comitatur enim hoc vitium detractio, ſecretorum violatio; muliebris inconſtantia, ſęculi mores, imprudentia magna. vt meritò Sapiens: *In multis ſermonibus inuenie-*
Eccli. 5. *tur ſtultitia.* & alibi: *Vidiſti hominem ve-*
Prou. 29. *locem ad loquendum, ſtultitia magis ſperanda eſt, quàm illius correptio:* ſed neque diu immunis à peccato talis eſſe poteſt: *In*
Prou. 11. *multiloquio enim non deeſt peccatum, qui autem moderabitur labra, prudentiſſimus eſt. argentum electum lingua iuſti, cor autem impiorum pro nihilo.* Et, *Qui multis vti-*
Eccli. 20 *tur verbis, lædet animam ſuam.* hinc illa
Eccli. 3. monita: *Indiſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum, eſt enim illa verbum peccati.*
Prou. 4. & alibi: *Omnĩ cuſtodia ſerua cor tuum, quia ex ipſo vita procedit: remoue à te os prauum, & detrahentia labia ſint procul à te.*
Pſ. 140. atque hinc illæ etiam preces: *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labijs meis.* & alterius: *Quis dabit ori*
Eccli. 22. *meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, vt non cadã ab ipſis, & lingua mea perdat me?* magni Regis magnum
Eccli. 14. votum, vt meritò inclamet: *Beatus vir qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti.* qui enim

cuſto

Digitized by Google

cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam, cuſtodit Prou. 21.
ab anguſtijs animam ſuam. neque hoc mirum videri debet, cùm *mors & vita* Prou. 18.
in manu linguæ ſint; *inquietum* omnino Iac. 3.
malum, plena veneno mortifero. & verbis pauciſſimis omnia complexus mala eſt: *Lingua ignis eſt, vniuerſitas iniquitatis.*

Remedia.

POenitentiæ tranſgreſſoribus imponantur. In inueterata verò libertate loquendi qui longiùs progreſſi ſunt, remoueantur, etiam à communi recreatione; vt vel hac pœna diſcant moderari linguam.

Cura in Superioribus, vt recreationes religiosè tranſigantur.

Aliquorum, etiam primorum, maximéque ſpiritualium excitatio, qui reliquos in religioſa recreatione præeant, ducéſque ſint ad linguarum moderationem, moneántque etiam, maximè exemplo, ſi quis ad alia deflexerit, minúſque religioſa miſcuerit, præſcindendo omnem eiuſmodi narrationem, aliámque magis inſtituto conſentaneam ſubſtituendo.

Seria in conſcientiæ examinibus inueſtigatio cauſæ erroris huius, periculáque ac incommoda recenſendo, præcauendo, cum firmo ſeriæ emendationis propoſito, cum profunda, & non perfunctoria diuinorum verborum diſcuſſione: *Omne ver-* Matt. 12.

Sed neque magni quidquam ſperari ab eo poteſt qui pronus in hoc vitium eſt, nec quidquã Religioſo dignũ. vt meritò dicat
Iac. 1. Apoſtolus: *Si quis autẽ putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio.* Comitatur enim hoc vitium detractio, ſecretorum violatio, muliebris inconſtantia, ſęculi mores, imprudentia magna. vt meritò Sapiens: *In multis ſermonibus inuenie-*
Eccli. 5. *tur ſtultitia.* & alibi: *Vidiſti hominem ve-*
Prou. 29. *locem ad loquendum, ſtultitia magis ſperanda eſt, quàm illius correptio:* ſed neque diu immunis à peccato talis eſſe poteſt: *In*
Prou. 11. *multiloquio enim non deeſt peccatum, qui autem moderabitur labra, prudentiſſimus eſt. argentum electum lingua iuſti, cor autem impiorum pro nihilo.* Et, *Qui multis vti-*
Eccli. 20 *tur verbis, lædet animam ſuam.* hinc illa monita: *Indiſciplinatæ loquelæ non aſſue-*
Eccli. 3. *ſcat os tuum, eſt enim illa verbum peccati.* & alibi: *Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quia*
Prou. 4. *ex ipſo vita procedit: remoue à te os prauum, & detrahentia labia ſint procul à te.* atque hinc illæ etiam preces: *Pone Do-*
Pſ. 140. *mine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labijs meis.* & alterius: *Quis dabit ori*
Eccli. 22. *meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, vt non cadã ab ipſis, & lingua mea perdat me?* magni Regis magnum
Eccli. 14. votum, vt meritò inclamet: *Beatus vir qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti.* qui enim

cuſto-

Digitized by Google

cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam, cuſtodit ab anguſtijs animam ſuam. neque hoc mirum videri debet, cùm *mors & vita in manu linguæ* ſint; *inquietum* omnino *malum, plena veneno mortifero.* & verbis pauciſſimis omnia complexus mala eſt: *Lingua ignis eſt, vniuerſitas iniquitatis.* *Prou. 21.* *Prou. 18.* *Iac. 3.*

Remedia.

POenitentiæ tranſgreſſoribus imponantur. In inueterata verô libertate loquendi qui longiùs progreſſi ſunt, remoueantur, etiam à communi recreatione; vt vel hac pœna diſcant moderari linguam.

Cura in Superioribus, vt recreationes religioſè tranſigantur.

Aliquorum, etiam primorum, maximéque ſpiritualium excitatio, qui reliquos in religioſa recreatione præeant, ducéſque ſint ad linguarum moderationem, moneántque etiam, maximè exemplo, ſi quis ad alia deflexerit, minúſque religioſa miſcuerit, præſcindendo omnem eiuſmodi narrationem, aliámque magis inſtituto conſentaneam ſubſtituendo.

Seria in conſcientiæ examinibus inueſtigatio cauſæ erroris huius, periculáque ac incommoda recenſendo, præcauendo, cum firmo ſeriæ emendationis propoſito, cum profunda, & non perfunctoria diuinorum verborum diſcuſſione: *Omne ver-* *Matt. 12.*

bum otioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Addantur in omni hominum genere damna ex hoc vitio: quorum frequenti commemoratione reprimat effuſam hanc libertatem, quam ſola ſæpe pœnitentia ſequitur; cùm emendari tam calidè effuſa, ac in extremis labris, non in corde fabricata, non poſſint. neque enim retrahi dicta poſſunt, aut indicta dicta ſemel haberi. & manet non rarò offenſio æterna, ex improuida paucorum verborum effuſione nata. Accedit ferè in hac quiduis effutiendi libertate, quidquid in meditationibus orationibúſque magno ſtudio collectum erat ſpiritus boni, effundi ac euaneſcere. vt meritò vir Religioſus omnem expellendo hoc vitio conatum adhibere debeat, certus magnam ſilentio prudentiæ opinionem colligi, magnam in humaníſque diuiníſque prouidentiam, raros in pœnitenda lapſus, rariſſimas aliorum offenſiones, magnam modeſtiæ famam, magnam cum Deo coniunctionem, altam internam pacem, omniúmque virtutum vberem fœcundámque per omnia ſucceſſem.

Digitized by Google

CAPVT IX.

Aberratio ab inſtituto in rebus pijs.

GRAVIS error, eóque maior, quo ſub pietatis prætextu fallit inſequentem, ducítque Religioſum ſub boni ſpecie ad inſtituti ſui alieniſſima: neque enim quia in ſe bona, ideo omnibus amplectenda ſunt. quanta medicamenta multis fuerunt noxia? Et quis poteſt grauior error in humanis eſſe, quàm omnes ad eadem cogere, iiſdem fouere & paſcere, iiſdem mederi velle, eadem munia & onera, remedia eadem præſcribere? Nullum propè vitæ genus eſt, in quo non reperias aliqua laudanda; non tamen ideo imitanda omnibus. Nullum Religioſum inſtitutum, in quo non plurima videas admirationem decúſque merentia: non tamen omnia ad omne inſtitutum traducenda. Nam cùm diſcrimina neceſſe ſit eſſe Religionum variarum; confundit ille decorem, quem in hac varietate grata memoria decurrimus, quicunque omnia ad omnes transferre conatur. Suos cuique limites præſcripſit dictauítque Spiritus ſanctus, ſuis iuſſit moribus contineri. non transgrediamur hæc cælo data in primis Religionis parentibus monita, ne plus aliquid, & ſupra cæli prudentiam ſapere videamur. Hinc illa Sa-

Digitized by Google

Prou.22. pientis monita: *Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.*

Nobile inſtitutum eſt SS. Auguſtini, Benedicti, Bernardi, Norberti, Dominici, Franciſci; ſed ſua cuique ſtat gloria, ornamenta ſua: quæ ſi quis in agrum ſuum trãſferat, erret. neque enim eadem fert omnia tellus. alia atque alia pro regionum terrarúmque conditione ſpera. omnia ſi omni loco cogites, falleris: vt iam è locorum varietate rerum diſcrimina enaſcantur; illa calido, illa tepenti, frigido etiam non pauca, humido plurima; ſunt quæ ſicco gaudent ſolo. Eadem propè reperies in variorum Ordinum ſitu vario, Spiritu ſancto ſeminatore, rigatore, fotore & altore.

Quare vt grauiſſimus ſæpè error eſſet, ex aliena republica in ſuam leges velle transferre, cùm alias atque alias diuerſi hominum mores, ingenia, loci conditio, aliáque id genus poſtulent; ita grauior etiam error foret, ex aliena Religioſa familia decerpere ea velle, quæ in tuam trãſferas: cùm ferè ita inter ſe connexa ſint omnia, vt qui vnum loco mouerit, plurima mouere cogatur, magnámque illius partem veteri decore ſuo ſpoliare. Quòd ſi noua aliunde euocata ac mutuata inſeruerit, in vno conſiſtere non poterit; ſed ad magnam receptarum antè, longáque annorum experientia probatarum rerum mutationem compelletur. quo fit, vt alia iam reſpublica videri meritò poſſit, priore

forma

Digitized by Google

forma mutuatitio hoc colore deuenuſtata: imò monſtrum è differentibus coagmentatum; vt ſi quis è variarum gentium veſtibus moribúſque veſtem vnam, rempublicam vnam ſtatuat; ſi quis è variis animantibus animal vnum, equino capite, bubulo pectore, ceruinis pedibus, elephantis proboſcide.

Et perſuadere ſibi quiſque debet, quidquid à primigenio ſpiritu degenerat, ruinæ proximum eſſe. tranſit enim quaſi in aliam familiam, ad aliena caſtra, ad alienas aquilas, alteriúſque ducis imperia, quiſquis moribus alios profitetur, alieníſque induitur armis; vt non immeritò militem credas, alieno ſacramento obſtrictum. Sanè aurigæ fortiter orbitæ inſiſtunt. nam vt vicinior planicies ſit ac planior, fòrs tamen ea ducet ad ſaxa, ad dubios exitus, ad inuia. prudentiſſimus tutiſſimis notíſque inhæret; temerarius incerta amplectitur, & per ignota decurrit. ſapiens trita incedit ſemita; per inuia viam ſibi ſternit imprudens.

Nec minor illorum error eſt, qui non ex alieno agro, ſed è cerebro ſuo nouè inuenta, quia pia, quia ad ſalutem aliorum, traducunt ad vitæ genus ſuum, degenerantes à maiorum placitis, & non pauca attexentes nobili Religionis ſuæ vertici, quæ nulla retrò nouit ætas. Non ſunt hæc viri prudentis, & inſtituti ſui amantis: ſunt proprio iudicio fidentis, & de ſuo cerebro nouum

nouum inſtitutum fabricantis. tales enim cùm paulatim ſuos à maiorum moribus abducant, adducántque ad ſuos, ad aliud vitæ genus ſuum, non maiorum transferunt; vt ignari propè rerum, aliam omnino à maioribus faciem paulatim introductam ingemiſcamus: quam eò difficiliùs eluimus, quò quæ ſub pietatis prætextu immiſſa ſunt, altiùs reſederunt.

Et ſanè tales aut ignorantia rerum ſuarum labi neceſſe eſt, aut ambitioſo nominis ſui faſtigio, aut quadam proprij iudicij pertinacia, aut denique imprudenti ſpiritualis profectus zelo. quidquid dixerimus, non leuis culpa eſt. Nam ſiue tam ignarus rerum ſit, vt quæ ſtabiliendæ Religioni neceſſaria ſunt, ignoret; ſiue veteris pertæſus nominis, ad nouum nouo faſtu cogitationes flectat; ſiue nimia ſui fiducia, longiùs quàm par eſt in nouarum rerum delectu prouehatur; ſiue fatuo denique zelo feratur in aliena, domeſtica faſtidiens, lata vbique culpa eſt, nec excuſationi locus.

Dæmonum ferè fraudibus obnoxij ſunt, qui ſuo fidentes iudicio, noua ſibi placita commentantur, facti ſibi ipſis legiſlatores ac magiſtri. quibus ferè contingit quod ægroto, peritiſſimorũ medicorum manum negligenti, déque ſuo cerebro medicamenta ſibi in interitum commentanti: quódque ſecundo proſperóque vento nauiganti, ſed aliò vela vertenti, factus ſibi

ventus

ventus & infelix exitus. Et ſanè periculi pleniſſima res, à maiorum placitis tot lacrymis rigatis, tot ſanctiſſimorum virorum moribus comprobatis, recedere; aut de ſuo illis poſt tot magnorum teſtata exempla, addere aliquid, aut demere. magna ſanè in hac re circumſpectione opus eſt. Solet enim diabolus illos imitari qui ſapidiſſimis quibuſque rebus venena miſcent, quo faciliùs incautos in errorem & interitum trahant: vt ſub bonarum rerum prætextu, ac perfectionis ſtudio, in immania præcipitia trahat. neque enim quæ apertam malignitatem improbitatémque continent, timentibus Dominum propinabit; ſcit enim ſe repellendum, nec quiſquam palàm porrecta venena prudens haurit. ſed electiſſimis interſparſa inſcius tranſmittit: vt dum auidus in cibum fertur, mortem celeriùs accerſat,

Remedia.

OCcurrendum proinde eſt huic malo ingenti conatu, & ad viuum reſecandæ malorum radices, ne pullulent in interitum ſementis bonæ. Cautè etiam prudentérque inuigilandum huic malo, ne grandi paulatim auctu occupet & depaſcat intima; eóque maiori prouidentia opus eſt, quo ſub prætextu ac ſpecie boni trahimur in nocitura, & interitum de propinquo ſub amica ſpecie iaculantia.

Accedat

Accedat frequens lectio eorum quæ inſtituti propria ſunt. plurima enim ab inſtituti ignoratione naſcuntur ab eo aliena.

Amoris inſtituti ſui prouocatio. neque facilè ab eo aberrabit, qui illius affectum altè in animum immiſit: hîc ille, antè propoſitis ignibus, in illos inſiliet, quàm ab inſtituto deflectat.

Nihil nouè inſtituere ſine ſeria & repetita in arduis deliberatione, ac ne in tenuioribus quidem, quidquam è voluntate ſua aliis inconſultis ſtatuere: nec minùs ſuſpecta habere diuerſa à maiorum & inſtituti moribus, quàm veſtem Ordinis & inſtituti alieni.

Suſpectiſſima omnia habere, quæ aliorſum ab inſtituto deflectũt, aut à maiorum ſemita recedunt: etiam in optimis, quæque magni ſpeciem præ ſe boni ferunt, ſi peregrina ſunt, neque domi noſtræ nata, nec Religioni conſueta, timidè ac lentè procedere, ac non niſi matura grauíque non vna præuia deliberatione, ídque cum iis qui & intelligentes, & inſtituti amantes ſunt: ſæpe apud animum ſuum voluendo, quò hæc tendant, quòd ducant euntem; quid ſperari ex his, quid timeri poſſit; à quo ſpiritu nata: ſubita, & tanquam à muſto è torculari adhuc ſpumantia, aut ab igne calentia ſint; an verò à matura ſeriáque meditatione, maiorúmque placitis promanantia.

Iuuabit in primis nihil, quod nouitatem

quo

quoquomodo redolet, aggredi inconſulto Præfecto ſpiritus, multáque ad Deum prece, & ſacrificiis præmiſſis.

Frequens etiam conſideratio finis ad quem vocati ſumus : à quo aberraſſe, ab omnibus aberraſſe eſt. qui verò à mediis ad illum ducentibus aberrauit, à fine deceſſiſſe arbitrandus eſt. facit hoc quiſquis à præſcriptis in Religione mediis recedit.

CAPVT X.

Auerſio aut vniuerſim ab inſtituto, aut aliquibus inſtituti proprijs.

QVæ res extremæ ruinæ proxima, & periculi pleniſſima eſt, & ferè à ſuperbia nata; cùm quis iudicium ſuum auctoris inſtituti, tótque magnorum in Religione virorum, decretíſque Pontificiis præferat : aut certè à deſideriis commodorum corporis proficiſcitur.

Hinc videmus eos qui aut carne, aut nominis ſui gloria pulſantur, cùm deſperauerint ea in Religione conſequi, paulatim ad inſtituti derogationem deſcendere; vt hoc quaſi pallio vitia ſua tegant. Sanè vbi inceperit animus ſe his irretire, ſinguláque inſtitutionis ſuæ humano ſenſu ſuo, non maiorum placitis, non tantorum annorum confirmationibus, non maximo

morum Deóque gratiſſimorum virorum comprobationibus diſcutere; non multum ab extremo periculo abeſſe poteſt.

Deſipit deinde huic non prima fronte tota vniuerſim iuſtituti ratio, ſed vna alteráue conſtitutio, regula, Superioris ordinatio; inde ſerpit hoc malum ad plura, ac deinde corporis totius iugulum petit.

Naſcitur deinde in hoc ab omnibus imperatis animi quædam alienatio, & tanquam febri detentis, occupato ſemel palato ab humore febrili acido, dulciſſima amariſſima videntur: ita hominis illius obſeſſa ſemel mente ab inſtituti auerſione, aceſcunt omnia, & quæ antè mollia & ſuauia, rationíque ac diuinis conſiliis ac placitis conſona videbantur; ea nunc dura & aſpera, & à diuinæ voluntatis decretis remotiſſima cenſentur.

Plena deinde hæc res periculi eſt, cùm ferè eiuſmodi quærant aliquem ingenij ſui, cui paulatim inſtillent hæc venena; ſerpítque hæc res non magno negotio per plures, viréſque acquirit vniuerſæ Religioni noxias. & ferè magis coaleſcunt ingenia hac ſimilitudine tacta, mutuóque ſe firmant & exacuunt, quàm probatiſſimorum quorumcunque mentes. ita ad oppugnationem, quàm ad tuitionem natura proniores ſumus, & peſſima quæque, maximéque noxia impetu feruntur maiore, miſcentúrque tanquam fatua quadam circumuolutione, ſecúmque trahunt, quid-

quid

Digitized by Google

quid ſolidiore fundamento caret. ſi quid radice tenuiore fœcundo Religionis ſolo inſertum, ſiquid opimæ illius arbori leuiùs inculcatum, ſi quid trunco ſuperficiem tantùm radat, id omne non magno impulſu corruere neceſſum eſt. Quare ſi quem hi deprehenderint aut commodis ſuis ſtudentem, aut obedientiæ iugum reiectantem, aut potui cibóque potentiùs addictum, aut carnis illecebris proritatum, aut in mulierum familiaritatem propenſiorem, aut laudis gloriæque ſuæ ſectatorem, aut magnorum familiaritatibus inhiantem, aut orationis ſtudium faſtidientem; perfaci'è in ſententiam ſuam pelliciunt, & ab his initiis ad vniuerſum inſtitutum conuellendũ pertrahunt. Nec difficile eſt tales inuenire, qui in aliquod vitiorum horum proniores ſint, repertóſque in omnem partem flectere, maximè ſi accedat accuratior regularúmque obſeruantior Superior, qui non parcat, nec impunita in illis delicta tranſeat. hinc enim animorum commotiones, exacerbationes, querimoniæ, oblocutiones naſcuntur. Commodum proinde turbandæ rei tempus nacti priores illi in ſæuas propellunt tempeſtates hæc maria, arentibúſque his lignis flammas ignéſque ſubiiciunt. & à minimis ſæpe ſcintillis ardet domus tota: à non potenti flatu, non in iras tantùm mináſque, ſed in furores inſurgunt hi fluctus, ſecúmque non rarò in interitum trahunt domum totam.

Digitized by Google

Euitabit has flammas, venena, peſtes, quiſquis Deum, quiſquis Religionem amat: fugiétque tanquam inſanos ſcopulos multorum in Religione mortibus nobilitatos.

Remedia.

CAuſæ inueſtigandæ, è qua nimirum radice germina hæc pullulent: illa enim ſemel retecta & euulſa, reliqua nullo impellente corruent.

Fiducia etiam in illis excitanda, vt fidenter ſe Superiori aperiant. Beneuolentiis etiam, ac quibuſdam confidentiæ demonſtrationibus in fiduciam excitandi. vbi ſe aperuerint, paternè iuuandi.

Veterum etiam, aliarúmque Religionum exemplis, rationéque ſingula confirmanda, dubia excutienda & diſſoluenda: in quibus omnibus magna neceſſum eſt Superiorem vti patientia; audire lubenter, operam ſuam vltrò ſpondere, nullum illis aditum ad ſe negare; rem modò leuare, modò periculorum votorúmque quibus ſe obſtrinxit, magnitudinem oſtendere, prout prudens charitas, & patientis conſtitutio ſuaſerit.

Spiritualibus deinde exercitiis, piorúmque librorum lectionibus talis iuuandus.

Proderit etiam per ſpiritus Præfectum, aut per alium virum cordatum, cui æger plus

plus fidat, medicamenta malo huic propinare, maximè ſi quando aliquid alienationis ab ipſo Superiore intercurrat; quod ferè talibus euenire ſolet.

Diſpiciendum deinde, an per alium Superiorem æger noſter, aut loci mutatione iuuari leuaríque poſſit: nec quidquam omittendum quod ad latentis huius mali venenum vtile futurum ſit. Neque enim malo huic indormiendum, cùm ferè magno impetu incrementa ſumat, vbi primũ hominem occupauerit. Quare nullis hîc laboribus parcendum, frequenter, & in omnem partem verſandus æger, nulláque non medicamenta tentanda ſunt.

Iuuerit etiam piarum occupationum varietas, à quibus minùs abhorret. Familiaritas etiam illorum, qui in virtutibus magna incrementa fecerunt, & à quibus nullum in hoc hominum genere periculum. Auocatio etiam conuerſationis illorum, qui faciles ad hæc mala ſunt, minoréſque in inſtituti amore progreſſus fecerunt. Communes denique preces, ipſiúſque in primis Superioris, cui, vt paſtori, hæc cura magis incumbit.

Digitized by Google

Caput XI.

Æmulationes, etiam in rebus pijs, & inſtituti proprijs.

VT euenire frequenter ſolet in lectionibus, concionibus, confeſſionibus, catechizationibus, externorum familiaritatibus, aliiſque generis eiuſdem; cùm paria, aut plerumque ſuperiora etiam cogitemus, quæ cùm ingenio, naturæque dotibus aſſequi non poſſimus, decurrimus ferè ad alienorum dictorum factorúmque improbationes, depreſſiones, criminationes, tanquam ſi his alienæ famæ derogationibus viam ad gloriam nobis ſternamus.

Neque res alia Religioſum ad alienarum virtutum, nominiſque boni detractionem faciliùs deducit. vt non errauerit, qui exitialem hanc Religionum peſtem dixerit: nam & virtutibus derogat aliorum, & propria deuenuſtat ac eneruat: nec quicquam iam illi placet, ſempérque reperit aliquid quod reprehendat, ac in omni re magna tantum miſcet acoris ac toxici, vt vniuerſam maſſam venenet, laudéque ſua, meritóque decore defraudet. Ingenioſa nimirum omnis æmulatio eſt, nec vnquam ei, quod reprehendat,

Digitized by Google

dat, deeſt: fœcunda damnationis mater, vt ſi rem non poſſit eleuare vniuerſam, maximam tamen laudum partem detrahat, & ad apertè decurrat falſa, ad manifeſtas criminationes: & cùm vbique talis dictorum factorúmque alienorum vituperator ac damnator ſit, tum ſuorum ingens laudator eſt. Quæ res etiam in rebus magnis fidem ei detrahit. aſſueti namque auditores narrationum exceſſibus, nec cùm vera quidem narrat, fidem inuenit. Habet hoc nimius laudator ſui, vt fide etiam in veriſſimis careat.

Sed neque diu latere hæc ſtudia poſſunt, produnt ſe & vulgatione ſui, animorum primùm alienationes, inde etiam odia concitant, contrariáque ſtudia, quacunque via, proba an improba adiuuanda. Ita æmulatio omnis, quæ ſuperbiæ innititur, cùm virtutum media & adiumenta deſint, à vitiis auxilia mutuatur, immemor mutuæ caritatis, inſtituti, & Dei. Acutè & verè in hac materia D. Auguſtinus: *Tolle inuidiam, & tuum eſt quod habeo; tolle inuidiam, & meum eſt quod habes. liuor ſeparat, caritas iungit.* *Tract. 32. in Ioan.*

Nec inter domeſticos parietes ſe malum hoc continet, decurrit ad externos; ita proditor affectus ſui, fit æmulator omnis; cauſámque præbet cur & externi deſcendant in partes ac factiones denique: ingentéſque aliorum animis diſſenſionum ſuſpiciones ingenerat, quæ ad vniuerſi corpo

corporis ſubuerſiones tendunt. Neque Deo, aut gloriæ illius, ſed ſibi nominíque ſuo æmulus omnis ſtudet; paulatímque ab inſtituti & animarum zelo degenerans, ad laudes ſuas commodáque labitur, vt laborum ſudorúmque ſuorum finem ſeipſum ſibi ſtatuat.

Videt in alio, audítque laudanda? indignatur ringitúrque, & aut improbat, aut minuit laudem, ſempérque aliquid ſolers inuidentia etiam in laudatiſſima re quod vituperet inuenit: ſæpiúſque lubentiúſque in externorum, quàm domeſticorum procurrit laudes. etiam in hoſtium religionis ac hæreticorum ſcriptis, quod obſeruatum non ſemel, inueniet quod probet; in domeſticorum verò quod vituperet; quaſi domeſticis laudibus aliquid detractum eat ſuis. contingítque non rarò, vt quæ externi ſumma in aliquo & admirantur & prædicant, ea nos ingenti conatu deprimamus, ſtupentibus illis, & admiratione quadam attonitis, cùm in ſuos exurgere videāt viros religioſos, inuidiáque odióque grauidum pectus æmula prodant verba: indéque iam proſiliunt famæ nominíſque dedecorationes; fitque vt quos Religio laudatores ſperabat, vituperatores inueniat. Inſurgunt nimirum in matrem filij, cùm filiorum vituperationes eant in matrem, magno non infrequenter totius Religionis damno; cùm iudicia hæc plurimùm integra regna peruadant, arbitren-

tur

túrque quorundam hanc ſententiam, vniuerſæ Religionis ſenſum eſſe.

Bene in re noſtra Gregorius Magnus: *Quid iſtis inſelicius, quos dum conſpecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? aliorũ verò bona quæ habere non poſſunt, ſi diligerent, ſua facerent. ſic quippe ſunt vniuerſi conſiſtentes in fide, ſicut multa membra vno continentur in corpore; quæ per officium quidem diuerſa ſunt, ſed eo quo ſibi viciſſim cõgruunt, vnum fiunt. vnde fit vt pes per oculum videat, & per pedes oculi gradiantur, ori auditus aurium ſeruiat, & ad vſum ſuum auribus oris lingua concurrat, ſuffragetur venter manibus, ventri operentur manus. In ipſa igitur corporis poſitione accipimus, quod in actione ſeruemus. nimis igitur turpe eſt non imitari quod ſumus. noſtra ſunt nimirum, quæ etſi imitari non poſſumus, amamus in aliis, & amantium fiunt quæ amantur in nobis. Hinc ergo penſent inuidi, caritas quantæ virtutis eſt, quæ alieni quoque laboris opera noſtra facit ſine labore. Dicendum itaque eſt inuidis, quia dum ſe à liuore minimè cuſtodiunt, in antiquam verſuti hoſtis nequitiam demergantur. Admonendi ſunt inuidi, vt cognoſcant quantis lapſibus ſuccreſcentis ruinæ ſubiaceant, quia dum liuorem à corde non proijciunt, ad apertas operum nequitias deuoluuntur. niſi enim Cain inuidiſſet fratris acceptam hoſtiam, minimè perueniſſet ad extinguendam vitam. liuor itaque ſacrificij, fratricidij*

Paſt. p. 3. c. 11.

N cidij

cidij ſeminarium fuit. Dicendum inuidis, quia dum ſe iſta intrinſecus peſte conſumunt, etiam quidquid in ſe aliud boni habere videntur, interimunt. vnde ſcriptum eſt,

Prou. 14. *Vita carnium ſanitas cordis, putredo oſſium inuidia. quia per liuoris vitium ante Dei oculos pereunt etiam quæ humanis oculis fortia videntur. oſſa quippe per inuidiam putreſcere, eſt quædam etiam robuſta deperire.*

Remedia.

DEum in omnibus quærere, illúmque vnum ſibi laboribúſque ſuis proponere: nec aliud in his, quàm & illius gloriam, & animarum ſalutem intueri. quod qui conſecutus fuerit, non facilè per æmulationum præcipitia labetur, prudens in ſolido pedem figere, in ſolius nimirum diuini nominis propagatione.

Proderit etiam meminiſſe damnorum ex æmulationibus naſcentium, cùm ferè nunquam illæ ſine alterius, aut vtriuſque etiam partis interitu, aut ſine graui damno finiantur, maximè vbi ſe illæ prodiderint: tunc enim in apertam itur diſſenſionem. non deſunt auctores alendis his ignibus idonei, donec erumpant in apertas flammas, in incendia & cineres: nec antè ferè finem faciunt, quàm lata partium tegantur ruina, quæ corpus ſimul vniuerſum in periculorum & damnorum partem trahit.

Iuuabit

Iuuabit etiam frequens cogitatio præmiorum à Deo repoſitorum iis omnibus, qui totis animis illi, cui omnia debemus, non ſibi nominíque ſuo laborunt.

Et ſanè miſerũ eſt à ſola populari laude præmia ſperare, quæ aut cum vita, & plerumque ante illam finiantur; qualia euenire ab æmulo hoc liuore conſueuerunt. Prudens ille eſt, qui pulſo hoc monſtro illi vni ſudat, à quo æterna ſperat, omnémque aliam cogitationem aliorſum ducentem contemnit & calcat, tanquam cælo ſperatorum præmiorum blattam ac tineam.

CAPVT XII.

Amor ſui.

HInc naſci videmus non leuia mala, murmurationes, impatientiam, parendi difficultatem, cùm imperantur quæ minùs placent, minúſque ex honore ſuo eſſe iudicauerit qui hoc malo tenetur; indignationes etiam & alienationes, grauéſque animorum mœrores conſequi ſolent: contemptus deinde aliorum, cenſuræ graues, detractionis ſtudium, quo quidquid in aliis magnum, deprimunt, vt ſua extollant, delectus etiam rerum, muniumque ad honorem ſpectantium; familiaritas cum viris magnis principibúſque quæſi-

 ta;

ta: contemptus plebeiorum, operúmque vilium; captatæ confeſſiones primorum primarúmque quarumcumque, neglectus infimorum: ſingularitates denique, ac prærogatiuæ in rebus honoratioribus conceſſiones. Sequitur pœnitentiarum & aſperitatum, omníſque mortificationis fuga, iudiciíque ſui tenax in omnibus ſequela, primarúmq; vbique partiũ poſtulatio: ingens denique inquietudo mentis, ſi quid ſentiant detractum gloriæ, ſi quid non cõceſſum, ſi fruſtrata vota, nec expleta in omnibus deſideria, quæcunque ea demum fuerint.

Concedit Superior quæ aut honori tales ſuo, aut commodis idonea arbitrantur? nullus rogandi finis: neque enim modum ſibi amor ſui ſtatuit, delabitúrque in dies ad noua; vt vnius rei conceſſio gradus ſit ad aliam. accenditúrque hoc exemplo reliquis animus ad paria audenda & petenda; vt qui antè nec cogitationes quidem harum rerum admittebant, nunc exemplo moti, tanquam valido vento plenis velis ad ſimilia ferantur; & imitari nunc palàm delectet, quod priùs vt tentationem taciti auerſabantur.

Quòd ſi neget Superior, & abnuat rogata, exurgunt ad indignationes, decurrúntque ad dolos & ſubdolas machinationes, ad interceſſores etiam externos: & quaſi vltrò oblata ab illis, quæ noſtris impulſoribus donata ſunt, non illubentiùs quàm

quàm audaciùs accipimus. Ita paulatim & paupertatis, & obedientiæ ornamenta detrahuntur; & parte maxima priſtini roboris ſpoliantur ac nudantur.

Eſt & illud in hac re inprimis perniciosum, quòd ferè huius generis homines laborem omnem fugiunt, ſectentur otia: ardua ne attingunt quidem, aut ſi tangunt, leui decurrunt manu, & ſuperficiem potiùs radunt, quàm inlatentia petant. Nihil proinde magni ab his ſperari poteſt, quæ ferè innumeris difficultatibus, tanquã vepribus, ac denſis vndique ſpinis obſeſſa ſunt. nam vt primùm aſperiora ſenſerint, manum retrahunt, & ad mollia flectunt, deligúntque in ignaua potiùs commoditate ſordeſcere, quàm per ardua viam ad magna ſternere: aut ſi quando ad difficilia dexteram porrigant, non extendunt conatũ ad maiora, quàm quò eos honoris ac dignationis propriæ libido impellit: vt nunquam, aut nuſquam eos Dei ſolius, aut Religionis gloria, aut animarum ſalus, ſed proprium decus ad auguſta protrudat.

Quæ res cum veræ Religionis affectu diu ſtare non poteſt, atque ita præterquàm quòd meritum omne corruat, domeſticæ mutuæque Religionis amor diu conſiſtere non poteſt, aut locum quem debebat, tenere. Vnde minor iam vocationis amor, auerſio etiam, & vniuerſim ab illa ſubductio & fuga, ac tandem odia naſcuntur, & alterius vitæ cogitationes, nauſea præſen-

tis, & ingens faſtidium.

Atque hinc gratiam venantur externorum, amicos ſibi parantes in extremam hanc fortunam, & plurimùm deteriorem ſexum ſibi conciliant, apud quem domeſticas etiam querimonias deponunt: quòd ſexus ille facilior in commiſeratione ſit, & laxiores affectui habenas concedat, maximè ſi paribus excitetur. quæ res à periculo longiùs abeſſe non poteſt; accenditur enim vtrimque animus, ac tanquam ignes duo, mutuis ſe exacuunt flammis, celeriùs perituri, & in cineres dilabendi.

Et nihil in his dein ſanctum aut ſacrum eſt, quod non faciles lubentéſque prodant, nihílque adeò reconditum, etiam cum alterius, ac non rarò cùm Superioris ipſius dedecore coniunctum, quod non vltrò profundant, & denuntient illis, quæ nihil arcanum norunt, niſi quod ignorant; quibúſque adeò etiam ignorata pro certis vulgantur; neque diutiùs ſilent, quàm ſocia aut auditrice deſtituuntur.

Nec quiſquam Superior voluntati talium faciet ſatis, aut explebit cupiditatem: ſemper enim in quocunque Superiore quod deſiderent aut damnent, reperiēt, etiam in beneuolentiſſimo viro. omnia enim concedere, impoſſibile eſt; pauca verò, imò vnum illis negaſſe, omnia negaſſe eſt: immemoréſque beneficiorum præteritorum, ad ſola præſentia mentem cōuertunt, reliquorum obliti. adeò eos cō-
modo

modorum ſuorum vota cæcarunt, vt niſi omnia conceſſeris, omnia negaſſe videaris: feruntúrque in hunc, tanquàm in iuratum commodorum ſuorum hoſtem.

Sed neque ſerias vllas monitiones admittunt, non molles ac lenes: ita dum peccare impunè volunt, puniri nolunt: vt nihil reliqui amor ſui fecerit, ſpe propè omni emendationis adempta, quàm extrema quædam ſalutis ac vocationis præcipitia.

Sequitur indiuiduò quodam nexu amorem ſui ingens ignoratio ſui; vt in rebus ſuis in perpetuis tenebris ac denſa vbique nocte ambulent. accidítque hìs qui hoc vitio tenentur quod phreneſi laborãtibus, qui quo propinquiores morti ſunt, eo ſe valentiores arbitrantur, pereúntque dum in ſumma valetudinis bonæ opinione ſunt. E quo deinde errore ſtolidiſſima ſequuntur conſilia, audent viribus non imparia tantùm, ſed & ſibi & Religioni noxia. nec remedia ſperari poſſunt, cùm & graui teneantur ignoratione morborum ſuorum, nec monentes admittant. ſibi nimirum illi ſapiunt, reliquis fidem abrogant: vt omni planè ſpe careant valetudinis bonæ.

Cúmque cæci in ſuis ſint, oculatiſſimi in alienis ſunt. monſtro ſimiles. domeſtica & è propinquo ſua non vidẽt, remotiſſima aliena vſque ad oſſium medullas ſcrutantur. quin etiam vident in alio quæ nuſquã ſunt: cùm ſolis ſuſpicionibus in aliorum

vitiis oculos habeant, in quorum tamen laudibus oculis caret. ſi quid lucis in aliis, nihil vident: ſi quid tenebrarum, vident, noctémque non rarò in alieno cælo reperiunt in quo pleniſſima lux eſt, diémque in denſiſſima nocte ſua vident. ita in nocte diem, noctem in die reperiunt; prodigioſo vbique errore. tantum cæcus poteſt amor ſui. minima illi in alio vitia maxima ſunt, verruca mons eſt, pilæ ſurgentes cælo rupes, feſtuca trabes, riſus fulmina cælo iaculata: in ſe ingentia criminum ſaxa nulla ſunt, montéſque & ſuperſtantes nubibus rupes, nullæ ſunt. quid? quòd vitia etiam ſua virtutes arbitrentur, infantiam eloquentiam, imperitiam ſcientiam, fatuitatem prudentiam, moroſitatem lenitatem, aſperitatem ſuauitatem. quo fit vt in grauiſſimos errores labantur. nemo mirabitur qui cogitauerit oculos illos habere toxico ſaginatos, ac in alienis inuidia ac odio, in ſuis amore ſui grauidos: febri deinde illos maligna teneri. quo fit vt ſuauia illis amara, mella fella videãtur: amoríſq; ſui veneno farti ac ſaginati, nil præter venena in aliis vident, & vt cum improbitate ingenioſus hic amor eſt, ſi quid inter ingentes aliorum virtutes non laudãdum latet, aranearum more exugit, optima intacta relinquit.

Succreſcit deinde ex hac improba radice amoris ſui, Dei diuinarúmque rerum denſiſſima ignoratio. cùm enim in omnibus

bus ſe ſolum, cõmoda, honorémque ſuum intueatur qui hoc malo tenetur, fit vt longiſſimè abſit à diuinorum conſideratione cognitionéque. quòd ſi quæ cæleſtia intueatur, non videt ea niſi qua parte commodis illa ſuis ſubſeruire poſſe arbitratur. & ſanè tegitur ſpiſſa quadam nebula, quicunque hoc vitio laborat, vt cæleſtis ſolis radios intueri non poſſit: aut ſi quos intueatur, facit eorum more qui per obſcuram nebulam veſtigia quædam cæleſtis luminis intuentur.

Cùm verò fiducia ſui ab amore ſui nata caſtimoniæ ſit hoſtis, fit vt mille ſe pudicitiæ periculis induat, quicunque plus æquo prudentiæ ſuæ innititur: & antè labatur infelix quàm damna ſenſerit. cúmque commodis ſuis impensè ſtudeat, delectatur mollibus, & corpori amica auidus amplectitur: effundit ſe proinde facilè in cibum & potum, caſtitati inimica. accedunt excuſationes in omnibus ſui, ſpretáque prudentium monita. quo fit vt cùm in præcipitio ſteterit, præcipitia ignoret, & antè per inuia infortunatiſſimo lapſu deuoluatur quàm periculum adire ſe ſciret.

Scinditur exinde vniuerſæ familiæ caritas mutuáque animorum coniunctio, qua vna Religiones firmantur, ac tanquam inenodabili vinculo connectuntur. cùm enim ſinguli paulatim horum exemplo rebus ſuis ſtudeant, fieri non poteſt vt coaleſcant animi, dum ſinguli ſe, ſuáque com-

moda, honores, reliquáque præferri volunt aliis: quę cùm mutuò ſe iugulent perimántque, neceſſum amorem interire, amicitiámque penitus omnem ab illa domo exulare. nam niſi omnia probes quæ cæcus amor ſui ambit, amicitia collabaſcit. omnia probare in tanta iudiciorum diuerſitate impoſſibile eſt, niſi adulatio rebus miſceatur, quæ cum germano amorę ſtare non poteſt. accedit, eos qui hoc malo tenentur, ſibi amicos eſſe, aliis eſſe non poſſe, cùm ſolis rebus ſuis ſtudeant, aliorum commoda laudéſque ignorent.

Ingrediuntur verò huius loco doli & fraudes, omni candore ac ſinceritate pulſa: nam cùm regia via ad optata peruenire non liceat, quæruntur anfractus, ſubdolæ-que ſemitæ, & per obſcura viarum ad præfinitum animo tendimus. quod ſi minùs è voto ſucceſſerit, nec cogitationibus res reſponderint, ſuboriuntur mœrores, grauéſque inſurgunt melancholiæ, ac non vltima puſillanimitas, timoréſque, ac ingentes vndique curæ: indéque extremus quidam languor, orationum ſalutíſque proximorum neglectus, ac vniuerſæ vocationis contemptus. nam cùm quæ validè animo propoſuit, his non conſequatur viis, ad alia principia vitæque genera amori ſuo congrua, ſe, cogitationes, ſtudiáque ſua, toto conatu conuertit.

Reme

Remedia.

EXercitatio ſui in rebus humilioribus, maximéque in iis, à quibus potiſſimùm horremus, delectúſque eorum, quæ in primis auerſamur: animo priùs per varias huius generis meditationes exculto, & ad viliora ac duriora excitato; propoſita ſibi humilitatis pulchritudine, vtilitate, neceſſitate, præmiiſque virtuti huic à Domino æternum conceſſis: ſuperbiæ verò fœditate, damnis, miníſque ac pœnis à Deo intentatis: cælum in Lucifero, & Angelis illius; paradiſum in primis parentibus; orbem in infelici ferè ſuperborum exitu; infernum in miſerando æternùm arrogantium cruciatu conſiderando.

Mutuæ deinde caritatis per beneficia inuitatio: mutui honoris, maximè in iis, à quibus alieniores ſumus, præuentio: honoratiorum operum, & quæ plus externi ſplendoris habent, aliis conceſſio: difficiliorum, minúſque in ſpeciem illuſtrium arrogatio.

Contemptus in ſe ſui, dictorúmque factorúmque ſuorum, præteritorúmque criminum memoria.

Sanctorum hîc, magnorúmque, ac Chriſti ante omnia exempla proderunt, ſi noſtra cum illis compoſuerimus: ſi quanta Deo, creationis, conſeruationis, redemptionis, innumeríſque penè aliis titulis de-

 bemus,

Digitized by Google

bemus, præmiorúmque cælo repoſitorum magnitudinem frequenter conſiderauerimus.

Proderit in primis frequens cogitatio verborum Domini: *Qui amat animā ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.* qui odit, prauas animi propenſiones frangit ac domat: qui amat, aſſenſum illis præbet, obſequitur. ille demetit tanquam falce luxuriantes noxias herbas, nuſquam parcit, ferro & ignibus ſæuit in inſurgentem amorem, hoc vno pius, quòd impius ſit amori, nec quidquam largitur petenti.

Ioan. 12.

Iuuabit etiam odio quodam ferri in hoc vitium, propoſitis ſibi illis quæ ex hoc naſci conſueuerunt. maximè quòd nec humana, nec diuina, vbi inualuerit, penſi habeat amor ſui. nihil apud hunc ſanctum, nullum ſecretum, niſi qua parte commodis hæc ſuis ſeruiunt. pugnant cum amore ſui? violabit omnia, quò amori ſuo conſulat. Ingens deinde cæcitas amoris ſocia terrere nos debet. cæcus ad æterna præmia, ad ignes æternos eſt. nec mortem videt imminentem, fòrs cras, fòrs hodie. ſed neque finem ſuum conſequitur hic amor ſui. laudem quærunt? damnationem referunt. commodis ſuis ſtudent? ferè iis fruſtrantur. honores venantur? ignominiam referunt. cùm gloria fugientem ſequatur, proſequentem deſtituat.

Magnum deinde calcar ad victoriam ſui,

Digitized by Google

ſui, cogitatio ſeria iudicij extremi, in quo occultiſſima quæque noſtra retegenda ſunt orbe inſpectore; mortiſque momento omnis dubia incertitudo, & quò mihi in illa hora gloria, opes, eruditio, ſcriptio, eloquentia, commoda? quis tunc ſenſus humanarum laudum, quæ vtilitas?

Vtile etiam fuerit ſæpiùs animo voluere, quanti nos orbe toto vicerint robore, forma, eloquentia, opibus, honore, commodis, prudentia, variáque eruditione, æternis nunc ignibus materies æterna: quòd ſi humanas laudes ſpectemus, quanti nos laudant? quàm pauci norunt orbe toto? & viceſimúſne quiſque è notis laudat? certum plures damnare. iam quò laus abſentium ignorata mihi? præſentium verò laudes, adulationes ſunt, laudes non ſunt. cùm ergo abſentium de te laudes ignores, præſentium adulationes habendæ ſint, quid certi in humanis eſt quo extollimur?

Neceſſaria in omni hoc vitio frequens ſeriáque conſcientiæ per diem diſcuſſio: validum in eo propoſitum victoriæ ſui: omniáque amori huic amica generosè ac conſtanter pellere; illiúſque loco contemptum ſui, diuinúmque in ſe amorem his ſimilibúſque verbis excitare, *Dilectus meus mihi, & ego illi; qui paſcitur inter lilia. Deus meus, amor meus, & omnia. A te quid volui ſuper terram? Pars mea & hereditas mea Dominus. Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea*

mea ad te, Deus. Trahe me poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Exultabimus & lætabimur in te, memores vberum tuorum ſuper vinum. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. Sub vmbra illius quem deſideraui ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Quis mihi det te fratrem meum ſugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deoſculer te, & iam me nemo deſpiciat? Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum, quia fortis eſt vt mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio: lampades eius, lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non poterunt extinguere caritatem, nec flumina obruent illam. Hæc aliáque generis huius, quæ cuique ſua pietas, & amoris diuini auctor Deus ſuggeret, ad illius amorem nos excitabunt. beneficiorum etiam commemoratio diuinorum, gratáque recordatio, præmiorum deinde cælo repoſitorum, ac paſſionum Domini. potentiſſima hæc incentiua veri amoris ſunt.

Orationis denique ſtudium plurimùm in hac re poterit. in quo mens cæleſtibus colluſtratur, diſcutítque cæleſti lumine errorem ſuum, agnoſcit tenebras exuítque, melioribus cognitionis amoríſque diuini radiis perfuſa.

CAPVT XIII.

Dictorum factorúmque ſuorum commendatio, reliquorum damnatio.

EST hæc innata quibuſdam conditio, conſuetudine deinde aucta & roborata, ſua vt laudent ſola, aliena aut damnent, aut ſilentio tranſeant; laudes ſuas etiam ab imperitis auidè excipiant; aliorum, deiecto vultu, fronte, oculis hauriant; & cùm improbare non poſſint, nunquam tamen probent. Dolent potiùs aliorum præclaris dictis factiſque, ac mœrorem ſi quando verbis obtegant, vultu tamen produnt; ad ſua, etiam minima, & quæ laudem nullam merentur, ſi quis laudator accedat, totis animis vt ad tubas & tympana militiæ amatores, exiliunt. nec continere pruritum hunc poſſunt, os genæque gaudium teſtantur; vt ille iam illis amicorum primus maximúſque ſit, qui primus maximúſque laudator eſt.

Quò te vertas in hac vanorum hominum prurigine? laudabis omnia? non eſt viri Deum timentis; neque enim poſſibile eſt, non profluere ab homine quædam non laudanda. damnabis? pro hoſte habeberis. tacebis? non laudaſſe, damnaſſe apud hos eſt. quid adeò eò creſcit hæc quorundam ſcabies, vt in vno non laudaſſe, aut

aut improbaſſe, in omnibus damnaſſe ſit. Neſcit modum aut frenum ſibi imponere laudum hæc libido: ſed neque vulgari contenta laude eſt, etiam infima in ſumma reponi laude deſiderat. ferendum quoquo modo eſſet, niſi meritò improbanda non rarò, ſummè etiam laudari vellent; vt, ni feceris, contracta ac corrugata fronte, deiectiſque genis ac ſuperciliis mœrorem teſtentur, & amicitiæ renuncient. cùm enim amaſſe in illis, laudaſſe; non probaſſe, damnaſſe ſit, fit vt amorem, & odia ſola laude & improbatione metiantur.

Et ſunt plerumque hi moleſti grauéſque omnibus: nulla enim propè illorum colloquia ſine dictorum factorúmque laude reperies. velis proinde, nolis, laudes audias neceſſum eſt: & ingerunt has nulla ſæpe temporum, locorum, perſonarum habita ratione ad omnium faſtidium; nec immunem quemquam ab importuniſſima laudum ſuarum narratione abire permittunt, veriti ne, ſi vnus ignorauerit, damnati, aut non ſatis laudati videantur. non facerent ſi memores eſſent monitorum Sapientis: *Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.* Prou. 27.

Nec inter domeſticos tantùm, apud quos facilior venia eſſet, ſed inter externos, & mulierculas etiam ingentibus verbis decantant ſua: quæ niſi plenæ abeant commendationibus, nullum ſibi dictorum factorúmque ſuorum fructum retuliſſe videntur;

Digitized by Google

dentur; futuræ nimirum apud ſocias, aut æmulas, laudum præcones confeſſariorum ſuorum; narrantúrque ſæpe dicta factáque, nec dicta, nec facta vnquam: imò vniuerſæ aliorum Superiorúmque laudes in illos commigrant: ab horum ſcilicet conſiliis, ſi quid in domo vniuerſa eſt, quod laudem mereatur, profectum eſt; ſin aliquid infelici euentu præter ſpem ſucceſſit, his monitoribus meliora eueniſſent. aliud ſuaſerunt, auditi non ſunt; hinc damna accepta: auditi fuiſſent, & alia longè rerum facies eſſet, & pro damnis emolumenta nata forent,

Noxium ante omnia hoc hominum genus in Religione eſt, multorúmque æmulationibus & inuidiæ obiectum, mutuarum diſſenſionum & alienationum cauſa. Et nati hi non Religioni, non Deo, famæ tantùm ſuæ ſunt: nam ſi Deo & Religioni, gauderent vtriuſque nominis propagatione, quam aliorum dictis factiſque ingentia vident incrementa ſumere. Non gaudere, non laudare, cùm meritò poſſis, damnare eſt. Et cùm de tuis minimis prodigè in omnem lætitiam profundaris; in aliorúmque etiam maximis doloris potiùs quàm lætitiæ ſigna prodas; non hoc eſt de Domini Religioniſque gloria, quæ talibus augeſcit, creſcitque in maius, dolere? quæ quibus innitantur principiis, nemo non videt; ſuperbiæ nimirum & inuidentiæ fundamentis, quibus hæ ſuorum lau-

datio

dationes, alienorum damnationes inædificatæ ſunt.

Et ſanè non minùs pernicioſus eſt, qui alienas laudes alto ſilentio premit, quàm qui eleuat, aut damnat facta. quid? quòd ſilentio ſuo grauiùs ſæpe ille feriat, quàm apertus hic improbator: nam cùm primus ferè moderatioris ingenij habeatur, vt qui affectus ſuos tegat, fit vt ſilentium illius pro aperta damnatione habeatur. Non laudaſſe enim cùm poſſit, qui modeſtiæ opinionem habet, vituperaſſe eſt. & ille qui apertè laudanda damnat, criminatoris potiùs nomen obtinet, & verbis ipſis, improbandíque modo alienationem oſtendit, incompoſitúmque minúſque ordinatum affectum, vt hæc ipſo fide careat. at ille alter modeſto ſeueróque ſilentio fidem reperit, vulneráque infligit, altiùs penetratura, quo à profundiore mente infliguntur & veniunt.

Et tales ferè, qui alto ſilentio laudanda in aliis premunt, ingentes ſub modeſta fronte arrogantiæ montes tegunt. neque enim aliunde prouenit parca hæc alienarũ virtutum laudatio, quàm ab animo laudis ſuæ auido: qui cùm aliorum commendationibus ſuis detractum iri veretur, ſeriò cauet ne quid elabatur in alio laudandum. apertè damnare conſcientia terret, & exterioris cuiuſdam moderationis opinio captata: ſilere poſſe arbitratur, nec vlla lege ad alienas laudes vulgandas teneri. qui ſi

cogi

Digitized by Google

cogitaret plus ſæpe moroſo ſe obeſſe ſuo ſilentio, quàm apertum criminatorem effutiendi quidlibet licentia; non tam parcus laudator eſſet.

Et ſanè vt homines fugiat, Deum latêre mens illa æmulationibus grauida non poteſt. videt illam propriarum laudum balneo, tanquam oceano innatantem, aliorúmque encomiis liuidam: nec crimen effugere poteſt interni faſtus, à quo vnico hæc ſilentia imperantur.

Et ſanè niſi ingenti vndique cingeretur poſſideretúrque rerum ſuarum arrogantia, vt nullo non loco ac tempore auidè laudes ſuas venetur, non tam ſeuero ſilentio aliorum præconia premeret: quæ cùm veluti ſoles arbitretur officere tenuiſſimis lucernarum ſuarum luminibus, omni conatu dies illos ſupprimit, magnáque eos ſilentij ſui nebula, denſáque liuoris nube tegit; qui ſi altiùs pectoris ſui latebras excuteret, perfacilè fundamenta taciturnitatis huius erueret, & in abditæ arrogantiæ ſuæ profundum nullo negotio veniret.

Quàmquam palàm ac quaſi aperto marte dicta factáque aliorum damnare, maioris cuiuſdam impudentiæ ſit: neque tales aliud expectare debent, quàm vt pari licentia feriantur. ferè enim hæc diuinæ cuiuſdam vindictæ remuneratio quædam eſt, vt damnari ſua ab omnibus ſentiant, qui omnium damnant; ita talionis pœna ferit hos Deus, aut permittit ea, qua ipſi

reli-

reliquos, menſura donari: accíditque illis, vt cùm dicendi licentia in omnes ſe profundant, omnium etiam patiantur linguas, calamíſque omnium percutiantur, qui nulli parcere didicerunt: & vt nihil illis rectum bonúmque, quod ab alio patre natum eſt, ita nihil horum probum aliis laudéque dignum videtur, aut quod nomen decúſque mereatur.

Graues deinde tales omnibus eſſe conſueuerunt, inuiſi paribus, duri inferioribus, niſi quos perpetuos laudum ſuarum præcones nacti fuerint: Superioribus moleſti. cùm enim mutuam pacem turbent, amicitias ac neceſſitudines diſſoluant, non Superioribus, non æqualibus, non inferioribus parcentes, fit vt omnium in ſe animos prouocent, omniúmque indignationem extimulent: vnde etiam fit, vt omnes horum familiaritatem fugiant, conſuetudinem auerſentur, vt à qua nihil expectare poſſint, præter graues cenſuras, ſeuerâſque accuſationes, eo moleſtiores, quo neminem propè illæſum prætereunt, damnant omnes, teſtes facti ac iudices omnium, maximéque magnorum virorum; in quibus ob auguſtam aliquam nominis amplitudinem proniùs inuidia & æmulatione ſtimulante incurrunt.

Reme

Remedia.

A Malorum, quibus laudator ſui agitur, extirpatione petenda ſunt: innatam quandam hîc ſuperbiam inuidiámque nemo non videt, quibus agitatur, & alienis contabeſcit, ac ſuis paſcitur laudibus. Quare ad ſuperbiæ ac inuidentiæ radices ſecuris admouenda eſt, contrariíſque ſubmiſſionis & amoris remediis animorum hæc venena pellenda ſunt.

Aſſueſcat proinde quicũque hic eſt, aliena laudare etiam minima, illa mirari, prædicare & publicare; ſua tegere, deprimere & extenuare: fugiat ſuorum laudatores: cogitétque ferè eos nos pati grauiſſimos in abſentia cenſores, quos præſentes profuſiſſimos ſenſimus laudatores.

Cogitet illa nobis ſperanda ab aliis, quæ nos impendimus aliis, paribúſque dicta factáque noſtra commendationibus, aut vituperationibus metienda.

In aliis denique, qui ſimili vitio tenentur, tanquam in ſpeculo ſeipſum intueatur, & in aliena fœditate ſuam deuitet; alieno exemplo vitia emendet ſua. diſplicent in aliis? fugiat in ſe diſplicentiora. odit domeſticæ pacis turbatores, amátque ſocias dexteras neceſſitudinis fraternæ? exequatur in ſe quod amat in aliis: fugiat quod odit in illis, factus iam aliis magiſter & doctor mutuæ caritatis, æternitatis

tis memor vitæ alterius, breuitatis huius; pœnarum & præmiorum illius, incertitudinis huius.

CAPVT XIV.

Ambitio: ſpecioſorum munium proſecutio: viliorum fuga & contemptus.

MAlorum omnium in Religione ſummum, & è quo tanquam oceano & fontibus, reliquorum ferè vitiorum flumina naſcuntur. Quid enim ſperari ab illo poteſt, ſiue in ſalutem proximorum, ſiue in Religionis augmentum, ſiue in diuini nominis propagationem, cui honor dignitáſque propria pro propoſito ſibi fine eſt? quíque cogitationes ſuas omnes in præfixum ſibi dignitatum ſuarum ſcopum iaculatur? Quid non timeri? Diuini illi nominis gloria, ſalus proximorum, Religionis progreſſus tamdiu cordi erunt, quamdiu hæc idoneam ambitioni ſuæ materiam iudicarit: vbi ſenſerit auxilio ſibi ad quæ ſperabat, non eſſe, repellet & auerſabitur, vt votis, expectationi, conatibúſque ſuis inimica; adeóque in depreſſionem ac euerſionem illorum ſtudia ſua conuertet, ſi per calcatam Dei Religioníſque gloriam, proximorúmque ſalutem, viam ſibi ad honores ſtratam viderit.

Cæca

Cæca omnis ambitio eſt. nihil videt præter conceptam ſemel animo gloriam, qua tanquam denſa circumfuſus nebula, nullos aliorum proſpectibus habet oculos. ſol luceat, ſideráque micent; nihil videt oculus obſcura dignitatum ſuarum nube circumuallatus. nubem ſuam videt, ad reliqua cæcutit. Non patet illi aditus niſi per ſcelera ad prætenſum decus? per ſcelera in illud ibit. clauſa illi ſemita eſt ad munus quod ambit, nec aditum videt, niſi per diminutionem famæ alterius? miſcebit falſa veris, & in optimo quoque comminiſcetur peſſima; nec perſequendi finem faciet, donec detractionibus, tanquam validis harpagonibus, innocentem à munere deturbauerit, vt optato potiatur. obſtat fortior illius ſtudiis? adulationibus expugnare conabitur. irriti hi cadunt doli? ad aperta ſe conuertet odia, vt importunitate ac improbitate vincat, quem non potuit fraudibus.

Hinc ingentes domi animorum naſcuntur conturbationes, dum mente ambitioſus inquieta, iactatione ſua commouet reliquos: vt pro pacato æquore, tempeſtuoſa in Religioſa domo reperias maria; ſorbendus cum non vno, ſi propiùs acceſſeris, & inter hortorum pratorúmque hæc quondam amœna, fornaces inuenias, ambitionum ignibus accenſas, amburendus ſi admoueris pedem.

Miſera Religionis conditio, quæ ambitioni

tioni patefecit oſtia. reliqua enim cum illa admiſit vitia: neque enim ſola venit, ingenti ſcelerum omnium ſtipata comitatu eſt. nec vllum iam illi ſcelus, ſi fruatur optatis. etiam in matrem ſæuiet, & per calcatum Religionis vterum ad propoſitum ſibi decus aduolabit interrita, crudelis in genitricem.

Sed neque, ſi ſperata conſecutus ambitioſus fuerit, quieſcet, noua meditabitur: perpetuo namque tanquam rotatu per aſpera, mollia, plana, præcipitia, voluitur infelix, nec vlli minùs quàm ſibi placet. intus inuidentia depaſcitur, foris aduerſarios patitur; nulli amicus, inimicus omnium; contemptor omnium, omniũ percutitur linguis; pari menſura feriendus, qua prior ille reliquos ferit. alinæ virtutis hoſtis; nulli benignus, crudelis in omnes. nullius etiam beneuolentia donandus. laudat neminem, damnat omnes, etiam quos ſibi iunxit. nam ſi eos viderit vilioribus contentos, inter inglorios & ignauos numerat: ſi ad maiora exemplo ſuo contendentes, pro hoſtibus & gloriæ ſuæ obſtructoribus habet. ſed neque facilè fidem adhibet vlli, ſuo ſemper ingenio reliquos metiens. ſuſpectiſſima deinde illi omnia, dum ſingula metuit; & ingenioſa ſolertia è vanis, nec cogitatis principiis miras conſecutiones nectit. & ferè cogitabundum talem reperies, multa machinantem, melancholia etiam oppreſſum,

nuſquam

nuſquam explicatum, dum vel amittendi muneris torquetur metu, vel mœret de repulſa, vel in obtinendo etiamnum laborat, & aduerſarios circumſpicit.

Infelix planè ambientium in Religione conditio, qui nec noctes patiuntur quietas, dum perpetuis æſtibus iactantur. nulla iam illis oratio. vota pro oratione ſunt. exulat pietas, & pro pietate ſperatum illis decus inhæret animo; pro Dei præſentia, expectata gloria. quid? quòd vileſcant animis, dum ſingulorum, quos commodos ſibi arbitrantur, captant gratiam, etiam viliſſimorum; ad quorũ ſe genua abiicient, ſi idoneos arbitrabuntur fini propoſito.

Humilis contrà, ſorte ſua contentus quanta in pace degit? nec mirum in pace eſſe qui nihil ambiat, nulli abblandiatur, nihil à quoquam ſperet. quare nec quemquam veretur, aut ſollicitè & anxiè colit. erecta illi verba, animus celſus, nulliúſque, præterquàm Dei indigus. verba plana, nec ad gratiam compoſita, nec ad ſimulandum formata, aut ad fallendum delecta. inimicus nulli, amicus omnibus; moleſtus grauíſque nulli, carus omnibus, in alta quiete, omniúmque admiratione & laude vitam ducens, vitámque finiens rara poſteritatis gratáque memoria. Superioribus obſequens, inferioribus carus, paribus acceptus, omnium ore laudatus. familiaritatem illius ambiunt omnes, delectantur conſuetudine, paſcuntur colloquiis.

quiis. Superiores concedi hunc ſibi poſtu-
lant, prehenſant inferiores, paréſque gra-
tulantur ſibi. qui quo maiore ſubmiſſione
repellit à ſe magna, hoc maiori impetu cō-
fluunt ad illum magna. poſtrema deligit,
prima omnes vltrò obtrudunt. viliſſima
ambit, ſumma nolenti ingeruntur. quóque
maior ſui contemptor, hoc validiore alio-
rum conatu extollitur. Hæc ſunt debita
virtuti præmia, quibus omnis ambitioſus
Serm. 1. caret. vt bene Auguſtinus: *In humili loco*
de vita *ſalus, in alto periculum.* & eleganter Ma-
Cleric. gnus Gregorius, ad ambitionis contem-
ptum, metum, horrorem, humilitatis a-
Paſt. p. 3. morem & amplexum: *Audiant humiles*
c. 18. *quàm ſunt æterna quæ appetunt, quàm trā-*
ſitoria quæ contemnūt: audiant elati, quàm
ſunt tranſitoria quæ ambiunt, quàm æterna
quæ perdunt. audiant humiles ex magiſtra
Luc. 18. *voce veritatis, Omnis qui ſe humiliat, ex-*
altabitur: audiant elati, Omnis qui ſe exal-
Prou. 15. *tat, humiliabitur. audiant humiles, Gloriam*
præcedet humilitas: audiant elati, Ante rui-
nam exaltatur ſpiritus. audiāt humiles, Ad
Iſaiæ 66. *quem autem reſpiciam, niſi ad humilem &*
quietum & trementem ſermones meos? au-
diant elati, Quid ſuperbis terra & cinis? au-
diāt humiles, Deus humilia reſpicit: audiāt
Mat. 20. *elati, Et alta à longè cognoſcit. audiāt humi-*
les, Filius hominis non venit miniſtrari, ſed
Eccl. 10. *miniſtrare: audiant elati, Initiū omnis pec-*
Phil. 2. *cati ſuperbia. audiant humiles, Quia redem-*
ptor noſter humiliauit ſemetipſum factus
obe

obediens Patri vſque ad mortem: audiant elati quid de eorum capite diabolo ſcriptum eſt; Ipſe eſt lex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Occaſio ergo perditionis noſtræ facta eſt ſuperbia diaboli, & argumentum redemptionis noſtræ inuenta eſt humilitas Dei.

Remedia.

AB humilitate petenda ſunt. ambit aliquis magna, in viliſſimis continendus eſt, ad ignobiliſſima loca relegandus, minimíſque deſtinandus: vt talium aſſuetudine aut ſe vincat, conterátque altiores ſpiritus, ac ſub iugo contineat; aut impatientia victus, Religionem à metu liberet. conſultius enim fuerit talibus carere, quàm tot domi turbarum cauſam alere. monendus tamen ſeriò per confeſſarium aut Præfectum ſpiritus, alióſque viros magnos. pœnitentiis etiam ſtimulandus: quæ ſi irrito cadunt conatu, & perſtat ille in faſtu; forti Superiorum robore & conſtantia continendus in humilibus erit. aut enim ſe vincet, animóſq; domabit, magno Superiorum aliorúmque gaudio; aut ſubmiſſionis impatiens, in apertam prorumpet defectionem, Religionémque metu liberabit.

Proderit in primis, ſi omnis illi materia gloriæ adimatur. obſeruetur diligenter à variis, ac ſicubi deliquerit, non parcatur.

ſi quid vituperatione dignum egerit, non deleatur: ſi quid laude, ſilentio prematur, à magnorum clarorumque virorum, matronarúmque confeſſionibus & conſuetudine auocetur, adimatúrq; illi vniuerſim quidquid ad laudem facit aut ducit.

Super epiſt. ad Rom. Forti ſententia terret ambitioſos Origenes: *Omnis adeundi honoris Eccleſiaſtici abſcinderetur ambitio, ſi ſe iudicãdos potiùs, quàm iudicaturos, hi qui præeſſe volunt populis, cogitarent.* Ambitionem verò ipſam *In Serm. quadrag.* ſcitè Bernardus deſcribit: *Ambitio futile malum, ſecretorum virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, liuoris parens, vitiorum origo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordium, ex remedijs morbos creans, ex medicina languorem generans.*

Nobile remedium à D. Gregorio. habe- *Paſt. par. 3. c. 18.* mus: *Plerumque elatos vtiliùs corripimus, ſi eorum correptionibus quædam laudum fomenta miſceamus. inferenda namque ſunt illis aut talia bona quæ in ipſis ſunt, aut dicendum certè quæ poterant eſſe ſi non ſunt: & tunc demum reſecanda ſunt mala quæ nobis diſplicent, cùm priùs ad audiendum eorum placabilem mentem fecerint præmiſſa bona quæ placent. nam & equos indomitos blanda priùs manu tangimus, vt eos nobis pleniùs poſtmodum etiam per flagella ſubigamus, & amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur, ne ea quæ ſaluti profutura eſt, in ipſo guſtu aſpera amaritudo ſentiatur: & dum guſtus per dulcedinẽ fallitur,*

Digitized by Google

litur humor, mortiferus per amaritudinẽ vacuatur. Ipſa ergo in elatis inuectionis exordia permiſta ſunt laude temperanda, vt dum admittunt fauores quos diligunt, etiam correptiones recipiant quas oderunt.

Capvt XV.

Delectus munium, locorum.

FAllit plurimùm Superiores hic delectus, nec reſpondet votis, plúſque ferè ſiue temporalis, ſiue ſpiritalis auxilij ab aliis conſequitur. quòd maior in his fiducia in Deum eluceat, plus in illis prudentiæ humanæ: quo fit, iuſto Dei iudicio, vt ſpe ferè ſua Superiores fruſtrentur, cùm ſæpe etiam tales patiantur aduerſarios, grauéſque obſeruatores ac cenſores, quos precibus impetrarunt. Monitorum deinde, ac ſi qua neceſſitas id poſtulet, iniungendarum pœnitentiarum libertas tollitur, cùm offenſionem Superiores vereantur: & qui ſe vocatos ſciunt, liberiùs offendant, euocationis ſuæ ſpe freti, faciléſque ad murmurationes ſint, ſi minùs placentia imponantur. Nec quidquam in his promptius, quàm ad minimarum rerum diſplicentiam illud inculcare, Cur euocauit bene conſtitutum? meliùs mihi erat alibi. Naſcitur inde non loci modò, & muneris, ſed & omnium propè diſplicentia,

 & mur

& murmurationes, inde animi inquietudines, cùm nunquam explentur deſideria, & præteritorum memoria præſentia diſplicent.

Quòd ſi in Superiorem minùs fortem, aut robore deſtitutum delectus ceciderit, ſequitur facilis & ingens noxiorum iuxtà ac bonorum permiſtio; cùm indulgentiores ferè ſimus in eos quos vltrò vocatos meminimus: & nullus propè querelarum locus apud eos, qui mederi poſſent, ne delectum noſtrum damnare videamur, aut imprudentiam accuſare, néue conſuetum illud audiamus, Habes quem petiſti; obſecutus ſum voluntati tuæ. antè cogitaſſe oportuit. bene illi alibi erat. vt omnis iam culpa in euocatorem eat. atque hinc graues ſæpe multorum offenſiones naſcuntur, cùm Superiores delectus ſui ſibi conſcij, ne aut offendant, aut mœrore afficiant, aut minùs commodos tales experiantur, non concedenda concedant. quod vbi fit, abit res in exemplum, & paria ſperare reliqui non verentur, paria etiam audere: è quibus vniuerſa paulatim domeſtica diſciplina delabitur: quæ vbi refrixit ac corruit, à ſola ferè ſectione remedia expectāda ſunt; mutādi nimirum plerique omnes, & ad Superiores diſciplinæ arctioris, variáque amandādi loca ſunt, cū à ſola propè mutuæ cohabitationis ſeparatione ſalus ſperari poſſit: ac diſciplinæ amantiores in illorum locum ſubſtituendi erunt; aut ſanè

Superior

Superior ipſo loco mutandus, & robuſtior illo ſubrogandus.

Eadem incommoda in inferioribus reperias, qui precibus locorum mutationem impetrarunt. ſequitur enim plerumque pœnitudo, cùm non omnia votis reſpondeant; & damnamus preces noſtras, & queri erubeſcimus, ne conſilia ipſi noſtra accuſemus, & audiamus inconſtantes: inde mœrores, ac tacitæ interni roboris emedullationes, cùm interiores animi vires exeduntur, & aperire pudet, & ad vincendum robore deſtituuntur. ad locorum enim nouas deſcendere mutationes rubor vetat; & locorum tamen, ſociorum, Superiorúmue ferre conditiones imbellis animus negat, aut innata quædam menti aliena, pugnánſque cum aliis, ac quaſi hoſtilis & inimica conditio. ita cùm hinc verecundia terreat, iſthinc moleſtia creſcat; contabeſcit animus, aut in apertas prorumpit factiones, & cauſas aliquas comminiſcitur, quibus inconſtantiam ſuam tegat. has ſi veriſimiles reperiat, laxat delationibus habenas; ſin minùs, comminiſcitur etiã falſas, dummodo potiatur optatis, ſubducátque quaſi è ſeruitute ceruices nunquam ſatis domitas, nec ſuaui obedientiæ iugo in ſolidum ſubmiſſas.

Proſiliunt ex his initiis omnia malorũ genera, nec quidquam tam à Religione alienum, quod non audeat. ſemel enim pudore depoſito in omnia ſe profundit

Digitized by Google

mala, & quæ antè damnauerat, probat vt ſequenda: ita qui febribus tenentur, inimica antea guſtui laudant, & auidiùs hauriunt, profutura damnant.

Accedit, quòd raròdiuina bonitas felices huic delectui ſucceſſus tribuat, vt qui reſignatæ obedientiæ repugnet, plúſque adferat iudicij noſtri, quàm in Deum fiduciæ: quaſi enim de Domini in nos prouidentia diffidentes, recurrimus ad hunc ſeu perſonarum, ſeu locorum delectum, cui pœnitentia perpetua & indiuidua comes eſt. quod innumeris propè aliorum exemplis diſcimus: quorum infelix exitus meritò terrere omnes, & auertere ab his conſiliis debeat.

Iam cùm ferè in inferioribus delectus hi naſcantur ex amore ſui, cùm huic aër ſit craſſior, illi tenuior; huic minùs amœnum cælũ, illi nimis ſudum; alteri plebeiæ nimiùm occupationes, minùs ſplendidæ, minùs è dignitate, eruditionis opinione, vulgares, rariores, frequentiores, intempeſtiuæ, ſubitæ: aut Superior durior, tenacior, moroſior, oculatior, maturior, retractior, ad ſuſpiciones pronior, regularum obſeruantior; aut alius ſuauior, liberalior, mollior, facilior, hilarior, laxior, ad omnem conceſſionem profuſior, indulgentior; fit vt in ingentia ſe plerumque animarum diſcrimina coniiciant: cùm ferè ignorent quanta domi foríſque pericula immineãt. intus nimirum latet malum, quod niſi excuſſe

cuſſerint, nulla locorum mutatione pellent: cùm ferè tales libertatis amor, diſciplinæ Religioſæ fuga, commoditatum corporis ſtudium, adnatus animo tepor, grauiorum metus & horror, ad hæc conſilia adigant; vnde fit vt ſperatæ apud Deum mercedis non poſtrema, aut omni etiam parte ſpolientur, cùm delecti muneris aut habitationis conceſſio mercedis illis loco ſit.

Remedia.

INdifferentiæ ſtudium, frequens excitatio in Deum fiduciæ. cui maior cura de nobis, quàm nobis ipſis incumbit.

Incommodorum delectui huic colligatorum memoria, recordatióque illorum, quibus non raró cum interitu delectus hic coniunctus fuit.

Nihil deinde in omni Religione certius pacatiúſque, quàm vniuerſam ſui curam Deo committere; ne quid videamur detraxiſſe de ingenti in illum fiducia, plúſque prudentiæ noſtræ, quàm illius prouidentiæ fidiſſe. Ille ſecurus viuit, qui totum ſe diuinæ gubernationi commiſit. quàm fortiter monemur, quàm certò: *Conſiderate lilia agri, quomodo creſcant, non laborant, neque nent. Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit; quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo ſolliciti eſſe, dicentes, Quid man-* *Matt. 6.*

Digitized by Google

ducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis. quærite ergo primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius: & hæc omnia adÿcientur vobis. Quòd ſi pergat delectus hic animum pulſare, conſultum erit cum Præfecto ſpiritus, aut ſi quis alius in domo vir prudens, rerum experientia edoctus, conſultare; nec quidquam aggredi, niſi non tantùm conſulto ſæpe Domino, ſed aliorum iudicio præquiſito, quorum potiùs ſententiis, quàm noſtris ſtemus.

Proderit etiam aliquando cum iudicio confeſſarij voto ſe aliquo temporario obſtringere, omnémque hanc delectus cogitationem negligere ac reſpuere, vt inimicam Deo, aut ſanè vt minùs ei placentem gratámque, vt obedientiæ repugnantem, adeóque vt omnis perfectionis hoſtem, omníſque inquietudinis matrem.

Moueant nos exempla Chriſti, totum ſe
Ioan.4. parentis obedientiæ committentis: *Meus cibus eſt vt faciam voluntatem eius, qui me miſit, vt perficiam opus eius.* & poſt illam lacrymarum, ſudorum, ſanguinum luctam, omnium quas vlla ſæcula viderunt grauiſ-
Mar.14. ſimam, *Non quod ego volo, ſed quod tu*; &
Mat.26. apud Matthæum, *Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* ſequamur ducem milites, & cuius præferimus nomen, imitemur facta.

Magnum victoriæ genus hîc eſt contraria propenſioni ambire, voluntatémque

validò

Digitized by Google

validò conatu ad illa propellere, magnorum in omni Religione exemplis. nũquam ſanè quidquam poſcere, & in re firmare animum tutiſſimum eſt. verſantúrque tales in altiſſima quadam pace, quidquid euenerit, diuinæ prouidentiæ committentes, ſecuri ſe non ambiuiſſe: in quo vno ſolari ſe poſſunt, & audenter cum Propheta dicere: *Qui habitat in adiutorio Altiſſimi, in protectione Dei cæli commorabitur.* Pſal. 90. *Nam & ſi ambulauero in medio umbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es.* &, Pſal. 22. *Non erubeſcam, quoniam ſperaui in te.* &, Pſal. 24. *In Domino ſperans non infirmabor. protector enim eſt omnium ſperantium in ſe.* memores monentis Apoſtoli, *Omnem ſollicitudinem veſtram proijcientes in eum, quoniam ipſi eſt cura de vobis.* cùm contrà petitores interno externóque ſolatio deſtituantur. intus habent conſcientiam redarguentem, extrà reliquorum deſtituuntur auxilio, bis infelices, bis miſeri.

Pſal. 25. Pſal. 17. 1. Petr. 5.

CAPVT XVI.

Nimia in vnam alterámve nationem propenſio.

DE beata felicíque diuerſarum nationum in vno ſpirituali corpore indiſcriminata coniunctione benè Hilarius: *Populo Dei cõgruit ſub vno patre fratres, &* Pſal. 132.

 ſub

ſub vno capite vnius corporis membra eſſe. non enim oculus aurem odit, nec nares os execrantur, nec manus pedem ſpernit. hæc enim vt officijs mutuis ſibi, ita & amore diſtracta ſunt. hoc iucundum & bonum habitare fratres in vnum, in eodem eſſe, idem eſſe, nec congregatione fieri, nec amore diuerſos. Propius etiam ad rem noſtram S. Baſilius: *Quid eo beatius dici? quid hac coniunctione, vnitate ac neceſſitate aptius excogitari? quid mutua inter ſe morũ animorúmque contemperatione gratius fingi? homines ex diuerſis nationibus profectos, per exactam morum ac diſciplinæ ſimilitudinem adeò in vnum veluti coaluiſſe, vt in pluribus corporibus vnus modò animus eſſe videatur: viciſsimque plura corpora mentis vnius inſtrumenta cernantur.* Hanc variarum gentium tanquam variarum vuarum in vnum torcular amicam cõmiſtionem, aut variorum marmorũ in vnius Eccleſiæ ornatum coalitionem, quicunque ſuſtulerit; & nobilitate & decore ſuo vniuerſum corpus nudabit, & in miſerandam ridendámque ſolitudinem, omni robore auguſtáque maieſtate ſpoliatam diſperget. ſcinditur enim hac nationũ gentiúmque diſcriminatione vniuerſum Religionis corpus, quod ſola animorum coniunctio tuetur, deſcenditúrque in validas partes; neque iam in vno, aut altero, ſed totis concurritur caſtris, pronique in vniuerſæ Religionis perniciem & interitum laxatis habenis deuoluimur.

Conſt. mon. c. 19.

Nam

Nam vbi ſemel hic morbus occupauit animos; nullis iam propè conſiliis, aut rationi locus eſt. exulat enim cum veritate ratio, cùm non tam rerum momentis, quàm nationum pondere ducimur.

Et quid ſperari poteſt, quid non timeri, cùm ad fugam, aut ſequelam ſatis eſt, hanc illámve gentem ita cenſuiſſe, aut damnaſſe? in quo non tam rationum momenta, quàm gentium placita diſcutiuntur, vt ſatis iam ſit ad damnationem, alterius à noſtra natione mentem hanc eſſe; ſatis ad probationem, gentis noſtræ ſenſum hunc eſſe. & veritatem ipſam non rarò manu tangimus, repellimus interim cùm ab alia gente prognatam ſcimus, gaudemúſque deterioribus domi noſtræ natis, ne meliora videamur ab aliis mutuati. Deſunt noſtræ viri magni qui præſint, quíque ſaluti proximorum incumbant, vti deterioribus placet domeſticis, ne ab externis meliores videamur depoſcere. tantum nationum ſtudia poſſunt, vt deſtituti noſtris, carere in ſolidum velimus melioribus, ne ab alieno ſolo nata nobis ſalus, aut petita videatur. & iam ad impugnationem damnationémque ſatis eſt, ab alia, quàm noſtra gente veniſſe conſilia. etiam ſolem negaturi in meridie, ſi ab alieno in noſtrum illuxerit agrum.

Denique ad aperta vniuerſim deſcendimus odia, & perire prauis noſtrorum conſiliis, quàm bonis ſalutaribúſque aliorum

florere

Digitized by Google

floreſe præeligimus. ac tandem eò diſſentientium animorum acerbitas venit, vt ſi ignorata gens ſit, probemus & ſequamur conſilia; at vbi primùm innotuit alienæ gentis auctor, reſiliamus à probatis, nouáſque impugnandi cauſas reperiamus; priora conſilia noſtra, ex auctoris ignoratione prognata, damnãtes. grande malum, & non iam turbandæ, ſed euertendæ Religioni natum. nam cùm è variis nationibus omnium propè Religionum, tanquam validiſſimi exercitus robur conflatum ſit, nec alia re magis virtus illius potentiáque quàm animorum coniunctione contineatur; nemo non videt, diſiunctionibus hiſce, animorúmque diſſenſionibus, vniuerſum robur, quod vna validáque connexione firmabatur, labaſcere, hoſtibúſque ludibrium fieri, inimicorúmque deprædationibus exponi; & quæ terrori primùm acies erat, inuictáque mutua coalitione ſtabat, ſolis domeſticis diſſenſionibus, nulla externa inimica manu impellente ruere.

Huc accedit, quòd hæc gentium ſtudia etiam ad externos decurrant: & inuoluimur iam Principum, rerúmque publicarum pœnitendis, & in capita noſtra caſuris negotiis. tantum poteſt efferueſcens hic gentium amor: vt cùm æmulationes odiáque abeant in vniuerſam gentem, in vniuerſam etiam eant conſilia machinationéſque, exigua cura tuitionis famæ ſaluti̇ſque noſtræ: ita dum fortiùs quàm prudentiùs

dentiùs aduerſarios inſequimur, vulneribus locum damus, & autè ſæpe ipſi cadimus, quàm hoſtem feriamus, aut aſſequamur.

Et ſanè totum paulatim genuinæ Religionis ſpiritum peſtifera hac nationum diſcretione collàbaſcere neceſſum eſt. neque enim inter has inuidias, æmulationes, partiúmque ſtudia charitas habere locum poteſt, vnicum Religionum Ordinúmque vinculum ac firmamentum. neque venenario hoc partiū gentiúmque ſtudio commaculata Religio valetudinem diu tueri ſuam poteſt, ibit non multo pôſt in perimentes morbos potenti hoc toxico inebriata. & quam nulla externa mouere poterant arma, domeſtico hoc cadet malo. ſtetit interrita & inuicta ſtante charitate? cadet pauida labante charitate, quæ nulla in re potentiùs, quàm in diuerſarum nationum coniunctionē illuceſcit.

Certè tales degeneres à Chriſti diſciplinatu ſunt. ignorat nationum diſcrimina Chriſti ſanguis, quo vno arctiùs quàm omnibus patriæ vinculis colligamur. non imitamur magiſtrum diſcipuli, ducem milites, parentem filij, ſi aliud ſapimus, ſi non pariamur inter nos amore, quos lacrymis, ſudore, ſanguine, ac vocationis prærogatiua pariauit Chriſtus, nec Apoſtolos in vnam gentem, ſed in omnes miſit. & ferè omnium gentium conuerſiones ab exteris nationibus profectæ ſunt, quo magis in

illis

illis diuina luceret potentia: ne quis illarum ad fidem cõuerſionem ſanguinis propinquitati, linguarum cognitioni, amicorum opibus, ſimilibúſque tribueret.

Quot propè amoris proprij incommoda, tot huius ſunt, cùm ex amore proprio nationum hæc propenſio naſcatur. commodior nimirum ab vberibus frequentata lingua, cibus, veſtes, ſocij, amicus, cælum. ignaui militis ſigna hæc ſunt. ardua poſcit generoſus, in quibus virtutem oſtendat; gaudet aſperis, in quæ magnos animos effundat. ſanguinémque aut dare, aut haurire pulcrum, ne inglorius, aut ſicco hoſtili ſanguine baltheo cadat: hæc prima illi cura. ab arduis gloriam laudémque venatur. à quibus ſolis ingentia & viro digna decora naſci arbitratur. facit idem verus Religioſus, qui vocationis ac Chriſti ducis ſui memor, indignatur animos patria ſua claudi. anguſti hi termini ſunt virtuti. vniuerſum contuetur orbem. ſemel renuntiauit patri, matri, fratribus, ſororibus, amicis, patriæ, renuntiauit æternùm. aut ſi retrò flexit oculos, indignus Chriſti ſui militia, indignus regno eſt.

Remedia.

E Superiorum ferè vigili ſtudio ſperanda ac petenda ſunt. initia proinde, ſemináque mali huius validâ ſecanda & excaudicanda manu ſunt.

Quòd

Quòd ſi publicis priuatíſque monitis non ceſſerit malum, ad pœnitentias decurrendum erit, etiam publicas in publicis delictis.

Quòd ſi neque hîc ſteterit malum, ſeriò de diſſenſionum harum auctoribus à Religione tota reſcindendis deliberandum erit. Clementia eſt ſæuire in paucos, vt vniuerſi corporis valetudini conſulatur.

Nec inutile fòrs fuerit miſceri nationes, vt mutuo hoc conſpectu conuictúque coaleſcant animi. plurimum enim ad coniunctionem contubernia faciunt, maximè ſi à prima ætate mutuo aſſueſcant conuictu. non quòd frequentem in linguarum varietate & imperitia miſtionem probem, aliquam tamen probo, & paucorum à prima adoleſcentia conſuetudo, mirum quantum ad variarum gentium coniunctionem valeat.

Neque quemquam in quacunque gente excludendum putem à muneribus, etiam Superiorum, modò reliqua functionibus eiuſmodi neceſſaria adſint. Nam vniuerſam aliquam gentem à talibus excludere, magnam & diſſenſionum, adeóque & odiorum cauſam præbet. Nam quæ ſe ſecluſam videt, paria in aliis tentabit. atque hinc iam partium & nationum contraria & aduerſantia proſiliunt ſtudia.

Et licet inter genuinos, veréque Religioſos, fuga potiùs horrórque, quàm dignitatum aut munerum proſecutio, aut

vota

Digitized by Google

vota eſſe debeant; neſcio tamen quis ſenſus à negatis functionibus pectus animúmque feriat. præſcidiſſe, ac in ſolidum negaſſe, quaſi in vota impuliſſe eſt. offer, faſtidient. nega, propendebunt. creſcit à negatis amor, à conceſſis faſtidium. vt ad expletionem ſatis ſit, potuiſſe: ad deſiderij prouocationem, negatum fuiſſe. Et vniuerſim gentis alicuius excluſio validiſſimum alienationum ac odiorum prouocamentum eſt. quis enim neſciat, ex omni gente viros enaſci magnos, & ſæpe vnam deſtitui, aliam abundare? ita vno non rarò ſæculo & ætate plurimi in vna republica duces imperatoréſque, ac in omni ſcientiarum genere exurgunt magni; cùm inſequenti ſæculo nullum bellica, aut literaria gloria clarum reperias. mutuare proinde ab aliis, cùm propriis deſtitueris prudentiæ eſt: magis etiam in Religione; in qua non à nationum varietate, ſed à dignatione, ac meritis munia diſtribuenda ſunt. quæ res valido illam in primis vinculo colligat, & non niſi ſtolidiſſimi ingenij eſt, nolle ad externa circumſpicere auxilia, cùm domeſticis deſtituaris. Sanè potentiſſimos ferè ſummorum imperatorum exercitus è varia gente videbis; vt mutuis æmulationibus creſcerent animi, dum pro gentis ſuæ gloria in poſteritatem itura quiſque pugnaret. primáſque ferè orbe toto victorias à miſto variarum gentium robore relatas legimus.

Pro

Digitized by Google

Proderit incommoda ſecum conſiderare, quæ è nationum diſcrimine naſcuntur, benéque de aliarum gentium moribus ſentire & loqui, ſempérque in illis inuenire quod laudem mereatur; quæ verò meritis reprehenſionibus obnoxia ſunt, alto ſilentio premere: humaniter illos benignéque excipere, ac impenſiùs etiam in ſalutem illorum incumbere: operámque ſuam prolixè ſpondere, prolixiùs etiam rebus exequi, peculiarem etiam familiaritatem cum illis induere, ſæpiúſque opportunitate data colloqui, aliquid etiã quando Religio patitur, propenſionibus illorum indulgere: hilari etiam vultu excipere à moribus noſtris aliena, ſi nihil contineant Religioni aduerſum: ac facillimum eſſe in delictis illorum ignoſcendis: parciſſimè cum laude de gente ſua loqui, prolixè de aliena: ſi quæ miſceantur de gente tua minùs proba, aut damnanda etiam, cum riſu ac modeſtia excipere; quædam fateri, quædam ſuauiter excutere, alióque ſermonem flectere, ad laudem nimirum gentis alterius, aut quamcunque rem aliam.

CAPVT XVII.

Nimiæ cum vno alteróve familiaritates.

ÆMulationum hìc magnus aperitur campus. paulatim enim illæ exerceſcunt

ſcunt in alienationes, adeóque in odia, & frequentes oblocutiones, murmurationes, detractiones etiam; quóque magis hæ familiaritates creſcunt, eo magis etiam creſcit obloquendi facilitas. quod quò promptiùs fiat, cauſæ improbandi has priuatas familiaritates & diſquiruntur, & non magno conatu ab aliis reperiuntur. itur deinde ad talium mores, cùm aut faſtum, & reliquorum contemptum ſinguli interpretentur aliorum vitationem & fugam; ſingulorum vitia, tanquam coalitionis cauſa ſingulis imputantur. nec famæ hîc parcitur aut gloriæ. tantum poſſunt conceptæ è familiaritatibus hiſce indignationes ac æmulationes.

Sequitur deinde in aliis fuga conſuetudinis talium, vt omnes alieniores tandem reperiant, & diffidentia plenos. quicunque enim ſe neglectum videt, contemptum etiam arbitratur, & ab innata paucorum ſuperbia naſci hæc putat, aut à ſtudio reliquis ſe præferendi. quod vbi ſemel aliorum animos peruaſit, omni ope qua dictis, qua factis deprimere tales conantur, quos per priuatarum familiaritatum ſtudium ad maiora conniti ſuſpicantur.

Naſcitur etiam plerumque è priuata hac tanto ſtudio parata conſuetudine, vt mutua facilè vitia imbibant, adeóque ſequantur, æmula quadam morum ſimilitudine, tanto nimirum futuri coniunctiores, quanto mutuis vitiis propinquiores. Con-

iun

iunctio enim à morum ferè ſimilitudine, initia & incrementa ſumit: hinc vt placeamus amico, aut cuius amicitiam venamur, mores effingimus; probi illi aut improbi fuerint, minima ac poſtrema cura: maxima, placuiſſe, & ingenio ac moribus ſe alienis conformaſſe eſt. Vincit nimirum familiaritas, quem vitium vincere non potuit: imò quos valido tentationum procurſu vincere non potuit diabolus, vincunt familiaritates; dum aut offendere nolumus, aut mœrorem ingenerare, aut placere lubet, aut imitari etiam iuuat, delectátque ſimilem amico fieri: vt quos arctior quædam neceſſitudo coniunxit, connectat delictorum paritas, ne nimirum ruborem incutiat amico, ſi imitari vitia erubeſcat: quaſi amicitia corruat, niſi ſcelerum connexio ſtatuatur.

E mutua hac etiam familiaritate mutuas neceſſum exurgere adulationes. cùm enim mutuam deuitent offenſionem, mutuas decantant laudes, mutuóque ſe ſcabie hac capti perfricant: probant omnia, improbant nihil, veriti ne quid alienationis enaſcatur.

Diſcindimur his familiaribus, imúſque in partium ſtudia, ac aduerſarias molitiones: nec iam vniuerſim caritas, aut amicitia ſtat, ſed in vno aut altero capite. quæ res noxia in primis Religioni eſt, exponítque corpus totum iniuriarum oppugnationibus, cùm nudet latera, viribúſque

quæ

quæ totius corporis coniunctione continentur, ſpoliet, exuátque omni robore, quod mutuo vniuerſim amore firmatur.

Maiora etiam ab his amicis mala quàm ab inimicis metuenda ſunt. nam cùm ab his ſibi quiſque caueat, neque facilè quidquam illis committat, quod ruborem iniicere poſſit, non habent metuendi cauſam. cùm enim quiſque ſe ſuáque ſciat ab inimicis obſeruari, inſidias verbis rebúſque tendi, nemo prudens pœnitenda elabi permittit. accedit, hoſtium quæcunque conſilia, beneuolentiæ ſigna muneráque, ac iuratas etiam ſponſiones, ſuſpectiſſima meritò eſſe, vt in perpetuis verborum factorúmque ſuorum verſetur excubiis quiſquis hoſtes patitur. at ab amico aut perfamiliari quis ſe tueatur? quis non intima referat familiariori ſibi, ſiue conſilij, ſiue ſolatij, ſiue leuandi mœroris cauſa? è quibus ingentia deinde pericula damnáque metuenda ſunt, ab offenſo nimirum familiarioris illius animo. offenſionem verò naſci è minimis etiam rebus experientia docemur.

Et fallaces ferè has familiaritates, doloſóque cinere amicitias ex his natas tegi in dies diſcimus. neque enim diutiùs perſtant, quàm ſperata partis cuiuſque emolumenta ferent. vbi illa corruunt, collabaſcit omnis amicitia, quam ferè quiſque commodo ſuo metitur. excidit ſpe ſua, & fruſtrata eſt illum opinio, dilabitur omnis familia

milia

miliaritas. ita qui nihil ſperat, cùm nihil metuat, non facilè aliorum venabitur amicitias, quas quiſque bono ſuo venatur.

Ingens deinde hæ familiaritates diuinæ familiaritati impedimentum iniiciunt. credas ingentia flumina flammæ extinguendæ iniecta. Et ſanè quantum ferè amicitiæ hæ creſcunt, tantum diuinæ decreſcunt. quantum enim prioribus conceſſeris, tantum diuinis ademiſſe videris. occuparunt priores animum? occuparunt totum, Deúmque excluſiſti, cùm illi locum nullum reliquum feceris, qui omnem prioribus conceſſiſti.

Demum in carne ferè conſummantur hæ familiaritates, deſinúntque in mutuorum commodorum, honorum, ſimiliúmque rerum connexionem. cùm enim in talibus non Dei maior gloria, non boni communis amor, aut proximorum ſalus, ſed ſuum cuique emolumentum propoſitum ſit; fit vt ab his paulatim quàm longiſſimè recedamus, ac in ſenſuales plurimùm familiaritates dilabamur. ſemel enim ſepoſito Deo, alióque nobis fine propoſito, toti per priuatorum commodorum præcipitia ad carnem ſanguinémque diuoluimur.

Remedia.

HVmanum amorem noſtrum diuino amore metiri, nec ab alio, quàm à diuino

diuino principia illius petere, aut ducere: hinc fiet, vt cùm in omnibus pares diuini amoris cauſas reperimus, pari omnes amore complectamur, paríque familiaritate ac beneuolentia, quæ amoris famulæ quædam ſunt, in omnes feramur. Hæc certa, & falli neſcia regula eſt, à qua quantum per priuatas amicitias deflectimus, tantum à veritate aberramus, mendacio iungimur.

Frequens in nobis deteſtatio omnium quæ Religionis propugnacula roboráque diſſoluunt: cùm verò inter prima priuata illa priuatarum familiaritatum ſtudia ſint; perfacile erit viro Religioſo intelligere, quo loco illa habere debeat, qua cura ac ſollicitudine vitare.

Aliquoties in anno meditationes hac de re inſtituere, cogitaréque apud ſe ſæpiùs, religioſam familiam nobili muſicæ harmoniæ meritò comparari poſſe; in qua vnius diſſonantia vniuerſam concentus ſuauitatem turbat & euertit, & ridendam aliorum auribus muſicam propinat. facit hoc, quicunque harmoniacum hunc Religionis concentum priuatis familiaritatibus turbat.

Iuuabit etiam non aſſueſcere paucis, ſed promiſcuè omnibus, maximè recreationis temporibus; eúmque arripere, quem primum fortuna obuium dederit.

Proderit vetus illud ſæpiùs ſecum reuoluere; Sic ama tanquam oſurus, ſic odi tanquam amaturus. quod in magna familiaritate

tate locum non habet. amamus enim in illa tanquam ſemper amaturi; hinc committimus varia tanquam ſemper celanda, tanquam ſemper amico. fallimur. nullæ propè in humanis æternæ amicitiæ ſunt, quas leuiſſimus aliquando flatus diſpellit, tanquam nubeculam coalitam validiores venti. Sanè nemo in erubeſcenda corruet, qui amauerit tanquam oſurus. neque enim tali pœnitenda committet, aut ad quorum propalationem erubeſcat.

Caput XVIII.

Familiaritas, & gratia quæſita externorum Principúmque virorum.

SPecie plerumque hanc ambimus animas lucrandi, & Religioni conciliandi, maximè viros magnos: reuera plurimùm ad ea amore proprio impellente trahimur magna ferè multorum offenſione, æmulatione, odio, emolumento propè nullo, errorum & lapſuum periculo magno, vt tam carè familiaritas hæc parari non debeat, Religionis non raró damno ingenti, nominíſque illius fœda deuenuſtatione. Neque enim quidquam procliuius eſt, quàm inter Magnorum quæſitas familiaritates verbo aut facto labi: quod vbi cõtigerit, vno non tantùm lapſu bona laboréſque omnes ſepeliuntur, vt illorum me-

Digitized by Google

moria iam nulla ſit,quaſi vna potenti ſpō-gia deleta, aut tanquam falce reciſa ſint, ſed grauis inſurgit indignatio,quæ in vniuerſum etiam corpus tranſit, & tanquam à Babylonia fornace, vicina, & latè etiam poſita amburit. vnius enim error abit in omnes,& delicto vnius plectuntur omnes, ab vnóque indignatio nata totum corpus amburit.

Et ſanè tot in omni Religione,omnium retrò ſæculorum docemur exemplis, vt nullo alio magiſtro opus ſit in terrorem & cautelam: neque vigeſimus quiſque intactus ab hac aulica flamma pedem retulit. Ita amburitur quiſquis propiùs acceſſerit, vt vix cineres referat,vel ignium veſtigia, ſæpiúſque in fauillas abeat,quàm in lenem vſtulationem.

Et experientia tot iam ætatib.docemur, perraros omnino, ea aut virtutis opinione,aut integritatis fama,aut pietatis ſenſu, à Magnorum familiaritate ad Religionem rediiſſe, qua egreſſi fuerant: plurimos etiam aulicam conſuetudinem miſerando vocationis naufragio nobilitaſſe; vt vix iam trigeſimus charybdim hanc tabula enatarit, fortuita potiùs, quàm præprouiſa felicitate; reliqui irreſpirabili hoc profundo abſorpti ſunt.

Nec facilèquemquam reperies aulicis hiſce Magnorum moribus aſſuetum, qui non ea retulerit, quæ vix annorum plurimorum deleri ſpongia potuerunt. Ita ſemel

mel Magnorum conſuetudine delinitus & aſſuetus Religioſus, vix affectum hunc niſi cum vita aut infamia deponit. Iam vbi inualuit illa nobilitatis prurigo, vileſcit quidquid humilitatẽ, & inſtituti tenuitatem ſapit: atque hinc vocationis quidam contemptus naſcitur, omniáque diſplicent quæ probata priùs; dulcia nimirũ in amaritudinem, mella in fella, medicamenta in venena verſa ſunt, & quæ antè adamabat anima, in horrorem mutata ſunt: exulat candor, & priſtinæ religionis ſimplicitas, euanuit pulſa ſynceritas, veritas abacta eſt; & pro his aulici mores, politica agendi ratio, mentiendi libido, doli & ſimulationes ſubintrarunt. Nec mirum ea adhæreſcere quæ inter aulicas conſuetudines in dies teruntur manibus.

Fugiet hanc familiaritatem, quicunque vocationem amat, qui præcipitia veretur infelici, in omni quà patet orbis Religione, exitu funeſtata: quique nullos ab illa meliores, omnes propè deteriores exiuiſſe videbit; pauciſſimos integra nominis, quam intulerant, æſtimatione, omnes ferè ingenti eiuſdem decoloratione. prætérquàm quòd ea res in Religione, magna non vltimarum æmulationum mater ſit. nam cùm vident reliqui ambitioſo aliquo conatu Magnorum familiaritatibus ſe implicare, domeſticorúmque conſuetudini ſubtrahere, quaſi viliorem ſociorum conſuetudinem ac conditionem auerſetur, in

auerſiones etiam ipſi, adeòque & in odia decedunt, carpúntque iam etiam optima, cùm æmulatio inuidentiáque, è captata magnitudine nata, religioſum alioqui pectus occupauit: contingitque plurimùm vt qui aliena ſectatur, domeſtico excidat amore, ac Magnorum interim beneuolentia careat, vtriſque inuiſus, aut ſanè neutris probatus. E qua re mœror exurgit, & animo non ſatis Deo, aut cæleſtibus dedito melancholia exoritur, vniuerſum internæ mentis robur emedullans, & quidquid eſt ſpiritus boni, radicitus excaudicans. Hinc languor, & ſpiritalium rerum omnium faſtidium ac nauſea: ſibíque aliiſque demum grauis, miſeram vitam trahit, finítque etiam miſeriorem.

Sequuntur externorum æmulationes inuidentiæque, qui non ferunt Religioſos tanta Magnorum vti familiaritate. nec res ferè magis vlla in oculos incurrit, aut citatiora certioráque odia prouocat. tritum namque eſt, quæ conſequi ipſi diffidimus, aliis inuidere. hinc illę in æmulationibus euertendi molitiones: quaſi leniendo mœrori medicamentum ſit alios deturbaſſe; mitiúſque damna feramus, ſi ſocios nacti fuerimus. Huc accedit Principum plurimùm delicta familiarioribus aſcribi. prudenter benéque ſe habet Princeps, Principis ingenio naturæque illius benignitati tribuimus; aberrat à probitatis regula, in familiarem illi Religioſum omnis culpa

reiici

reiicitur. non monuiſſe etiam, aut diſſimulaſſe in his, feciſſe eſt.

Sequuntur & reliquorum in Religione non minùs noxiæ æmulationes, imitandi nimirum hæc ſtudia. hinc mille excogitantur viæ, non tritæ priùs Religioni, mille inueniuntur maioribus ignoti modi. cúmque per nos, pérque domeſticos ad optata peruenire non poſſumus, externos in conſilium adhibemus pudendæ ambitionis noſtræ. quòd ſi nec hac ſucceſſerit via, vertimur in indignationes, in detractiones, in euerſionem conatuum alienorum. tantum poteſt æmulationi iuncta ambitio, nulli parcit, & in maximum, in optimum quemque citatiore fertur paſſu. nam in aliis æmulationum materia deeſt. neſcit enim æmulum paruo contenta humilitas, in magnis inuenit quod ambiat, quod æmuletur.

Ferè etiam ingentibus aulica hæc captata familiaritas adulationibus plena eſt: dum enim placere ſtudemus, diſplicere nolumus, amorem venamur, offenſionem fugimus. purpuræ proinde & gratiæ ſeruiendum eſt. quare placitura dicimus, facimus, & ad omnem Principis voluntatem vela vertimus. cúmque vnicum ſtudium gratiam parare, partam conſeruare; modis ad hanc rem idoneis vtimur. quod cùm fieri non poſſit, niſi pleraque ad gratiam eant, liberum adulationibus campum aperimus, laxamúſque indomito huic vitio

liberrimas in omnem partem habenas: plus laxaturi ſi plus placuerimus. quæ res ad quàm indigna Religioſos propellat, nemo non videt. certè generoſi ſpiritus hæc eſſe non poſſunt, non cælum ſuſpirantis non æterna cogitantis, non Dei ſui gratiam ambientis.

Omnis deinde in hac familiaritate monendi libertas perit. quòd ſi in Principis confeſſarium Religioſus talis aſcitus fuerit, quantis ſe induit conſcientiæ laqueis Religioſa libertate depoſita? dum monere timet cuius gratiam venatur, cuius indignationem veretur. & tamen ferè non monuiſſe hîc, deliquiſſe eſt, & Principis ſui error in doctorem cadit. monuiſſe verò, non rarò excidiſſe gratia eſt. quid faciet? monebit? parata offenſio eſt. tacebit? Deum habet iudicem. ita dum amittere gratiam veretur, ſilentio cauenda premit. grauius etiam eſt, dum ne offendat, aſſentitur roganti, & laudat damnanda.

Periclitatur in his frequenter caſtitas, cùm inter aulicas ſermocinationes ferè minùs pudica, & caſtis indigna mentibus intercurrant. Paupertatis etiam amor flacceſcit, cùm plerumque aliquid opum, cõmodorum, dignitatúmque, etiam non cogitanti affricetur. aſſuetudine enim ac quadam vitiorum familiaritate ac conſuetudine, etiam quaſi nolenti aliquid adhæreſcere ſolemne eſt; quo magis ambienti, & vltrò ſe in illa coniicienti? Obedientiæ

etiam

Digitized by Google

etiam vis vel vniuerſim tollitur, vel magna ſui parte minuitur; cùm vix talibus imperare Superioribus liceat, ne fòrè in offenſo ſubdito offendant Principem, exurgántque patrociniorum ac intercesſionum molitiones: quæ vbi inualuerint, proſtrata iacet obedientia, non facilè caput erectura.

Addit S. Baſilius: *Qui maiorem in modũ ſæcularium hominum amicitia delectatur, eáque re aſſiduè cũ illis eſſe in colloquio cupit; is ex frequenti cum illis ſermone prauas eorum affectiones in animum facilè inſinuauerit, & mente rurſum cogitationibus mundanis completa, à præclara illa, quam erat ingreſſus inſtantia operis deſciſſet, & à ſe deinceps proſcripta vitæ ſpiritualis ſtabilitate, quem ex animo effuderat vitæ prioris vomitum reſorbebit, atque adeò ſaucius tãdem concidet, miſerè confixus ab hoſte.* Et B. Ephrem. *Qui conuerſationibus gaudet mundanis, ſæculum nondum ſe odiſſe oſtendit. nam ſicut qui ignem excitat, flammam ſuſcitat: ita & mundana colloquia, paſſiones & affectiones prauas in corde monachi commouent.* Et Dauid ab Auguſta, Ordinis Minorum: *Sæpè experti ſumus, tam in nobis quàm in alijs, quòd frequens exitus & conuerſatio cum ſæculo, & occupatio nimia negotiorum externorum, deuotionem mentis extinguit, feruorem ſpiritus tepefacit, forte propoſitum virtutis emollit, cor diſſoluit, ſtudium profician*

Mon. cõſt. c. 12.

Tom. 2. paran. 46.

ſiciendi debilitat, delicias docet amare, tempus ſine fructu expendere, verba otioſa multiplicare, iocis & trufis intendere, orationes prætermittere. Et fortiter in terrorem B. Laurẽtius Iuſtinian. O *quot temporibus noſtris fuerunt, qui tanquam ardentes lampades & mundi luminaria lucebant coram hominibus, paulatim ex conuerſatione ſæcularium, & confabulatione tepefacti, ad priſtina opera ſæcularis vitæ miſerabiliter redierunt!* Et docemur à Seneca, vt nõ pigeat Religioſos imitari Stoicum factum ex ſe Magiſtrum: *Nunquam mores quos extuli refero. aliquid ex eo quod compoſui, turbatur: aliquid ex his quæ fugaui, redit.*

Lib. de diſcip. c. 22.

Epiſt. 7.

Signa verò animi in hac familiaritatis venatione nõ Religioſi eſſe poſſunt: ſi quis eo in illam affectu rapiatur, vt grauiter moleſtéque ferat, ſi ab iis retrahatur; ſi maiore cura & ſollicitudine illorum negotia, quàm quæ Religionis propria ſunt, ſuſcipiat; ſi inſciis Superioribus, negotia illorum amplectatur, doleátque ſibi eorũ tractationem à Superioribus inhiberi; ſi maiori conatu & ſtudio viros magnos, Principéſque ſibi, quàm Religioni concilier; ſi Religionis miniſteria minùs ſpecioſa contemnat, & indigna putet quibus ſe tradat, & implicetur; ſi paupertatẽ & obedientiam incipiat faſtidire, commodiſque ſuis hinc inde quæſitis ſtudeat; ſi Superiorum monita minùs æquo ferat animo, ſimpliciúmque conſuetudinem aſpernetur.

Remedia

Remedia.

AMouendi ab hac familiaritate quoſcunque pronos in eam Superiores deprehenderint; aliíſque occupandi & diſtinendi muneribus, minùs quidem ſpecioſis, ſed tutioribus minoríque periculo obnoxiis: demum loco etiam mouendi, alióque ablegandi.

Proderit etiam aliquem è domeſticis maximè ſpiritualem excitare, quí vltrò amicitiam illius ambiat: quò ſecuriùs eum poſtea, maioréque fructu monere poſſit.

Magna etiam cura in hunc inuigilandum erit Præfecto ſpiritus, qui ratione crediti ſibi muneris, maiore auctoritate & pondere monere ac terrere poteſt, magnorum maximè exemplis, qui propè omnes à quæſita hac familiaritate ad ſæculum & Ægypti ollas tranſierunt, infortunatóque ferè exitu vitam finierunt.

Nec erit inutile, retrahendi tales conatum Principi, magníſque viris eluceſcere: vt, ſi quid erroris poſtmodum intercurrerit, videant non fruſtra Superiores motos fuiſſe, & in illius auocatione laboraſſe, erroréſque non iam Religioni, ſed homini adſcribantur.

Malorum quæ ex hac familiaritate naſci conſueuerunt ſeria recordatio non parum proderit: ingentia pericula, damnáque accepta, finem deinde vocationis ſuæ

proponere alium omnino ab aulica conſuetudine. Deum denique ſæpe ſibi ob oculos proponere, cuius ſeruitio Religioſus mancipatus; & à quo filiorum prærogatiua donatus eſt. vt indignum ſit tanti Imperatoris ſacramento addictum, minoris ſe obſequio addicere, & ad inferiora dimittere.

Lib. 8. Conf. c. 6.

Pulcrum in imitationem apud Auguſtinum exemplum habemus de ſuo Nebridio. *Agebat illud prudentiſſimè, cauens innoteſcere perſonis, ſecundùm hoc ſæculum maioribus, deuitans in eis omnem inquietudinem animi, quem volebat habere liberum, & quàm multis poſſet horis feriatum ad quærendum aliquid, vel legendum, vel audiendum de ſapientia.*

CAPVT XIX.

Affectus in parentes, in ſanguine iunctos.

NEc poſtremum, nec contemnendum in Religione malum. damna namque à nimis prodigo in ſuos affectu, & varia & magna ſequi neceſſum eſt. fauemus propinquorum opibus ac dignitatibus, proſperioríſque fortunæ ſucceſſibus. inde etiam operam noſtram aut rogati impendimus, aut vltrò etiam pollicemur: & negotiis iam ſæcularibus, quibus antè renunciauimus,

ciauimus, induimur & implicamur.

Accedunt non rarò ex infelici euentu pœnitendæ, & ruborem incutientes commendationes; fitque vt qui ſæculo ſemel ac parentibus nuntium miſerunt, plus illis, quàm extra Religionem immergantur, magna ſæpe aliorum inuidia, qui Religioſorum ſtudio operáque parentibus ſe illorum poſtpoſitos vident; & inimicos illos non priuati tantùm, ſed Religio patitur: ac non infrequenter ex amiciſſimis hoſtes parantur, cùm ſe priuatis Religioſorum propinquitatibus poſthabitos ſentiunt.

Creſcit deinde obligatio apud eos, quorum operâ parentibus impetrata dignitas, aut quæcunque res alia: tranſítque hæc obligatio in Religionem, quam tanquam collato beneficio obſtrictã ſibi arbitrãtur.

Et ferè videmus prodigum hunc in parentes amicóſque affectum totum in ſæculi affectum ruere, exuto ſpirituali domeſticorum, ipſiúſque adeò Religionis affectu: vt omnis Religioſæ coniunctionis æſtus hac propinquorum alluuione, tanquam vaſtiſſimi fluminis prolapſu, extinguatur. neque enim affectus hic propinquis tantùm adhæret, tranſit ad opes & dignitates, ad eáque omnia, ad quæ ſtudia illa cogitationéſque ferũtur. Frequentatæ enim res ſæculi, affectuum in parentes materia; neſcio qua Religioſam mentem fuligine aſpergant, ac tanquam ſepia tingant. nam cùm frequenter illa menti

Digitized by Google

obſeruentur, manibus etiam tangantur, non leuia ſui relinquere veſtigia, nemo prudentior mirabitur: imbibimúſque paulatim pro Religioſo, ſæculi ſpiritum & mores, tanquam lana imbrem, valida nube fuſum: etiam amare incipimus, quod procurare non pudet, ambire etiam, &, vocatione ſæpe deſerta, ad ſæculi dignitates commodáque cogitationes flectere ac transferre.

Præeunt deinde tales exemplo ſuo reliquis, prouocántque ad par in ſuos ſtudium, & ad æmulationes Religioſo indignas, ad alienationes etiam animorum; dum indignantur reliqui, improbántque has commēdationes, effuſúmque in ſuos affectum; cùm ſemel mundo ſuíſque mortui, ſaluti incumbere animarum, non ſuorum indulgere deberent amori.

E nimio deinde propinquorum affectu, ferè in carnem & ſanguinem Religioſi prolabuntur: vt affectus ille ſuorum de propinquo carnis affectum iaculetur, accendátque recludátque tot annorum cineribus reconditum impuritatis ignem; & plurimùm ex his initiis ad illicita quæque ruunt, cùm aut ſororis, aut neptis, aut alicuius ſanguine iunctæ, femineis ac mollioribus aſſueſcunt colloquiis, liberioribúſque proſpectibus. dum enim non timent mala in propinquo ſanguine, minùs cautè prouidéque verſantur: cadúntque non rarò propinquis hiſce inſidiis, aut ſanè cauſam illæ

illæ præbent, pulſo priore metu, puritatis cuſtode, familiarioris cũ aliis ſimilis ſexus conſuetudinis: è qua celeri procurſu reliqua poſtmodum mala mortem allatura promanant.

Sequitur & aliud malum Religioni in primis noxium. facit enim frequentata hæc cum propinquis conſuetudo, vt multa iam liberiùs in ſinum illum Religioſi profundant; domeſtica dicta, facta conſiliáque retegant: nec quidquam tam reconditum ſanctúmque, quod tantis affectibus claudatur. narrantur aliorum imperfectiones, animorum in hæc aut illa vitia propenſiones; & hæc ferè innata quadam naturæ propenſione in maius tolluntur, virtutes deprimuntur: ſi quid dignum laude, extenuatur: ſiquid reprehenſione, immensùm augetur. atque hæc mulierculis ſæpe committuntur, à quibus propero curſu, non ſine inſigni augmento abeunt ad alios.

E qua re & mala naſcuntur plurima, quæ cuique obuium eſt videre: & tanquam iniecto fræno, aut compede, ſperata reprimuntur bona: Religionis nomen minuitur: ſalutíſque proximorum propagatio arctatur, dum illorum virtuti detrahitur, à quorum ſingulari induſtria, nominíſque æſtimatione magna ſalutis proximorum pars pendebat.

Et vt reliqua non terreant, terrere nos meritò debeant verba Domini: *Si quis* Luc. 14.
venit

Digitized by Google

venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Seuera omnino ſententia, cuius erit, ſi non fuerit Domini
Luc.16. diſcipulus? *Nemo ſeruus poteſt duobus dominis ſeruire; aut enim vnum odiet, & alterum diliget; aut vni adhærebit, & alterum contemnet: non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ.* Hinc illa ſponſi ad fidelem animam
Pſal.44. deſponſandam ſibi verba: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui. Et concupiſcet rex decorem tuum: quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus.* Magna prærogatiua animæ obliuiſcentis domum patris ſui, vt concupiſcat Rex decorem eius, deducátque illam in cubiculum genitricis ſuæ, fiátque illi ſponſus, atque inter vbera illius commoretur, dignetur illam aſſociatam iam ſibi reginam & ſpõſam oſculo oris ſui.

Et verò quid ſperari de Religioſo poteſt, cui adhuc patriæ affectus inhæret infixus animo? non compatiuntur ſe mutuò patriæ amor, & Deus ſponſus. illam ſi amas, deſtituendus ſponſus eſt; hunc ſi vis ſpon-
Lib.3. Did. erud. cap.10. ſum, deſerenda patria eſt. Acutè Hugo Victorinus: *Delicatus ille eſt adhuc, cui patria dulcis eſt: fortis autem, cui omne ſolum patria eſt: perfectus verò, cui totus mundus exilium eſt. Ille mundo amorem fixit, iſte ſparſit, hic extinxit.*

Rem

Remedia.

VT qui propenſiores in propinquos ſunt, non permittantur ſoli cum illis verſari, ſed adiungatur ſocius, linguæ & rerum intelligens, & ſpiritus boni.

Rarior omnino permittatur collocutio.

Interdicatur ſeuerè commendatio omnis, & ſi qua deprehenſa, non permittatur impunita.

Mittantur ad ea loca, in quibus nulla commendationum harum commoditas eſſe poſſit.

Moneantur Superiores, vt diligenter diſpiciant, ne quas aut ad ſuos ſcribere patiantur litteras, aut ab iis accipiant negotiorum adminiſtras.

Ipſi Superiores exemplo ſuis præeant, cauéantque ab omni omnino propenſionis in ſuos oſtentatione; idque adeò prouidè ac ſeriò, vt nec verbo in hoc genere labantur: fugiántque, quacunque mentione iniecta, omnem harum rerum materiam, & apertè à ſe repellant.

Magnorum in Religione virorum exempla proponantur, qui omnem hunc affectum fortiter calcarunt, ac in ſe aliiſque damnarunt, & ferè patria domo egreſſi remotiſſimè ab omni cognatione vitam duxerunt.

Iuuabit etiam pericula damnáque ab affectu hoc in non vltimis virorum nata propo

proponere, vt horum exemplo propenſiores terreantur.

CAPVT XX.

Commendationes ad Eccleſiaſticas, aut ſæculares dignitates.

INnumeris permiſtæ periculis.

Quia dubiæ in impetratione. quòd ſi non ſuccedant rogata, in nos plurimùm cadit indignatio; cùm arbitrantur per nos ſtetiſſe, quo minùs conſecuti fuerint. ita ferè euenire ſolet, cùm omnia nobis ab vno pollicemur, cùm aut potentiæ, aut gratiæ fidimus, conatum licet omnem explicauerit; ſi fruſtrati ſpe ſumus, in illum ipſum indignationem vertimus, & negatæ, aut non conſecutæ rei cauſam in patroni negligentiam coniicimus: è qua ferè opinione, nullo licet plurimùm fundamento nitatur, animorum naſcuntur alienationes, & amicitiæ in odia commutantur.

Quia incertæ in euentu, & impetrati muneris adminiſtratione; vnde grauia timeri aliquando reipublicæ pericula poſſunt. quid, ſi ſe aperiant improbi, qui latebant mores? quid, ſi læſæ maieſtatis crimina; quanti conſcientiæ exurgunt remorſus, verecundia; quanta pericula auctori & promotori? Ferè enim promoti à ſe delictis inuoluitur: ac licet magna innocentia

tia tegatur, ſemper tamen in probatiſſimo veſtigium aliquod liuoris aut vulneris manet: neque facilè clientis à ſe notam patronus eluet, maximè in iis, quæ Principem, aut rempublicam tangunt, in quibus tanquam indomitis furentibúſque fluctibus, aut tanquam inſanis montibus, rupibúſve, ſed bus ab imo diuulſis, non vicini tantùm, ſed & longè poſiti vna ruina conſepeliuntur.

Ferè aduerſarios iuſto Dei iudicio, commendatione noſtra prouectos experimur. quod plurimis in vtraque dignitate Eccleſiaſtica] & ſæculari exemplis doceri poteſt, eo magis, quo plus ſæpe operæ ſtudiíque impendimus. Nec mirum, viro hoc Religioſo euenire, cùm ſe extra modeſtiæ & regularum ſuarum limites extulerit. nam & illi ipſi, qui patrocinia noſtra poſcunt, licet patrocinia hæc probent; Religioſos tamen patronos non probant, cùm non ignorent, longiſſimè à Religioſo inſtituto ſæcularia patrocinia abeſſe debere. vtuntur tamen iis vt proditoribus reges; non amãt, non colunt: timent magis, & potentiam hanc in alieno ſolo metuunt; amaturi, ſi in ſæcularibus reſideret: in Religioſo, cuius omne ſtudium ſalus propria & proximorum eſſe debeat, oderunt veriùs quàm amant, ridéntque tacitè ſecum, tanquam frænos aureos, iubámque leoninam in ouino vertice.

Offenſio dein naſcitur omnium illorum,

rum, qui ſe neglectos à nobis arbitrantur. Hinc pro vnius dubia ſperata beneuolentia plures inimicos paramus; quorum odia longè Religioni perniciosiora ſunt vnius commendati fauoribus, iiſque plerumque incertis ac dubiis, ac in perniciem potiùs quàm ſubſidium tendentibus.

Graue etiam Religioni accreſcit onus, cùm pluribus eadem præſtanda veniunt, maximè ſanguine iunctis, amicis, aut qui tales videri volunt, beneficis, aliiſque huius generis non paucis; vt tota iam Religio in negotiationis quandam curiam, aut patrocinantium atrium vertatur: nam cùm nemo ferè in illa ſit, qui non aliquem habeat clientem, aut amicum, cuius commodis ſtudeat, perfacile videre eſt, quanta immineat moles à Religioſo inſtituto alieniſſima. Vnde fit vt creſcentibus paulatim commendationibus, quæ innumeram ſecum negotiorum turbam trahunt, elangueſcat ſpiritus, dilabatúrque primæuus ille rigor; & qui ad Deum, animorum ſalutem, Religionis augmentum ducebat, ad ſæculi mores & imitationem deducat.

Grauia dein damna metuenda vniuerſæ Religioni, cùm vnius factum errórque toti Ordini adſcribitur. ita ferè euenire ſolet, vnius delicto plectuntur omnes: arbitreris tanquam è paradiſi traduce crimina tranſire in ſocios; & quos ſociauit amor, imprudentiæ colligari nexu, tanquam ſi vnius inſipientiæ, temeritatis, arrogantiæ, vani

vanitatis nota ſignentur omnes. virtutes nimirum ſingulorum, vitia omnium ſunt. quare nemo alterius virtute coronatur; vitio vnius damnantur omnes. quo maior cura adhibenda eſt, vt ab omnibus, quæ quoquo modo in vniuerſum redundant corpus, abſtineant ſinguli.

Ingeneratur etiam plurimorum animis politiciſmi opinio, cùm pluribus eandem dignitatem ambientibus, operam noſtram addicimus; qui enim ſe vident fruſtratos, & vni de facto operam noſtram impenſam, veniunt in non immeritam politiciſmi de nobis ſuſpicionem: perítque omnis conceptæ æſtimationis opinio, cùm tales iam non in Religioſorum, ſed in aulicorum numerum referant; tantam in poſterum verbis fidem adhibituri, quantam opere compererint. Vnde nec in ſalutis negotio certa iam ſtat fiducia, cùm exemplo vno edocti, aliud arbitrentur verbis exprimi; aliud mente contineri. quæ res vniuerſam ſalutis animarum ſpem euertit & eludit; tanquam ſi aut vna falce quidquid erat meſſis futuræ demetas, aut vnis frigorum ardoribus omnem torcularis ſpem fallas, aut vna denique nouacula omnem bonorum operum ſpem præſcindas.

Accedit demum non leuis obligatio apud eos, quorum in commendationibus opera vſi ſumus; qui beneficium hoc non in vnum hominem, ſed in totam Religionem collatum arbitrantur. Quare obſtrictam ſe

hanc

Digitized by Google

hanc putant habere, paria aut maiora ex-pectantes, & cùm tempus aut ambitio ſua-dent, ſuo quaſi iure poſcentes: quibus ſi neges, cùm beneficia acceperis, durum. nam & gratitudo quædam obſtrictos nos tenet, & impenſus in nos labor, fauórque iure ſuo paria depoſcunt; aut ſi rogati operam negamus, præter ingratitudinis notam, animorum alienationes, odia quoque expectanda ſunt, quæ in vniuerſum Ordinem transfundantur.

Remedia.

OMnium vbique commendationum interdictio: nam ſi vel tenuem rimam, quocunque demum prætextu, illis aperuerimus, integra poſtmodum pandentur oſtia; ſerpit enim hoc ſtudium, vbi inchoaueris, ac inſtar cancri aut ſcabiei, ex vngue ac capillo vno vniuerſum occupat hominem. dulce venenum, quod magnos etiam viros à leuibus initiis, tanquam riuulis, in ipſa commendationum maria impulit, è quibus ſalua rate nunquam enatarunt: ſed neque ſubducere eam, cùm vellent, potuerunt: in altum enim prouecti, medios inter procelloſos fluctus nequidquam littora portúmque ſpectarunt.

Seuera in tranſgreſſores punitio, vt & ipſi deſueſcant, & alij terreantur, ne paria audeant: quos enim pariauit delictum, pariare & pœna debet; imò grauiori pœna

poſt

poſt primi punitionem, ſecundi tranſgreſſores puniendi ſunt. nam primo exemplum deerat, vt aliquid excuſationis videretur poſſe prætexere, ſecundis nulla excuſatio reliqua eſt.

Exemplorum in infortunato ac infelici euentu frequens commemoratio, qualia in terrorem & fugam, ſiue domeſtica, ſiue externa nunquam deeſſe poſſunt. obruimur enim multitudine, nec quiſquam vlla memoria ſe illis miſcuit, cuius non hiſce flammis ambuſtæ pennæ timenda poſteris dederunt exempla, pœnitendáque reliquerunt veſtigia.

Damna periculáque Religioni è varia commendatione nata recenſita iuuabunt.

Fuga etiam ſæcularium negotiorum, ac inter Religioſos limites certa rigidáque arctatio: in id ſolùm intenti, operámque laborémque pollicentes, quod in ſalutem tendit animarum. quod vnum veri Religioſi eſt, reliqua tantum ab hoc ſpiritu abſunt, quantum à proximorum ſalute recedunt.

Nulla cuiuſcunque negotij etiam pij ſuſceptio inſcio Superiore; quem tamen ne nolentem in ſuam trahat ſententiam inferior, curandum eſt: nam vbi precibus, tanquam armatâ dextrâ, res extorquetur, magna ſimplicis obedientiæ pars deperit, raróque felici ſucceſſu res peraguntur: quin imò infortunato ferè exitu domum funeſtant.

Caput

CAPVT XXI.

Paupertatis neglectus.

CVm immemor quaſi votorum ſuorum, quæ diſtinxerunt labia ſua, ad opes & periturarum ſe rerum ſtudium conuertit, incipiúntque placere, quæ generoſo auſu cõtempſit priùs, admirari etiam & vouere atque inſectari, quæ forti calcatu protriuerat antè, factus ex hoſte amator & laudator opum. miſerrima planè conditio, dum, quæ reipſa pondera excuſſit, repetit, & ſub puſillo ingemiſcere delectat, qui vno iactu exonerauerat humeros ſub immani mole fatiſcentes: eóque miſerior, quo minoribus implagatus detinetur, qui vniuerſa perfregerat retia, tanquam ſi paſſerum laqueis teneatur, qui leonum plagas excuſſerat.

Et ſanè poſt ingentes ſæpe theſauros non ſemel calcatos, indignis viro reculis irretiri, commiſeratione digniſſima res eſt: breuiario tenetur elegantiori, icuncula capitur formoſiore; veſte delectatur hic laxiori, ille ſtrictiore, comptiore alius: vt meritò in admirationem rapiantur quotquot viderint valentem antè & robore plenum implexum inhærere minimis, qui maxima difflauerat tanquam plumas vento raptas, aut feſtucas fluctibus illiſas.

Magis

Magis etiam mirandum cùm magnus ille diuitiarum contemptor, qui per iocum & luſum magno impetu adlabentes, & vndique afflatas opes repercuſſerat, poſtremis inhæſerit reculis; poſt Philiſtæa nimirum agmina æreáſque diffractas portas, Dalilæ faſciis, feminea implexis manu. Turpe viro, magis etiam Religioſo, maximè cùm repudiata repetit, & amare incipit, quæ odiſſe didicerat. Infelix omnino infortunatáque viciſſitudo, è ſæculi totius regnorum imperiorúmque etiam contemptore amatorem naſci ſpretarum rerum, & adrepere ad ea, quæ valido antea impulſu, magna omnium laude, ſæculo regníſque maior, vt Religioſo cælóque indigna protriuerat.

Varia ex his ſequuntur mala, dum ambire & amare Religioſus audet, quæ neglexerat priùs, & ſæpe veteranus commodis inhiare, quæ ſpreuerat tyro. hinc enim inquietudo naſcitur animorum, nec quies menti vlla, donec optatis fruatur. Sed neque in conſecutis ſtatur. ſemel enim habendi admiſſa auiditas ad noua deuoluitur; vt è minimis tanquam è ſemine ingentes ſuccreſcere arbores videas, latiſſimis poſtmodum ramis vicina quæque ſterili ſua vmbra obtegentes. nam & in exemplum & imitationem res hæc reliquos trahit, dū noxia æmulatione priuatis quibuſdã commodis ſuis ſtudent, amántque quæ oderunt antè: inde iam ſecreta proſiliunt

conſi

conſilia, & ab externis mutuamur, ad quorum nomen exhorreſcebamus antè.

Decurritur deinde ad priuatorum commodorum ſtudium, & dum ab amicis aut pœnitentibus reculas emendicamus; libertatem proiicimus, pro pulmento nimirum primogenita vendentes. ingens exinde ex amiſſarum, aut Superiorum voluntate ſubductarum rerum priuatione mœror naſcitur, crederes regno exutum regem, aut ampliſſimis poſſeſſionibus ſæculi poſſeſſorem. Proſiliunt ex his initiis integra murmurationum plauſtra, & maiora iam audet animus, tegítque neceſſitatis quodam prætextu, tanquam pulchro velamine fœdam proprietatum ſentinam. ingenioſa nimirum ad vitiorum ſuorum tuitionem auiditas, amórque proprius eſt: & qui antea ad priuatarum rerum poſſeſſionem expaueſcebat, nunc illam etiam tuetur, & ſubdola ratiocinatione propugnat. & plurimùm auidam hanc proprietatis famem priuatorum honorum ſitis comitatur, incipítque Religioſus hac titillari & exaſperari: & qui vltrò pleno ſe ſinu expandentem gloriam repulerat, obuiis etiam fugientem proſequitur vlnis; nec erubeſcit ad proſecutionem, qui priùs erubeſcebat ad vltroneam oblationem. indiuiduo enim ferè nexu opes & honor iunguntur; vt qui illas amet & ambiat, honore delectetur.

Omnia deinde paulatim corporis commoda irrepunt; amórque rerum harum totum

Digitized by Google

tum occupat hominem: incipiunt diſplicere duriora, & quidquid ſeueriorem veràmque religioſam diſciplinam ſapit. Accedit ciborum & potus auiditas, vnóque impetu tanquam ruptis aggeribus omnia corporis commoda inuolant: cibus proinde parcior potúſque moderatior virtutum propè reliquarum vehiculum, pro minùs ingenua parſimonia ac pro ſordeſcente etiam auaritia habetur; prodigalitas & liberior in eſcam potúmque profuſio virtutis nomen ſortitur: & auarus iam audit, quiſquis menſas religioſa moderatione circumſcribit, quiſquis libidinum fomitem excludit, quiſquis ignibus materiam ſubtrahit; liberalis verò quiſquis prodigit parcenda, & animorum in ſaginato corpore flammas nutrit.

Accedit quòd omnis paulatim pietas in talibus refrigeſcat, omnis Religionis amor congelaſcat, omnis diſciplinæ rigor conſepeliatur: nam cùm in paupertate tanquam in fundamẽto omnis religioſi ædificij ſtructura formetur; illa collabente, omnem neceſſum eſt reliquam ſtructuram collabaſcere, nec rimas tantũ ducere, ſed vniuerſim corruere; cùm primus omnino gradus lapiſque angularis, cui reliqua Religioſa domus innititur, ab auri opúmque contemptu originem trahat.

Iam cùm Beati pauperes ſpiritu à Domino dicantur, non infelices erunt paupertatis ſupra omnes opes à Domino ama-

Digitized by Google

ræ contemptores, deſertores, oſores? & quàm infelices illius in Religione poſt ſacrata Deo vota, tranſgreſſores? vt meritò quidam dicat: *De radice peculiaritatis, vel amore pecuniæ gignuntur vitia hæc: inobedientia, ſuperbia, auaritia, contumelia, vana gloria, extollentia, voracitas, mendacium, luxuria.* &, *Turbat pacem cum proximo, ſubijcit hominem diabolo, auertit animam à Deo, vt nuſquam feratur affectus quàm de conſeruando peculio, iuxta illud, Vbi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.* & pergit, *Raro ſalutis remedia admittit proprietarius, à paruis ad maiora præcipitatur, ſub ſpecie boni & neceſſitatis. è conquiſitis bonis oritur diſplicentia ſui ſtatus, murmurat, detrahit, iudicat omnes, transferre ſe cogitat ad tutiorem locum, ſub colore profectus. viaticum putat ſuæ apoſtaſiæ inſolenter reſpondere Superiori, quærit cauſas diſceſſus, alios nititur deprauare.* & antè: *Inter fratres concors & amica perſtat conſonantia fraternæ caritatis, cùm nihil habet vnus, quod non omnes. inter proprietarios rixæ ſunt, diſcordiæ, diuiſiones. Res communes non ſunt materia litis, ſed cùm quis vult ſibi appropriare, ſurgunt inquietatiua pacis, iuxta illud, Cõturbat domum ſuã qui ſectatur auaritiam. Ob hoc vitium Cyprianus Diaconum ſuum ſepultura Eccleſiæ priuauit, & patres ſepultura aſini tumulandos voluerunt. quanto ergo magis punietur in inferno, qui ſic punitur in mundo?*

Matt. 6.

Pauper

Paupertatis verò neglectores, propriorúmque commodorum amatores vir magnus fures vocat, & Achan, Ananiæ & Saphiræ comparat: latrones, quòd plurimos exemplo ſuo iugulẽt: ſacrilegos, cùm Deo in pauperibus data prodigant: proditores, cùm domeſticos defraudent bonis: apoſtatas, cùm abiiciant repellántque à ſe paupertatem, cui arctiori vinculo, quàm veſtibus locóque religioſo aſtringuntur: idololatras, cũ auaritia, Apoſtolo teſte, ſit idolorum ſeruitus: mendaces & hypocritas, Spiritui ſancto ad Ananiæ imitationem mentientes: plenos dolo & diabolo.

Remedia.

A Chriſti primorúmque Sanctorum exẽplis petenda ſunt: quorum ſi aliquando gloriæ participes eſſe velimus, etiam opum contemptu pariari debemus. Chriſti ſanè in Propheta ſuo verba ſunt: *Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuẽtute mea.* Pſal. 87.
&, *Ego mendicus ſum & pauper.* Pſal. 39.

A recordatione ſeueriſſimæ dictæ in Epulone ac diuitiarum ſectatoribus ſententiæ. & apud Lucam quanta interminatione inſurgit? *Qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Luc. 14.
& Apoſtolus: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociua,* 2. Tim. 6.

quæ mergunt homines in interitum & perditionem. radix enim omnium malorum eſt cupiditas: quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus
Mat. 19. *multis.*& Dominus: *Amen dico vobis, quia diues difficilè intrabit in regnum cælorum. & iterum dico vobis; Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.*

A frequenti opum ac cæleſtium theſaurorum, centuplæque redhibitionis & ſpõ-
Matt. 5. ſionis recordatione. hinc illud, *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt re-*
Iac. 2. *gnum cælorum.* & Iacobus: *Nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe?* & auxilium apud Iſaiam
Iſaiæ 25. pauperis habemus: *Factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione ſua, ſpes à turbine, vmbraculum ab æſtu.* vt ingenti fiducia pleni, certam in vnum Deum ſpem coniiciamus, certi impoſſibile eſſe deſtitui ſperantem in Domino, cu-
Num. 18. ius hæc verba ſunt, *Ego pars & hæreditas tua.*

A damnis paſſim omni propè Religioni datis & acceptis à poſſeſſionum opumque coaceruatione.

Danda Superioribus hîc opera, ne quid ad honeſtam religioſámque ſuſtentationem deſit, ne neceſſariis Religioſi deſtituti, ad paranda ſibi illa animos ſtudiúmque conuertant. meminerint huius: *Liberalis & bona*

& bona prouiſio Prælati, omnium neceſſariorum: vnicuique neceſſaria dentur ſine exceptione perſonarum. vt quemadmodum ſibi prouidere deſiderat, ita & ſubditis: nam ex indigentia neceſſitatis, ex mala prouiſione, ex tenacitate Prælati ſæpe oritur hoc vitium. Caueant proinde *Prælati ne ſubditis occaſionem proprietatis ſubminiſtrent, vel neceſſaria ſubtrahendo, vel ſuperflua admittendo.*

Plurimùm in hac, vt in omni alia re, Superiorum exempla proderunt; ne non neceſſariis abundent, ne ſuperfluis ſtipentur, ne ad delectationem aut ornatum aut priuatum commodum rebus vtantur, communibúſque contenti, ſingularia deuitent.

Ea demum res ingens reliquis ad veræ paupertatis amorem irritamentum eſt: neque enim Superiore præeunte, quidquam facilè cuiquam graue videbitur: & ſola ſępe erubeſcentia deterrebit ſubditos, pudórque è Superioris in paupertatem affectu collectus, ne ad maiora commodioráque manum porrigamus: néue ad ſæculi opes commodáque ſæculi deſertores circumſpiciamus.

Digitized by Google

CAPVT XXII.

Singularia in cibo, potu, veſtitu, reliquiſq́; corporis commodis.

AEmulationum & murmurationum in Religione cauſa, ac diſſenſionum ſeminarium. nam ſi Superior hoc malo laborat, perpetuam ſugillandi materiam præbet, eò magis quò omnium in illum oculi intenti; eóque nocentiùs, quò illius exemplum tranſit ad plures, ſemináque in poſteritatem ſpargit, prouocátque reliquos, viámque ſecuturis ſternit ad paria aut maiora etiã audenda. ſæpe enim, quòd exempla deſint, à noxiis abſtinemus; at vbi præuiis maiorum factis reſeratus eſt aditus, proni ad libertatem commodáque decurrimus: nec imitari pudet, ad cuius initia erubeſcimus; & cùm pudeat audire primùm, in imitatione gloriamur.

Eóque grauius hoc malum eſt, quòd non ſe intra primi tranſgreſſoris terminos contineat, ſed ſinguli ferè aliquid adiiciãt noui, hic in cubiculo, ille in veſtibus, alius in cibo & potu, non nemo in omnibus, ac tandem in delicias & luxum, ſæculúmque totum res abeat. è quibus infelicibus initiis paupertas Religionis murus corruit, nudatúrq; vniuerſa Religio propugnaculo, exuitúrque ſuis viribus, robore deſtituta.

Acce

Accedit ciborum hunc reliquorúmque commodorum delectum ipſis plerumque Superioribus grauem adgenerare moleſtiarum cauſam. nam cùm in pleriſque Religionibus perpetui non ſint, fit vt munere defuncti, ægrè conſuetis commodis careant; patiantúrque non poſtremas in illorum defraudatione difficultates, multorum exin fabula facti, & acerbiorum irriſionum materies.

Si inferior malo hoc tenetur, ſociorum in ſe æmulationes excitat, oblocutiones etiam, percutitúrque ferè tot linguis ac iudiciis, quot capita in vna domo ſociata habet. Iam exemplo ſuo ad paria prærogatiua reliquos prouocat, maximè eos qui meritis, laboribus, functionibúſque ſuperiores, pares, aut non inferiores ſunt. adoleſcentioréſque etiam ad paria aliquando audenda incitat: neque enim quidquam in vtramque partem, vitiorum ac virtutum, maiorum exemplo potentius eſt.

Graues deinde tales Superioribus ſunt, & plerumque illorum conuictum auerſantur, ſubterfugiunt oblatos, ac cum mœrore quodam patiuntur domeſticos; dum aut negare non audent ne offendant, aut concedere non audent ne reliquos ad paria prouocent.

Quòd ſi Superiorum vnum beneuolum nacti fuerint, reliquos patiuntur aduerſos; ita vt quod aut naturali quadam munificentia, aut priuato affectu cõceſſerit vnus,

 negatu

Digitized by Google

negaturi ſint alij. quæ negatio duriſſima in conſuetis eſt. proſiliúntque exinde omniũ propè generum tentationes, triſtitiæ ac mœrores, cor exedentes, ac murmurationum integra plauſtra. quòd ſi fortiter in ſententia ſteterint Superiores, non rarò tabeſcunt tales, ac quaſi emedullatis oſſibus decinereſcunt; ſi grauiorum metu aliquid à conſtantia remiſerint, faſtidioſos patiuntur, ac vniuerſæ familiæ pacem euertunt.

Iam quotquot commodis ſuis auidè, & ſupra quàm Religioſam modeſtiam, ac paupertatem decet inhiantes vides, eos ferè in carnem & ſanguinem labi comperies, ac in inchoatæ tandem vocationis deſertionem. cùm tepeſcat primò in his omnis Religionis ſpiritus, qui fomentis hiſce tanquam iniectis puluinaribus ſuffocatur. neque aliud ferè certius ſignũ eſt languentis in vocatione, ac à primo feruore degenerantis animi. vnde ingens ſpiritualis nauſea naſcitur; à qua ferè vehemens flamma carni iniicitur.

Repugnat etiam hæc ſingularitas mutuo amori: qui paritate roboratur & creſcit, imparitate ſubuertitur. ignorant filiorum diſcrimina vbera neceſſitati nata, vniúſque patris filij prærogatiuam de generatione neſciunt. nimirum quos vterus vberáque pariarunt, pariare debet amor. quẽ minuit quiſquis de prærogatiua cenſeri deſiderat; quiſquis ſub eodem patre

matre

matréque Religione, potiora ſibi arrogat, aut concedi deſiderat.

Illud verò mali huius magnitudinem auget, quòd ſuperbiæ tanquam fundamento inædificetur, qui enim præ reliquis ſingularia ambit, plus ſibi deberi quàm aliis cenſet: ſi conſequatur, plus ſibi merito ſuo conceſſum quàm aliis gaudet. ſingularis eſſe voluit Lucifer, dum pariari Deo ſtuduit: ſi in ordine reliquorum angelorum ſtetiſſet, æternùm ſtetiſſet. prærogatiuæ illum vota æternaturis flammis addixerunt.

Remedia.

A Superioris exemplo petenda, qui ſi fortiter intra conſuetos ſe Religionis terminos teneat; vel ſolo rubore reliquos continebit, terrebítque ab hoc parum Religioſo conatu. Sanè ſi fortem in hoc genere ſe præbuerit, commodorúmque contemptorem; non difficulter reliquos ab hac ſpe excludet, terrebítque ab illorum petitione. memor proinde ſit illius Sapientis: *Rectorem poſuerunt te, eſto inter illos, ſicut vnus ex illis.* vt *nihil habeat, vel diligat pompoſum, mundanum aut vanum, ſed omnia quæ habet, Eccleſiaſticam perſonam & ſtatum ſuum deceant, & humilitatem oſtendant: nihil in omnibus appareat, quod iactantiam vel curioſitatem ſapiat. non eſt enim humilis cordis indicium,* **Bon. de 6. alis c. 6.**

curioſa quærere, pretioſa affectare, excelſa ambire. Et ſanè indignum viro eſt cæleſtia cogitanti, ad quæ natus, ad vilia hæc ſe abiicere, & primogenita cum Eſau pultibus commutare.

Exempla hîc deinde omnium ætatum in omni Religione magnorum virorum valent: qui per calcata corporis commoda, ad magna claráque in terris cælóque nomina deuenerunt. exempla etiam generoſorum militum, qui vltrò aſſueſcunt duris, auerſantur mollia, quibus vt corpora, ita & animi effeminantur. neſcit mens ad magna ſe erigere, quæ vilioribus deprimitur.

Terrendi denique multorum magnorum lapſibus erunt, quicunque ad hæc auidè aſpirant. & *admonendi gulæ dediti, ne in eo quòd eſcarum delectationi incumbunt, luxuriæ ſe mucrone transfigant, & quanta ſibi per eſum loquacitas, quanta mentis leuitas inſidietur, aſpiciant: ne dum ventri molliter ſeruiunt, vitiorum laqueis crudeliter aſtringantur. tanto enim longiùs à ſecundo parente receditur, quanto per immoderatum vſum dum manus ad cibum tenditur, parentis primi lapſus iteratur.*

Greg. in Paſtor. p. 3. c. 20.

Incommoda etiam frequenter ob oculos ponenda, quæ ex hoc ſingularium delectu ſequi nata ſunt: idque in publicis exhortationibus, conferentiis, ac priuatis etiam Superiorum aliorúmque monitis.

Remediorum verò potentiſſimum eſt

nihil

nihil vlli præ reliquis indulgere. præſcindenda proinde omnis ſub initium occaſio eſt, ne ſerò remedia cogites poſtquam inualuere mala. in ſcintilla nimirum ſua extinguendum incendium eſt.

Caput XXIII.

Neglectus munditiei & modeſtiæ religioſæ.

Licet mundities in omni exteriore cultu non ſit Anachoretis, & ab hominum conſuetudine ac familiaritate remotis neceſſaria; illis tamen qui proximorum ſaluti promouendæ ſtudent, perquàm neceſſaria videtur. ne dum è ſordium conſpectu & odoratu in perſonarum faſtidium veniunt, doctrinam etiam inſtitutionémque contemnant. ferè enim certa ſperati fructus ſpes eſt, placuiſſe. quicunque proinde ex inſtituti ratione ad aliorum ſalutem vocantur, munditiei ſtudeant.

Nolo curioſiores veſtium compoſitores, nolo capillorum ſtructores, nolo ſæcularem ambitum, moréſque ad aulam compoſitos, ad externam beneuolentiam captandam figulatos, ac quaſi è capſa & acu prodeuntes, nolo ornatum luxus ac deliciarum indicem: munditiem volo grauitatis & interioris nitoris ac munditiei teſtem. nolo ſordes. neque enim ſanctimo-

niæ aut ſolidæ pietatis hæc ſigna ſunt: plúſque non raró faſtus ac arrogantiæ in extremo quodam veſtium corporíſque neglectu, quàm in curioſiore delectu eſt. mediocritatem tenuiſſe viri & virtutis eſt. non ſplendeat proinde, nec ſordeat veſtis, vt ſine cultu culta ſit, & dum paupertatem Religioſus amat, non amet ſordes quibus faſtidium nauſeámque prouocet, ſed neque exquiſitiore compoſitione vanitatem ſignet. Sanè nec affectatæ ſordes, nec exquiſitus cultus Religioſum decent: hic delicias, illæ animum neglectum ac remiſſum, aut inanis gloriæ ſtudium deſignant. nam cùm ferè habitus hominem ſuum loquatur, fit vt exterior conſtitutio interioris animi indicium ſit, tanquam ſi quis è veſtibulo de domo ſententiam ferat, è fronte oculíſque mentem deſignet, è verbis pectus cuiuſque recludat. non quòd hæc falli neſciant, ſed quòd plurimùm externi mores ingenium cuiuſque prodant.

Qui ergo aliorum ſibi ſalutem propoſuit, vitiorum extirpationem, virtutum inſitionem; nec faſtum præ ſe ferat nec contemptum, ne ſuadelæ oſtia claudat, ne ſordibus terreat, horrore exanimet, mollioréve cultu aliquid de probitatis opinione amittat. virilem habitum moréſque virtus depoſcit, maturos, graues. Non loquatur veſtis feminam, ſed neque ſordes aut agreſtem & inhumanam negligentiam,

tiam, aut barbariem aliorum oculis ingerat. nemo è ſpeculo & crinali acu ad vitiorum odia, virtutúmque amorem potens prudénſque perſuaſor prodiit; nemóque facilè in quæ voluit animos flexit beneuolentia deſtitutus. cùm ergo horrorem ſordes, accuratiórque compoſitio mollitiem teſtentur; vtrumque prudens animarum auceps fugiet, media ſectabitur, extrema deſeret: nec fœda à ſe illuuie reliquos terrebit, nec munditiem tantùm colet; ſed vbi nitore in familiaritatem pellexerit, in virtutis amorem pertrahet.

Tota etiam domus nitorem præ ſe feret, magis etiam ſingulorum cubicula: quorum concinna, aut neglecta compoſitio inhabitantis ferè animum moréſque deſignant, compoſitos, incompoſitos. & incredibile propè eſt, quantum domus totius apta concinnitas externorum animos in admirationem & amorem trahat, quantúmque ſordes deterreant, ac in contemptum ducant: vt plerique è domeſtica compoſitione de incolentium moribus ſtatuant. magis etiam in Religione: in qua in minimo deflexiſſe magnum videtur, maximè cùm ea innata omnibus opinio ſit, ab interna animorum conſtitutione externa profluere, talémque cuiuſque mentem eſſe, qualem mores factáque teſtantur, nec aliam. proditor interiorum mores ſunt. neque certior internorum index reperiri poteſt, vt frons, oculi, verba,

vultus,

vultus, corporis iactatio, lentitas celeritáſque inceſſus, modeſta aut ſordida, cultior aut neglectior habitudo totum hominem ſuum loquatur. etiam ipſe odor neſcio quid virtutum vitiorúmque ſpiret. tetrum omnes auerſantur, nimiam veſtium fragrantiam, impurioris molliorísque animi ſignum deſignare arbitrantur. Quid? quòd inter prima tuendæ valetudinis adiumenta munditia ſit.

Dici deinde non poteſt quantum ſiue ad imitationem, ſiue ad perſuadendum religioſa morum compoſitio valeat, vultus totius modeſtia ac maturitas, decens membrorum omnium compoſitio, frons ſerenior, oculi modicè deiecti, & verecundiam ſignantes, os genæque pudorem teſtantes, manuum totiúſque corporis ſeria maturitas. vt vel hæc ſola ingentia non ſemel incitamenta fuerint vitæ melioris. potentiora nimirum ad ſuadelam facta verbis ſunt, plúſque poteſt muta morum locutio, quàm fœcundiſſima verborum flumina, diuite quocunque fonte manantia. ita non raró plus Superioris aſpectus ad ſeueritatem compoſitus, quàm acerbiora verba potuerunt: vt laſciuior etiam quiſque ſi in ſeueram maturámque vultus compoſitionem inciderit, comprimat meditatos ignes, ac tanquam fulmine perculſus cogitata recondat, & audaciæ ſuæ curſum pudoris freno retrahat: vt ſola ſæpe vultus caſtimonia ſatis ſit ad validè procurſantes

curſantes flammas reſtinguendas. credas integra ſuperfundi ignibus flumina, ita momento ſiſtitur omnis æſtus, cùm in verecundos ſeueróſque maturóſque mores incurrerit.

Iam ipſa oculorum caſta maturitas, verecunda deiectio, quantas peccatorum occaſiones tanquam falce ſecat? quantis contrà liberior illorum procurſatio oſtià reſerat hoſtibus? quanti deinde omni ætate vno licentiore oculorum intuitu ceciderunt? quanti ſtarent ſi ſtetiſſent oculi littoribus ſuis contenti? quantos verò vnius mulierculæ curioſior circumſpectio ſub iugum miſit? quot captiuas animas vna audacior oculorum iactatio in triumphum duxit? quanti æternis paſcuntur ignibus, viuerent cælorum gaudiis, ſi proditor oculus non prodidiſſet animas? quanti denique mutuis oculorum propudioſis ignibus decinerati in inglorias fauillas abierunt? adeò vt vel ſemel aliquid vidiſſe minùs caſtum multorum annorum materiam ſuggerat. quid, quòd in omnem etiam ætatem? tantum poteſt prouida arctiórque oculorum cohibitio, tantum licentioſior peregrinatio. Idem de reliquo corpore dici poteſt, ore, auditu, tactu, inceſſu. quæ omnia ſi ad religioſam modeſtiæ regulam componantur, ingenti decore Religionem illuſtrant, magnámque ſui admirationem amorémque prouocant: cùm contrà laſciuior liberiórque oſtentatio dedecus inurat, auctoritatem.

Digitized by Google

ritatem minuat, probitatis opinionem tollat, ſperatámque animarum meſſem fallat.

Remedia.

A Superiorum in primis vigili, ac in omnem partem intenta cura petenda ſunt, crebris monitionibus, cubiculorum ſingulorum totiúſque domus frequentibus luſtrationibus.

A nouitiorum ſeria inſtitutione magna harum rerum pars pendet. ferè enim in omnem ætatem adhæret quod primis illis annis imbiberunt. ſeriò proinde ab ipſo Religionis exordio excitandi erunt ad munditiei cultum & amorem, ad modeſtiæ admirationem & ſtudium. quæ vna, Bernardo teſte, *ceruicem ſubmittit, ponit ſupercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram ſedat, firmat inceſſum,* omnémque corporis motum ad exterioris etiam cuiuſdam elegantiæ normam, religioſámque compoſitionem fingit.

Epiſt. 113. ad Soph.

Pœnitentiis deinde à ſordibus deterrendi, præmiíſque laudibúſque ad munditiem, decentémque corporis compoſitionem impellendi ſunt.

Commodorum etiam è nitore, incommodorúmque è ſordido neglectu naſcentium conſideratione iuuari ſinguli poterunt.

Excitandum denique in ſingulis vehemens

mens ſalutis proximorum deſiderium, quæ res ad nitorem impellet, cùm beneuolentia ante omnia captanda ſit illorum quorum ſaluti ſtudemus: quam nemo ſordidiore neglectu ac cultu, & externo ſqualore nauſeam prouocaturo parabit. honeſtatis enim pulcritudine ferè omnes capiuntur, munditia, maturáque morum conſuetudine gaudent, & lubentes horum monita admittunt.

CAPVT XXIV.

Sæculares mores, riſus, ioci, minúſve religioſæ recreationes.

QVæ paulatim animos ad ſe rapiunt, auocant ab inſtituti & perfectionis amore. Irrepunt hæc mala à leuibus primùm initiis ad ſumma, vt nihil iam præter nomen & togam in Religioſo videas: mores ſæculum non redolent, ſed exprimunt. Et ſanè qualem externo conuictu & conuerſatione Religioſum videris, talem interiùs cogita. reſpondent interioribus externa, cùm hæc ab illis proficiſcantur; vt meritò mentiri habitu Religioſum dixeris, qui ſæculum moribus, veſte Religioſum præfert.

Sed neque conſiſtere vocationis amor cum ſæculi moribus poteſt: exprimunt

amo

amorem mores. ſæculum loquuntur? à ſæculi amore naſcuntur. amarent vocationem? amorem hunc mores referrent. aliud oſtentant? aliud amant. Neque certior index interni affectus eſt. neſcit amor mentiri. prodit affectum, flammáſque ſpargit, quibus intus ardet. vt omne iudicium conſtitutionis internæ ab externis moribus ſumendum ſit: neque enim alios teſtes habemus, non certiores, minúſque fraudibus expoſitos. Deum quis loquitur? poſſedit animum Deus. vana inaniáque loquitur? poſſedit animum mundus. nemo è vaſe odorato vino pleno venena promit: nemo ex impuro fonte aquam puram. nimi-
*Matt.*7. rum, *non poteſt arbor bona malos fructus fa-*
*Mat.*12. *cere: nec arbor mala bonos fructus facere.* &
Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.
*Matt.*7. nec quiſquam colligit *de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus.*

Sequuntur ex his multorum offenſiones, animorúmque alienationes, conceptæque de Religione opinionis ingens diminutio. neque enim cum his moribus integra ſtare opinio poteſt, nec prudens de interno homine aliud iudicium ferri, quàm quod mores exprimunt.

Atque hinc illud ſequitur, vt collapſa ſemel ſanctimoniæ aut ſanctitatis opinione, exigua in ſanioribus intercurrentibus monitis, fides reſideat, fructus aut admodum tenuis aut nullus, totáque ſpiritualis

Digitized by Google

emolumenti ſpes corruat: nemo illis paulo circumſpectior arcana credat, neque facilè animam cõmittat; nemo prudentior ad virtutem magiſtros hos deligat, quos ad ſæculum moribus præire potiùs, quàm ad cæleſtia videt, naſcitúrque inde vetus illud, Exemplo præeat, qui docere volet: &, Talem te finge, qualem alios deſideras: Res monitis præluceant, facta dictionem ducant: Illúdque in alio ſpera, non quod animo foues, quod verbis exornas; ſed quod rebus factíſque exprimis, memor grauiſſimæ cenſuræ D. Bernardi, *Inter ſæculares nugæ, nugæ ſunt: in ore Sacerdotis blaſphemia.* *Lib. 2. de Conſider.*

Exemplo etiam talium in paria trahuntur reliqui, maximè iuniores; in quibus necdum ad viuum, & radices domita & exciſa ſæculi vanitas, leui hoc exemplorum flabello exurgit in arborem, veteréſque inanium vanitatum fructus: & ferè quoſcunque in moribus deprehendimus effuſiores, & ſæculum ſuum loquentes, illos poſtmodum vidimus, ab his infelicibus initiis in carne prolapſos. præludunt enim illa carni & ſanguini, viámque inſternunt perituræ animæ.

Illud etiam ex his malum naſcitur, vt tales plerumque domeſticam turbent pacem, vniuerſam diſciplinã euertant, exemplóque ſuo regularum inducãt neglectum, ac inſtituti denique totius contemptum: à cuius vniuerſim placitis morum vanita-

re recedunt, cùm nihil aliud quàm ſæculum ſapiant, ſæculum loquantur. nam vt nihil minùs cogitent fit tamen vt vſu quodam, ac ſæcularium morum conſuetudine, tantum ab omni religioſa modeſtia ac diſciplina recedant, quantum ad ſæculi mores accedunt; tantúmque religioſarum rerum neglectum inducant, quantum ſæcularium morum adducunt. dum enim hos imitari diſcunt, amare etiam aſſueſcunt, & in deliciis habere; vnde fit, vt religioſæ modeſtiæ mores faſtidio incipiant eſſe, nauſeámque pariant animo ſæculi moribus imbuto: maximè ſi à frequentatione, vt fit, altiùs inſederint, & quaſi in naturam abierint.

Iniuriam deinde Deo non leuem irrogare videtur qui linguam ipſi ſacratam iocis verbiſque non ſatis caſtis polluit. tanquam ſi quis nobiliſſimam gemmam ſterquilinio contegat. cúmque viuum Spiritus ſancti templum Religioſus omnis ſit, peculiari illi voto ſacratum, quid arbitramur facturum, cùm dicata ſibi membra ad ſæculi mores transferri viderit? Angelos ſanè ſuper vno peccatore pœnitentiam agente gaudere docemur. quid facient ſuper degenere à maiorum inſtitutis Religioſo, ſæculi moribus implicito? magno profectò aduerſarius, qui circuit quærens quem deuoret, gaudio repletur, qui ſciat viam per hæc ad quæcunque crimina ſterni, ſolétque ſe colloquiis hiſce medium miſcere,

re, cùm piis cordatíſque ſe miſceat Deus. vbi enim duo congregati ſunt in nomine Domini, ibi ductor ipſe auctórque colloquiorum horum eſt.

Signum verò hæc colloquia ſunt tepentis & languentis in amore Dei. nam quis amans non vltrò lubénſque prorumpit in amatum? imò omnis amans perpetuus in amantis laudibus eſt. nam cùm ille pectus vniuerſum occupauerit, non poteſt non verbis effundere igneum amorem ſuum corde clauſum. in illo eloquens eſt, in aliis infans; verborum in reliquis inops, hîc diues eſt; parcus in aliis, in his prodigus. quanto verò ardentiùs amat, tanto promptior in illius laude frequentiórque eſt. neque vnquam amanti materia deficit. mare magnum amor eſt: nauigat illud quicunque amat. deeſſe nauiganti aqua non poteſt, nec amanti laudes: vt non laudaſſe, non amaſſe; adeóque de amato ſiluiſſe, non amaſſe ſit. Certè ſola ego illũ veſte Religioſum arbitror, qui parcus in Dei, prodigus in ſæculi moribus ac laudibus eſt. parcus non eſſet ſi amaret, & Religioſus eſſet ſi amaret. quare cùm parcus in illis ſit, nec amat, nec Religioſus eſt. iam cùm verba ſæculum loquantur, veſte Religioſus, animo non eſt, cùm hunc alium verba prodant. dictum olim: *Ex verbis tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis damnaberis.* nec poteſt animus religioſus eſſe in ore non religioſo. *Matth. 12.*

Et

Et ferè quicunque in ſæculi mores verbáque effuſiores fuerunt, exuta tandem Religione, totum ſæculum induerunt. nec mirum. induerant antè animo: nec poterat non totum ſe aliquando effundere animus talis, neque diu habitu ſolo mentiri Religionem. quòd ſi qua neceſſitate commodíſque ſuadentibus in Religione perſtet, monſtrum, non Religioſus eſt, tanquam ſi quis capiti equino hominis adnectat pectus; Religioſæ nimirum veſti animum, verba, moréſque ſæculares.

Remedia.

EX intenta Superiorum in omnium mores vigilantia peti debent, vt in ſemine ſuo occidantur hi mores, cùm nulla re maiora incrementa ſumant, quàm Superiorum incuria & neglectu. Seriò in accuratam regularum omnium obſeruationem incumbat, qua vel ſola mores componuntur, domeſticámque diſciplinam fortiter tueatur. Deſcribit eam Bernardus: *Diſciplina virtus eſt, quæ corporis & mentis habitum componit, ceruicem ſubmittit, ponit ſupercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram ſedat, firmat inceſſum.* Accuratè Religioſum inſtruit Hugo: *Temperanda eſt etiam facies, & modificanda in geſtu ſuo, ita vt nec proteruè exaſperetur, nec molliter diſſoluatur. Sed ſemper habeat*

Epiſt. 113. ad Sophiam.

De diſciplin. Monachorum.

rigi

rigidam dulcedinem, dulcémque rigorem, ſecundùm illud Eccleſiaſtici, Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. Motus corporis, & riſus dentium, & inceſſus hominis enuntiant de illo qualis ſit. quia per illud quod foris, ſiue bene, ſiue malè agitur, interior animi qualitas intuentium oculis patenter indicatur. Idem: *Diſciplina honeſtæ conuerſationis ex quatuor perpendi poteſt, ex geſtu, motu, affatu, & conuictu. geſtus autem reprehenſibilis eſt, ſi eſt aut mollis, aut diſſolutus, aut tardus, aut incitatus. mollis ſignificat laſciuum, diſſolutus negligentem, tardus pigrum, citatus ſiue impetuoſus inconſtantem.*

Iuuabit in primis, ſi Præfectus ſpiritus fortiter inſiſtat componendis ſuorum moribus ad modeſtiæ regulam.

Proderit etiam, ſi iunioribus, & ad ſæcularem profuſionem propenſioribus, miſceantur in recreationibus potiſſimùm viri graues; nec permittantur iuuenes à ſeniorum ſe conſpectu proripere. habeant ſemper quem obſeruent, cuius oculum vereantur, cuius exemplo ad modeſtiam componantur, cuius, quando neceſſum, monitis comprimantur.

Quòd ſi quis poſt varia antè nequidquã tentata, maiore remedio eguerit, ſemouendus ille ad tempus à reliquorum recreationibus ac conſuetudine fuerit, vt aſſueſcat modeſtiæ, aliique hac ſeueritate mores temperent. Neque enim amor tan-

tùm,

tùm, ſed verecundia & metus magnum in Religione momentum afferunt.

Spiritualibus etiam exercitiis extra conſuetum tẽpus aſſumptis & imperatis iuuari talis poterit, vt ſæpiùs ea etiam per annum peragat, donec ſe reducat ad eam morum maturitatẽ, quam iure ſuo Religio poſtulat.

Proderit vehementer, ante omnem recreationem fortiter animo Religioſo dignam recreationem proponere, poſt ſingulas verò breuiſſimè eas animo percurrere, cogitaréque illud, *Omne verbum otio-*
Mat. 12. *ſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij*. Simul etiam tacitum ſecum cogitare altam animi pacem tranquillitatémque poſt religiosè tranſactam recreationem, inquietudinem verò à vana recreatione inſurgentem, maláque plurima quæ ferè recreationes has ſequuntur; illúdque magnorum virorum, Verbum leue in Religioſi ore blaſphemiã eſſe, non quòd talis ſit, ſed quòd paulatim eò Religioſum ducat.

Vtile etiam fuerit, præſentem nobis Deum proponere, inſpectorem, iudicem, præmiatorem. eóque modo recreationes omnes peragere, quo non illo ſolùm, ſed & externis ſpectatoribus peractas vellemus.

Denique conſultiſſimum fuerit ſemper aliquem è maturioribus domus iuniorum recreationibus intereſſe: ipſúmque adeò Superiorem, quãtum occupationes ferunt, eo loco eſſe, è quo moderari illas poſſit.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XXV.

Conuiuiorum frequentatio.

SIue illa domi noſtræ, ſiue apud exter-nos inſtituantur, noxia inprimis ſunt. intepeſcit enim his paulatim Religionis ſpiritus, qui cibi potúſque magnam moderationē exigit, & ferè ieiuniis paſcitur. Ita omni ſæculo, quotquot arctius ſe Deo deuouerunt, ab inſigni victus potúſque moderatione initia duxerunt: quotquot verò laxata maiorum inſtitutione, ad lautiores ſe menſas profuderunt, ſpiritum, quem ciborum continentia imbiberant, exuerunt, & ad malorum demum extrema delapſi ſunt.

Et ferè pari, quo frequentantur conuiuia ardore, pari ſpiritus aut tanquam flammis exeditur, aut tanquam flumine aut ſpongia eluitur; vt quantum acceſſit creuítque menſarum, tantum deceſſerit decreuéritque genuini ſpiritus. ita augmenta decrementáque à cibo potúque ſpiritus iam inde à primordio mutuatur. neque vnquam in bene paſto ſaginatóque corpore, & eſcis vndique ſtipato, religioſam mentem, & ſolius Dei cupidam reperies. Nō poſſunt ſimul ſtabulare Deus & menſæ. quantum conceſſeris vni, tantum neceſſe detrahas alteri. quare ſi quem videris

in menſas proniorem, eum in ſpiritu comperies retractiorem: quóque plus quiſque cibo potúque maduerit, hoc plus ſpiritu exaruit. vt deliciis emedullari ac eneruari ſpiritale robur deprehendamus. Nam cùm ciborum potúſque copia, tanquam oleo libidinum creſcant flammæ; perfacilè quiuis videat, reſtingui his æſt bus internarũ fluenta gratiarum. neque alia potentior libidinum materia, quàm ſaginatum fartúmque cibis corpus. vt validiſſima voluptatum incentiua à cibo potúque naſcantur. Et ferè vidémus eos qui victus moderatione ſpiritu inceperunt, eiuſdem liberiore conſuetudine carne conſummaſſe: & vt nullus lapſus ſequatur, minùs tamen caſtæ narrationes, quales inter pocula naſci procliue eſt, potentibus tentationibus materiam in omnem ætatem ſuggerere ſolent: vt taceam ad illecebras femineum compoſitum ornatum, mollia verba, laſciuientes oculos, quarum vel in mediis orationibus recordatio ingentes animo parit moleſtias.

Sequitur hunc ciborum affectum laborum fuga, otij amor. langueſcit enim ad labores corpus cibo fatigatum. colloquia deinde venatur & fabulas, riſus, iocos, luſus, & quidquid ſæculum de menſarum ac conuiuiorum apparatu promittere ſolet. ſternitúrque his via ad mutuas detractiones, quas ferè ex otio tanquam è fonte flumina promanare videmus. proſiliúntque tandem

tandem ex his liberiores locutiones, carnem & ſanguinem redolentes, caſtitatis omníſque puritatis hoſtes. inde etiam minùs prouida oculorum cuſtodia, blandiórque proſpectus, quàm religioſam caſtimoniam, maturámque ſeueritatem deceat. itur demum ad verba libidine natantia, parúmque caſtas libertates, ac demum ad malorum profunda. Nec mirum ſi duobus his ignibus ſubſtructum corpus accendatur, & appetere diſcat quod ignorabat. neque ſanè quidquam promptius quàm duabus his potentibus flammis inardeſcere.

Plenas etiam ex his videas Religioſas domus æmulationibus, dum paria concedi ſibi quiſque contendit. &, vt ingenioſa cupiditas eſt, modi excogitantur & inueniuntur, quibus impetremus quod volumus. quòd ſi præcluſa via eſt, murmurationes naſcuntur. cùm enim quæ prona hæc cupiditas implacabili auiditate poſcit, negantur, aut minùs quàm vellent prodigè largiuntur; exurgunt querimoniæ & oblocutiones, in quas reliquos etiam facilè propellunt, eóſque maximè, qui non inferiore propenſione in cibum potúmque feruntur. plena etiam conuiuia reperias detractionibus, cùm familiare ſit inter menſas poculáque in alios incurrere, liberiuſq; effutire ſilenda, aliorumque mores carpere, dicta factáque improbare, damnanda laudare, laudanda damnare. à quibus ſi

Religioſus ſibi temperet, domum tamen ea refert quæ aliis narret: nec crimẽ agnoſcitur quod palàm inter pocula acceptum. nihil deinde tam ſanctum támque reconditum quod non deuomat vinum, impatiens ſecretorum: publicantúrque per ſæpe ea à quibus fama vitáque pendet. neſciunt ſecretum vina: adeóque publicaſſe illis gloria eſt, & candidi pectoris ſymbolum. etiam domeſtica ſuáque retegere mala, pulcrum.

Offenſiones deinde externorum ſequi procliue eſt: qui ſi Religioſos videant in hæc proniores, & ſupra religioſam continentiam in cibum potúmque effuſiores; non immeritò offenduntur, contemnúntque non delinquentes tantùm, ſed vniuerſam Religionem, cùm ex paucorum horum affectu reliquos metiantur. magis etiam, cùm liberiora, minúſque religioſa inſonuerint verba, moréſque ſæculum potiùs quàm pietatem loquentes viderint. quod ferè inter pocula, in omni menſali deliciarúmque profuſione vſu venire videmus, vt immemores ſui, religioſæque modeſtiæ, cibo potúque impellente, plus longè de mundi vanitate, quàm de religioſa referant maturitate. quæ res & ſcandalum parit, & nominis æſtimationem minuit, & proximorum in primis ſaluti aduerſatur. Et ſanè prodigium ſit in tãta prouocantium ciborum copia, vinóque prodigè propinato, modum ſtatuere, ac ſe intra

tra modeſtiæ ac continentiæ limites continere. dum prouocati veremur ne neglexiſſe videamur, aut honori detraxiſſe, aut amicitiæ minus conceſſiſſe, aut denique non ſatis affectui indulſiſſe.

Eſtque hoc huic vitio inditum, vt nulla moderatione exſatietur, maioráque ſemper concupiſcat: nec expleatur, donec inſigni aliquo lapſu ſe noménque ſuum dehoneſtauerit. ſed neque hîc finis: vt oculis priuatos arbitrere, ita nec mala quidẽ, licet grauia, in quæ inciderunt, vident, rapiuntúrque in dies ad deteriora. adeò difficile eſt modum in his ſtatuere, vt etiã poſt præcipitia nouam quærant ruinæ materiam. Periclitatur deinde in his vehementer paupertas, cùm in tanta rerum varietate, immemores illius, multa profundimus veriùs quàm vtamur, & appetere diſcimus religioſæ tenuitati ignorata, deſipiúntque domeſtica, & religioſæ menſæ quibus antè delectabamur faſtidium pariunt. guſtata nimirum copia inopiam deteſtatur, nauſeátque iam animus ſuper tenui cibo, qui per conuiuia lautioribus aſſueſcit.

Neque domeſticæ in hoc genere menſę, minùs quàm externorum noxiæ ſunt, maximè cùm ad eas vocantur externi. nam cùm dignitatum illorum rationem habere volumus, fit plurimùm vt religioſos tranſgrediamur limites, pulſo modeſtiæ rigore, effundimúrque in apparatum ſæculo ma-

gis, quàm Religione dignum. nec hoc non rarò cum offenſione etiam conuiuarum.

Accedit talibus alios ad paria excitari, & Superiorum exemplo ambire his ſimilia, & imitari. Inde frequentantur domi conuiuia, & repetuntur menſæ ab inſtituto alienæ. dúmque his externorũ gratiam venamur, fit iuſto Dei iudicio, vt illa excidamus: neque enim per conuiuia beneuolentiam captare religioſum eſt.

Diſciplina deinde domeſtica ſoluitur, dum protrahuntur menſæ, Religioſiq; his occupationibus diſtinentur. Iam dum inaſſueti talibus indulgent, & valetudinem lædunt, & religioſæ obliuiſcuntur modeſtiæ, & inlatentes ignes excitant, vitiáque aliquando eruptura, latéque creſcente conſuetudine damna datura.

Illud etiam in his non caret incommodo, quòd lautiùs habiti externi, domeſticis exin ſuis, aliiſque mẽſarum apparatum referant, augeant etiam: ac præ ſe nonnunquam liberaliorem tractationem vultu vocéque referant. quæ res & Religione indigna, & meritam offenſionis materiam præbet, & plurimum æſtimationis detrahit, & proximorum ſaluti, ac diuinæ gloriæ propagationi nõ leui impedimento eſſe ſolet.

Neque in vno alteróue ſtare hæc conuiuia poſſunt: nam cùm plurimi ſint, quibus aut obſtringimur beneficiis, aut quorum opera nouè ſemper egemus; multi

qui

Digitized by Google

qui dignitate, opibus, nobilitate, amicitia pares videri velint, pares etiam inuitatione eſſe volunt. Concedis omnibus? quid non iure metuendum? negas vni, concedis alteri? ſequitur de prærogatiua hac indignatio, quæ etiam ad odia tranſit: vt aut omnibus concedendum, aut negandum ſit omnibus. omnibus concedere, indignum Religioſo. omnibus ergo negandum. & ſanè quocunque te vertas, vix reperiri temperamentum poteſt. vnum enim admittere, altero neglecto non poſſimus. frequentanda proinde ac repetenda conuiuia erunt. verùm quis finis euntibus in orbem amicis, beneficiis, conuiuiis? creſcentibus etenim illis, hæc etiam creſcere neceſſum eſt. quæ res incommoda quanta ſecum trahat, nemò paulò prudentior non videat: cùm & vniuerſam domeſticam ſoluat diſciplinam, modeſtiæque ac religioſæ caſtimoniæ mores, in vanos ſæcularéſque vertat; vt non iam vltrà religioſam, ſed externam domum præferat.

Tollitúrque ex his pars maxima, in monendo, ac ſuadendo libertas. nam cùm deuinctum te teneat conuiuator tuus, fit vt non parum de libertate decedat. veremur enim offendere cuius beneficio obſtricti tenemur. diſplicere nimirum nolumus à quo menſale beneficium accepimus, & erubeſcimus etiam in delictis monere, cuius munificentiam experti ſumus. Miſera conditio, pro tam vilibus libertatem

vendere, imò pro tam leuibus æterna proiicere. nam cùm ferè conuiuia remunerationis ac quaſi mercedis cuiuſdam loco inſtituantur, meritam hîc mercedem accepiſſe videbimur priuandi æterna. & plurimùm cõuiuiolo vno omnem ſe gratitudinis obligationem exſoluiſſe ſæculares arbitrantur. noui nos Eſau facti pro pulmento primogenita vendentes. vt meritò
1. Pet. 5. ab Apoſtolo moneamur, *Sobrij eſtote, & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret.* Sanè inter vina ac lautiores mẽſas perfacile illi eſt exarmatum aduerſarium ferire. ita cadit Amnon, Simon, Holofernes etiam muliebri manu: quo magis nos armata inferorum dextera? Et quam tentationem ſuperabit qui deliciis ſuccumbit? qui tã mollibus frãgitur proſternitúrque, quomodo inter rugientes leones & hoſtiles acies ſtabit interritus? Indignum viro, magis etiam Religioſo, vinci à vino; à tam molli generoſum pectus, Chriſti toties ſanguine delibutum, ſanguine paſtum. &
Prou. 23. terret nos Sapiens: *Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui fouea? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum? nonne his qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? ne intuearis vinum quando flaueſcit, cùm ſplenduerit in vitro color eius, ingreditur blandè, ſed in nouiſſimo mordebit vt coluber, & ſicut regulus venena diffundet.*

Remedia.

Digitized by Google

Remedia.

MOderanda conuiuia erunt, & tanquã iniecto fræno reprimenda, vi etiam coërcenda. ſæpiúſque verſetur animo, quare te Religioni dederis, ſacraueris Deo. & illud Hieronymi: *Facilè contemnitur clericus, qui ſæpe vocatus ad prandium, ire non recuſat. Conſolatores nos potiùs in mœroribus ſuis, quàm conuiuas in proſperis nouerint homines.* *Epiſt. ad Nepotiã.*

In ſolidum ſi conuiuia amoueantur, tutiſſimum erit. nam moderationem ægrè reperies, neque facilè ad mediocritatem deduces: inexplebilis enim quædam conuiuiorum ſitis mentem occupat, quæ ſemel ſe ei dederit. Nec ſatiatur hæc auiditas conceſſis, nec expletur modicis. & tanquam ſphærica corpora, quæ supernè labuntur, non antè finem voluendi, quàm præcipitij faciunt: ita animus ſemel hoc malo poſſeſſus, nullum pronitati ſuæ finẽ ſtatuit, donec ad extrema deuenerit, vt finis illi ſit, cecidiſſe.

Seriis pœnitentiis, monitíſque grauioribus delinquentes auocandi ſunt. Superiores etiam à functionibus amouendi, quorum exempla eo nocentiora ſunt, quo ſingula eorum facta, domeſticis poſteríſq; non rarò documenta & prouocamenta in imitationem ſunt.

Proderit, exemplis eorum qui omni ſæculo à conuiuandi pronitate ad grauia delapſi ſunt, reliquos deterrere. nec exem-

Digitized by Google

pla deſſe poterunt in omni Religioſorum Ordine, domeſtica tamen plus ad motum & terrorem poterunt, quanquam & externa in hoc genere iuuabunt.

Iuuabit conſiderare ſæpiùs, quàm paucis natura contenta ſit, quàm modico ſatietur. quanto etiam paratiores è tenui menſa ad magna ſurgamus, ad ſtudia, conſilia danda, imperia, virtutum exercitia, cæleſtium cogitationes, tentationum victoriam, hoſtium proculcationem. Bene Hieronymus. *Grandis exultatio animi eſt, cùm paruo contentus fueris mundum habere ſub pedibus, & omnem eius potentiam, epulas, libidines, propter quæ diuitiæ comparantur, vilibus mutare cibis, & craſſiore tunica compenſare: citò* enim *expletur naturæ neceſſitas. frigus, & fames ſimplici veſtitu & cibo expelli poteſt.* addit: *Sapientiæ operam dare non poſſumus, ſi abundantiam menſæ cogitemus, quæ labore nimio & cura indiget.* & monemur à Sapiente: *Melius eſt ire ad domum luctus quàm ad domum conuiuij.* cauſam addit: *In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid futurum ſit.*

Lib.2. in Iouinian.

Eccleſ.7.

CAPVT

CAPVT XXVI.

Munerum acceptatio, largitio.

NOn magna hæc res cuipiam videatur, maximè in rebus non magnis; grande tamen malum eſt, eóque nocentius, quo ſub amoris ac beneuolentiæ teſtatione molliùs animo illabitur. antè nimirum venenum præcordia occupauit, quàm bibiſſe nos ſciamus: neque enim ad animorum obſtrictionem potentius quidquam in humanis reperias; vt vinculis iam tanquam validiſſimis compedibus conſtrictum teneas, quem muneribus quaſi retibus implagaſti. Et verò certiùs etiam beneficiis hoſtem, quàm armis fregeris, faciliúſque inimicam mentem muneribus ſub iugum, quàm ferro miſeris. Ingens omnino vis munerum eſt; quæ ſeueriſſimos etiam iudices, nulliúſque minis, purpura, ac ne propinquo quidem ſanguine à recto bonóque flectendos, ab innata ſeueritate & æquitate dimouit. vt munus in iudice accepiſſe, propè viciſſe ſit. expugnauit nimirum arcem quamuis præualido præſidio inſeſſam, qui aurum immiſit; perdidit, qui accepit. hinc illud Sapientis: *Conturbat domum ſuam, qui ſectatur auaritiam; qui autem odit munera, viuet.* & illud: *Xenia & donaria excæcant oculos iudicum,* Prou. 15. Eccli. 20.

cum, & quaſi mutus in ore auertit correptionem.

Et exemplis docemur omnium ſæculorum, vt neſciam an validius aliud ad expugnationem in omni hominum genere reperiri poſſit. hoc prudẽtes ſapientia exuuntur, prouidi circumſpectione ſpoliantur, docti eruditione deſtituuntur, continentes caſtimonia nudantur, fidentes ſpe ſua fruſtrantur; amicitia labaſcit, deferueſcit zelus, intepeſcit pietas, ſuccidit fiducia, exarmatur exercitus, emedullantur robora, & quidquid terris magnum eſt, ad humilem deſcendit arenam. Ita quidquid in vnaquaque re ſummum eſt, ſi acceſſerint munera, defloreſcit; vt exaruiſſe virtutem omnium credas ab horum tactu. quid? quòd longè etiam poſita improbo quodam afflatu venenent, vt vel vidiſſe noxium ſit. bene Caſſianus: *Oblatio muneris tinea eſt regiminis.*

Si à Superioribus hæc naſcuntur, neſcio quo modo in mores vitámque illius nos trahant, vt etiam damnanda laudemus, imitemur.

Si ab inferioribus, credas tanquam falce præciſos diſciplinæ neruos: ita intepeſcit rigor, & correctionis ſucciduntur genua. ſuccedit ſimulatio, dum offendere nolumus, quorum beneficiis tenemur, aut à quibus maiora ſperamus.

Si à paribus, mutua marceſcit correctio, dum indignum cenſemus Superiori in be-

neſi

nefico ſocio nocitura prodere. quid? quòd perfacilè etiam in illorum mores eamus, ne videamur à benefactoribus degenerare? aulicos referunt mores? imitamur. obloquuntur? addimus aliquid de noſtro. detrahunt? probamus. in cibum potúmque feruntur? iungimur ſocij. in riſum, & ſæculares iocos ſoluuntur? reddimus paria. liberiora, minúſque caſta proferunt? arridemus. nimirum ne ſilentio noſtro dicta factáque illorum improbare videamur, decurrimus ad paria vitia: néve diſpliceamus quorum beneficiis irretiti tenemur, mores reſtringimus, & induimur iiſdem malis, vt dictorum factorúmque ſimilitudine placeamus.

Si ab externis beneficia accipimus, perit in monendo, conſulendo, corripiendo libertatis pars maxima: nam & precio illam benefactor emit, & nos vendidimus. minuit deinde veneratio auctoritatem, offenſioníſque timor magnam libertatis partem adimit, dum veremur ne monitione noſtra elangueſcat benefica manus, & exareſcat donorum fons, monitis tanquam æſtibus repreſſus.

Quid? quòd ab eodem offenſionis timore, & placendi ſtudio, non raró improbanda probemus, probáque reſpuamus; vitia ſi non laudamus, extenuamus, placituráque etiam in ſceleribus conſilia damus. nimirum diſplicere nolumus, ne beneficiorum ſpe excidamus.

Quòd

Quòd ſi à femina veniant munera, in priuatum maximè vſum vertenda, maius etiam periculum eſt. quóque hic ſexus mollior teneriórque eſt, hoc maiora etiam damna metuenda ſunt, & neſcio quid etiam ſeueriſſimis ac caſtiſſimis mentibus afflent tenerioris affectus. ſoláque non rarò muliebrium donorum memoria valentiſſimi ac religioſiſſimi viri pectus tãquam molli, ſed potenti tamen iaculo tranſadigit. & dum munera placent, incipit placere donatrix. Ludit deinde in muneribus, tanquam in amoris quodam ſymbolo, mollior affectus. & illa antè mens, multorum ſæpe annorum ſpiritalibus exercitationibus roborata, ac quaſi in ferrum chalybémque verſa, muliebrium donorum malleis concuſſa, fatiſcit; ſucciditque paulatim, donec ſuauioris huius elementi frequenti ſtillicidio exeſa & euigorata, in vagum puluerem cinerémque dilabatur: & quæ nullis antè minis territa, non armis fracta, inuicta mundo & inferis ſteterat, molliſſimis hiſce femineis vinculis, omni ferrea compede firmiùs tenetur. credas Samſonis capillum vniuerſi roboris germen, muliebri manu demeſſum.

Huc accedit, non vna nos experientia doctos, aliquid aliquando in his muneribus diabolicæ latitaſſe fraudis; nec antè animo quieuiſſe qui acceperant, quàm à ſe dona propulſaſſent, támque diu tanquam immaniſſimis ſæuiſſimiſque iactatos

æſtibus,

Digitized by Google

æſtibus, ac quadam quaſi flamma ac fornacibus inæſtuaſſe, atque adeò arſiſſe totos, quandiu muliebria hæc munera circumferrent: quibus vt primùm ſeſe exuerant, reſediſſe tempeſtates, reſtinctas flammas, & ad priſtinam animorum rediiſſe malaciam & tranquillitatem.

Accedit, munera hæc familiaritatis ac fiduciæ cuiuſdam maioris prænuntia quædam eſſe, nec pudet præeuntem ſequi, neque ad colloquia iam illius erubeſcimus, cuius donis inhiamus. tranſítque iam talis aut in matrem ſi ſenior, aut in filiam ſi iunior eſt. inde licentior exurgit conſuetudo, nec peccatum in tanta propinquitate veremur. liberiora hinc exuto pudore naſcuntur imperia: neque ea dicere nunc veremur, ad quorum antè memoriam erubeſcebamus. Bene Hieronym. *Crebra munuſcula, & ſudariola, & faſciolas, & veſtes ori applicatas; & oblatos ac deguſtatos cibos, blandáſque & dulces litterulas ſanctus amor non habet. Hæc ſunt incitamenta, vel amoris retinacula.* *Epiſt. ad Nepoti.*

Exurgunt denique ex his domeſticorum æmulationes, externorum offenſiones, vtrorumque obloquia & murmurationes: & imitari delectat, quod damnari non videmus. trahimur enim commodorum ſpe, & rapimur in nocitura exempla. nec præcipitia ſentimus, niſi in ipſis, ſerò in medio lapſu tutiora cogitantes. antè oportuit.

Ingens

Ingens prærogatiua apud Iſaiam munera deteſtantium meritò mouere nos debeat, & calcar addere, ad ſeriam illorum deteſtationem: *Qui ambulat in iuſtitijs, & loquitur veritatem, & proijcit auaritiam ex calumnia, & excutit manum ſuam ab omni munere; iſte in excelſis habitabit, regem in decore ſuo videbit.* Armemus pectus hoc robore. quò ſub his ſpongiis ferrum, ſub hoc fauo inlatentia venena vitemus. mollia licet iacula ſint, & feminea ſæpe dextera miſſa, tincta perimente toxico ſunt: vt tetigiſſe in mortem ſatis ſit. Et ſanè vel ſola diues illa Prophetæ ſponſio meritò mouere nos debeat, *Habitabit in excelſis, regem in decore ſuo videbit.* quid vel ſperari aut voueri poterat maius? alterius ſæculi felicitatem omnem complexus eſt. habitatio æternitatem deſignat, viſio in decore diuinam fruitionem. vt omnia conſecutus fuerit qui munera excuſſerit.

Iſaiæ 33.

Remedia.

RESecanda omnia hæc munera priuatis collata, maximè à mulieribus & pœnitentibus: quæ non vni noxia fuiſſe, experientia edocti ſumus. dandáque opera, vt pœnitentes intelligant religioſis moribus vetita hæc munera eſſe, ac ſi quæ dederint, Superiorum iudicio pro cuiuſque neceſſitate diſtribuenda. conſultúmque fuerit, alteri potiùs, quàm confeſſario hæc conce

concedi. vt ſi materia ad veſtes, ſimiliáque corpori neceſſaria donantur, ea alterius neceſſitatibus impendatur. confeſſario verò, ſi eguerit, aliunde proſpiciatur. ingentes alioqui hæc res, præter recenſita pericula, excitabit æmulationes, & ad paria à ſuis impetranda dona prouocabit alios. vel ſanè abundabunt hi, egebunt alij; quæ ingens materia diſſenſionum eſt, & à paupertate, quam Religioſi profitentur, aliena, cuius nitorem non parum obfuſcat.

Iuuabit non infrequenter ſecum reuoluere verba D. Hieronymi: *Neſcio quomodo etiam ipſe qui deprecatur, vt tribuat, cùm acceperis, viliorem te iudicat: & mirum in modum ſi eum rogantem comtempſeris, plùs te poſt venerabitur.* *Ad Marcell.*

Proderit in primis ſi Superiores exemplo ſuo reliquis præeant, excludántque à ſe quantum fieri poterit, omnem omnino munerum largitionem, aut in priuatum vſum acceptationem.

Pœnitentiis etiam proniores in hanc rem terrendi, ſi quando in horum aliquo peccauerint: nec parcendum hîc ætati, ne conceſſio eat in exemplum.

Capvt XXVII.

Adulatio.

INdignum in Religioſo vitium, cuius omnes cogitationes debent eſſe cæleſtes,

Digitized by Google

ſtes, omne ſtudium placendi vni Deo. degeneres ſanè à vera Religione animos oſtendit, quicunque ſe ad humana ſtudioſiùs quàm par eſt conuertit. facit hoc omnis adulator, qui in aliorum ſe effundit beneuolentiam, quam vt conſequatur in omnem ſe vertit formam. virtute non poteſt? virtutem mentitur. ſatis enim illi placuiſſe eſt. adeò ſi vitiis placeat, vitia induet: & totum ſe in illa immerget, ſi nataſſe in illis, placuiſſe ſit.

Quo magis vitandum malum Religioſo eſt qui aliquid Chriſtiani ac virilis animi pectore clauſum tenet. quid enim tam indignum Chriſtiano ac Religioſo quàm mentiri, ſine quo nulla diu ſtare adulatio poteſt? cùm omnis illa mendacio veſtiatur. detrahe veſtes, mendacium & informis apparebit nuditas, ridenda, non admiranda. neque enim aliud eſt adulatio quàm perpetuis propè oratio veſtita mendaciis. aut enim infra aut ſupra fidem adulantis verba ſunt. dum enim placere ſtudet, ſi laudibus aliquem capi videat, auget illas longè etiam ſupra verum, vt placeat magis. ſi nihil quod laudem mereatur repererit, è ſuo cerebro noua comminiſcitur. quid? quòd non rarò, cùm nihil præter vitia repererit, etiam illa ipſa in laude ponat, & damnanda probet. quo fit vt in maiora impellat ſcelera. laudaſſe enim hæc, ad paria aut maiora impuliſſe eſt.

Ingens vitium, quando in Principes & Supe

Superiores incurrit: quorum crimina improbámque vitam moréſque laudaſſe, ad ſimilia calcar addidiſſe eſt, & natura aut educatione ad illa properantes, grauiùs etiam propuliſſe eſt. tanquam ſi quem præcipitio vicinum iniecta manu protrudas, quò facilior proniórque lapſus ſit. vt dictũ verè, Tolle laudatores,& magnam ſcelerum materiam ſuſtuleris. neque quiſquam facilè improbata omnibus aut aggreditur aut iterat. laudem & propugnatorem crimina poſcunt vt repetantur. tolle hæc fomenta, ligna ignibus; & partem longè maximam ademeris. Vera nimiùm Magni Gregorij verba ſunt: *Inceſſanter creſcit culpa fauoribus nutrita. curari autem vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur. vnde bene per Salomonem dicitur, Fili mi, ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. peccatores enim lactant, cùm vel perpetranda mala blandimentis inferunt, vel perpetrata fauoribus extollunt. an non lactatur de quo per Pſalmiſtam dicitur, Quoniam laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & cùm iniqua egerit iniquus, benedicunt?* *4. Mor. cap. 25.* *Prou. 1.*

Suſpectum proinde omni viro probo hoc hominum genus eſſe debet: neque enim illi tam animi ſui ſenſus exprimunt, quàm voluntatibus aliorum ſubſeruiunt ac obſecundantur. mores ingeniúmque cuiuſque obſeruant, & quod cuique auditu iucundum referunt. vera an falſa pro eodem

eodem habent: ſatis illis dixiſſe, placuiſſe. quin adeò, ferè aliud ſentiunt, dicũt aliud: vt probaſſe adulatoris improbaſſe, laudaſſe damnaſſe ſit. ſi quem proinde videris in os laudantem, mente damnare cogita. aliud nimirum recluſum habet anima, aliud depromit ore. ac ſanè malè de te ſentit quiſquis coràm laudat; arbitratur enim te gloriæ nomíniſque quadam ſcabie teneri. profundit proinde laudes, eo copioſiores, quo maiori te harum prurigine titillari arbitratur. non faceret ſi te virum putaret, ſi res diuino iudicio metientem, ſi æterna cogitantem, ſi repoſita cælo præmia, ſi non ab humano doloſo ore, fallaci dictione, ſed ab omnium conſcio Deo fallíque ignaro mercedem ſperantem videret. Laudari mollem cenſet, & ad præconia inſurgentem, aqueum nimirum, facilem in bullam, in ventum, & ad omnem flatum vela pandentem. ludit proinde inter hæc amica ac votiua carbaſa, & in omnem partem molli Fauonio impellit hanc ratem ignaram ſui, diſcriminúmque ſuorum. quæ eo periculis propior eſt, quo ſecurior indormit his ventis, ludibrium paulò pòſt futura fluctibus ſera pœnitentia.

Comparari deinde meritò aſſentator omnis proditori poteſt, qui blandis & ad dolum compoſitis verbis, diuite ſponſione, in inſidias & fraudes improuidos impellit: medico etiam qui inani & falſa ſpe ægrum lactat, plúſque bonarum valetudinum

num ſpargit, quo vicinior morti eſt. Facit omnis aſſentator, ementitis incautos laudibus in verarum virtutum opinionem trahit, damna tegit, pericula minuit, aut vniuerſim tollit, eóque magis cautiúſque, quo viciniores illis ſunt. Magnus Gregorius adulatorum linguas locuſtis comparat, quòd omnem virtutum virorem adulatione ſua corrumpant. Auguſtinus verò duo ait eſſe genera perſecutorum, vituperantium & laudantium; plùs tamen perſequi adulatorum linguam quàm perſequentium manum. *Moral. 31. c. 20.* *In Pſal. 59.*

Plenis etiam faucibus politiciſmum adulator combibit, quem in eos maximè deuomit, quorum gratiam venatur. cùm enim virtutibus deſtitutus, factorum claritate nomen parare non poſſit, decurrit ad fraudes commune improborum ſubſidium, vt quod probitate deſperat, dolis conſequatur, cùm enim beneuolentiam alicuius ſibi ſuíſque rebus perſuaſerit commodam aut neceſſariam eſſe, quacunque illam via parare ſtudet. veris nudatur? protrudet falſa. ſatis illi ſi optata conſecutus fuerit, quocumque demum flumine deducatur ad hunc portum.

Noxium in primis Religioni genus, cùm Superiores eos deliberationibus admouent, conſiliorúmque ac ſecretorum participes faciunt. cùm enim ferè non è mente ſua, ſed è Superiorum voluntate ſententiam dicant, fit vt non pro veritate, ſed pro

proponentium affectu conſilia explicent, in eam partem prolabendi, in quam Superiorem viderint propenſum. ita fit vt dum captandæ illorum beneuolentiæ inſudant, ſola placitura depromant. vnde fit vt malis remedia nulla admoueantur, ac nec nocitura quidem, & in interitum ductura, Superioribus indicentur, diſplicendi metu. Hinc paulatim zizaniorum more ſerpunt neglecta mala, & mora vires ſumunt, donec ſera eradicationis ſpe terram latè occupent.

Accedit, plurimùm tales quæ hîc laudarunt, alibi damnare; quæ apud hos probarunt, apud illos improbare, ſiue innata quadam naturæ inconſtantia, ſiue omnibus placendi ſtudio. vnde fit vt nihil ſtabile firmúmque ſperari ab his poſſit, nihil illis tutò credi: prodituri commiſſa quæcunque ſi è re ſua futurum arbitrentur. nulli deinde ex vero amici, ſed fortunæ cuiuſque ſunt, omnium ſe ſucceſſibus expandentes, omnium ſubſeruientes: tam faciles in proditionem, quàm faciles in aſſenſum, vt nulla illis fides adhiberi, nulla verbis fiducia poſſit.

Remedia.

CONſultum erit ſuſpectos aſſentatores omnes, ac pro hoſtibus ex inſidiis inſurgentibus habere, familiaritate ſua excludere, conſuetudinem fugere. ſi inferiores

res ſunt, pœnitentiis monitíſque frequentibus ab hoc vitio, indignitate ac fœditate huius propoſita, arcere: per domeſticum etiam confeſſarium, alióſque viros cordatos ab irreligioſa hac conſuetudine auocare. quæ omnia ſi concurrant, non magno negotio euelletur hoc malum. vbi enim viderint ſerios vbique Superiores, qui aſſentationem omnem improbent, qui candorem ament, adulationem auerſentur, qui ſinceros & regia inambulantes via, familiaritate ſibi aſtringant, reliquos negligant; facilè ſe ad illorum mores component. quòd ſi deſeri ſe à reliquis viderint, optimorúmque quorumcunque familiaritate deſtitui, alia longè conſilia moréſque induent.

Iuuabit etiam tales ſi ſubditi fuerint, loco mouere, & iis Superioribus ſubdere, qui ab omni aſſentatione alieniſſimi ſunt: ſi Superiores ſunt, à gubernatione amouendi, & aliis occupandi erunt. ne horum mores reliqui imitentur, & incipiat placere quod in capite ac ductore ſuo vident, & pro virtute vitium habeatur.

Proderit etiam frequens cogitatio incommodorum quæ ex hoc vitio naſci conſueuerunt. Frequentata deinde cæleſtium cogitatio, vnicúmque ſtudium placendi Deo. ſic enim vileſcent humana, nec gratiam aut beneuolentam captabimus hominum, ſolius Dei contenti.

CAPVT

CAPVT XXVIII.

Politica agendi ratio.

QVæ res ingentem diffidentiam parit, mutuæque alienationis vel inter primas cauſa eſt; maximè vbi hæc ratio innoteſcit, quam diu celare in tam variis dictorúmque factorúmque obſeruatoribus impoſſibile eſt. atque hinc perpetua quædam naſcitur diffidentia, vt in illo quaſi iuſto metu, dum ſeu Superiores, ſeu inferiores detinentur, nihil ſperari poſſit boni.

Nam ſi Superior hoc malo laborat, fruſtra genuinam conſcientiæ rationem ſperabit. nemo ad hunc vt ad patrem & medicum recurret. omnes vt minùs ſincerum, & cui fidi non poſſit, aut ſecretiora credi, auerſabuntur. contingítque illis, vt dum affectu plano ſinceróque res tractant, fidem tamen non inueniant: quòd retecta ſemel politica agendi ratio perpetuam ingeneret ſuſpicionem nulla arte eluendam. Agit ſeuerè? ſeueritate ſua diſplicet. molliter & benignè? ſeueritatem his tegi arbitrantur, animúmque alieniorem, & fraudibus doliſque vicinum. tegitur nimirum hoc cinere ignis, paulò pòſt in flammas & incendia erupturus; integuntúrque pulchro hoc velamine nocitura venena, ſi quis propiùs tangat.

Iam

Iam adulationibus omnia plena videas, exulat candor, & è politico Superiorum ingenio reliquorum finguntur mores: vt ſæcularis iam Principis aulam, alieniſſimam à religioſa familia reperias.

Atque hinc in Superioribus imperia naſcuntur ſæcularia; in inferioribus ſeruilis obſequentia. dolis interim fraudibúſque plena ſunt omnia; & ille iam prudentiſſimus habetur, qui ſolertiſſimè ſocium circumuenit. veris falsíſve rebus, aut calumniis etiam ac criminationibus, iuxtà habetur; res modò votis reſpondeat. ſolertia proinde, ac quadam ſæculari agendarum rerum dexteritate, ſimulatáque beneuolentia, ac ementita ſæpiùs pietate tota Religio continetur. verba amorem præferunt, intus aluntur odia. externa beneuolentia animorum diſſenſiones, improbáſque & Religioſis indignas æmulationes tegunt, dum ſuis ſinguli commodis ſtudent, & per aliorum emendicatas extrinſecus amicitias, gradum ſibi ad optata ſtruunt. inanibus plurimos pollicitationibus, vanáque ſpe ludentes; ſolis ferè verbis diuites, niſi qua parte aliorum promotiones votis cogitationibúſque ſuis ſubſeruiunt. Habes in hanc rem illud Gregorij: *Eſt ſpeciale duplicium malum, quia dum peruerſa & duplici actione cæteros fallunt, quaſi præſtantiùs cæteris prudentes ſe eſſe gloriantur: & quia diſtrictionem retributionis non conſiderant, de damnis ſuis miſerè exultant. au-* *Paſt. par. 3. cap. 12.*

 diant

diant quomodo ſuper illos propheta Sophonias vim diuinæ animaduerſionis intendat dicens: Ecce dies Domini venit magnus & horribilis, dies illa, dies iræ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis; dies tubæ & clãgoris ſuper omnes ciuitates munitas, & ſuper omnes angulos excelſos. Quid enim per ciuitates munitas exprimitur niſi ſuſpectæ mentes, & fallaci ſemper defenſione circumdatæ? Et quid per excelſos angulos niſi duplicitas mentis intelligitur? Dies igitur Domini, vindictæ atque animaduerſionis plena, ſuper ciuitates munitas & ſuper excelſos angulos venit, quia ira extremi iudicij humana corda defenſionibus contra veritatem clauſa deſtruit, & duplicitatibus inuoluta diſſoluit.

Si inferior vitio hoc tenetur, omni apud Superiorem fide caret. nihil illi tutò certóque credet. verebitur omnia, nec vera dicenti fidem adhibebit, omniáque eius dicta factáque, licet à virtute profecta, in deteriorem partem interpretabitur.

Quòd ſi vtrumque malum hoc poſſederit, nuſquam fides, dolis verò mutuíſque adulationibus pleniſſima reperias, cõſpirationibus etiam, fallacibúſque in optimos non rarò machinationibus, quæ ad euertendos maximos etiam viros ſufficiant. Neque interim inter eos qui politico hoc ſpiritu aguntur, certa aut fides, aut animorũ coniunctio cõſiſtere poteſt: cùm enim è ſuo iudicio metiantur alios,

timo

timoribus referta ſunt omnia. verentur dolos quales animo ſe ſuo fouere ſciunt, neque diutiùs externæ huic coniunctioni inhærent, quàm commodis eam ſuis vtilem ſibi fore perſuaſerint: quæ vbi conſecuti fuerint, in aperta mentitus hic amor abit odia.

Signa in his vides animi, ſibi ac virtuti diffidentis. qui ſi virtute excultus foret, non deſcenderet ad has fraudes artificiáque: cùm ſat multa domi ſuæ nata ornamenta ad maiora haberet. quibus dum ſe deſtitutũ videt, confugit ad hæc externa, & à ſæcularibus mutuatur, quò ſe conſiliáque ſua tueatur. quo fit vt ſola iam veſtis Religionem, reliqua ſæculum loquantur. exulat exinde omnis candor ſinceritáſque religioſa, charitatis cuſtos: ſuccedunt fucata, pulſáque veritate è perpetuis mendaciis intertexta verba. laudant, aſſentiuntur, ampla promittunt; alia omnia cogitãda ſunt, & ſponſionibus aduerſantia: vt laudaſſe, damnaſſe; ſpopondiſſe, negaſſe ſit.

Iam quid indignius viro Chriſtiano, Religioſo (cuius vniuerſa profeſſio habitúſque ſimplicitatem candorémque loquitur) quàm continuis contexta oratio mẽdaciis? parui hæc animi ſunt, ſibíque virtutíque ſuæ diffidentis. generoſa mens antè vitam ponit, quàm illam mendacio cõmaculet. neſcit magnus animus mẽtiri, puſilli & muliebris pectoris mendacia ſunt,

Et meticuloſos ferè hos, immites ac crudeles reperies, vbi rerum potiti fuerint, neque in vllos magis inſurgunt ac ſæuiũt, quàm quos paribus fallaciis ad maiora cõniti vident, conſcij fallaciarum animíque ſui, veriti ne paribus aliorum dolis circumueniantur & corruant, quibus ipſi iam antè non vnum in fraudulenta præcipitia impulerunt.

Sciinditur hinc vniuerſim mutua charitas: qua vna Religio omnis ſtare conſueuit. nâm vbi fiducia, candor, veritas exulãt, mutuam etiam charitatem exulare neceſſum eſt. Hinc dura illa Sapientis imprecatio: *Suſurro & bilinguis maledictus, multos enim turbat pacem habentes.*

Eccli. 28

Naſcuntur demum partium ſtudia, & dum politico magis ſpiritu, quàm Religionis amore feruntur, ſolerti ſinguli prudentia illis adhærent & abblandiuntur, quos conatibus ſuis vtiles fore arbitrantur: reliquos negligunt ac contemnunt. è quorum neglectu ac contemptu parem in aliis neglectum, ac cõtemptum ſequi procliue ac quaſi neceſſum eſt: vt iam in partes toti deſcendant, in mutuas animorum alienationes, mutuorum conſiliorum ac conatuum ſubuerſiones, in ſociarum amicarúmque ſibi partium promotiones, alienarum depreſſiones. denique tanquam in aduerſaria ac inimica acie pro ſe quiſque pugnat, fertúrque in alios tanquam in iuratos conatuum ſuorum hoſtes; ex inſidiis

ſidiis tamen plurimùm, quod proprium atque adnatum huic ſpiritui eſt: quæ ſi non ſucceſſerint, ad aperta etiam arma odiáque decurritur. nec iam vltrà Religio, ſed inimica ſtant in vna domo, ac ſub eiuſdem Religionis ſignis agmina. eo nocentiora, quò magis domeſtica. nam ab extraneis non magno fòrs ſe quis negotio conatuq́; tueatur, à domeſtico hoſte difficile, ac propè impoſſibile eſt: cùm mutuus conuictus; mutua colloquia, nihil propè tectum patiantur, mutuáque conſilia priuati retegant parietes; vt omnia, etiam tutiſſima ſuſpectiſſima ſint, ſecretiſſima periculis plena, vt vix iam ſibi ipſi quis credat. oculata arbitrantur omnia, ac in cubiculi ſui pariete thalamóque aduerſarios verentur oculos. Sanè in vultu, mutuóque proſpectu profutura, aut nocitura legunt. tantum in omnem indagandorum conſiliorũ partem ſolertiſſima hæc valet improbitas: *Verba* nimirum *bilinguis quaſi ſimplicia, & ipſa perueniunt vſque ad interiora ventris.* *Prou. 28.*

Miſera planè Religionis conditio, cùm ſpiritu hoc ſemel imbuta, ac quaſi poſſeſſa, veteri pulſa charitate, ſimplicitate, candore, politicis hiſce flatibus, tanquam fluctibus in profundum, ac interitum ſui rapitur. quo magis fugienda ac deteſtanda hæc peſtis eſt, ingentibúſque animis in hæc mala inſurgendum. nec ſuperſedendũ labori, donec ſtirpitus grande hoc malum

euellatur, vt ne veſtigia quidem ſpiritus huius remaneant. quòd ſi euellendi mitior clementiórque deſit via, ferro etiam ſæuiendum, & partium ſectionibus. ingens pietas eſt ſecare & vrere, nec noxiæ parti parcere, vt vniuerſo periclitanti corpori ſuccurras: noxiáque è contrà & crudelis clementia eſt, perituræ & noxiæ parti parcere, qua reliquum pereat corpus.

Exurgit demum ex his ambitio: nam vbi ſemel à politico hoc ſpiritu genuinus & primigenius ſubactus ac depreſſus ſpiritus eſt, ac tanquam in languido quodam ſopore conſepultus iacet; nihil reliquum eſt, quàm vt ſinguli ad prima quæque magíſque illuſtria in Religione munia contendant: ad quæ vt aliquando pertingant, captanda eorum gratia eſt, quorum fauor operáque vtilis ad propoſitum ſibi finem eſſe queat. quæ res ad indigniſſima quæque tales impellit, dum ſe variorum moribus ingeniiſque & à Religione alienis accommodare coguntur, plurimáque ſeruilis planè ingenij munia obire, voluntatibúſque etiam aliorum non raró parum religioſis morem gerere, ne nimirũ alienos aduerſarióſque patiantur, quorum opera ſtudióque in votorum ſuorum deſideriorúmque conſecutionibus egere ſe arbitrantur.

Inconſtans omnis politicus eſt, nulli certæ perſonæ aut rei inhærens. ſi cõmoda ferant, ad contraria prioribus vita propel-

lerur,

letur, damnabit probata, iterúmque laudata damnabit. ídque in æterno quodam metu. *Poſſedit* enim *timor hypocritas.* cùm iiſdem artibus circumueniri metuat, quibus alios in fraudem impulit. Accedit perpetuus timor, ne fors in apertum doli erumpant, quos in tanta mutuò conniuentium ſibi ingeniorum varietate & ſolertia diu tegere impoſſibile eſt. Et iuſto ſanè Dei iudicio, ſuis ferè politici capiũtur artibus, retibus implagantur ſuis, politiciſmis ſuis, tanquam veneno, enſe, fune ſuo. neque diu tales in alta pace eſſe poſſunt. *Gaudium* enim *hyprorita adinſtar puncti.* nec poteſt ibi ſolidum eſſe gaudium, vbi perpetuis ventis fluctibúſq; perpetuæ coguntur tempeſtates. *Iſaia 53.* *Iob. 20.*

Similes politici ſunt purpuriſſa & ſtibio formam mentientium. ementita enim verborum beneuolentia humanitatem amicitiámque mentiuntur, quibus crudelitate & infidos tegunt animos: vt meritò quis dicat ſepulcra dealbata, monumenta marmore tecta. retege, intus latent ſordes, quæ pedore ſuo vicina remotáque compleant. Hinc grauis illa Sapientis interminatio: *Væ duplici corde, & labÿs ſceleſtis.* Sceleſta ſanè politicorum labia ſunt, quæ ſub melle & ſaccaro venena tegunt, ſub molli ſpongia nouaculam premũt, ſub roſeo ore & labris virus iaculantur, ſub lilio & viola toxica recondunt. à quorum ore cadũt barbara illa verba, Si violanda fides, *Eccl. 2.*

regnandi cauſa violanda eſt. Et ſanè nihil tam ſanctum, quod mens politicis imbuta opinionibus non violet, ſi propoſito ſibi fini aduerſari putauerit. ſuus enim cuique politico honor, emolumentum ſuum, pro ſummo bono eſt: minúſque veretur offenſam magni Dei, quàm propoſitæ ſibi rei fruſtrationem. vt iure deteſtetur hos Sa-
Prou. 8. piens: *Arrogantem & ſuperbũ & os bilingue deteſtor.* quæ ergo poterit eſſe ſpes hypocritæ? *Nunquid Deus audiet clamorẽ eius,*
Iob. 27. *cùm venerit ſuper eũ anguſtia? aut poterit in Omnipotente delectari, & inuocare Deũ*
Sap. 1. *omni tempore?* Fortiter Sapiẽs: *Spiritus ſanctus disciplinæ effugiet fictũ.* neque habitare in eo pectore ſapientia poteſt, à quo ſapiẽtiæ mater veritas exulat, neque Religionis in eo ſpiritus, à quo Religionis abeſt candor, veri amoris ſymbolũ. & verum illud:
Eccli. 3. *Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus.* Grauiſſima in omnẽ politicum cõminatio Prophetæ eſt: *Maledictus homo qui*
Iere. 17. *confidit in homine, & ponit carnem brachiũ ſuum, & à Domino recedit cor eius. Erit enim quaſi myrica in deſerto, & non videbit cùm venerit bonum: ſed habitabit in ſiccitate in deſerto, in terra ſalſuginis, & inhabitabili. Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. Et erit quaſi lignum quod tranſplantatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit radices ſuas: & non timebit cùm venerit æſtus. Et erit folium eius viride, & in tẽpore ſiccitatis*

Digitized by Google

tis non erit ſollicitum, nec aliquando deſinet facere fructum. Prauum eſt cor hominum & inſcrutabile: quis cognoſcet illud? ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes: qui do vnicuique iuxta viam ſuam, & iuxta fructum adinuentionum ſuarum. Quis ponit carnem brachium ſuum, niſi qui prudentiæ ſolertiæque ſuæ fidens, remedia à diuina fiducia non mutuatur, ſed à rebus prouidè callidéque è ſe excogitatis: quibus innixus blandóque linguæ ac oculorum luſu, reliquos in ſuam ſententiam ſubdola ineſcatione pertrahendos arbitratur? cùm ipſe ferè iiſdem artibus cadat, à diuina manu temperatis: neque enim permittet Deus altas illum radices agere. *Spes* namque *Iob. 8.*
hypocritæ peribit, & *cogitatio illius ſterilis: Iob. 15.*
& ſi in ramis in tempore germinauerint, in- Sap. 4.
firmiter poſita à vento commouebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. confringentur enim rami inconſummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti.

Remedia.

Nihil in humanis ſperare, nihil vereri: hinc probamus & laudamus paſſim quæ vel placent, vel diſplicent iis, quorum aut potentiam veremur, aut beneficia ſperamus.

Nullius gratiam ambire, ne placendi ſtudio à vero rectóque deflectamus.

Digitized by Google

Deum, & vocationis ſuæ bonum, animarúmque ſalutem in omnibus dictis factíſque præ oculis habere: reliqua contemnere. hæc qui fecerit, ſtabit interritus, nec ceruices linguámve gratiæ flectet: nec à vero bonóque minis aut purpura terrebitur, aut præmio trahetur. Cogitet, maiorem ſe eſſe Chriſti ſanguine, hereditate, præmio, quàm vt tam illuſtrem animam aſſimilatam Deo, aliorum complacentiæ mancipet. à Deo ſolo mercedem ſperet æternitate commenſurandam. talem ſe eſſe qualis illo iudice cenſetur, nec alium. nihílque ad demeriti meritíque menſuram humanam cenſuram addere.

Iuuerit in primis harum rerum ſtudioſos ab omni nobilium conſuetudine arcere. quòd horum ferè familiaritate creſcat malum: & ad ea loca muniáque deſtinare, in quibus talium materia negata eſt. nec parcendum ſi quando in hoc vitio deprehenſi fuerint. omníſque omnino talium familiaritas vitanda eſt. & ab ipſa adeò Religione tanquam peſtes reſecandi, quotquot huic vitio obnoxij ſunt. ſi Superiores fuerint, remouendi in ſolidum ab omni munere erunt, & aliis minùs noxiis occupandi.

Proderit recordatio monentis & interminantis Sapientis omnem duplici corde: *Ne fueris hypocrita in conſpectu hominum, & non ſcandalizeris in labijs tuis. attende in illis, ne fortè cadas, & adducas anima tua* Eccleſ.1.

ip-

inhonorationem, & reuelet Deus abſconſa tua, & in medio ſynagogæ elidat te: quoniam cor tuum plenum eſt dolo & fallacia. Et imprecatio magni Regis: *Diſperdat Dominus vniuerſa labia doloſa, & linguam magniloquam.* addit minas: *Dilexiſti omnia verba præcipitationis, lingua doloſa. propterea Deus deſtruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: & radicem tuam de terra viuentium.* Monétque omnes Apoſtolus: *Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos, coërceat linguam ſuam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.* Pſal. 11. Pſal. 51. 1. Pet. 3.

Admonendos vult Gregorius Magnus: *Vt quàm grauis ſit, quem cum culpa ſuſtinent, duplicitatis laborem agnoſcant. dum enim deprehendi metuunt, ſemper improbas defenſiones quærunt, ſemper pauidis ſuſpicionibus agitantur. Nihil autem eſt ad defendendum puritate tutius, nihil ad dicendum veritate facilius. nam dum falſitatem ſuam tueri conatur, duro cor labore fatigatur. hinc namque ſcriptum eſt, Labor labiorum ſuorum operiet eos. hinc per Ieremiam dicitur, Docuerūt linguam ſuam loqui mendacium, vt iniquè agerent, laborauerūt. audiāt quod ſcriptum eſt, Qui ambulat ſimpliciter ambulat cōfidenter. fiducia enim magnæ ſecuritatis, eſt ſimplicitas actionis. audiant quod Scriptura teſtatur, Cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Deo enim ſermocinari, eſt per illuſtrationem ſuæ præſentiæ humanis mentibus arcana reuelare. Cum ſimplicibus* Paſt. par. 3. cap. 12.

igitur ſermocinari dicitur: quia de ſupernis myſterijs illorum mentes radio ſuæ viſitationis illuminat, quos nulla vmbra duplicitatis obſcurat.

CAPVT XXIX.

Aulici mores.

DVlce Religionis venenum. Influunt hi ciuilitatis & vrbanitatis prætextu. vt inurbani inciuiléſque iam habeantur, ac ruſticis moribus, qui aulica illa aſpergine non ſunt tincti, Religionis nimirum toxico, quo quidquid eſt genuini ac primigenij Religionis ſpiritus, ſuffocatur. Hinc illæ aulicæ compellationes, ſalutationes, ſcriptiones, relegatâ in vniuerſum, ac quaſi in exilium pulsâ religioſâ maiorum ſimplicitate, candore, veritate: in quorum locum ſuccedunt ſimulationes, fraudes, politica agendi ratio, & è meris contexta oratio mendaciis, ad gratiam verba compoſita; putidiſque narrationibus confertæ narrationes. præſentes laudamus, mordemus abſentes; venientibus magna beneuolentiæ oſtentatione occurrimus, amplexamur, ſtringimus, ad genua decreſcimus, intus æmulationibus, inuidentia, odio nâtamus. rogati non tantùm, ſed vltrò ſpondemus; nos noſtráque omnia aliorum obſequiis deuouemus, ac tantùm

non

non in ſeruos & mancipia ſacramus, cùm animus liuore ſtipatus, alia omnia cogitet, hoſtilitatémque magis dolóſque damnáque, quàm obſequia meditetur, aut vt quàm mitiſſimè, nihil eorum quæ dicit cogitet: officioſis nimirum hiſce mendaciis aures aliorum locupletamus. quæ res, cùm hominem dedeceant, cui vultum erectum, verba mentem exprimentia natura dedit; tum minùs Chriſtianum decent, qui Chriſti nomine inſignitus, etiam verba illius moréſque nominis profeſſione imitandos ſibi propoſuit, longiſſimè ab aulica oratione diſſentientes; miniméque in Religioſum cadere illa debent, qui habitu reliquóque vitæ genere candorem ac veri ſtudium profitetur.

Hoſce mores ſiue Superior, ſiue inferior induat, grande malum eſt; niſi quòd in Superiore grauius: faciliùs enim ad alios delabitur, & trahitur in exemplum. Inde diffidentia naſcitur: nam quis fidat hiſce moribus imbuto, cuius omnia propè verba aliud volunt, quàm oratione promittunt? quis illi conſcientiam vulneráque retegat? quis decurrat vt ad patrem, quem verba réſque aulicum loquuntur, non patrem? quis volens lubénſque obſequetur imperanti, cuius imperia non à Religionis amore, ſed à deſpotica aulicáque ratione nata videt, ac in eiuſdem finem tendere?

Si inferior his moribus tenetur, caret omni

omni apud Superiorem fide,nec quidquam tutò illi credet.

Si vterque, mutuis fraudibus adulationibúſque plena ſunt omnia. nec iam vltrà Religioſa domus,ſed mendaciorum officina exurgit; omníſque omnino Religionis ſpiritus aulica hac ſpongia vniuerſim deletur;nec quicquam iam illius, præter habitum reperies rebus inanem: ac demum, pulſis virtutibus, aulica ſuccedunt vitia; ambitio,adulatio,doli, detractiones, aliorum contemptus, odia, commodorum & dignitatum procuratio,otij amor,laborum fuga, vltimúmque malorum caro & ſanguis: neque illum diu caſtitas tutabitur, quem aulici poſſederũt mores,caſtimoniæ hoſtes,omníſque libidinis adminiſtri.

Et vbi ſemel religioſus ſpiritus non elanguit, ſed aulicis hiſce moribus pulſus, ac tanquam flumine extinctus eſt; quid niſi caro, & quæ illi coniuncta timenda ſunt? nec poteſt in illo pectore diutiùs religioſæ puritatis inſtitutíque ſui amor reſidere, quod aulici occuparunt mores, caſtis piíſque Religionum moribus è diametro pugnantes. Quos *rectè ſepulchra dealbata ſpecioſa exteriùs, ſed mortuorum oſſibus plena interiùs Veritas vocat. quia vitiorum mala intus contegunt, humanis verò oculis quorundam demonſtratione operum de ſolo foris iuſtitiæ colore blandiuntur. admonendi ſunt vt conſiderent, quia dum prauos ſe in occultis exhibent, ſed tamen exempla* *Greg. Pap. p. 3. cap. 36.*

de

de ſe publicè in bonis operibus præbent; oſtendunt ſequenda quæ fugiunt, clamant amanda quæ oderunt; viuunt poſtremò alijs, ſibi moriuntur.

Tota deinde conceptæ probitatis opinio perit. neque hi mores latere diu poſſunt: in oculos incurrũt omnium iudiciis feriendi. Et quis iam externorum talibus ſe familiarem, liberos, conſcientiámque ſuam credat? quis Principum, nobilium, aulicorúmque virorum, ſe ſuáque committet illis, cùm è ſuis moribus metientur hos Religioſos? è ſua fide illos? vt omnis omnino ſperatus animarum fructus depereat, cùm ſimiles ſibi arbitrentur animo, quos oratione moribúſque ſimiles perſpexerint.

Remedia.

INter prima, aulæ aulicorúmque fuga eſt. neque enim fieri poteſt, quin ex aſſidua illorum frequentatione non plurimùm etiam aulici adhæreat pulueris: nam & non cogitantibus aliquid aſpergitur, & nolentibus quædam ex continuo vſu adrepunt. tantum familiaritas poteſt. Idem accidit in venenis. tange, & damna expecta. in vitiis omnibus idem reperies. ne vita, & obrepent quaſi dormienti, magis etiam ſi frequentaueris, aut lateri illorum diu latus adiunxeris.

Si natura aliquem trahat ad aulam, imperio arcendus erit, pœnitentiis etiam, & ſeueriore

ſeueriore diſciplina, ſi contrauenerit. ac ni emendatio acceſſerit, ad remotiſſima ab aulis loca deſtinandus, omnéque illi litterarum cum aulicis commercium interdicendum erit.

Si Superior fuerit, nec poſt frequentata monita deſtiterit, functione ſua exuendus erit, & ad ea loca ablegandus, in quibus nulla nec ipſi, nec ipſius exemplo aliis aulica damna timeri poſſunt.

Exemplis terrendi eorum, quibus aulæ aulicorúmque conſuetudo moréſque omni propè ſæculo exitio fuerunt, latámque ruinæ cauſam dederunt; vt vix quinquageſimus quiſque eum in Religionem retulerit ſpiritum, quem in aulam attulerat, domóque extulerat. quod in omni Religioſorum hominum genere reperies.

Exemplis etiam magnorum orbe toto virorum, qui aulam omnem, vt certam Religionis peſtem, totis conatibus animiſque auerſati ſunt. quòd ſi illos neceſſitas ad aulicorum frequentationem aliquando coëgit, ſubduxerunt ſe tamen, & aulicis hiſce fluctibus eripuerunt ratem, nõ ignari in ementita hac malacia, tempeſtatum. Nec mirum: ſciebant enim vbi primùm pedum alterum aulæ intuliſſent, præcipitio alterum proximum eſſe. vt mirum ſit, tot magnorum exemplis edoctos, venari tamẽ Religioſos aulas, aulicorúmque imitari mores. Prudenter quicunque hac prurigine titillatur, dum aulam cogitat, præcipitia

pitia indiuiduo illi nexu coniuncta meditatur; dum mores prouocant, damna proſpicit; dum externæ inuitant venerationes, animos intuetur liuore & odio graues, & in ſociorum ruinam paratos. Principum allicit fauor? ſcit dictum verè, Si benefeceris, leuior pluma eſt gratia: verbo ſi deliqueris, plumbeas iras gerunt. vt ſemel excidiſſe, æternum ſit; & plurimùm ſanguine, aut ingenti dedecore error lauandus eſt.

Denique quicunque Religioſus aulicis hiſce moribus tangitur, pulſatúrque in ſequelam, ſecum familiæ ſuæ non poſtremos viros recenſeat, qui ſe aulicorum conſuetudini moribúſque dederunt; videátque an vigeſimus quiſque integra ſalute, nominíſque æſtimatione pedem retulerit: memórque illius, Quia me veſtigia terrēt, perhorreſcat ad aulæ nomen, fugiátque illius mores, vt enſem iugulo inhærentem, vt præcipitia lapſabunda pedi, vt venena propinata labris, vt infelici propè omnium exitu ſignatos.

Proderítque magnorum ruinas recreationum tempore frequenter recenſere, qui ab aulicis moribus ad calamitatum extrema deuenerunt, & inglorij vitam finiuerunt, vocatione plurimùm deſerta. in exemplum miſerando ferè exitu poſteritati dati.

Capvt

CAPVT XXX.

Clancularia agendi ratio.

QVæ vbi innotuit, vt eiuſmodi res diu latere non poſſunt, ingentem in Superiore ingenerant diffidentiam, ſuſpicionéſque præbent in omni genere varias, adeò vt nec in apertis quidem, & quæ nulla fraude teguntur, fidem adhibeat. Hinc animorum inſequuntur alienationes, cùm etiam ſubditus obſeruat Superiorem hac diffidentia laborare.

Iam qui aſſueſcunt talibus, non procul à ruina ſunt: creſcit enim hoc ſtudium celandi res omnes Superiorem, & à leuibus initiis, & ab vnius generis rebus itur ad magna, & omnia: atque hinc machinationes clancularia, ſubdoláque conſilia ſua tegendi ac explicandi rationes; & vt Superiorum oculos fugimus, ita paulatim etiam ſociorum, à quorum conſpectu nos noſtráque ſubducimus. quæ res plurimùm infelici exitu finiuntur.

Neque ferè quidquam aut Superioribus, aut ſociis magis ingratum euenire ſolet, quàm callidæ hæ circumuentiones, ac ſimulatæ agendi rationes, fraudibúſque tanquam nebula intectæ, cùm alia omnia, quàm agimus, ſimulamus.

Nec quiſquam facilè cum eo cotlaſcis, quem

quem deprehendit occultis molitionibus inhærere; vt non iam Superioribus tantùm, ſed omnibus omnino incipiat talis eſſe grauis, fugiántque huius familiariorẽ conſuetudinem: cùm ferè tales quò magis conſilia ſua tegant, eo in aliorum vitam moréſque diligentiores ſcrutatores, grauioréſque cenſores ſint. omnibus proinde ingrati, ſibi etiam cum perpetua hac tegendi ſollicitudine graues, periculíſque innumeris expoſiti, quid expectent, niſi inter hæc diſcrimina infauſtum exitum?

Neque vlli maioribus aut fraudibus, aut periculis obnoxij ſunt, quàm qui conſilia réſque ſuas tanto ſtudio ac molimine Superiores celant. Nec erit hoc difficile in omni rerum genere oſtendere, maximè vbi variæ tentationes animum pulſauerint, & non leuia à talibus vulnera aut expectentur, aut data acceptáque fuerint; nec Superiori tanquam parenti & medico morbum retegimus. Quid enim hîc timeri aliud poteſt, quàm è proximo interitus? Et tales ferè fidentiùs cum externis, quàm cum Superioribus agunt: conſilia ſua aperiunt illis, celant Superiores, ac proinde magis iuncti ſæcularibus, plus etiam referunt ſæcularis quàm religioſi ſpiritus.

Accedit, ſtudium hoc vnum eſſe diaboli, qui in id vires, quas habet, exerit, vt celentur nocitura, morbus tegatur, vulnera non explicentur, diſcrimina, & quidquid

meritò

meritò timeri malorum poteſt, alto prematur ſilentio. Illud nimirum illi ſæuiendi commodiſſimum tempus eſt, cùm quaſi alto ſomno conſopitis cuſtodibus, nudata iacent caſtra, propugnatoribus viduata: quod fit, cùm Superiores fiducia pleni, periculorum, ſubditorum ſibi, ignari, malis indormiunt.

Et ſanè Superiorum etiam vigilantiam fallere perfacile eſt humani generis hoſti, quando inferiorem ad noxiam taciturnitatem, priuatáque conſilia induxerit: quæ res in vnius capitis diſcrimine non conſiſtit: quærunt enim ferè tales, & inueniunt eos, qui paribus tenentur malis; creſcítque exinde è communicato noxio conſilio morbi malignitas, ac in manifeſtam tandem erumpit peſtem: ſequuntúrque toti nonnunquam Ordini erubeſcenda. Ita à non magnis initiis ad maxima damna decurritur, & ad machinationes in inſtituti euerſionem natas deſcenditur.

Signum verò celandi hoc ſtudium, inglorij & vilis animi eſt, cùm per fraudes quærimus quod per virtutem qua caremus negatum eſt. ſequitur familiare vitium, virtutibus ſuis diffidentium, mendacium, viro indignum; quo magis Religioſo? ingens deinde inconſtantia, iuxta illud Apo-
Iac. 1. ſtoli: *Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis*. qualem neceſſe eſt eſſe omnem illum qui per occultas machinationes res ſuas ſtabilire cogitat, ſerpentum more, qui

qui ſe priùs in latebras condunt, quàm cogitatum virus explicent. Fugiet hæc vir Religioſus, metuens illud Sapientis: *Deuoratio peſſima ſuper bilinguem.* vt meritò talis deſtituatur à Domino, & in peccati pœnam, in interitum relinquatur. cúmque infelici euentu callida conſilia ſua claudi viderit, mœroribus obrutus contabeſcat, miſerrimámque per ærumnas vitam trahat. Et certè quicunque hoc vitio tenetur, cum neceſſe eſt, aut pertinaciſſimi ingenij eſſe, aut de virtute ſua præfidentis, aut de aliorum prudentia integritatéque diffidentis, aut inſigni faſtu & arrogantia, aut aliquid machinari improbandum, quod latere vult alios, & in quo teſtem erubeſcat. quare & in perpetuo verſatur metu, continuáque pulſatur ſollicitudine, ne conſilia prodantur, ne proſiliant in apertum fraudes, ne retegantur doli. Sanè non niſi à Diabolo occultatio hæc conſiliorum venit. tenebrarum ille & anfractuum auctor eſt, vt in fraudem incautos ignaróſque malorum trahat: Dei conſilia in luce verſantur, noctem oderunt, diei amica, inimica tenebrarum ſunt. amabit hæc quicunque Deum amat; certus ab illo nihil poſſe in fraudem & interitum naſci: fugiet illa quicunque ſalutem amat, certus à Diabolo nil poſſe in ſalutem proficiſci, nihil ſperari. Eccli. 5.

Reme

Digitized by Google

Remedia.

SEria in omnem partem excubatione in Superiore opus eſt, vt ſi quid deprehenderit clancularię molitionis, ad radices exſcindat, quin adeò cum ſemine illas ipſas euellat. ſi quæ etiam ſecreta frequentiáque colloquia, & ab aliis ſemota, aut intempeſtiuis horis & locis habita; reſecet vt noxia, mutuæque animorum coniunctioni aduerſantia; eliminétque è domo ſua quidquid clandeſtinas conuentiones ſapit, quidquid à publico candore abducit.

Frequens cogitatio incommodorum, quæ ex hoc vitio naſcuntur, maximè cùm exempla nobis proponimus illorum, quibus hæc agendi ratio infeliciter ſucceſſit.

Ex noſtro dein iudicio ſi metiamur aliorum, facilis victoria erit, cùm ob oculos poſuerimus aliquem hoc malo tactum, damnabimus indubiè, fugiemúſque illam conſuetudinem perpetuas veriti fraudes. idem proinde nobis euenturum ſi cogitemus, facilè ab hiſce ſemitis pedem retrahemus. magis etiam iuuabit infelices horum exitus cogitare, damnáque ingentia ex hoc malo nata.

Iam ſi conſiderauerimus, quantis diſcriminibus hæc res obnoxia ſit, cùm propriis conſiliis fidentes, vias decurrimus minùs tritas, & Religioni aduerſas, obedientiæ inimicas; non magno negotio malum hoc

vita

vitabimus. Neque enim in humanis quidquam ad fugam, vitationem & horrorem certius eſt, periculorum & incommodorum commemoratione. Quid enim grauius Religioſo, quàm ſemper in metu eſſe, ne conſilia, quæ tecta deſiderat, innoteſcant aliis, aut Superiori? quod vbi euenerit, ingens diffidentia in omnibus enaſcitur, quæ nulla pòſt arte, aut candore eximi poteſt. Semel enim concepta huius rei opinio, propè perpetua eſt: vt ferè neceſſe ſit loci mutationem cogitare, vnicúmque adeò propè remedium hoc eſt, quod à Superiorum, locorum ſociorúmque mutatione ſumendum eſt.

Fortibus deinde pœnitentiis inſiſtendum erit Superiori, vt & delinquentes iuuentur, & reliqui à ſimilibus terreantur.

Cogitandum deinde ſæpe, quid ſperari ex hac re poſſit, quid timeri. minimarum rerum ſpes, ingentium timor eſt. tutiora certioráque prudens eliget.

Capvt XXXI.

Simulatæ amicitiæ. Occulta odia.

Sapientis verba ſunt: *Homo qui blandis ſictiſq; ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus eius.* Indignum homine, ac multò etiam magis Religioſo vitiũ hoc Prou. 29.

eſt,

eſt, & aulicis moribus adnatum, nec aliud, quàm proditorium nomen meretur. execrandum omnibus, ac in vltimas terras ablegandum. neque enim parcit vlli, ac ne parenti quidem, quem hæc humanæ aſſociationis fœderíſque peſtis occupauit. indigniſſimus Chriſtiano nomine, digniſſimus quem omnes præſentiſſimis venenis nocentiorem deteſtentur ac fugiant. nam quis huius fidei ſe ſuáve credat? & optatior hoſtis eſt, qui aperta bella mouet, à cuius ferro tutari te potes. arma namque armis contineas, & enſem enſe reprimas. à domeſtici hoſtis inſidiis quis nos defenſabit? maximè dum ſub amico vultu hoſtilem tegit animum, fella vino miſcens, & electibilibus quibuſque cibis venena temperans. Cuius tanta prudentia eſt, vt in explicata benignáque fronte, ore ridente, blandè ludentibus oculis, inimicam mentem videat? Etiam ſapientiſſimus capietur his lacrymis, nec effugiet inſidias mentientis amici. & vita hæc longè omnium miſerrima eſt, cùm neſcias cui fidas. plena hinc omnia ſuſpicionibus. nuſquam exporrectus animus, & regia gradiens via. timoribus natant pectora, perpetua anxietate grauida. nam aut inimicum præferunt ora verbáque, & iuſta timoris cauſa eſt: aut loquuntur amicum, & terrent te hoſtiles animi, amico velamine tecti. ita dum nuſquam fides, in æterno verſamur metu: pendula ſemper dubiáque mente; vnde

mœro

mœrores & melancholia quędam enaſcitur. Fraudibus deinde replentur omnia, mutuíſque cadimus inſidiis. euaneſcit vniuersùm Religionis ſpiritus, candidus & ſimplex, & in aperto ad lucem habitans: ſuccedunt doli, aulici mores, incerta conſilia, nebulæ vbique & denſæ noctes, & nouacula ſpongiâ tecta. Et ſanè veriſſimum illud Sapiétis eſt: *Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.* illa in ſalutem, hæc in mortem eunt. *Prou. 27.*

Si inferior morbo hoc laborat, præcipitia ſibi, damna Religioni parat: neque enim talis ægritudinem ſuam explicabit Superiori, aut ægram reteget menté ruinæ proximam. vnde fiet, vt imperaturus ſit illi Superior in interitum illius, & in Religionis totius dedecus itura. quòd ſi in latentium ſub benigno vultu odiorum cognitionem Superior venerit; ingens animorum naſcitur alienatio, auerſatúrque hunc vt familiæ peſté, vt Religionis portentum, vt domeſticæ pacis turbatorem, alienæ virtutis oſorem.

Si Superiorem malum hoc occupauerit, miſera inferiorum conditio eſt. non tutò illi quidquam, aut tanquam patri committi poteſt. & quis ſua credet hoſti? ſuſpecta deinde illius verba, conſilia, imperia, dictáque factáque ſunt omnia. conſequitúrque vt ne quidem cùm verum dicat, ſinceróque patrióque ſuos proſequatur affectu, fidem inueniat; cùm ſemper ve-

reantur, ne verborum blanditiis odia, & hoſtiles integantur animi.

Plurima deinde mala ex hac ſimulata & ementita amicitia proſiliunt: mutuorum hinc dictorum factorumque naſcuntur obſeruatores, grauéſque cenſores, occulti nominis boni famæque detractores, ſecretorum violatores, domeſticæ quietis turbatores, odiorum ſeminatores, infidarum mentium auctores, oblocutionum & in Superiores conſpirationum propugnatores, ducéſque ad illa, alienę virtutis improbi æmulatores, ingratitudinis principes & ductores. Inde fit, vt omnium à ſe animos alienent, odia prouocent; nec minùs hos quàm certam Religionis peſtem & venena auerſentur; fugiant vt mutuæ charitatis hoſtes iuratos, vt amicitiæ proditores, vt violatæ coniunctionis incentores, inuidentiæ impulſores, vt Religioſi roboris fallaces ſubſtructores & euerſores, omniúmque propè malorum cauſam.

Prou. 3. Grauiter in hos inſurgit Sapiens: *Ne moliaris amico tuo malum, cùm ille in te habeat fiduciam: quia abominatio Domini eſt omnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio eius.* Fortiter in hoc vitium quod Iſraëlem occupauerat inſurgit Ieremias:

Cap. 9. *Vnuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciã: quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet, & vir fratrem ſuum deridebit, & veritatem non loquen*

loquentur. docuerunt enim linguam ſuam loqui mendacium, vt iniquè agerent, laborauerunt. habitatio eius in medio doli. ſagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta eſt in ore ſuo: pacẽ cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias. nunquid ſuper illis non viſitabo, dicit Dominus, aut in gente huiuſmodi non vlciſcetur anima mea?

Remedia.

ASeuera in tales punitione petenda ſunt. Nihil hîc parcendum. functionibus omnibus excludendi, viliſſimis occupandi; ſeriò monendi, propoſita delicti huius fœditate. ablegandi ad probationis domum, vt nouum à Tyronibus ſpiritum hauriant. A familiaritate illorum reliqui deterrendi, iuniores maximè, quorum molliores animi facilè hac contagione capiuntur: dandáque opera ne quis illis familiariùs adhæreat. irrepunt ſuauiter, nec antè venena ſua iaculantur, quàm alterius obſtrictam ſibi mentem teneãt. initiis proinde reſiſtendum, & præſcindenda omnis conſuetudo eſt.

Qui verò malum hoc ab alio patitur, ſi decurrat cum magno Iob ad Dominum, ſequatúrque in omnibus conſilium illius, errare non poterit. habet enim magnum ex ſe doctorem. *Qui deridetur ab amico ſuo* *Iob. 12.*
ſicut ego, inuocabit Deum, & exaudiet eum: deridetur enim iuſti ſimplicitas.

Iuuabit priuatis monitis proniores in hoc malum ſeriò ſeueréque monere; minis etiam adhibitis, grauibúſque in tranſgreſſores pœnitentiis, quò & emendentur præuaricatores,& reliqui terreantur.

Quòd ſi eruperit malum,& in reliquorum domeſticorum cognitionem venerit, arcendi ab aliorum familiaritate erunt, excludendíque à reliquorum conſuetudine. palámque grauiter in hoc vitium inſurgendum,damnis propoſitis.

CAPVT XXXII.

Secretorum violatio.

INimica hæc omni bonæ gubernationi eſt, ad quam neceſſaria eſt tenaciſſima ſecretorum obſeruatio: cuius violatione res ferè maximę, regnaque perierunt integra: vt meritò quis dixerit, euertendis imperiis rebúſque natum malum. Ita hoſtilium conſiliorum cognitio inter prima feliciter imperandi documenta meritò ponitur. hinc etiam ſecretorum violatio inter maximè imperiis noxia,& inter læſæ maieſtatis crimina adnumeratur.

Neque poteſt diu feliciter gubernatio conſiſtere, nec fortunato terminari exitu, quæ tacenda prodit: planè vt nihil ſit tam inimicum bonæ gubernationi, tam peſtilens,

lens, quàm ſilenda vulgare; cùm vna ſæpe agendarum rerum proſperitas à ſilendorum tenacitate dependeat. Vulgaſti? periit benè gerendi rei occaſio; & elapſa non rarò manibus præda eſt, verbo vno aut altero intempeſtiuè prolato: imperiaque non poſtrema iacent, ad cineres in ludibrium magnorum improuida ſecretorum violatione deducta.

Neque vllo modo ad gubernacula admouendus, qui femineo hoc vitio laborat. Viri eſt frænos linguæ iniicere, laxare mulieris. & antè vitam ponere, quàm concredita retegere, viri eſt imperio nati: effutire commiſſa, muliebris ingenij eſt, & ad colum & acum nati. Nã quid ab eo ſperes, cui nihil tutò credi poteſt? qui cõſilia in fronte & manibus ferat? parêre fòrs poterit, imperare non poterit. Verum nimis illud Sapiẽtis eſt: *Sicut vrbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum.* Prou. 25.

Nulla deinde ſincera reddendæ conſcientiæ ratio ſperari poteſt: à qua tamen vna magna pars bonæ gubernationis pendet, vt ſine qua prudens tutáque gubernatio non diu conſiſtere poſſit.

Nemo deinde cuiquam tutò quidquam credet, nemo vulnera, pericula, morbos, maláque ſua aperiet. nam quis arcana credat, animíque vulgandos morbos? quis quę ſæpe pudor vel cogitare erubeſcat, vt quorum vel memoria ſine rubore non tranſ-

eat, euulgatori committat? vt iam in omnium oculis verſetur, quod proprios etiam oculos pertimeſcebat. & imprudens meritò habeatur, qui abdita mentis pectoríſque illi credat, de cuius ſilentio merita ſuboriri dubitatio poteſt.

Sed neque ſolida vlla amicitia ſtabit, nullus amor vitio hoc imperãte: cùm omnem mutuæ beneuolentiæ fiduciam tollat, cui amor omnis innititur.

Occaſio deinde non vltima, ſecreti violatio eſt, politicè agendi, aliúdque verbis, aliud incluſum pectore tenendi: cùm violationis huius metus aliorſum verba cogat flectere: nam quæ ſinceritas ſperari poteſt, vbi perpetu⁹ retectionis adſtãt timor?

Grauis etiam hinc turbarum cauſa, cùm ſæpe ob noua aliqua enata, aut minùs antè prouiſa, minúſque nota, cogantur Superiores ſententiam mutare. quod, vbi res prodita, aut non ſine vitio quodam incõſtantiæ, aut cum aliorum ingenti turbatione neceſſum eſt fieri: aut ſanè neceſſitas quędam Superiori imponitur in minùs tuta prolabendi, ne aut externos, aut ſuos offendat, aut animorum in ſe alienationes prouocet.

Accedit, tales vſu quodam & quæuis effutiendi conſuetudine, externis etiam intima quæque domus aperire. hic pœnitenti ſibi mulierculæ, ille familiari ſibi viro; quæ domos denique peruagantur & oppida: quin & defectus animorúmque variæ

riæ propenſiones, delicta vitiáque, ſi quæ ſunt, ſeu vero, ſeu falſo non rarò adſcripta, Superiorum decreta, monita, & quidquid demum priuatis æternum claudendum parietibus erat, oſtiatim ac plateatim decurrit. tantum poteſt praua conſuetudo; vt quæ vel ſanguine firmanda forent, ſpargamus ac propalemus primi; ac tanquam ſemen Chanaan, & deteriores etiam filij, dedecorantes matrem, proſpectandam ridendámque præbemus aliis. quæ res eo grauior eſt, quo minima etiam Religionis, maxima apud externos habentur: eò magis, quò in immenſum res illæ creſcant, nec per vnius ora, ſine inſigni aliquo augmento tranſeant.

Sequuntur deinde ex hoc capite detractiones plurimæ, nulla poſtea pœnitentia aut lacrymis eluendæ; adhæréntque adeò conſtanter firmitérque, vt nullis virtutibus eruere conceptam ſemel de ſe opinionem queant, qui paſſi ſunt hæc linguæ mala. Nimirum vt videamur fidere externis, vt amari ſe ſentiant, vt in mutuam illos fiduciam affectúmque impellamus, vt ſentiant ſe hac narratarum rerum prærogatiua donari, effundimus etiam in virgines & matronas beneficas domeſtica propè omnia, mores omnium. ea interim fiducia ſumus, vt celanda hæc arbitremur. fallimur, nulla eſt, quæ non vnam pluréſque amicas habeat, in cuius ſinum muliebri more profundat omnia, vel hoc etiam ſo-

lo nomine, vt ſentiant aliæ, quo apud confeſſarium loco ſint, quibus domeſtica omnia tanquam domeſticis credantur. Sanè quiſquis prudenter vitam inſtituit, certò ſibi perſuadeat, nihil adeò grande & perenni ſilentio premendum, etiam in ipſa confeſſione, cuicunque committi mulieri, quod non aliquando vulgandum ſit. vt ille prudens ſit, qui nihil illis credit, ne in ſecretiore quidem ſanctiſſimæ confeſſionis tribunali, quacunque præcautione ſpōſionibúſque firmatum, quod non certò ſibi perſuadeat, tanquam tympanis ac tubis decantandum aliquando in foro & compitis. Illa proinde dicet vir prudens, ad quorum̃ propalationem non erubeſcat: neque enim talis facilè labetur in pœnitenda, aut ſe noménque ſuum animúmque periculis exponet grauioris mali, aut committet quæ vel leui quadam indignatione, vel innata naturæ inconſtantia, vel alterius ſolertia, vel noua veterívе amicitia & familiaritate pellecta mulier profundet: quæ nec mala quidem ſua delictáque diu premere didicit, maximè ſi ab alia paribus fiduciæ narrationibus prouocetur.

Remedia.

GRauis punitio illorum, qui in hoc muliebre vitium cadunt: qualis eſt, remotio ab omni munere, nulla conſiliorum agendarúmque rerum communicatio, ab-

legatio

legatio etiam ad alia loca minùs cognitioni commoda, ac proinde minùs etiam ſecretorum violationi obnoxia.

Seriæ pœnitentiæ, etiam publicæ, quando res in aliorum cognitionem venit, publicæque reprehenſiones acres.

Frequentia & ſeria monita, quotieſcunque vel in minimo peccatum eſt: ita vt nunquam in hoc vitio parcatur, aut diſſimulatione delictum prætereatur. Sciat ſe obſeruari qui hoc malo laborat, & nunc amore, nunc pœnis, nunc propoſita rei indignitate terreatur.

Conſultum fuerit, ſi alij horum conſuetudinem fugiant, ſentiántque hoc qui huic ſe vitio dederunt. pudor & verecundia magnum incitamentum victoriæ eſt. Sciant hoc malum latere non poſſe. prodit ſe ipſum, & propalatione ſui improbitatem aut imprudentiam oſtendit. Monemur hîc à Sapiente: *Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis eſt, celat amici commiſſum.* vt arcanorum reuelatio à fraudulenta & infida plurimùm mente proficiſcatur: fidelis enim commiſſa concreditáque ſibi alto premit ſilentio: qua enim fide ab amico rem accepit, eadem ſeruat. credit ille, & in huius ſinum repoſuit? non fallet ſi amat, ſi committentis affectui reſpondeat. ſi prodit, amicus non eſt. fallit, infidus eſt. nihil illi proinde credendum. nam vt inimicus non ſit, ingenti laborat imprudentia, pertuſo ſimilis vaſi. quis ſa- Prou. 12.

piens vina ſua huic committat? quis conſilia proditori? proditor omnis commiſſorum violator eſt.

Capvt XXXIII.

Inſidus animus. Alieni explorator, & delator.

VIcinum Superioribus vitium, & ferè à placendi ſtudio natum. deterius eſt, quando à nocendi libidine naſcitur. primum ab amico aut patrono gratificandi deſiderio prouenit. cùm enim vident aliquid inter amicum & alium æmulationum, aut mutuarum ſuſpicionum intercedere, ídque è muneris ſiue iam parti, ſiue ſperati quadam corriualitate; miſcent ſe hi medios, amicitiam ſimulant, gratiam venantur. inde vbi ſe in illam ſinuauerint, partis maximè oppoſitæ delatione, gratíſque quibuſdam detractionum relationibus, perfacilè ab animo verborum his aculeis exulcerato extorquent ea quæ non iucundum ſæpe audire eſt priori illi amico aut patrono; maximè ſi conſilia propoſitóſque menti fines ſubdola hac beneuolentiæ oſtentatione intellexerint, aut ſi quid in alium dictum ſcriptúmve acerbius. quarum rerum omnium explorator ille & dux & auctor fuit, fallaci quadam maledicentia, ſimulatáque calumniatione alterum

alterum in paria prouocans; maximè ſi patroni illius ſui in hunc criminationes falſò licet recenſitas, & à ſe excogitatas retulerit, quo tanquam ſtimulo in indignationem primùm illum impellit, inde etiam in conuitia, ſimulata ſemper inimici in altero, amici verò in hoc perſona.

Et ferè vſu venit, vt deteriora referant, plurimáque de ſuo miſceant, ad prioris illius pectus potentiùs exacerbandum. validam odiorum cauſam ſubminiſtrantes, conceptáſque priùs animis ſcintillas, in ingentes ignes noxiis his inſidiſſimi oris flabris excitantes.

Sin non tam placendi vni, quàm nocendi alteri ſtudio hæc retia tendantur, deteſtandi etiam magis ſunt, vt quos ſolum odium ad has fraudes impulerit. quod non tam humanæ mentis, quàm diabolicæ crudelitatis vitium eſt; maximè cùm in innocentem, nulláque illius hoſtilitate prouocati, effera nocendi libidine in aliena damna rapimur, idque beneuolentiæ quodam mantello tecti; tanquam ſaporato pulmento toxica miſcentes. ad quæ proiectiſſima ſcelera nemo Religioſus venit, niſi omnem antè Religionis ſpiritum exuerit, vindicíſque Dei timorem excuſſerit, factus ſibi ipſi improbitatis dux & magiſter.

Sequuntur ex his initiis mala innumera. ac inter prima lethale Religionibus omnibus detractionis vitium, non fortuitò, aut linguæ quadam incontinentia, aut à prauo

habitu natum, aut aliorum narrationibus prouocatum; ſed ab inſigni maleuolentia & præcogitatione, ac præmeditata improbitate profectum. quæ res veniam nullam meretur, nec ſat graui pœna puniri poteſt: ſoluit enim omne humanæ coniunctionis commercium, omne mutuæ charitatis vinculum, omnem fraterni affectus neceſſitudinem, omnem Religioſæ domus tranquillitatem, omnem ſpiritualis amoris nexum, omne fiduciæ robur.

Succedúntque illorum loco, nullo ingenio, aut arte reparanda damna: in verbis factiſque pulſa ſecuritate trepidatio: in omni etiam familiari collocutione, candore fugato, fraudum anxia ſollicitudo; ac tanquam inter inimicas acies verſanti, attonitus quidam timor: quaqua parte inſidiis ſepto, hoſtilis quidam metus. nulla hîc læta dies, nullum gaudium explicatum; ponderantur tanquam in trutina verba ſingula, & in omni oratione retia & compedes circumſpectamus. iam & inceſſus ipſe & inambulationes neſcio quid metuendum contineant. dúmque omnis fiducia fidéſque exulat, taciti contabeſcunt animi, ac quaſi in ſaxa ac rupes congelaſcunt.

Miſera omnino vita, & non hoſtium acerrimis vouenda: vt extrema præeligēda pauperies, vincula ſint & carceres inter lætum hilarémque panem & aquam, quàm inter orbis delicias ac diademata ad omnem

nem congreſſum verbáque mens attonita, dubia, inſidiis beneuolentiam mētientium circumſepta, perpetuíſque ſuſpicionum æſtibus, tanquam decumanis fluctibus iactata, vt infeliciſſima in continuis tempeſtatum harum circumuolutionibus omníque acerbior morte cenſeri vita debeat. Tales ſunt quorum meminit Eccleſiaſticus: *In labiis ſuis indulcat inimicus, & in corde ſuo inſidiatur vt ſubuertat te in foueam. In oculis ſuis lacrymatur inimicus: & ſi inuenerit tempus, non ſatiabitur ſanguine: & ſi incurrerint mala, inuenies eum illic priorem. In oculis ſuis lacrymatur inimicus, & quaſi adiuuans ſuffodit plantas tuas. Caput ſuum mouebit, & plaudet manu.* De inimico amicitiam ſimulante hæc verba. cuius cùm diſtillent labia fauum, melláque fundant, lacrymæque amorem teſtentur, hoſtilitatem facta loquuntur. de quo illud verè: *Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat ſuper infideli in die anguſtiæ, & amittit pallium in die frigoris. Sicut enim æramentum æruginat nequitia illius: & ſi humiliatus vadat curuus, adijce animū tuum, & cuſtodi te ab illo. Non ſtatuas illum penes te, nec ſedeat ad dexteram tuam: ne fortè conuerſus in locum tuum, inquirat cathedram tuam.* talis etenim *eſt amicus ſecūdùm tempus ſuum, & non permanebit in die tribulationis: eſt amicus qui conuertitur ad inimicitiam: & eſt amicus, qui odium & rixam & conuitia denudabit: eſt amicus ſocius menſæ,*

Eccli. 12. Prou. 25. Eccli. 12. Eccli. 6.

Digitized by Google

menſæ, & non permanebit in die neceſſitatis. Excitabit etiam tribulationes, nec parcet animæ mœrenti, nec iacentis ſanguini. impinguatur namque aduerſis, & ridebit in interitu aliorum, omni bellua crudelior.
Prou. 16. *Lactat amicum ſuum, & ducit eum per viam non bonam*, viam inſidiarum & mortis. & dum amicum ſimulat, hoſtilia in incauto exequitur. bis ſceleratus, ſimulatione & fine.
Prou. 26. *Et ſicut noxius eſt qui mittit ſagittas & lanceas in mortem: ita vir qui fraudulenter nocet amico ſuo: & cùm fuerit deprehenſus, dicit, Ludens feci.* nimirum ludit in amico ſanguine. hoc ſolo iudicio ſuo infelix, quòd cogitata ad optatum animo ſuo exitum deducere non potuerit. nec finem tamen improbitati, niſi in ſuo aut alieno ſanguine ſtatuet. Hic exitus infidæ mentis. perit, aut perimit: & miſerando exitu amici, aut infelici ſuo, infidum animum ſignat, Deo hominibúſque iuxtà inuiſus. de quo
Iſaiæ 29. illud Prophetæ dici poteſt: *Væ qui profundi eſtis corde, vt à Domino abſcondatis conſilium: quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt, Quis videt nos, & quis nouit nos? peruerſa eſt hæc veſtra cogitatio, quaſi ſi lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori ſuo, Non feciſti me; & figmentum dicat fictori ſuo, Non intelligis.* Profundi cordis omnis infidus eſt alieni obſeruator & ſubſtructor. ac licet fraudulenta conſilia ſua apud homines tegat, Deum habet cordium ſcrutatorem, qui educet è tenebris inſidias in proxi

proximorum perniciem ſtructas. quem ſi cogitarent inſpectorem & vindicem, non deſcenderent ad noxias has fraudes, tanquam ſi machinationum harũ nullum aliquando habituri eſſent diſcuſſorem, nullum iudicem. audiant Sapientem: *Benignus eſt enim ſpiritus ſapientiæ, & non liberabit maledicũ à labijs ſuis: quoniam renum illius teſtis eſt Deus, & cordis illius ſcrutator eſt verus, & linguæ eius auditor. quoniam ſpiritus Domini repleuit orbem terrarũ: propter hoc qui loquitur iniqua, non poteſt latere, nec præteriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim impij interrogatio erit: ſermonũ autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius. Cuſtodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt, & à detractione parcite linguæ. quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit. os autem quod mentitur, occidit animam.* Sap. 1.

Remedia.

A Vitij huius fœditate & grauitate petenda: quam à communi mortalium omnium ſententia mutuare poſſumus. qui licet proditiones non rarò bono ſuo venentur & probent, & pretio etiam parent, proditores tamen execrantur: quorum infame omni retrò ætate apud omnes nationes, omníque ſæculorúm memoria nomen eſt. quóque vnaquæque generoſior gens eſt, hoc proditoris nomen maiore

maiore in horrore habet. venalia nimirum alieni honoris, gloriæ & commodorum mancipia, indigna quæ hominis nomine cenſeantur, quo magis ab omni Religione
Eccli. 37. eliminanda? Monemur ſic à Sapiente: *Noli conſiliari cum eo qui tibi inſidiatur, & à zelantibus te abſconde conſilium.* &, *Ei qui*
Prou. 20. *reuelat myſteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia ſua, ne commiſcearis.*

Fouendus contrà fidus animus, qui nec propoſita morte alieni proditor fiet. talem quicunque nactus fuerit, inter verticis ſui gemmas primam ſtatuat, colâtque vt cælo datum, obſeruet vt oculi pupillam, benefaciat vt animæ ſuæ, intimáque ſibi familiaritate iungat. rariſſimus enim horum vſus, ac inter millia vnus aliquando, aut alter. quo ſtudioſiùs quærendi, fouendi, tutandi ſunt. vt videant qui contrario virtuti huic tenentur vitio, quanta ſit fidi pectoris prærogatiua. omnibus hoc opibus regníſque præſtat: parari enim hæc induſtria laboréque poſſunt; animus fidus, ſecreti tenax, nulla mercede aut tormentis vincendus, à ſolo cælo ſperari debet. amicus fuit in proſperis? magis etiam erit in aduerſis. ſterit inter ſecunda? non cadet inter aduerſantia: quin fortiùs firmabit gradum, & oſtendet ſe non purpuræ aut fortunæ, ſed amico natum, cum quo per aduerſantia lætior ibit, quàm ſine illo in gloria. Serpens nimirum, ſitis, ardor, arenæ, dulcia amori ſunt. propone diade-

mata;

Digitized by Google

mata: contemnet, ſi prodendus amicus eſt. opes & honores: ridebit, ſi alieni explorator delatórque eſſe iubeatur. ſponde plena manu voluptates: nulla illi maior voluptas eſt, quàm pro fidei firmitate ac tuitione vitam proiicere. deiice functionibus omnibus, exue muneribus, ad extrema terrarum populorúmque relega, indue compedibus: gaudebit, ſi pro fide, & negata proditione patiatur, & dulce ducet pro tam bona cauſa pati: imò ſi deſtituatur ab amico, & hoſtem patiatur ex amico; ſtabit tamen in gradu, nec ſemel datam fallet fidem; & hoſtilitatem hanc errori tribuet, commiſerabitúrque amico tanquam è febribus phrenetico & mente capto: morbóque inimicum hunc ex amico animum tribuet, non homini. ac nec iniuriis quidem damníſque prouocatus, aliud quàm commiſerationem reponet, qualem ſolemus mania laborantibus. Beatus qui hunc nactus fuerit: non enim quidquam in hac vita voueri aut concedi poteſt optatius aut maius, quàm ſi nactus aliquem fueris, in cuius ſinum tutò reponas quidquid animo habes malè, quidquid benè, ſecurus de fide, certúſque de cuſtodia. Bene Sapiens: *Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem inuenit illum, inuenit theſaurum. Amico fideli nulla eſt comparatio: & non eſt digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius. amicus fidelis medicamentum vitæ & immortalitatis* *Eccli. 6.*

litatis. qui metuit Dominum, inueniet illum.

CAPVT XXXIV.

Ingratus animus, beneficiorum immemor.

DEo hominibúſque inuiſum malum: quod cùm in omni hominum genere deteſtandum ſit, tum multò maximè in Religioſo, & mitior longè aperta hoſtilitas eſt. Nam quid magis cum ratione pugnat, quàm cui benefeceris, pati inimicum? & omni hoſte acerbior ingratus eſt. nam inimicum æmulum ſuum auerſari nihil nouum; odio etiam proſequi, cùm mutua ſæpe damna data & accepta, ſat ampla odiorum cauſa intercurrant, nemo miretur. at poſt beneficia accepta datáque, in beneficum largitoré inſurgere, & pro beneficiis odia detractionéſque reponere, belluæ veriùs, quàm hominis eſt.

Ingratitudinem verò vitia plurimùm reliqua ſequi, experientia nos docet. neque enim illa intra ſolius nudæque ingratitudinis limites ſe continet: proſilit ferè ad odia, famæque ac bonæ æſtimationis diminutionem, dictorum factorúmque ſugillationes. Semel enim verecundia exuta, ne ingratitudinis ab aliis damnemur, decurrimus ad acceptorum beneficiorum extenuationem. inde etiam damnamus donatorem, merita noſtra extollimus, dona

de

Digitized by Google

deprimimus. quòd ſi magnitudine ſua celari dona & beneficia non poſſunt, aliò donatoris mentem torquemus, & ſuis illum commodis, non noſtris dona contuliſſe contendimus: vt cùm rem non poſſumus, mentem damnemus. ita ſagaci ingratitudine inuolamus in amicos. Inde iam in apertas dilabimur detractiones ac hoſtilitates: ac primò apud vnum alterúmve, tandémque pudore exuto palàm in omnium oculis.

Fœdum in Religione vitium. & ferè reperiés pari hos ingratitudine ab aliis percuti, qua in Superiores benefactoréſve ſuos ſæuierunt: plerumque etiam mœroribus opprimi, ac melăcholia quadam excedi & extingui. nam cùm benefactores à ſe auerterint, nec quiſquam ſe illis ſuáque credat, fidat nemo, imò quiſque conſuetudinem familiaritatémque fugiat; fit vt contabeſcant malis, ſibi aliíſque graues.

Qui ſi Superiores ſint, non facilè ſuorum animos poſſidebunt: neque quiſquam tali duce ad pericula decurret, nemo vltrò labores ſuſcipiet, nemo gaudens ſudorem fundet, quem ſcit ingratitudine munerandum. nulli ad ardua mens ſtabit, aut ad generoſa manum porriget, quam didicit non vacuam tantùm remittendam, & nullo dignandam præmio, ſed inſigni aliqua ingrati animi teſtatione feriendam. hinc pro laudibus, & beneuolentiæ ſignis, ſicciora inferior pumice, ſatyróque quodam

dam dente pronunciata verba referet, aut indignantem etiam orationem, factáque, clara & illuſtria licet, deprimentem. quibus modis etiam probiſſimorum, & ad labores promptiſſimorum animos exaſperant. Ingrato enim benefacere durum, ſudorémque ingratitudine ſiccanti ac detergenti profundere graue eſt. inuitos proinde ac reluctantes ſuos ad ardua quæque reperiunt.

Si inferiores hoc malo tenentur, omniū à ſe Superiorum animos auertunt, alieniſſimóſque experiuntur, ac diffidentia plenos, nec quidquam laude aut gloria dignum magnúmve committentes: nullorum etiam conſiliorum participes faciunt, nulláque familiaritate dignantur: nulla præmiorum munerúmque prærogatiua condecorant. nam quis ingrato aut ſe, aut ſua credat, aut beneficiis obſtringat, quem nulla munificentia vincit, nulla liberalitas mollit? obduruit nimirum frons illius, & durior ferro beneficia repellit, & in auctorem pro munere conuitia retorquet.

Nulla deinde apud ingratum ſecreti firmitas. abditiſſima quæque propalabit, nihílque tam ſanctum, à quo veneratione tactus abſtineat. gaudebit etiam concreditorum ſibi retectione, & inuidia duce, ad recondita quæque protendet manum, felicémque ſe æſtimabit, ſi quid muneratoris ſui erubeſcendum vulgauerit. hoſtem credas in inuidiæ ſcelere lætabundum, ac tanquam

quam parta ex inimico victoria triumphantem. vt, ſi delectus detur, hoſtem longè præ ingrato diligas. nam vt ille acerbiſſimus ſit, ſanguinísque tui ſitientiſſimus, beneficiis tamen vinces. nec vlla re magis crudeles inimicáſque mentes, damníſque & odio efferatas, quàm beneficiis mitigabis & mollies. pergit illa exaſperata furere? perge benefacere. repellit ab hoſtili manu munera? duplica, & vinces, ſedabíſque tandem ſanguineam hanc ſitim, frangéſq; inimicos animos furore licet ebrios, deducéſque ad placidam quietem; inde in admirationem, in factorum ſuorum deteſtationem, tandémque in laudem & amorem. & cùm nolit beneficiis vinci, paria conatur reponere. quíque generoſa mente inimicitias fouit, odiáque ſparſit; eadem mentis generoſitate victus, beneficia tanquam miſſilia iaculabitur.

Ingrato verò quanto plus benefeceris, tanto magis exaſperaueris. beneficia enim illi materies odiorum ſunt, non ſecùs ac ligna oleúmque flammarum materia. Nec domandi hoc pectus remedium vllum. ſubtrahe beneficia, liuore & mœroribus quidquid interni in illo roboris eſt, emedullabis; confer, inſurget in benefactorem, tanquam ſi arma furenti præbeas; nega, in ſe ſæuiet, nulli, ac ne ſibi quidem amicus.

Contrà verò animo grato, ac beneficiorum memore nihil cuiquam iucundius

gra

gratiúſque euenire poteſt. Pulchrum ſanè, & cælo dignum certamen,animi grati cum munifici largitoris beneficentia: cùm nec gratitudine hic ſe vinci patitur, nec beneficiis ille. gaudet benefacere generoſus animus, & beneficium exiſtimat,dona poſſe conferre grato. & prouocat quaſi nolentes in beneficia gratus. cui etiam renuenti plena manu generoſior omnis munera largitur. Ingenti deinde fiducia in talem fertur quiſquis animo erecto eſt, ambítque vltrò amicitias, & felicem ſe conſuetudine illius arbitratur. nec quidquam tam magnum eſt, quod non in gratiam illius lubens profundat, vitam etiam poſiturus, ſi qua grauior neceſſitas poſtulauerit. Nec minor in animo grato magnitudo eſt; ſe ſuáque ſanguinémque lætus profundet in benefactoris ſui cauſa, nec fortunam huius,ſed animum ſequetur,ac in aduerſis, iuxtà ac ſecundis fidem tenebit. Ingruunt tempeſtates? vltrò ſe illis pro benefactore inuoluet. petitur huius pectus? latus opponet ſuum. audit detrahentes? laudes opponet.delicta videt? excuſabit, ſi poteſt,aut certè mitigabit verbis. ſi lenimen rei grauitas non patitur, ingenti animi ſenſu miſerabitur benefactoris ſui , & ad preces apud Deum, lacrymáſque decurret; gratâque interim memoriâ in quacunque fortuna benefactorem ſuum proſequetur : &,vbi ſe occaſio dederit , virtutes enarrabit, delicta humanæ fragilitati tribuet.

Reme

Digitized by Google

Remedia.

FVge ingratos animos, conſuetudinem deuita, contubernio repelle, nihil crede, ne te obſtrictum teneant.

Nihil quod laudem mereatur committe, vilioribus deſtina, magnorum familiaritatibus ſubtrahe, à publicis functionibus exclude.

Frequentatis ſæpe per annum ſpiritualibus exercitiis, piorum librorum aſſiduis lectionibus, fortibus Præfecti ſpiritus monitis adiuuandus erit.

Proderit etiam ſi inualetudinis tempore pronam in ſe paternámque ſenſerit Superioris mentem. quæ res ſi ingratum illius animum non flectet, à ſolo Deo remedia poſcenda & ſperanda ſunt. cuius ſunt non aliena abs hac re apud Lucam verba: *Diligite inimicos veſtros. benefacite, & mutuum date. & eritis filij Altiſſimi: quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.* *Luc. 6.*

Vitij etiam huius magnitudine terreri quiſque meritò debeat. deſcribit eam paucis, ſed fortibus verbis D. Bernardus: *Ingratitudo ventus eſt vrens, ſiccans ſibi fontem pietatis, rorem miſericordiæ, fluenta gratiæ.* & de ingrato Sapiens: *Ingrati ſpes tanquam hibernalis glacies tabeſcet, & diſperiet tanquam aqua ſuperuacua.* & monet Auguſtinus: *Grati ſimus ex eo quod habemus, vt addatur quod non habemus, &* *Serm. 51. in Cant.* *Sap. 16.* *De verbis Apoſt. Serm. 16.*

non

non perdamus quòd habemus. Solet enim Deus eadem ingratis animis inferre, quæ ſeruo nequam ſuffodienti talentum domini ſui: *Tollite ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. & inutilem ſeruum eÿcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & ſtridor dentiũ.*

Mat. 25.

CAPVT XXXV.

Nimia ad externa diffuſio.

SIue illa à quadam naturæ inquietudine, & necdum in plenum domito ſæcularium affectu proueniat, ſiue ex tædio ariditatis interioris, dum in externis mens ſolatia quærit, quibus interiùs caret; non leue vtrobique malum eſt. Euenire enim ſolet, vt, dum ſe totum animus in externa profundit, adhæreſcat etiam non cogitanti non parùm ſæcularis & mundani pulueris, quibus obtenebratur ſpiritualis oculus, ne ea deprehendat, quæ & ipſi & Religioni noxia ſunt, quæque illum paulatim à genuino & primæuo vocationis ſpiritu abducunt. ita à tam paruis initiis mens tota obtegitur: minimarum nimirum arenarum congeſtio creſcit in montem, fertiléſque etiam agros infœcunditate & ſterilita

rilitate ſua contegit. *Cùm enim propter temporis breuitatem, & diei malitiam vix neceſſariјs ſufficiamus diſponendis, ſi ſuperuacuis & alienis volumus occupari negotijs, negligimus vtiliora & meliora: cùm diſtractus animus ad plura, ſit minor ad ſingula prouidè peragenda. Inde fit aliquoties, cùm Prælati & Eccleſiaſtici nimis ſe exterioribus occupationibus implicant, ædificiorum, agrorum & vinearum, & ſimilium, quibus fructuoſiùs carerent, vt non ſolùm meliora interim negligant, ſed etiam conſcientiam ſæpiùs inquinent, & ex vſu exteriorum tenebreſcat mentis oculus ad contemplationem ſpiritalium & internorum, & tepeſcat ad deſiderium ſupernorum. Sicut enim humores noxij affluunt, vbi fuerit in corpore læſio, niſi cautè remoueantur, ne fiat ibi tumor vel vlcus: ita & negotia creſcunt ad extinctionem ſpiritus, qui ſe ijs acquieuerit occupari. Super omnia verò debet ſemetipſum rector circumſpicere, ne alijs prouidens, ſeipſum negligat, néve alios ſaluans, ſeipſum in periculum demergat. quid enim prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Bona. de 6. aliuc. 7. Mat. 16.

Deſipiunt etiam in dies magis magiſque interna, dum delectamur externis, nec poteſt animus his obſeſſus, cæleſtia ſine pugna admittere. Multis deinde, licet magna cautela & circumſpectione vtatur, neceſſum eſt ſe homo implicet, quæ

aut minùs vocationi conſona, aut ab illa etiam aliena: labitúrque aliquando in pœnitenda, corporíque vniuerſo nocitura.

Et incredibile eſt, ad quanta damna è leuibus initiis decurratur. Guttę nimirum & ſtillicidia tenui licet filo deſudata excauant rupes. à tam molli raróque lapſu vincuntur multorum ſæculorum opera, & quæ decumanos vicerunt fregerúntque fluctus, guttatim depluente lympha ſedibus pelluntur. Idem vſu venire videmus in Religioſo. ſteterat quaqua parte irruẽtibus tentationibus, dum ſe domeſticis contineret parietibus, & Superior etiam omnibus inferorum conatibus ſtabat interritus, vt primùm veteres egreſſus limites, pluſculùm ſe in ſæculum diffudit, cœpit labaſcere, & diſſimilis iam eſſe ſui. Nec mirum. cùm enim Religionis clauderetur terminis, perpetua quadam interni ſpiritus paſcebatur alimonia, tanquam cæleſti manna, firmabatúrque domeſtico orationis propugnaculo aduerſus procurſantes hoſtiles acies; at poſtquam deſtitutus his præſidiis, nudum expoſuit latus inimico ferro, quid niſi vulnera expectet cædémque?

Nec peſſima quæque primo ingruunt prolapſu. pedetentim ad præcipitia ducimur, eo ferè paſſu, quo ad externa diffundimur. à minimis ſcilicet initiis ad latiſſima damna deſcenditur. Et trahimur primò agendi quadam cupiditate: & videri

Reli

Religioſus amat, quiſquis ſæcularibus ſe rebus immiſcet. aut ſanè è leui quadam faſtidientis animi nauſea, ac ſpiritualium laſſitudine, profundit ſe ad externa, tanquam nauſeæ aut inualetudini ſuæ remedium aut ſolatium quæſiturus. Interrumpendus nimirum ſpiritualium ille curſus erat, ne aut contentione frangeretur animus, aut eiuſdem ſpiritalis cibi faſtidio teneretur. infelici commutatione à cæleſtibus ad ſæcularia decurritur, quaſi in medicinam ac ſolatium. Ex quo fit, vt quo mens profundiùs perituris illis immergitur, hoc potentiùs eripiatur æternis: pari ferè paſſu, vt quantum illis acceſſit, tãtum his decedat.

Neque diu tales Deo coniunctos videas, cùm diſiungantur per externa. patiuntúrque difficultates maximas, vt ad ſtata orationum tempora ſe recipiant. & vt conatum adhibeant, effunditur ſtatim omnis in iis collectus fructus, quaſi ſi demeſſam meſſem diſpergas in ventos. inde areſcunt animi, ſpoliantúrque ac nudantur opibus internis omnibus, vt nec ſuæ, nec propagandæ proximorum ſaluti aut Dei gloriæ idonei ſint. contingítque illis, quod validis fluctibus ac tempeſtatibus iactatis, vt ſtomachi patiantur faſtidia, nauſcéntque ſuper omni ſpiritali cibo, viribus deſtituti. tranſeunt deinde ad carnem & corporis commoda, illíſque vicina. cúmque narrationibus impleantur ingentium paſſim de-

tractionum, facilè in eaſdem domi foriſque effunduntur. aſſurgunt exinde animi. & quo pluribus miſcentur, maiorémque externarum rerum cognitionem conſequuntur, plus etiam faſtus induunt. hinc domeſticæ exurgunt æmulationes, pariáque in imitationem ſtudia. quæ res ad parum ſæpe aſſinia religioſæ modeſtiæ ac moderationis conſilia impeliit. Nec res tegi diu poteſt. decurritur ad externos, & æmulationum ſemina latè ſparguntur, damnantúrque in Religioſis ſæculares mores, partiúmque ſtudia, plurimúmque de ſanctitatis ac maturitatis opinione decedit: è quo ſperata multorum ſalus vniuerſa propè collabaſcit. Bene Antiochus: *Laquei & pedicæ ſunt aſpirantibus ad ſalutem ſæcularium congreſſus, ac prolixæ eorum confabulationes mentem prorſus auocant à Dei glorificatione & ſpiritali lætitia.* & Magnus Gregorius: *Valdè difficile eſt, vt lingua ſæcularium mentem non inquinet quam tangit: quia dum plerumque eis ad quædam loquenda condeſcendimus, pauliſper aſſueti hanc ipſam locutionem, quæ nobis indigna eſt, etiam delectabiliter tenemus: vt ex ea iam redire non libeat, ad quam veluti ex condeſcenſione deducti venimus inuiti. ſicq; fit, vt ab odioſis ad noxia, à leuiorib. ad grauiora verba veniamus: & os noſtrum ab omnipotenti Domino tanto iam minùs exaudiatur in prece, quanto amplius inquinamur ſtulta locutione,*

Homil. 102.

Lib. 3. *Dial. c.* 15.

Quòd

Quòd ſi quæ neceſſitas ex obedientia nata cogat ad illa, meminerit vocationis, Deíq; ſui,& properantis æternitatis, ad illúmque quoties per interualla licebit, eo ardentiùs euolabit, quo minus temporis conceditur; aſſueſcátque in mediis etiam externarum rerum occupationibus cælum inambulare, frequentibúſque imo ductis pectore ſuſpiriis communem omnium parentem pulſare, in illum denſas immittere preces, tanquam telorum ſyluam; calentia iaculari vota,tanquam nubibus cõtorta fulmina;perennes profundere lacrymas,tanquam euripi fortunata maria,beata negotiorum & lacrymarum reciprocatione. Felices occupationes, tam beatis permiſtæ animorum condimẽtis: ſic enim fiet, vt nec cariem ſentiant, nec putredinem metuant, nec viam ad ruinam domino ſternant. At Superiorem prudenter in hac re Gregorius monet: *Sit rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, externorum prouidentiam in internorum occupatione non relinquens: ne aut exterioribus deditus ab intimis corruat, aut ſolis interioribus occupatus,quæ foris debet proximis non impendat.* *In Paſt. p.2.c.7.*

Remedia.

ORationis ſtudium, conſiderationis in Superiore hora ſeriò impenſa: examina conſcientiæ non perfunctoriè adhibita: adſpirationum ad Deum frequens vſus, etiam in mediis ſæcularium rerum tractationibus.

Frequens etiam piorum librorum lectio, actionúmque ſæcularium per ſpiritualia exercitia interruptio.

Superfluarum rerum reſectio, maximéque ſpecioſarum, & quæ plus habent externi decoris, quàm animarum fructus.

Colloquiorum & viſitationum rarior vſus, quæ ſi quando per alios non minori fructu peragi poſſe ſperare licet, in alios potiùs transferantur, quò liberiùs ipſe interno homini ſuo vacet.

Sæcularium occupationum fuga, quæ eo difficilior erit, quo mens ſemel totam illis immerſa, altè in Religioſa toga ſæcularem imbibit ſuccum. Quare niſi talis validè ſeipſum reprimat, propenſionem domet, affectum potenter comprimat, non facilè victoriam ſperabit.

Amandatio ad alias habitationes & munia, in quibus minus periculum eſt externæ effuſionis, ſpéſque maior ſpiritualis collectionis, ſolitudo maior, occupationes rariores, populus infrequentior, minor cognitio.

Digitized by Google

Iteratæ per annum ſpiritalium exercitiorum recollectiones plurimùm hîc iuuabunt: in quibus ſi metuenda damna periculáque, exempláqúe non poſtremorum in Religione virorum, infelici exitu ſignata ſeriò & non curſim examinentur, ingentia ſperari emolumenta poſſunt. Frequens etiam cogitatio verborum horũ, Ad quid veniſti? quid ſæculum moribus factíſque repetis ſæculi deſertor? multùm per omnem partẽ proderit; mináque intentantis Dei: *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.* & illud: *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet.* *Luc. 9.* *Mat. 6.*

Proderit etiam nullam rem aggredi, ſine præuia ſecum recollectione, ſeriúmque dictorum factorúmque re peracta examen inſtituere, ſicubi erratum, aut à religioſa modeſtia, à primorum parentum maturitate, ab inſtituti regula deceſſum. proderítque in primis, ſi diebus ſingulis quadrãs vnus ſub noctẽ ſeponatur, quo diei illius cum externis peracta recolamus; nullámque vniuerſim omnino rem inſcio Superiore ſuſcipiamus, ac nec vltrò nos negotiis immergamus. Quòd ſi frequentes externorum accedãt interpellationes, aſſueſcat eas Religioſus piis interſpergere colloquiis, vt ſi pergant moleſti eſſe, aliquid ſemper referãt boni: aut tædio pia-

rum rerum affecti interpellare deſinant.

Excitatio in ſe diuini amoris, diuinarúmque rerum, multùm in hoc genere valet. neque enim talis facilè ſe patietur ab illis deduci, ad externa duci. nam qui ad hæc ſe trahi permittit, amorem in hæc ſuum teſtatur. non raperetur, ſi non amaret. rapitur: amoris indicium eſt. exuat hũc amorẽ, diuinum induat, & vicerit: memineritque verborum D. Gregorij: *Qui ad appetenda æternitatis atria accenditur, dignum profectò eſt, vt ab hoc temporalitatis amore laſſetur, vt tanto frigeſcat à ſtudio ſæculi, quanto ſurgit ardentior in amorem Dei. quem ſcilicet ſi perfectè arripit, mundũ etiam plenè derelinquit. & eo funditus temporalibus moritur, quo ad ſupernam vitam altiùs afflatu æternitatis animatur.* & eodẽ capite: *Qui in auctoris ſui amore roborãtur, quo magis in concupita Dei fortitudine conualeſcunt, eo à propria virtute deficiunt: & quo robuſtiùs æterna appetunt, eo à temporalibus ſalubri defectione laſſantur.*

4. Moral. c. 30.

CAPVT XXXVI.

Caſtitatis neglectus.

CVm aut fiducia noſtri, aut aduerſariorum contemptu, aut periculorum neglectu in præcipitia ruimus improuidi,

uidi, damnáque non reparanda accipimus. hîc oculorũ liberiore iactatione ludimus; ibi aurium curioſiore aucupatione vellicamur; alibi laſciuiori inuoluimur lectioni. ſuccedit familiaritas ſexus alterius, diuturniora colloquia, captata ſolitudo, prolixiores repetitæ & frequentatæ confeſſiones, ſpiritales inſtructiones familiariores, munerum mutuæ acceptationes, ſecretorum vltrò citróque conſiliorum communicationes, ingens per amica ſilentia commiſſorum fiducia, officioſæ & ſæculum redolentes ſalutationes, ſcriptiones comitate & beneuolentia plenæ; nec qualis inter patrem filiámque veneratio, ſed qualis inter ſponſas ſponſóſque honorum præuentio.

Inde iam proſiliunt nociture libertates, mutuus aſpectus, exporrectæ frontes, hilaritudines, verba riſum prouocantia, geſtus leuior, minúſque religioſa corporis compoſitio, membrorum iactatio, narrationes ſimilitudinéſque è matrimonio petitæ, quibus paulatim & pudor ponatur, ac tota demum verecundia exuatur: ſuccedunt faciliores manuum contactus, & qui antea ad veſtes ac veſtigia propè pedum erubeſcebat, nunc conſtanti vultu & oculos intuetur laſciuientes, & labia oráque legit ridentia, & prouocantes amicat genas, nec exhorreſcit ad nudatum pectus magni lupanaris anteambulum, omníſque omnino libidinis prouocatorium. *De camini-*

Cypr. de ſing. cleric.

nis nimirum ſcintillæ proſiliunt, de ferro rubigo nutritur, morbos aſpides ſibilant: & mulier fundit concupiſcentiæ peſtilentiam: in riſum aliquando diſſoluitur, nunc blanditias exhibet, & quod eſt venenoſius ſuper cuncta, pſallere delectatur aut cantare, cuius cantu tolerabilius eſt audire baſiliſcum ſibilantem.

Augmenta ſumunt hæc per interualla: neque quiſquam repentè fit peſſimus: quin imò ſub pietatis pallio, ſub ſpiritalis inſtructionis prætextu latent & teguntur hæc nocitura, & in mortem pedetentim abitura, ac quodam quaſi perenni ſtillicidio excauantur & exteruntur religioſa pectora firmiſſimæ quondam rupes, & tot antè dæmonum machinationibus, tot inferarum legionum valido procurſu ſuperiores, femineo cadunt oculo; tam molli, vt ita dicam, elemento chalybe fabricata corda, ferro cincta. ita virorum primi & maximi, & ſtellæ ſoléſque futuri cælo, muliebri corruunt manu, Samſones Dalilæ, Dauides Berſabeæ, Salomones plurium blanditia.

Ac ſupina omnino opus negligentia ac ſpiritalium neglectu ac tepore in eo qui poſt annos in Religione decurſos in carnem labitur. cùm enim experientia doceamur nouitios à ſæculo recentes, vix ex altiſſimo vitiorum oceano ereptos, madentes adhuc & criminum fluctibus non ſemel inſepultos, ægréque caput attollentes, autè

media

media etiamnum prauarum affectionum fornace calentes & ambuſtos, necdum deguſtata virtutum pulchritudine, orationum robore, mortificationum firmitate, in magna animi puritate primos Religionis annos decurrere; rara oculorum auriúmque cuſtodia, celeríque quarumcumque occaſionum fuga, ingentíque omnium quæ ad voluptatem quoquo modo ducunt horrore ac deteſtatione; mirum planè videri debet poſt variorum annorum in Religione educationem, labi viros religioſos, meditationum orationúmque præſidiis excultos, poſt variarum virtutum documenta, poſt exercitam & ad arma ſpiritalia paratam mentem, poſt continentiæ callum, poſt corpus pœnitentiis diſculptum, poſt tot hoſtiles acies, tot inferorũ agmina ſuperata, protritam & calcatam non ſemel carnem, nobiliſſimos denique à mundo triumphos actos; mirum planè & prodigio ſimile labi in muliercula Religioſum, hunc laſciuiæ oculo captum, illum feminea voce deluſum, alium leui contactu tanquam compede conſtrictum, quin & petulantioris penicilli conſpectu tanquam à Babyloniis ignibus arſiſſe non neminem; plurimos etiam tanquam niuem ſole medio, muliebribus colliquatos radiis, aut ad domeſticas illarum flammas, tanquàm à potenti fulgure emedullatos, multóſque à ſolo petulco, & ludibundo in femina calamo iacuiſſe proſtratos, arbitreris Her-

culea claua aut cæſtibus protritos.

Verùm ſi altiùs principia legamus, & præcipitij cauſas propiùs intueamur, non ab vltimo illo immanis ac miſerandi prolapſus momento, ſed à ſemitis longa ad illum manu ducentibus initia ſumenda erunt; à Sacramentorum nimirum, orationis, meditationis, examinum conſcientiæ, ſpiritalium librorum, pœnitentiarum, manifeſtationis animi morborum, ſobrietatis ac modeſtiæ neglectu ac contemptu, à præfidenti fiducia ſui, regularum violatione, frequentatis muliebribus colloquiis, ſociorum fuga, ſecreti captatione, otij amore, laboris declinatione, cibi potúſque commodorúmque corporis proſecutione, aliiſque his ſimilibus ad infames femineos ſcopulos paulatim prolapſos reperiemus. Non vna hora, die, menſe cecidit veteranus: anni viam ad ruinam ſtrauerunt, & tanquam blattæ & tineæ leui licet corroſione, vniuerſum paulatim robur emedullarunt. A tam paruis initiis ad malorum extrema inuictus ille, dum Religionis amor regularúmque obſeruatio ſtaret, veterani animus prolapſus eſt: ſtillicidia hæc nimirum incauto annorum prolapſu ſana exederunt. tam ſuauis elementi guttata mollities tanquam leui ſpongia, aut amico oſculo, quidquid erat ſaxei roboris, extriuit. ita à ſcintilla vrbes iam nullæ, & à modico veneno Herculeæ iacent vires ignibus pabulum.

Vitabit

Vitabit hæc modica quiſquis ſalutem amat, quiſquis præcipitia, quiſquis exempla cogitat.

Remedia.

A Superioribus partim, partim ab inferioribus petenda ſunt. proderit, ſi Superior in omnem occaſionem intentum oculum teneat; nuſquam operam ſuam in hac materia deeſſe patiatur, nuſquã etiam in minimis in hoc genere parcat. parcere hîc odiſſe ac perdidiſſe eſt. excubet ſeriò ne qua parte regularum obſeruatio infringatur, ne intepeſcat in orationis ac mortificationis ſtudio ſpiritus, ne primus lãgueſcat ardor. initiis ante omnia occurrat, nec medicamenta differat in validiorem morbum, ne curationem in ferrum & ignem reiicere cogatur: occaſiones omnes ad viuum reſcindat, etiam enſe non damnanda, ſi ad damnanda quoquo modo ducant, reuellat: queratur æger, laudabit periculis ereptus, neque prudens ſublatas ægritudinum cauſas dolebit. peritiſſimus ille medicorum eſt, qui præprouida cura antecauerit mala. nec iuſtam querimoniæ cauſam habet, quem ad exactam regularum ac conſtitutionum obſeruationem vigilans Superioris ſolicitudo cogit. arguat in Superiore inferior diffidentiam & inanium ſuſpicionum ſeriem: conſultius eſt illum Superioris diffidentia circumuallatum ſtare,

re. quàm minima illius fiducia non reparanda præcipitia pati.

Qui roborauerit ac obduruerit animum diuinarum meditationum ac orationum ſtudio, qui conſcientiæ ſuæ latebras bis per diem diligens non perfunctorius ſcrutator excuſſerit, qui quidquid quacunque via irrepſerit malorum celeri pœnitentia deleuerit, qui ſpiritalium librorum lectione nullo non die pectus firmauerit, qui frequentibus per diem aſpirationibus mentem ab humanis abduxerit, ad diuina ſuſtulerit, qui ſe ſuáque omnia, animorum in omnem partem affectiones, irruentiúmque tentationum fluctus ac procellas Superiori non minùs candidè quàm integrè, vt medico, vt patri, vt matri reſerauerit; non facilè ad erubeſcenda labetur.

A nocituris deinde magna cura animus auocandus, à quacunque feminea familiaritate, à muliebri viſitatione, à colloquiis quocunque prætextu prolixioribus, ab earundem perſonarum confeſſionibus frequentioribus, à munerum vltrò citróque erogationibus, à mutuis ſcriptionibus, à molliori cura, & patrociniis ſubſidiiſque tenuioribus procurandis, à laſciuientium calamorum lectionibus, à liberiorum penicillorũ circumſpectione, ab auida blandiorum verborum captatione, à diuturniore alterius ſexus præſentia & ſermocinatione, à curioſiore rerum verborúmque non caſtorum inueſtigatione. Neque enim

qua

quacunque demum ex cauſa Religioſo im-morandum talibus, neque altiùs veſtigia parum caſtis ſemitis imprimenda; celeri potiùs hæc volatu quàm greſſu tranſcurrenda, & vt per ardentes prunas, per inimica agmina, per aduerſarium ferrum, per interimentia venena præpropero curſu ſaltúque tranſilienda ſunt;etiam in mediis abditiſſimarum confeſſionum diſquiſitionibus,ne aut ignorata diſcantur, aut explicata amburant, aut à penitiore agnitione altiùs imprimantur animo, quàm vt valido pòſt conatu excuti poſſint. Credi enim non poteſt, quàm immania pectori incendia è minima ſcintilla ſuboriantur, quantáque vniuerſam mentem è tenuiſſimis initiis flamma depaſcat; vt ſemel curioſiores oculos conieciſſe; ſemel aures præbuiſſe, vix multorum poſtmodum annorum lacrymis elui poſſit: quin imò non rarò non niſi cum vita, lucta è rantilla renata deponitur.

Capvt XXXVII.

Nimia fiducia ſui in rebus agendis, fœminarúmque conſuetudine.

Cum etiam ſæculi prudentes moneant, prouidi eſſe, aliorum potiùs in cauſa ſua conſiliis, quàm propris niti. ferè enim labimur in noſtris,& affectu trahimur potiùs

tiùs quàm ratione: neque magis obuium ac familiare eſt, quàm probare quæ placent: euenítque in his, quod nebula tectis, quibus verarum rerum proſpectus omnis intercluditur; quod per rubrum vitrum obiecta intuentibus, qui res omnes rubro colore tinctas arbitrantur, nec errorem hunc, niſi amouerint vitrum, deponunt. Vitrum hoc priuatus affectus cuiuſque eſt, qui rem omnem colore ſuo tingit, nec patitur veritatem detegi.

Quantis verò periculis fiducia hæc nimia expoſita ſit, facilè videbit, qui innumeras errorum in rebus humanis cauſas cogitauerit, maximè in rebus arduis, & quæ rempublicam, quæ Principes viros, quæ Religionis vniuerſæ nomen bonum tangunt, in quibus ſemel erraſſe, ferè perpetuum eſt. Ita nulla arte reuocari error ille poteſt, qui vniuerſam rempublicam traxit in ruinam. Grauis error, & ab ambitione natus, & plurimùm lapſui vicinus.

Audire, in deliberationem vocare, nunquam non à magnis & prudentibus probatum, è quibus qui deliberationem inſtituit, optima ſeligat ac tutiſſima. Scio primum illum locum in prudentia tenere, qui in pectore ſuo ſenatum ac conſilia, fugiendáque ſequendáque reperit: proximum illi, qui ex aliorum conſiliis ſaniſſima deligit. at quanti priores ſunt? vix è millibus vnum aut alterum inuenias: & vt talem nactus fueris, ſenſum tamen aliorum explo

exploraſſe, obeſſe non poteſt, prodeſſe poteſt. vt prudenter Sapiens: *Vbi non eſt gubernator, populus corruet: ſalus autem vbi multa conſilia.* *Prou.* 11.

Nec diffiteor in ſubitis audaciſſima aliquando, tutiſſima conſilia eſſe; ſed perrarò ad hæc extrema compellimur. & tutiora ſequitur, dum res locúſque permittunt, qui peritos audit,& rationum illorum momenta ſerius indagator excutit: nam vt nihil aliud, hoc ſanè qui alios in deliberationem admouet, conſequitur, vt tot propugnatores ferè habeat, quot conſiliarios; ſi negligat, tot oppugnatores referat.

Neque quiſquam propè eſt, qui non aliquid aliquando ſuggerat rei bonæ; vt non rarò etiam in infimis non pœnitenda reperias. Accedit alta quædam quietudo mentis, cùm mens deliberationis conſcia, nihil temere, aut propriæ libidinis impulſu aggreſſam ſe nouit; cùm contrà in vario metu ſint omnia, ſolúſque, ſi quid aduerſi inexpectatum aduenerit, damna, variorúmque iudicia ferre cogatur, protectore deſtitutus.

Neque facilè quiſquam antè neglectus, re ad extrema,aut vltimam deſperationem deducta, manum admouebit, ne in tam dubio exitu honoris nihil, dedecoris referat plurimum. quin imò reperias non paucos, qui quòd in conſilio capiendo neglecti videantur, non improbent modò, ſed & variis ſubſtructionibus ſubdoliſque machina

chinationibus probatiſſima etiam euertere conentur, & miſcere damnanda, qui ſententiam rogati, probaſſent. Non quòd omnes velim in conſilium adhiberi, ſed peritiſſimos quoſque ac primos, quibus vel longa experientia, vel muneris ratio, vel ingenij iudiciíque bonitas lucem ad varia præfert.

Nulla verò in re magis elucet hoc malum, vulneráque non medicanda infligit, damnáque non reparanda dare conſueuit nimia hæc fiducia ſui, quàm vbi de caſtitate agitur: & ferè cecidiſſe reperies, quos nimia fiducia ſui longiùs à littore prouexit, & maria hæc multorum mortibus infamia tentare ſuaſit. Fiducia hæc inter hos ſcopulos & breuia nauiganti naufragio proxima eſt. enauigauit qui timuit, quíque non ſuo ſolius conſilio fluctibus hiſce domeſticam commiſit ratem.

Præcipitia demum hîc ſunt. Caueat quiſquis ſalutem amat. vno leui flatu, aut prolabentis in hoc lubrico veſtigij lapſu, ſalus continetur. Ne fide quiſquis ſalutem amas. præcipitio fiducia hæc omnis proxima eſt.

Et ſanè in labili admodum figit pedem, quicunque hunc campum impauidus calcat. Syrtes & breuia cogita, ſcopulos & decumanos fluctus, cùm à tyrone Oceani inexperto nauigantur. tot omnium ætatum naucleri peritiſſimi in hoc profundo naufragium fecerunt, & in extrema ſenectute,

ſtute, poſt enauigata maria, torrentem non rarò repererunt, in quo perirent. tot veterani milites, poſt innumeros triumphos, & hoſtium cædes, poſt campos cadaueribus fatigatos, ſudem inuenerunt, quo caderent: tot prudentia & eruditione clari, cano iam capite ludibrium facti ſunt, & mundo fabula. & ſperabit neſcio quis ingenti plenus fiducia ſui, medios inter femineos fluctus, tabula ſalutem? inermis inter armatas has mulierum acies illæſum corpus? effugia denique ac tuta receptacula adoleſcens inter illius ſexus inſidias laqueóſque compedéſque medius? ingens error eſt, poſt tantorum naufragia, cædes & vulnera, meliora ſibi fatua fiducia ſpondere.

Et ſanè quiſquis non timuit, aut iam lapſus eſt, & proſtrata iacet victima infami muliebri manu iugulanda; aut lapſui proximus eſt. vt meritò ſtolidum illum dixerim, qui poſt orbe toto magnorum ſtrages, inermis victoriam ſperat, & audet iratos hos prouocare fluctus palmari ſcaphæ confiſus, quos tot armatæ rates nequidquam integra carina tentarunt.

Et verò monent prudentes, à ſolo timore & fuga ſaluté in hac lucta ſperari poſſe: nec quemquam in hac pugna periiſſe, qui non plurimùm à nimia fiducia ſui, viam ſibi ad ruinam ſtruxerit Venena cogita, nullus illa, valida quamuis manu, prudens contigit. nemo ſerpentem, frigoribus li-

cet

cet torpentem, impunè deliniuit. Hercules, & Samſon, & quidquid firmum, roboríſque plenum, hîc cadit. ſuperant venena robur: at nocentior omni veneno mulier eſt: ludus baſiliſcus eſt, & nulla iam hyæna eſt, ſi cum illius oculis & voce conferatur. Timebit proinde hæc toxica, quiſquis iudicem Deum timet, & inferni pœnas, quiſquis ſalutem amat, & repoſita cælo præmia: nec erubeſcet audire timidus, vt ſecurè infidum hoc enatet mare, tantorum ſubmerſionibus infame, vt tutò venena hæc effugiat, tot magnorum luctuoſo exitu nobilitata; vt integro demum corpore, femineo ſe huic gladio eripiat, tot primorum orbe toto ſanguine & cædibus ebrio.

De ſingul. Cleric.

Prudenter Cyprianus monet, & fidentes inſtruit: *Aduerſaria eſt confidentia quæ periculis vitam ſuam pro certo commendat, & lubrica ſpes eſt quæ inter fomenta peccati ſaluari ſe ſperat. incerta victoria eſt inter hoſtilia arma pugnare, & impoſſibilis liberatio eſt flammis circundari, & non ardere.* & alius: *Expedit multo, bene timere, quàm malè fidere, & vtilius eſt vt infirmum ſe homo cognoſcat, vt fortis exiſtat, quàm fortis videri velit, infirmus vt emergat.* eiuſdem illa ſunt: *Nemo de ſuo corde præſumat quando profert ſermonem, nemo de ſuis viribus confidat quando ſuffert tentationem. quia vt bona prudenter loquamur, à Deo eſt, non noſtra ſapientia; & vt mala fortiter perferamus, ab illo eſt, non noſtra patientia.*

& Sa

& Sapiens: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.* *Prou.* 3.
& Apoſtolus: *Non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo.* 2. *Cor.* 1.

Remedia.

AB exemplis tutiſſima ſunt. felix ille qui alieno periculo doctus, neminem ſuo docet. Percurramus humanarum propè rerum omnia. Imperatores, dum nimia fiducia roboris ſui, hoſte contempto, ardua petunt, vniuerſam gloriam infami exitu macularunt. Peritiſſimus quiſque nautarum, dum nimiùm elemento ſuo fiſus, altiùs prouehitur, naufragium paſſus eſt. Et non ſummi natatores, pugiles, torrentibus ſorbentur, & imbelli ac ruſtico ferro cadunt? Eadem in omni hominum genere reperies: quo magis timore armandum pectus, metu cingenda latera; tutum te hîc comites præſtabunt, & inter pericula prouidum & ſecurum.

Cogita deinde, quanti in carnem delapſi; & diſces ab hac fiducia in præcipitia hæc turbatos, dum robori virtutíque ſuæ fidunt: &, dum non firmant illecebris aures, non frenant oculos, linguam, manus, nec tanquam compede ſtringunt domeſticas has feras, in medio felici curſu, ludibrium facti ſunt orbi, & in exemplũ iam aliorum poſiti. Audet Religioſus quocunque prætextu diutiùs colloqui? familiariùs, liberioréque

réque deinde aſpectu & cachinno, metúque ac verecundia exuta? etiam in contactum ibit, inde ad extrema malorum.

Vtile fuerit, nihil in eo genere aggredi inconſulto Præfecto ſpiritus, & aliorum potiùs, quàm ſuæ ſententiæ niti, ac tuta quæque vereri. Prudens Imperator in alta pace bella cogitat, adeóque & bella parat, ne imparatum hæc improuidumque opprimant. Paret etiam ſpiritalis athleta in pace bella: muniat pectus lorica timoris Domini: armet caput cæleſti, non ſua fiducia plenus: & quo minus ſe bellorum oſtentat, hoc præſentior ſibi magis etiam timeat, & à magna malacia magnas tempeſtates expectet. hoc propinquior periculo, quo molliùs hoc elementum ludit. Ne fide huic tranquillitati.maiora ſub hoc ridente vultu damna latent; voragines & ſcopuli teguntur hac ſerenitate.Nihil proinde inter omnia remedia præſentius,quàm nulli fidere,vereri omnes; etiam in ſorore feminã cogitare, & in fratre virum. Deum denique omnibus præſentem, præmiatorem & iudicem, etiam cogitationum reconditiſſimarum.

Prou. 3. Monemur vniuerſim à Sapiente: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentia tua, in omnibus vijs cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos,ne ſis ſapiens apud temetipſum.*

CAPVT

Capvt XXXVIII.

Fœminarum familiaritas quocunque prætextu, confeſſionum, inſtructionum ſpiritualium, boni temporalis, ægritudinum.

ET ſanè magis periculum adit, qui dolo circumuenitur, quàm quem hoſtis aperto aggreditur marte, & palàm. in fraude nulla ferè virtus, aut robur iuuat, cùm incauti in inſidias labamur, & antè cadamus, quàm periculum ſenſerimus. Et familiaritates tales minùs ſunt ſuſpectæ, minúſque timentur, cùm ſub ratione boni mala tegant. Ita cadunt primi parentes, & Amaſa, & Abner doloſo Ioabi ferro, & hominum pars magna.

Et quis inter tripudia, & lætitiæ ſigna ferrum vereatur, & caput Ioannis in diſco, & inter oſcula Iudæ Magiſtrum prodi? ſub tam pio nimirum velamine nocitura, & perimentia latent venena. Iam in omni Religione, omniúmque hominum genere, quàm grauibus multorum lapſibus ſtrata ad ruinam via eſt!

Familiare in hoc malo eſt, excuſationes prætexere, Res leuis eſt; quid periculi è tantilla re? Sed & ſcintilla res leuis eſt, & tamen

men quàm latam non vno ſæculo dedit flammam? flamma, non ſcintilla, mulier omnis eſt, adeóque ignis eſt, quo orbis non ſemel conflagrauit. Et venenum modicum, non venenum eſt? quàm multi vitam modico illius hauſtu finiuerunt? nullum muliere venenum potentius eſt: frons, oculi, genæ, labra, vox, riſus, manus, veſtes toxico plenæ ſunt. & non magna pars hominum cadit hoc veneno? Vidit ille, audiuit, leuiter & fortuitò tetigit alter, & captus eſt. Quare monet Sapiens: *Virginem ne conſpicias, ne fortè ſcandalizeris in decore illius. auerte faciem à muliere compta, & ne circumſpicias ſpeciem alienam. propter ſpeciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit.* ita à paruis, ab vno nimirum oculorum iactu, ad magna dilabimur.

Eccli. 9.

Et non leuia ſæpe ſunt bellorum initia, quibus totus propè non ſemel exarſit orbis? Grauiora in omni muliere reperies, & inteſtinorum, tanquam ciuilium bellorum cauſas maximas, plenæ hiſtoriæ ſunt. Nulla deinde res leuis dicenda, quæ ducit ad interitum, & qua primi maximíque, omni hiſtoria teſte, ex omni hominum genere ceciderunt. hinc illud Cypriani: *Quantos leones domuit vna muliebris infirmitas delicata! quæ cùm ſit vilis & miſera, de magnis prædam capit.*

Non ſentio, & roboris ſat videor tot annis collegiſſe, quibus nullo nocumento

inter

inter illas verſor. Non minimus morbus, & ſine ſenſu irrepens, initio neglectus, interitum parauit etiam valentiſſimis, & annorum numero per aſpera & dura firmatis? non minima vulnera, & ſine ſenſu accepta, ad ſectionem & vſtionem & mortem ducunt? Noli anteactæ probitati fidere. peritiſſimi ferè gladiatores ignauo cadunt ferro. primi natatores poſt tranata flumina & maria torrentibus obruuntur. Prudenter Hieronymus: *Nec in præterita caſtitate cõfidas. Nec Sãſone fortior, nec Dauide ſanctior, nec Salomone potes eſſe ſapientior. Memento ſemper, quòd paradiſi colonũ de poſſeſſione ſua mulier eiecerit.* Et vt te cõcedam vacare periculo, altera ſors pars non vacat. & tot exemplis docti ſumus non vacaſſe. Benè quidam mulierem virúmque ſali comparat & aquæ. ſal ex aqua eſt. iniice aquæ, redit ad amicum ſibi elementum. Oleo alius molli mulierem comparat, ignibus virum. adde oleum ignibus, an extingues flammas? Tertullianus omnem virum mulieri, omnem mulierem viro gladium ait eſſe. Et vt vtrimque deſit periculum, ſcandalo non vacat hæc familiaritas, & exemplo præimus iunioribus ad libertatem, inde ad interitum. *Ad Nepotian.*

Soror eſt, neptis, ſanguine iuncta. At quoties in talibus luſit error? quàm multi perierunt propinqua hac flamma? quoties natarunt campi conſanguineo ferro? non minus periculi à conſanguinea mu-

 liere.

liere. Lot magnus vir in filiabus cadit: Amnon in Thamar ſorore: Ruben, &c.

Verùm prudens & proba matrona, aut virgo eſt, annis prouecta, inſtituti noſtri amans. Eo magis metue: nam hæc natura ſua trahunt in fiduciam, dumque minùs timentur, occultiùs illabuntur. Dum ſilet mare, ac quaſi ignauo ſopitum iacet ſomno, tunc peritiſſimus quiſque maximè inuigilat. mentitur hæc ſerenitas, ac de propinquo minatur. Periculoſior omni Oceano mulier eſt; dum blanditur, ſæuit; dum ridet, venena iaculatur. Ne fide iacenti huic elemento; ſub hac conſanguinea nube imber, grando, fulmina latent perimentia. Si inſtituti noſtri amans, & benefactrix; magis etiam honori illius & famæ & ſaluti conſulendum eſt, ne hac familiaritate periclitetur.

Nulli timor & fuga noxia, omnibus propè familiaritas & fiducia exitio fuit in hoc agone. Et ſanè alterum è præcipitio pendentem pedem habet, quicunque ſub hac ſpecie boni fidentiùs ac familiariùs verſatur. Illabitur hoc venenum incogitanti, & virus infundit incautis: eo nocentiùs, quo cautiùs: miratúrque ruinam, vulnera, mortem, qui nec præcipitia, nec ferrum, nec venena ſenſerat. Ille prudenter rē inſtituit, vitámque moréſque ad aliorum exempla componit, qui quæ facta olim, euenire poſſe arbitratur ſibi, aliorum periculo edoctus.

Et

Digitized by Google

Et verò nulli ætati tutò has neceſſitudines credi poſſe, tot in cano vertice pudibundi nos lapſus docent: vt auſim dicere, plures me vidiſſe poſt quadrageſimum adeò & poſt quinquageſimum annum, quàm ante illum infami & miſerando exitu prolapſos; dùm annis credunt, nec damna metuunt ætatis prærogatiua ſuffulti. Neque nouum, poſt ſexageſimum caſtimoniæ annum in vtroque ſexu erubeſcenda vidiſſe; vt tunc inciperent ardere, cùm corde fibriſque gelatis capulo proximi alterius vitæ prænuntiis premerentur.

Miſera conditio, poſt tot annorum integritatem ad æternùm deflenda venire. Tantum poteſt familiaritas, & amica muliebris veneni conſuetudo: vt etiam glaciei flammas iniiciat, & arentia exhauſtis medullis oſſa inuerecundo impleat igne. Cauebit quiſquis priorum ſæculorum exempla metuit, quiſquis poſteritati exemplũ in ſe ſtatuere non volet. nulla ad peccandũ ætas grandior. Quid? quòd non pauci in illa ætate peccatum amarint, cùm peccandi emortua materies eſſet: ignes ſpirarũt, cùm nullis fornacibus accendi viderentur poſſe. Vitabit proinde familiaritatem omnem, quiſquis alterius vitæ memor, æternitate propoſita, Deum ſibi ſtatuet inſpectorem, accuſatorem, iudicem, præmiáque & flammas nullo æuo finiendas.

Scrupuloſitas prætenditur Superiorum. ita vigilãtiam ipſorum in inuidiam vocamus.

mus. Nemo nimis timuit in re ſalutis. Cautiùs ambulat, rariúſque cadit, cui etiam tuta ſuſpecta ſunt. Præſumptio omnis ruinæ proxima eſt; & prudentiæ comes timor eſt. Tales excuſatores ſimiles iis videntur qui phreneſi laborant, morbum nō ſentiunt, ſanos etiam ſe eſſe arbitrantur, cū ingenti intus ardeant flamma, & ferè morti proximi ſint.

Corporalis demum aliqua neceſſitas, qualis in inualetudine euenire ſolet, à nō poſtremis quarundam regionum Religioſis, & neſcio qua veteri conſuetudine adducitur. nimirum in auxilium ferendum ſexus ille pronior, ægríſque fouendis curandíſque accommodatior, ac natura quaſi in ſolatium factus.

Ingenioſa omnis improbitas eſt. cauſas ſceleribus inuenit, &, dum periculum ſuum amat, damna minuit, neceſſitatem auget, metum ſeponit; eo malo vicinior, quo ſecuriùs propiúſque inter flammas ambulat.

Certè ſi qua res alia, hæc periculorum pleniſſima eſt. virum Deo ſacratum, ſanctiore etiam caſtimoniæ voto obſtrictum, muliebribus non tantùm deliniri colloquiis, ſed pudore poſito, manibus componi, foueri, demulceri? & prudens credet virilem ignem, femineo hoc oleo iniecto, non exurgere in flammas? credet veneno tangi, & innoxium illæſúmque abire? aut virum morbo ſexum omnem depoſuiſſe, ac in

ac in feminam degeneraſſe? credet mulierculam non æſtuare hoc contactu, aut hanc etiam virum factam? aut vtrumque in marmora & chalybem abiuiſſe, vt ſine ſenſu ludant oculi & manus, & in mediis flammis congelaſcant membra ſaxa de carne nata?

Et vt pericula taceam, vbi pudor caſtimoniæ comes? nam quis neſciat multa in ægritudine intercurrere, quæ propiores liberioréſque manus & oculos poſcunt? & ſalua caſtitate integris oculis, manu, pectore, ire quenquam in alienos contactus & aſpectus? toties poni componíque non iam lectum & ſtragulam veſtẽ, ſed membra & corpus, & lapidem ſemper eſſe, ſenſúſque expertem?

At ſenior aliqua matrona eſt, ætate moribúſque matura. quaſi non liberiùs in ſene ſine vteri metu peccetur: & dum timore pulſo, minùs metuitur, celeriùs non labamur? & fòrs ſenior illa iuuenculam ſibi ſociam adiunget, vt quæ vno igne non potuit, duobus in viro exurgat flamma. Vna videlicet non ſatis erat ægro: & ſenior à valentiore iuuanda, vt mutua viciſſitudine mutuos labores leuarent, & ſomno oppreſſa ſeniore, aut quacunque ex cauſa abſente, vicarias & auxiliares iuuencula, viridi adhuc robore & ętate, manus ægrotanti viro præberet, ac in extremis etiam neceſſitatibus mater eſſe inciperet, quæ virum ignorabat; & materna ac ſponſæ li-

 bertate,

bertate ægrienti manus admoueret, nec viriles tamen æſtus ſentiret, nec ſexuum diſcrimina diſceret, nec è virgine ſua egrederetur, aut pudorem exueret. Nollem hæc miracula temerario auſu ſperare; maximè cùm aliud omni hiſtoria ſæculorum omnium doceamur. etiam in fuga periculã, quo magis in liberiore aſpectu & contactu? aut eminus ignes exurgunt in flammas, de propinquo in glaciem; & in vaſta eremo Hieronymus & Nazianzenus, & tot olim magnorum millia per tot maria, & immania terrarum ſpatia, abſentes, in longa macie, vigiliis, pœnitentiis exeſo & emarcido corpore, hoſtiles hoſce alterius ſexus ignes ſenſerunt. ſed & è prima iuuenta, poſt quadraginta annorum conſepultæ libidinis funera, in extremum ſenium, poſt tot interualla, improbi ignes exurrexerunt, ídque valentiùs ſæpe quàm in ipſa adoleſcentia: & de propinquo glaciem promittent? Non veniunt hæc à cæleſtium amore, non ab anima diuinis ignibus calente. ab humani generis hoſte veniunt: qui ſubdolis his inſidiis quos aperto marte non potuit, incautos, nimiáque fiducia ſui laborantes trahit in interitum ſempiternum.

Remedia.

AB exemplis petenda ſunt, Sanctorúmque monitis. Inter tot mulieres ſuas, ſolo aſpectu alienæ cadit Dauid; & addit homicidium; ita non ſolet in vno crimine libido ſtare. Salomon addit voluptati idololatriam. Samſon poſt tot fraudum exempla, ſola ruina docetur. Ioannes & Paulus poſt quadrageſimum & ſexageſimum eremi annum miraculis clari in virgine cadunt, alter etiam cædem addit. & plenæ ſunt omnes hiſtoriæ.

Fuga in his, & occaſionum omnium vitatio, certiſſima & tutiſſima victoria eſt.

Parcitas in loquendo, ac maturitas, ac ad ſeueritatem magis, quàm ad ſuauitatem compoſita conuerſatio, laudata ſemper à viris prudentibus fuit; & inutilium, ac non neceſſariorum colloquiorum reſectio. priuatorúmque munerum acceptationes, aut donationes magna & prudenti circumſpectione inſtituendæ ſunt: trahunt enim hæc ſola memoria ſui, & affectus mutua hæc donaria afflant, altiùs non rarò, quàm vt modica cura & laboribus eruantur, imprimenda.

Suſpectiſſima omnia habere quæcunque hunc ſexum tangunt, & minima etiam pro maximis arbitrari, leuiſſima pro periculo proximis, tutiſſimum genus eſt.

Nulli fidere, nulli te tuáque credere; nihil committere, ad cuius euulgationem

erubeſcas : nihil dicere, ne quidem inter confeſſionum ſecreta, quod non dictum velis, & aliquo etiam ornatu & mendacio veſtiri.

Hoſtem ſi in omni muliere cogitaueris, ſi venena, ſi flammas; non facilè te huic ſexui credes: tange, & tanquam pice & toxico contaminaberis: intuere, tantùm non periſti. nam ſiue vultum, oculos, vocem, ornatum, compoſitionem totam cogitaueris, inſidias & dolos & compedes & retia reperies incautis improuidíſque tenſa, quibus ſimplices animæ, & tantùm columbæ in fraudem inducantur, vt ante ſe captas videant, quàm pericula cogitauerint, & ſerò priorem libertatem circumſpectent parietibus clauſæ. Tantùm metue, & hoſtilia omnia cogita, & fraudibus periculiſq; ſuperior eris.

In Superiore maiore etiam opus eſt circumſpectione, quo huius exemplum abit ad plures, cùm licere ſibi arbitrentur inferiores quidquid in illo viderint.

In morbis maior etiam cautio adhibenda, quo ſub neceſſitatis prætextu ad nocitura deſcendimus. amputanda, ac tanquam nouacula ac falce omnis in his præſcindenda muliebris familiaritas, conſuetudo, viſitatio, colloquia. Plus enim in his periculi, quo minus timoris eſt. ille nō facilè labitur, qui etiam in plano, aliorum infortunio doctus, ſcit ſe poſſe labi. temerarius ille eſt, & ruinę proximus, qui inter

pendu

pendula præcipitia tanquam in humili decurrit. vir proinde viro decumbenti inuigilet, auxiliatricéſque manus, famulámque dexteram admoueat mulier nulla, ac ne ſoror quidem propiùs corpori ancilletur. quin & verecundia in Religioſo matrem ſubueretur, & vulgandi in illa pudoris ſui teſtem veretur.

Et ſanè indignum Religioſo & viro eſt, molliſſimis mulierculatum manibus foueri. verùm mortis metus ad quæ non cogit? at conſultius longè mori, quàm his flammis ardere. & non deteriore morte cadit qui femineis ignibus decineratur, quàm qui æſtuantibus febribus animam conditori ſuo reddit?

Si inferior fuerit, fortiter reſiſtendum, muliebriáque hæc noxia ſubſidia validè neganda. dolet? mitius eſt dolere quàm muliebribus flammis exuri. mœrore obruitur? clementiùs hoc integitur, quàm ignibus inſepelitur. conſtanter proinde arceat hunc ſexum, nec vllis ſe precibus vinci fleĉtique permittat Superior, rationem de concredita ſibi anima Deo redditurus. & non melius eſt modicum hîc ingemiſcere, quàm in æternis ignibus nequidquam medicam diuinam manum inclamare, olim mitem, olim etiam patris ac matris; nunc poſt muliebria hauſta venena, ſolius in vindictam iudicis, & ſeueri, flectíque æternùm neſcij iudicis? Pius ſanè per omnia ille Superior, amantiſſimúſque ſuorum eſt,

qui momentanea hæç feminea ſolatia æternùm nocitura negat. durus ille eſt, qui peritura hæc ſolatia æternùm peremptura admittit.

CAPVT XXXIX.

Frequentes & prolixæ feminarum confeſſiones.

INgentium non in Religione tantùm, ſed in omnibus qui excipiendis confeſſionibus occupantur, malorum origo. è quo propè quidquid excogitari poteſt vitiorum naſcitur, maximè cùm eædem frequentiùs audiuntur, plurimúmque in iis temporis impenditur. creſcit enim è conſuetudine familiaritas, è familiaritate libertas;& qui priùs ad mulieris vocem erubeſcebat, nunc pudore ſepoſito, etiam intueri & arridere non reformidat, & ad liberiora etiam verba, riſum iocóſque prouocare. ſequuntur dictorum factorúmque narrationes prolixiores,& ferè ſæcularibus permiſtæ:ac tandem è tam crebra frequentia, domeſtica quaſi quædam licentia; nec iam tantùm patris,ſed & fratris,& perfamiliaris amici perſonam induit. inde metus, omnis pudicitiæ cuſtos,exulat:& dum pulſo timore,maliq́ue ſuſpicione deterſa, tanquam cum filia pater, aut veriùs tanquam cum eiuſdem ſexus amico verſatur, ferè incautus

incautus antè cecidit, quàm muliebria hæc præcipitia proſpexit; antéque in feminea retia, & inſidias prolapſus eſt, quàm pericula prouideret.

Scio ſub prætextu ſpiritualis neceſſitatis colloquia primò ferè trahi, & non rarò etiam affectu pio: ſed qui improuidos, zelóque minùs prudenti ducat in ruinam. & plerumque pulcra hæc velamina improbæ rei prætexuntur. nebulæ hæ ſunt, quæ diuinum ſolem mentium oculis excludūt, præripiúntque meliores diuinæ lucis radios, quibus & amoris & timoris diuini verior lux animis prælucebat; qua ſubducta, tanquam per incertum noctis medias inter tenebras mens conuoluitur, ignara iam ſui, periculorúmque ſuorum.

Nam vt quis credat tam crebra prolixáque in illo ſexu colloquia de Deo, déque ſalute ſola eſſe, integráque hæc caſtimoniæ & modeſtiæ fama ſtare, ſtolidum potiùs, quàm vanum eſt. magis etiam ſi credat, in tanta frequentia primam verecundiam, cautelam, prouidentiam, metúmque conſiſtere. nam quæ primis congreſſibus modicis & rarioribus hærebat mens dubia, pendula de euentu, nec ſibi ſatis fidens, adeóque & tuta omnia timens, ea aſſiduitate, & conſuetudine damna nec videt, nec veretur. familiaria enim ſibi, ac quaſi domeſtica pericula cùm fecerit, ne ſentit quidem: arbitreris occalluiſſe ad hæc venena, quæ quo minùs timentur, eo-

nocentiores aculeos figunt, nulla poſtmodum arte medicandos, nulla refigendos.

Accedunt aliorum in ſimiles familiaritates æmulæ propenſiones, cùm ſinguli ſibi licere arbitrantur, quod vni permittitur. hinc frequentiſſima naſcuntur colloquia; & confeſſionum ſedes, narrationum & fabularum fiunt ſedilia : vt tales videas ab his ſedibus redire plenos nouarum rerum, dictorúmque factorúmque aliorum; illas etiam domũ referre domeſticas propè res omnes. ita mutuis narrationibus, quaſi mutuæ beneuolentiæ teſſeris mutua neceſſitudo firmatur, in intimæ cuiuſdam fiduciæ teſtationem. narrantur deinde vtrimque audita domi; illæ quæ à Confeſſariis acceperunt, profundunt in ſociarum ſinum : Confeſſarij in ſociorum. & ne deſit quod dicant, eidem ſinguli inſiſtunt ſemitæ : nec pericula plurimis aut omnibus iam communia timent, niſi poſt lapſum.

Plurimorum deinde tam externorum, quàm domeſticorum ſuboriuntur offenſiones, qui tam crebra ac diuturna earundem mulierculatum intuentur colloquia, & deteriora cogitant : & res ipſa grauem non bonarum cogitationum materiam ſuggerit.

Iam cùm non omnibus eadem familiaritatum officia præſtentur, exurgunt reliquarum æmulationes, obloquia, ſuſpiciones prauæ : quæ ex ſuo ingenio cùm alias metiantur,

metiantur, perfacilè vident, ex his lignis & ignibus non niſi metuenda incendia naſci. cúmque non ignorent neceſſitudinum harum pericula, quæ ipſæ fortè non ſemel paſſæ, eadem in aliis carpunt: & vt naturâ in omnem deterrimarum rerum ſuſpicionem pronæ ſunt, factæ ex ſeipſis magiſtræ; peſſima quæque & ominantur & narrant, non ſine grauis Confeſſarij talis dedecore. quod etiam in vniuerſum corpus redundat, & vnius iam delictum abit in omnes; cùm vniuerſim Ordini quorundam delicta tribuuntur. neque quiſquam ſibi perſuadet, Ordinis non eſſe, quæ aut annuentibus ſuperioribus, aut non emendantibus eueniunt.

Grauiſſimum verò eſt, ſi ipſi Superiores hoc malo laborent. quorum facta documenta, ac propè præcepta reliquis ſunt, ac quaſi ad imitandum imperia. nec iam delictum putant inferiores, quod Superiore duce faciunt, nec pericula metuunt illo præeunte.

Et ferè quidquid vnquam in Religione malorum, quidquid lapſuum natum eſt, ex hac crebra diuturnáque, confeſſionis, aut ſpiritualis documenti prætextu, cum iiſdem mulierculis collocutione ortum eſt. Vt maxima eorum pars, qui deſerta vocatione ſæculum petierunt, ac in ſcelera antè, aut non multo pòſt prolapſi ſunt, ex his initiis ad extrema illa malorum deuenerint, paucíque adeò non tantùm ad car-

nem

nem & ſanguinem. ſed ad reliqua vitia & ſcelera deuenerunt, qui non ex hac frequentia ad præcipitia hæc deſcenderint. nam & munera hinc originem ducunt, & variarum detractionum ingens vltrò citróque materia enaſcitur. euulgantur domeſtica omnia, nec quidquam tam reconditum ſanctúmque, quod mulierculæ non committatur, & inter hæc, pœnitenda non raró, ac nulla in poſteritatem arte eluenda: ſequuntur feminarum viſitationes, & ſociorum in iis fuga & vitatio: ſæculares deinde mores, nimiáque in delationibus credulitas, & his non inferiora plurima. quæ omnia ex hac frequentata confeſſionum prolixitate noxia fœcunditate pullulant, infelicis ſeminis infelicia germina, in Religionis interitum nata.

Et ſanè indignum viro docto, religioſo, & ad maiora nato, paucis mulierculis tantum temporis vitæque impendere, tot horas malè locare; ne aut deſtituamur illis, aut plures cōciliemus, ipſi antè illaqueandi, & ſub pulcro hoc ſpiritalis auxilij velamine, muliebribus retibus implagandi. maximè cùm alliciendi placendíque hoc ſtudium ſine domeſticorum offenſione non tranſeat: cùm mutuæ hinc naſcantur æmulationes, metus, mutuíque ad ſe has illáſve pelliciendi conatus. quas res non infrequenter contemptus Confeſſariorum ſequitur: neque enim fieri poteſt quin inter hos conatus, prolixáſque ſermocina-

tiones,

tiones, aliquid minùs prudens, minùs religioſum, minuſque generoſum ac virile elabatur, vicarim poſtmodum non ſine rubore effundendum.

Remedia.

A Superiorum vigilantia, & ſolerti induſtria petenda ſunt: qui ſi in omnem partem excubauerint, non magno negotio mala hæc diſcutient, maximè ſi ſeria acceſſerint monita, atque in delinquentes pœnitentiæ.

Si poſt ſecundam tertiamque monitionem emendatio non ſucceſſerit, tentanda erit loci mutatio. quòd ſi nec mutatione mores mutauerit, ab omni feminarum confeſſione arcendus erit.

Proderit etiam tales variis occupari, & aliis potiùs, quàm excipiendis confeſſionibus diſtineri; aut ſanè tot negotiis muneribuſque obrui, vt vel tempus deſit prolixioribus hiſce colloquiis.

Per Præfectum etiam ſpiritus tales iuuandi erunt, ac per frequentes ſpiritales annuas recollectiones.

Conſultum etiam erit aliquoties hos in anno aliorum negotiorũ prætextu ad alia loca deſtinare, vt aliorũ moribus paulatim aſſueſcant pœnitentes, & deſueſcant illius. à quibus etiam, captata occaſione, pericula docenda erunt, damnáque, quæ ferè crebras diuturnáſque confeſſiones ſequuntur.

Vni

Vniuerſim etiam iuuabit, ſi à Superiori familiari aliquando colloquio, aut recreationis tempore exempla narrentur eorum, quæ & plurima & grauia ſunt, qui è talibus initiis in grauiſſima quæque, ac demum ad Religionis deſertionem delapſi ſunt.

Iuuabit etiam cogitatio præſentis Dei, omnia intuentis, & ad iudicium adducentis. finem etiam prolixarum harum confeſſionum examinare. ſi ſpiritalis eſt, cogitet plus ſemper periculi his annexũ quàm ſpei bonæ, maioráque vtrimque damna quàm bona data relatáque eſſe. ſi temporalis alicuius commodi, meminerit Deum ſe habere patrem, qui vigiles ſerióſque regularum obſeruatores nõ deſtituet in inopiam: cogitétque plus ſemper maturitate morum, paucorúmque religioſorum verborum pondere, quàm prolixis mollibúſque colloquiis parari.

CAPVT XL.

Feminarum viſitationes.

QVocunque demum prætextu illæ fiant, noxiæ in primis Religioſo ſunt, ac omnium etiam maximè Confeſſario; cui modis omnibus expedit plurimùm verecundiæ pœnitentibus ſuis ac venerationis inhærere: vt eum nulla pœnitens mulier ſine rubore audeat intueri, aut ſine

verecundia extra confeſſionis tempus adire, aut loqui: vtque eam rerum, quas in confeſſione tractauit, memoria perenni quadam verecundia ac veneratione, à Confeſſarij familiari congreſſu terreat. eueniet alioqui, vt familiarioribus colloquiis & pudorem paulatim & venerationem exuat: ac vbi quænam in Confeſſario, quod perfacilè in familiari conſuetudine fieri conſueuit, minùs aut religioſa, aut infra conceptam æſtimationis ſpem deprehenderit, incipiat contemnere, quem antè venerabatur vt patrem.

Nec rarò euenire ſolet, vt familiaritas hæc viſitationibus parta libertatem confitendi tollat, maximè ſi quid grauius, aut verecundum intercefferit, cuius memoria præſentiam Confeſſarij vereantur; aut ſanè inuerecundiam quandam ingeneret: vt quæ antè non niſi ingenti rubore in ipſa confeſſione, nunc etiam in familiari colloquio inuerecundè exprimant, vt meritò moneat Eccleſiaſtes, & ab omni familiari congreſſu, in quo ferè liberiùs excurrunt oculi, terreat: *Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt: colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit.* Eccli. 9.

Viſitationes deinde illæ, quid niſi ingentium malorum materies ſint, ego non video. miſcentur verò vltro citróque colloquia, ridetur etiam, & liberiores decurrunt oculi, omníſque paulatim pudor detergitur; geſtus ſolutior, cachinni, ioci,

narra

narrationéſque ſubſequuntur minùs religioſæ; pedetentim deinde ſocios teſtéſque dictorum factorúmque fugimus, & ſolitudinem amamus, ambimus etiam. proſiliunt exhinc colloquia familiariora: non qualia inter patrem & filiam reuerentem & pudicam, ſed qualia inter maritum & coniugem, vt nullus iam pudor verbis, ac non multò pòſt nec factis. ſemel verò pudore pulſo, quàm grauia metuenda ſint, nemo non videt: quæ enim primò ad Confeſſarij, tanquam ſerij ac grauiſſimi parentis, vocem expaueſcebat; nunc in illius oculis & vultu, tanquam in mariti, aut fratris, aut ſororis ludit, iaculatúrque non rarò, etiam ignara, potentia fulgura, oſſium medullas exedentia, hauritque viciſſim non caſtos ignes: & antè vtrimque flammæ exurgunt, quàm ſcintillas ſenſerunt. prudenter Sapiens: *In medio mulierum noli commorari: de veſtimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.* & Baſilius: *Cum femina ſemper eſſe, & feminam non cognoſcere plus eſt quàm mortuos ſuſcitare.*

Eccli.42. *De vera virg.*

Neque in vnius viſitatione ſiſtitur. plures adeundæ, ne exurgant inter non impares æmulationes, ne ſe deſertas querantur; ne poſtpoſitæ, ad alium Confeſſarium animum adiiciant. Ita cùm plurium viſitationibus Confeſſarius diſtinetur, plurium paulatim ardet flammis, plurium percuſſus vultu, oculis, geſtu, voce.

Offenſiones ex his naſcuntur externo-

rum

rum ſanè graues, & grauiores offenſionibus ſuſpiciones: ingentiáque exurgunt ſcandala oblocutionéſque, & deteriores factis narrationes. nec auctoritati tantùm multum decedit, ſed vniuerſa tanquam ſpongia detergitur. & quidquid antè collectum boni nominis, tanquam flumine deletur: vt nulla iam verbis fides, nulla monitis auctoritas, fiducia nulla ſit. omni probitatis, ſanctimoniæ, caſtimoniæ opinione depulſa.

Domeſticorum etiam aut offenſiones, aut, quod deterius, imitationes ſubſequuntur. ita proni omnes ad deteriora ſumus. & delectat ſequi, ad cuius cogitationem ſine exemplo perhorreſcebamus. erubeſcebamus antè, & timore ſepti, nec verbo viſitationem aut colloquia ſuſtinebamus: acceſſit exemplum, & proni in illa ruimus; laudémque etiam venamur, ad cuius antè nomen rubore ſuffundebamur. tantum dux poteſt & exemplum, maximè in iunioribus, quibus necdum per ætatem, rerúmque periculorúmque experientiam aduerſus has illecebras robur inualuit. Nec quidquam faciliùs, quàm teneras ceruices, ac quaſi de matris etiamnum lacte, flectere in quamcunque partem, raperéque ad hæc mulierum mollia & blanda, non vno magnorum etiam & primorum orbe toto virorũ naufragio infamia. vt nihil mirandum, ſi in illos ſcopulos imperiti naucleri, & tempeſtatũ fluctuúmque inexperti illidant ratem.

Serpit

Serpit dein hæc viſitationum frequentia ad reliquos, ac totæ iam domus effunduntur ad illas, pietatis ferè aut commodi alicuius prætextu: ita ferè electibilibus venena miſcentur; nemo illa abſynthio aut felle miſcuit: quæ guſtui in primis amica, toxico ab inimica manu natant. facit idem diabolus, ſpe ſpiritualis emolumenti ad haſce muliebres viſitationes inhortatur, ad epulas reuera baſiliſci, ad venena molli ſibilo tecta. ne fide, quiſquis Deum amas. altè hîc ſerpens habitat. iaculabitur toxica opportunitate nacta. & vbi incautus fiducia tui extra omnem metum fueris, altiùs venena hauries, quàm vt illa vlla medica manus depellat; ſeróque ingemiſces, & nihil profuturas lacrymas, irritáque ſuſpiria dabis, cùm intima depaſta ſenties, ac non niſi cum anima nocitura deuomes.

Neque conſiſtere hoc malum in vno poteſt. prouocatæ enim vnius alteriúſve proritamento reliquæ, ac quadam æmulatione ſociarum, eadem concedi ſibi à Confeſſariis ſuis poſcunt, quæ aliis euenire vident. negat aliquis? deſerto hoc negatore ſuo, decurrent ad liberalem illum viſitatorem, à quo paria ſperent ac conſequantur. è quibus initiis ingentes animorum naſcuntur diſſenſiones, ac in tacita quædam, ac aperta tandem odia abitur.

Reme

Remedia.

IN ſolidum omnes omnium viſitationes mulieribus ſecare conſultum erit, niſi aut certa ægritudo, aut grauis aliqua neceſſitas aliud depoſcat.

Propendentes in eiuſmodi quà monitis, magnorúmque non in vna Religione lapſibus, miſerandíſque in omnem poſteritatem ituris exemplis, quà pœnitentiis coërcendi, loco etiam mouendi, audiendíſque confeſſionibus excludendi.

Tranſgreſſores in aliorum exemplum & terrorem graui pœna mulctandi, nullíque quacunque prærogatiua fulgeat, eruditionis, pietatis, ætatis, dignitatis, in hoc genere parcendum. neque vlla nimia hîc ſeueritas eſſe poteſt. vt ille clementiſſimus cenſeri debeat, qui fortiſſimè punit, ſæuítque in noxium membrum, ne contagione huius vniuerſum corpus periclitetur.

In neceſſariis ægritudinum viſitationibus, ſi perpetuus fidus Religioni ſocius claudat latus, oculóſque in omnem partem intentos habeat, magno in omnibus ſecuritati adiumento erit.

Iam vt frequentior mulierum viſitatio, tanquam venenorum attrectatio, noxia eſt, ita ſæpiùs ab iiſdem viſitari non minori periculo ſubiacet. quare non inferior in hac re Superiorum prouidentia, vigilánſque cura quàm in priore neceſſaria erit.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XLI.

Sociorum fuga & vitatio.

VIa hæc eſt ad ruinam multorum, magnorúmque lapſibus infamis in Religione ſcopulus, maximè cùm de mulieribus ágitur: in quarum conſuetudine ac familiaritate, qui ſociorum vitat præſentiam, hunc ruinæ proximum eſſe, neceſſarium eſt. Multis hoc in omni Religione exemplis, veteribus recentioribúſque doceri poteſt. Iam, ſi proba, ſi caſta, ſi timore Domini munita conuerſatio noſtra eſt, quid ſociorum veremur oculos? Amare potiùs debemus ſocios dictorum factorúmque, & innocentiæ noſtræ teſtandæ, ac vitandorum periculorum, ſcandalíque & ſuſpicionis in aliis auertendæ cauſa. Securos enim tutioréſque nos reddunt ab improbis callidíſque mulierum illecebris, & ab æmulorum, inuidorum, ac odio etiam Religionem perſequentium liuoribus & malignitate. Quas enim non poſſunt, inuidia, aut nominis noſtri odio flagrantes, aut alicuius priuati viri magni, calumnias ſtruere? quibus non criminationibus obruere, ſi innocentiæ teſtes abſint? & quomodo innocentia contra improbitatem ſe tuebitur teſtibus deſtituta? Optare proinde prudens omnis actionum ſuarum te-

ſtem

Digitized by Google

ſtem debet, & erubeſcere ac exhorreſcere, quoties ſolum ſe quocunque locorum muliercula ſponte, an fortuitò deprehendit.

Iam cùm nuſquam aduerſarius deſit quærens quem deuoret, omnémque occaſionem captet; magna illi à ſocio remora iniicitur. nam vt flammas, & medicata libidine tela iaculetur, accendátque non caſto pectus igne; non erumpit tamen flamma: cùm ſociorum vigilantia, tanquam iniecto flumine reſtinguitur hic ardor, & quaſi obiecta rupe repercutitur, foras fòrs erupturus ni repercuſſionem reperiſſet.

Quid? quòd ipſa non rarò forma, & ſecreti ſecuritas nimis magna incitamenta ſint ad reconditas multorum ſæpe annorum flammas excitandas. Incredibile enim dictu quantum momentum ad ſcelera ſecretum adferat; vt, ſi publicationis timorem iniicias, maxima facinorum pars corruat. neque quiſquam facilè ad vulganda decurrit: ſecretum crimina amant, quæ tamdiu appetuntur, quamdiu celanda ſperantur. vt primùm vulgationis metus incuſſeris, tanquam iniecta frigida cor gelaſcit.

Cúmque in omni hominum genere plurima exſtent exempla non vltimorum virorum, qui ex incomitata hac fiducia, aut periculis & præcipitio proximi fuerunt, aut nulla prouidentia, ac pœnitudine reparanda damna acceperunt, nemo paulò prudentior illorum exemplis edoctus ad

vltro

vltronea hæc diſcrimina ſe abiiciet. magis etiam cùm cogitauerit, non vnum ardentis mulieris fraude circumuentum non ſemel, ad Ioſephi illius magni neceſſitatem adactum fuiſſe: cùm etiam mentita corporis inualetudine animi morbum mulier proderet, & alliceret non ignotis huic ſexui illicibus prouocamentis, in omnem mollitiem compoſiti, cadentibus calidè crocodilæis lacrymis in interitum fuſis, traherétque reluctantem, & ad periculum ſuum admirabundum, ac ad ſolitudinem ſuam ſerò propè trepidantem.

Et plures omnino ſpectatiſſimæ probitatis vidimus, quos non vnæ muliebres inſidiæ cautiores, & tuta omnia timentes dederunt. quid? quòd intentatæ non ſemel fraudes ab iis, quarum caſtimonia nulla vnquam vel tenui ſuſpicionis vmbra notata fuerat? Quo cautiùs hîc procedendum: nec ætati, nec probitati, nec ſanguini, ac propinquitati fidendum. Vbicunque ſolitudo eſt, damna metue, ſubduc ratem, ſequentur tempeſtates: portúmque pete, dum integra naui potes; ne dum voles, inſurgentibus indignabundis femineis fluctibus, excludaris littoribus, & fruſtra terram ſpectes, irretitus malis, vndíſque immane voluentibus delaſſatus, & ab inenatabili hoc profundo abſorptus, ſera ô nimiùm pœnitudine. Prudens nauclerus ſubducit nauem tempeſtati; fatuus immitit, & in medio curſu, fluctibus ludibrium factus,

ſorbe

ſorbetur nequidquam opem ſociósq; circumſpectãs. retulit nimirum audaciæ pręmium, exemplum poſteritati factus temerarij auſus. nec eſt periti medici curationem ad extrema reiicere, dubio plurimùm euentu, certo periculo: præcauere cùm poteſt morbum, medicáque antecurrere manu prudentis eſt. non eſt generoſi militis, per ludum riſúmque in vltronea ſe diſcrimina coniicere nulla ſpe gloriæ, dubio infelicis ſucceſſus metu. & quis prudens explicabit vires, vitam, ſanguinem, emolumenta ſi ſubtrahas, ſoláque damna miniteris? campum virtus deſiderat non indignum amplitudine ſua. vltrò non accerſit pericula ſapiens præmio fruſtrandus. ſi ſe obtulerint, ſi incurrerint; fortiter excipiet, doctus antè animã ponere quàm cędere. Imitabitur Religioſus. non committet animæ ſuæ ratem infidis muliebris oceani fluctibus: nunquam certiùs ſorbent quàm dum ludunt, dum ſerenitatem mentiuntur. auxiliaribus hîc opus eſt copiis. nemo ſe fluctibus committit ſolum vitæ ſuæ prodigus, ſocias adiungit operas frangendis illis domãdíſque: euenturóq; eminúſque licet minitabundo occurret morbo, nec vulnera expectabit in medelam: nec periculis ſe temerarius obiiciet, præmio nullo, damno in interitũ, ingloriámque mortem ruituro.

Præbet ſanè ſociorum deſertor iuſtam Superiori cauſam ingentis diffidentiæ. vt

nihil iam illi tutò credat, qui poſt magnorum incauta præcipitia eadem aggrediatur. ſignúmque omnino eſt aliquid ipſum moliri, quod ſecretum poſtulat, publicari timeat. non poteſt hoc à virtute naſci, quæ nec teſtem, nec proditorem ſuum veretur.
Ioan. 3. & ſeriò monemur ab Apoſtolo: *Omnis qui malè agit odit lucem, vt non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta.* non erubeſcit manifeſtari veritas, amat lucem. Fortiter idē Apoſt.
1. Ioan. 1. *Quoniam Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt vllæ. Si dixerimus, quoniã ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatē non facimus: ſi antē in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus ad inuicem.* Hanc ſocietatē altè imbibimus, cùm illã ſociorum præſentia teſtamur. neq; certè talis aut offendit in tenebris; aut per nocturna præcipitia delabitur incautus, cũ diem ſecũ habeat ſociũ: ſol enim cuiq; diéſq; ſocius eſt.

Et vt periculum abſit, non conſulitur ſocij integritati: cùm non vnus excluſus à ſocio pericula adiuerit, damnáque tulerit, nec quam innocentiam domo ſociatus extulerat, deſertus à ſocio retulerit. vt meri-
Ezec. 33. tò hîc illud Prophetæ dici poſſit: *Si ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit. veneritque gladius, & tulerit de eis animã: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt,*

eſt, ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram. Speulator omnis ſocius eſt: à cuius manib. deſerti in interitū ſocij animam iure depoſcet Dominus. Neque tot exemplis doctus ignorare peſtiferum ſolitariæ mulieris gladium poterat. Et vt periculum vtrimque abſit, mali tamen ſuſpicio abeſſe non poteſt, quæ ſola famæ lędendæ ſufficit. quam quiſquis ſapit fugiet, memor plurimos hoſtium calumniis oppreſſos, ignauo exitu vitam finiuiſſe. neq; ſe tantùm ſociúmque, ſed Religionem vniuerſam in nominis diſcrimen vocat, cū vnius delictum tranſeat in omnes. quid? quòd inuſta ſemel macula, ferè æternet, nec vlla temporis aut æternitatis ſpongia deleatur. Plurimùm deinde propagandæ proximorum ſaluti obeſſe hæc res ſolet: cū ex captata ſolitudine, ſociorúmque fuga, in plurimorum animis naſcantur non caſtarum cogitationū opiniones: hinc fuga, à non caſtæ conſuetudinis timore, vt minùs iam audenter ſe ſuáque fidei talium committant.

Remedia.

A Seria periculorum conſideratione petenda erunt: ab exemplis etiam non poſtremorum virorum, qui pedetentim his initiis ad malorum extrema deuenerunt. Neque poteſt deſiderata hęc cum mulieribus ſolitudo, ac ſine teſte collocu-

tio aut carere periculis, aut ab alio animo, quàm lapſui proximo proficiſci: nam qui teſtem refugit, aliquid neceſſum habeat, quod ignorari deſiderat, quódque vulgari metuit. qui. n. ſua omnia non veretur propalari, nec magis oculos humanos timet, quàm omnia videntis Dei; is gaudebit etiam teſtium multitudine, eo magis extra periculum & calumniam futurus, quo plures habuerit dictorum, factorúmque ſuorum inſpectores ac cenſores.

Denique ſociorum hæc aſſociatio prodeſſe, nō obeſſe poteſt; vitatio obeſſe, non prodeſſe poteſt. ac tuta ſemper in re ſalutis, dubiis, periculóque plenis præponenda ſunt. In rebus huius ſæculi fortunæ ſe fors exponere aliquis poſſit; in animæ & ſalutis, ſtolidum eſt, intuta, dubiáque ſequi, tutioribus neglectis.

A Superioris deinde vigili cura remedia petenda ſunt, vt nullum incomitatum dimittat, non ætati, non eruditioni, aliíſq; donis præſidens ſine teſte quemquam patiatur: tutiſſima deligat; neque aut ſuos, aut Religionem in æſtimationis diſcrimen adducat. Quòd ſi quem in hoc genere deliquiſſe deprehendat, det operam vt non impunitus abeat, maximè ne exemplo vnius, reliquis ad audenda paria ſtrata videatur via.

Conſultum etiam fuerit amouere tales munere & loco, neque permittere, vt diutiùs in aliqua ſede pedem figant, ne dum

alicui

alicui diutiùs affiguntur loco, conſuetudo & familiaritas enaſcatur, quam non rarò ſecreti captatio ſequi ſolet, maximè in iis, quos in hanc rem propenſiores experientia docuit: quo magis illis inuigilãdum, & ignibus his materia ſubtrahenda tempori eſt, ne ad remedia decurramus, cùm flamma domum occupauerit, ac poſſederit vniuerſam. Principiis leui manu malis occurritur. quòd ſi inualuerint, nec toto reſtingui flumine, nec vlla aut arte, aut ſciẽtia auerti poſſunt, vt à ſola demum ſectione medela ſperari & poſſit & debeat.

Amorem in ſe excitet vocationis ſalutíſque ſuę, nec magno molimine femineos hos vitabit ſcopulos, nec allidet ad hæc breuia ſalutis ſuæ ratem. ſoláque integritatis inſtituti fama, omnẽ Religionis amatorem ab his cogitationibus auocabit: maximè ſi ſibi periculorum vndique circumſtantium magnitudinem ſeriò propoſuerit. in quibus à ſocio deſtitui idem eſt, ac ſi quis ingenti vndique hoſtili exercitu obſeſſus, armis ac propugnaculis ſe exuat, nudúmque ferro latus obiiciat, cùm ſocius cuique pro armis ac propugnaculis ſit. Timeat proinde, diffidat exarmato robori ſuo. *à muliere* enim *initium peccati, & per illam omnes morimur.* non ſe ſuáq; credat illi quiſquis ſapit, memor Sapientis: *Ne des mulieri partem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.* nulla verò maior certiórq; occaſio in virutem in- Eccli. 25. Eccli. 9.

gredicndi,ac tanquam ſub iugũ mittendi, quàm cùm ſolitudo amplum illecebrarum campum præbet. cùm ſemotis teſtibus, liberiùs illices excurrunt oculi, mollia natant labia,frõs in dolum exporrigitur, tot compedes,laquei,retia,quot verba, magis etiamſi fluant tanquam à crocodilo lacrymæ. *nouiſſima* enim *illius amara,quaſi abſynthium,& acuta quaſi gladius biceps,pedes eius deſcendunt in mortem,& ad inferos greſſus illius penetrant.* Careret omni hoc periculo,ſi non careret ſocio. & ipſa ſæpe ſolitudo è caſta non caſtam dedit;nec permiſit quæ intrauerat innocuam innocentiam exire. Cauebit proinde ſeriò quiſquis Deũ,vocationem, ſe,ſociúmq; amat, ne vel momento inſociatus mulieri adhæreat: cogitet nullum propè lapſum ſociato eueniſſe,omnem inſociatis accidiſſe. Et iã olim monet Hieronymus: *Si propter officiũ clericatus, aut vidua viſitatur, aut virgo, nunquam domum ſolus introëas.*&, *Solus cũ ſola ſecretò & abſque arbitro vel teſte non ſedeas.*& Auguſt. *Vbicunque ergo ſimul eſtis in Eccleſia; & vbicunque feminæ ſunt, inuicem veſtram pudicitiam cuſtodite. Deus autem qui habitat in vobis, etiam iſto modo cuſtodiet vos ex vobis.*

Prou.5.

Ep.109.

CAPVT XLII.

Indeliberata agendorum reſolutio & executio.

QVæ ferè præcipitio proxima eſt. lapſum ſanè de propinquo minatur: neque enim præuideri res omnes tam ſubitò, aut illarum circũſtantiæ poſſunt: quarum neglectu labimur frequenter in pœnitenda. Prudens omnino ſeriò res,& quidquid illas circumſtat., diſcutit, propinqua ſcrutatur & remota,nec præſentia modò, ſed & futura,& quidquid è talis ſimiliſve rei delectu,tanquam principiis ſemel poſitis, ſequi conſueuit, aut probabile ſecuturum eſt. quæ qui negligit, rei nominiſque ſui adibit diſcrimina non leuia, cogetúrque ſententias ſuas ingenti ſæpe rubore,famæque non vulgari iactura retractare,fateríque errorem ſuum: non fuiſſe nimirum hæc aut illa à ſe præcogitata, negligentẽ diſcuſſionem,præproperam executionem, & vetus illud imprudentiæ, Non arbitrabar,non putabam.

Grauis hic error in Superiore eſt,qui & iudicis & medici perſonam præfert, grauiáq; ex hoc damna tam vniuerſim, quàm ſingillatim dari ſolent.

Exempla in omni hominũ genere repe-

ries, militiæ Ducibus, Regibus, viris magnis: quorum plerique præcipiti hoc conſiliorum delectu ſe rempublicámque vna ruina ſepelierunt. Nec deſunt exempla in Religionibus domeſtica, non tantùm tẽporalium rerum damno, ſed magnorum virorum etiam præpropero exitu, dum in ferendis ſententiis præcipites Superiores innocentes, magnóſque, & Religionis gloriæ natos, vno propè momẽto euerterunt.

Fugiet proinde prudens Superior hos temerarij auſus ſcopulos, & indeliberata præcipitia. Si accuſator aut delator acceſſerit, perpendet ſingula, nec intactum quidquam à diſcuſſione relinquet: diſquiret num quid humani hîc intercurrat affectus; num quis proprius ludat amor; num quæ interret æmulatio; acceptáne, aut data iniuria; verbóne, aut facto læſus; nũ audita tantùm & ab aliis narrata. ingenium etiã vniuſcuiuſque tacitus ſecum diſcutiet; nũ pronus in credulitatem, in delationem, augendis rebus, etiam ſupra fidem extollendis aſſuetus, pronus ad ſuſpiciones: ſimul etiam quis ille, cuius nomen defertur, qua ante hoc tempus fama, qua integritate, quibus impræſentiarum moribus, qua fide in rebus verſetur: qua apud domeſticos externóſque exiſtimatione. nec erit difficile ſingula ſingulis conferendo, aliquid aut veri, aut probabilioris rei ſagaci indagatione cognoſcere.

Illud in primis vtile, lentè in omni hac

re

re progredi; nec quaſi vno filo rem exequi, ſed temporis aliquid intermedij concedere, ſi quo modo res moram patitur; ac per interualla ad illam accedere. Matureſcunt ſæpe res morâ, & conceſſum tempus veritatem retegit: cùm multa frequenter intercurrant, quæ deliberantem quaſi ducta manu ad deſtinatum veri ſcopum adducunt.

Habet hoc etiam locum in priuatis. & plurimùm calida conſilia ſæpe noxia ſunt, maximè in rebus magnis, in quibus ferè grauiſſima incommoda altiùs habitant, ac in imo latent, quæ non facilè, niſi morâ eruas. tempus depoſcunt, quæ conſepulta profundiùs iacent, vt in ſolem lucémque educantur.

Quare in omni re, quæ quoquo modo moram permittit, à præpropera ſententia cauendum eſt, difficultatéſque ac diſcrimina animo ſuo proponenda: & quidquid metus, prudentiæ comes, ſuggerere poteſt: plúſque ſemper aliquid timori, quàm nimiæ ſpei largiendum: minus enim plerumque metus, quàm confidentiæ peccatum eſt; faciliorémque timor veniam, quàm præſumptio meretur. ac ſæpe quam timor culpam contraxit, diligentia emendari poteſt: confidentiæ delicta perquàm rarò emendes.

Bene Sapiens: *Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri? magis illo ſpem habebit inſipiens.* *Prou. 26.*
Olim hæc verba D. Bonauentura: *Stultus enim* *De 6. alis c. 7.*

enim ſibi non confidens, quærit conſilium à ſapientibus, ne decipiatur: ille autem de re plus quàm debet, præſumit: etiam vbi errat, rectè ſe pleriumque ſentire deceptus putat. Inter omnes autem tentationes, videtur iſta periculoſior cuique Chriſtiano, ſcilicet proprio ſenſui nimis inniti. Cùm enim nemo reperiatur ita perſpicacis intelligentiæ, quin poſſit in aliquibus falli; qui hoc ſolum & totum reputat iuſtum quod ipſe ſenſerit, aſtuto aduerſario ad varias ſeductiones ſub ſpecie boni liberum aditum pandit. vnde cautum eſt ſemper rectori conſilia libenter audire, & humiliter quærere. Et in hoc triplex vtilitas conſiſtit. Primò, ſi alij idem ſentirent quod & ipſe, ſecurior eſt quòd non decipiatur. Secundò, quidquid fecerit cum prudentium conſilio, ſi aliquid inde euenerit contrarij, minus ei poterit imputari, quàm ſi de ſuo tantùm ſenſu id feciſſet. Tertiò, quòd ſæpe in merito humilitatis talis Deus det ei agnoſcere per ſe, vel aliũ, quod antè non intellexit. hinc Moyſes, cui Deus facie ad faciẽ loquebatur, conſilium Iethro ſoceri ſui gratum habuit & ſeruauit. Sunt autem duo genera hominum, quorum conſilia prudens rector non facilè debet recipere, ſcilicet adulatores & detractores. primi iſtorum ſeducunt eum, vt magis de ſe, quàm expedit præſumat, iuxta illud, Qui beatum te dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant. Secundi inducũt eum vt peiùs quàm debet, de alijs ſuſpicando ſentiat, & ſæpe innocentes condemnet, priuſquam

Iſaia 3.

quam veritatem rei plenè cognoſcat, dicente Scriptura. Aures principum ſimplices, & ex ſua natura alios æſtimantes, callida fraude decipiuntur. Et malis quorundam ſuggeſtionibus regum ſtudia deprauantur, vt eos, qui credita ſibi officia diligenter obſeruant, & ita cuncta agunt, vt omni laude ſint digni, mendaciorum cuniculis conentur ſubuertere. Heſt. 16. *Cùm autem tribus de cauſis ſoleat requiri conſilium, ſcilicet propter emendationem, vt diſcatur de quo dubitatur: propter auctoritatem, vt magis habeat vigoris, quod per tales conſultũ fuerit: & propter pacem, ne habeãt aliqui occaſionẽm murmurandi. propter primam cauſam conſulendi ſunt prudentiores; propter ſecundam nominatiores; propter tertiam, ad quos negotium pertinere videtur.*

Quiſquis proinde prudenter inſtruere res volet, conſilia in re ſua aliorum ſcrutabitur & ſequetur. ſic enim fiet.

Primò, vt ſententiæ ſuæ cõtra obtrectatores habeat propugnatores, quos fòrs habiturus erat oppugnatores. ferè enim omnes in cõtemptũ neglectũ rapiũt; & prætèritos, ſpretos fuiſſe arbitrantur. quare probiſſima licet cõſilia damnãt, probaſſent cõſulti, improbant neglecti. Quin adeò, quos aduerſarios & ſententiæ tuæ hoſtes habes, ſi in conſiliũ adhibueris, flectes, & plurimùm quò voles, duces: tãtũ poteſt aliorũ iudiciis detuliſſe. negligis? hoſtes iuratos cogita. qui ſi aperto marte aut nõ audent, aut non poſſunt; ex inſidiis, optima etiã ac laudatiſſima

quæque, ſi alia negata via eſt, ſtructis variè calumniis ſubuertere conabuntur.

Secundò, ne facilè alіorſum à vero certóque labaris. cùm oculatiores ferè plures ſint, réſque è variorum iudiciorum concertationibus fortiùs diſcutiantur, certiúſque cognoſcantur. Nec nouum in humanis magnííſque viris ab infimis profutura diſcere. nolle illa ab aliena manu accipere, imprudentiæ ſummæ. ſolius ingenij ſui viribus præfidere, arrogantiæ maximæ eſt. ſemper verò prudentes aliena conſilia in re ſua probarunt. Quòd ſi in quibuſdam propria, & in pectore cuiuſque nata, alienis fortunatiora fuiſſe deprehendas; non tam ratione illa prudentiora, quàm euentu feliciora fuiſſe cogita. ab euentu autem res iudicare, dementiæ, & plebeij per omnia ingenij eſt, quod fortuitis potiùs caſibus, quàm ratione res metitur. Fortunas aliquis ſuas ſéque ipſum, cùm poſſet naui, tabulæ in mediis furentis Oceani fluctibus commiſit; ex ingenti hic præcipitio fortunata audacíque volutatione terram tenuit; imperitus natandi rapidiſſimis alius ſe vorticibus immiſit factus pila fluctibus; ille in vnum aleæ iactum vniuerſum patrimonium proiecit; inermem ſe non nemo armatis quaqua hoſtibus obiecit; ſolus alter temerario auſu cum Magno Macedone, in armatam hoſtilem vrbem ſe coniecit; quidam mulieri arcana capite luenda credidit. & feliciter illis res omnes proſperéque ſucceſ

ſucceſſerunt. perierunt inter hæc millia, & temerarios conatus infortunato exitu ſignarunt. paucis admodum, felicioribus quàm prudentioribus, ſupra omne votum res illæ ceciderunt. non tamen ideo aut imitanda hæc, aut probanda. neque laudem temeritas mereri poteſt. felici aliquem euentu beare poteſt, prudenti non poteſt. ſed & fortunatus audire temerarius poteſt, prudens non poteſt: plus namque talis fortunæ quàm virtuti aut rationi debet, fortunatáque illius felicitas laudari, ſapientia non poteſt. & quis neget eximiam aliquando gloriam, fortunæ potiùs, quàm virtutis beneficium fuiſſe?

Tertiò, vt in quocunque inſortunato rerum ſucceſſu promptam excuſationem habeat. ſuo nimirum non ſtetiſſe iudicio, ſecutum aliorum. feciſſe quod ſapientes in re ſua ſolent, aliorum ſententiam ſuæ prætuliſſe. Neque alia facilior venia eſt, quàm cùm quis prudentũ conſilia ſecutus, euentus felicitate caruit. & magna ferè talis altáque pace fruitur, quocunque demum ſucceſſu res euenerint, cùm habeat hũc domeſticum teſtem, Feci quod potui, quod debui, quod aſſolent prudentes, ſapientiæ legibus obſecutus aliorum conſiliis mea poſtpoſui. aliter res cecidit? humana hæc ſunt. nec præcaueri ſemper damna, nec anteuerti fortuita conſiliis poſſunt: maximè cùm à libera ſubdoláque voluntate alterius, quam nec flectere, nec ſcire etiam

poſſumus,

poſſumus, non rarò res pendeant. Nihil ſanè facilius quàm prudentiſſimè cogitata inuertere. ad euerſionem cauſa vna ſatis, ad ſtabilienda plurima neceſſaria ſunt. cúmque innumeræ improbitati pateant viæ, virtutis vna eſt. illa in plano, hæc in arduis ſedem fixit. & euertere vni facillimũ, quod vix plurimorum induſtria prudentiáque ſtabiliri poteſt. multis nimirum prudentia eget, temeritas paucis.

Nihil ergo incõſultò, maximè Superior, aggredietur, lubénſque de minimis etiam ſententiam aliorum diſquiret, gaudebit diſcere, & gloriæ, ſecuritatis, tranquillitatíſque ſuæ non vltimam partem ducet, aliena conſilia prætuliſſe ſuis. ita enim & meritam reprehenſionem vitabit, & tot propugnatores quot conſiliorum auctores habebit, & tutiùs certiúſque res aggredietur, & in aduerſis ſolatia opémque experietur; & ſi quando infelix, nunquam tamen temerarius audiet.

Remedia.

ANimum ad deliberationom adferre ab affectu liberum, vt nihil antè certò tecum ſtatuas; plurima tamen in vtramque partem valitura tacitus tecum cogites. Seriam deinde proponendarum rerum deliberationem, ſi tempus patitur, inſtituas, cùm moneat Sapiens: *Omnia cum conſilio fac, & poſt factum non pœnitebit.* Si ne-
Eccli. 32.

gata

gata mora eſt, ac quaſi in arena conſilia ſumenda ſunt, nec dilationem res concedit; ea tamen adhibeto, quæ præſens permittit conditio rerum: nec ab impetu aut fortuitis, ſed à ratione feraris.

In conſilium adhibere propoſitarum rerum non imperitos, & dandis conſiliis aſſuetos: ſingula dein diſcutere, quæ obuia, quæque metuenda ſunt, quæ ſperanda commoda damnáque, in omnem denique partem propoſitam rem vertere. Benè Baſilius: *Communicandum cum iis qui eiuſdem nobiſcum animi ſunt, fideique atque intelligentiæ ſuæ certum documentum dederunt; vt intentio noſtra, ſi mala ſit, corrigatur; ſi bona, confirmetur.* Interr. 229.

Sanè vt alia omittam, conſequitur ſerius deliberator; vt conſiliorum ſuorum habeat patronos, paratáque hac fruatur tranquillitate, Feci quod licuit; præter opinionem res ceciderunt; adhibui, quod in humanis ſolet, conſilia prudentum. exitum, qui ferè fortuitus eſt, damnare poſſunt; præpropera ac indeliberata conſilia non poſſunt, vbi diligens ſeriáque conſultatio præceſſit. Monet è Sapiente Gregorius: *Sine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos. palpebræ quippe greſſus præcedunt, cùm operationem noſtram conſilia recta preueniunt: qui enim conſiderando prauidet quid facit, greſſus tendit, oculos claudit, pergendo iter conficit, ſed prauidendo ſibimet-* Paſt. p. 3. c. 16.

ipſi

ipſi non antecedit. atque idcirco citiùs corruit, quia quò pedem operis ponere debeat, per palpebram conſilij non attendit.

Huc accedit, quòd in præcipiti agendarum rerum, & non deliberata reſolutione, licet non inſeliciter res ceciderint, eleuent tamen plerique, ſi improbare rem non poſſunt, ac fortuitæ rei proſperos ſucceſſus adſcribant, non prudentiæ imperantis.

Exempla ſibi proponere, quibus hæc agendi ratio ingentia damna dedit, exitu ferè infortunato. Plenæ his ſunt omnium Regum, Principum, Rerumpublicarum, omni ætate & populo hiſtoriæ, quæ è præcipiti ac indeliberato conſilio, regnorum meminerunt, quorum facilius eſt nomina quàm cinerem deſignare. ita temerario impulſu vno tota totis agris conſepulta iacent imperia, ignotiſſima poſteritati, ni proditor calamus funeſta nomina in exemplum prodidiſſet.

Remouenda denique ab omni gubernatione erunt hæc præpropera & iudicij ſui ingenia, quæ magis ad obſequendum, ac imperata exequenda, quàm ad imperandum nata ſunt.

Digitized by Google

CAPVT XLIII.

Diffidentia.

QVæ res vbi religioſam domum peruadit, nihil magni ſperari poteſt: nam ſiue Superior diffidat ſuis, ſiue Superiori inferiores, damna ſola timenda ſunt; aut ſanè nulla in magnis arduíſque ſperanda progreſſio eſt. iacent proinde domus tales, ac quaſi in ignauo ſopore pereunt. nec quidquam præclarum ſpondebunt, quamdiu diffidentia locum ſuum tenebit: vt fruſtra excelſa, aut in poſteritatem abitura, aut in ſalutem multorum, ab his animis expectes.

Ingens omnino languor diffidentiam comitatur, ac ſpiritalis omnium rerum nauſea: nam ſiue ſubditus Superiori, ſiue hic illi diffidat, ſiue vtroſque diffidentia occupauerit; neglectus propè omnium è timore natus ſequitur, ac ſecretorum plerumque conſiliorum captatio: nam cùm in apertos non proſiliant campos, ex inſidiis res aggrediuntur; dolíſque, quod è virtutum plano non poſſunt, conſiliorum ſtudiorúmque aliorum naſcuntur euerſores, dum ſinguli indignantur, clam ſe quædam fieri, & tacita iniri conſilia.

Diffidentia hæc, Superioris ſi obſedit pectus, nulli quidquam credet, quod laudem

dem mereatur. iam cùm exequi ipſe omnia non poſſit, aliis diffidat, fit vt anguſtiſſimis terminis fructus claudatur.

Decreſcit deinde etiam animus inferioribus, nec ſe ad magna erigunt, aut conatum rebus admouent, cùm Superiorem patiantur omnia etiam tutiſſima metuentem, nec ſe ad grandia extendentem, aut ad victura porrigentem manum.

Sed cùm neque ſua credant Superiori, fit vt tenuem Superior illorum cognitionem conſequatur, iacétque in his omnis conſcientiæ redditio: ac ſi qua neceſſitas eos cogat, ſuperficiem tantùm radunt, non deſcendunt ad pectus, aut ad mala cor rodentia: quo fit vt Superiorem neceſſe ſit in graues errores incurrere, cùm committat ignoratione ſuorum non committenda, muniáque credat, quibus tutò credi non poſſunt, nec ſine diſcrimine ſæpè ſuorum, nominíſque boni corporis vniuerſi.

Graues deinde vtrimque naſcuntur animorum diſſenſiones, mutuæ ſuſpiciones, criminationes; clancùlaria deinde conſilia mutuam gloriam, nominis apud domeſticos externóſque æſtimationem, ad honoratiora promotionem, conatúſque omnes, ſubdolis machinationibus euertendi.

Peſſimum illud, quòd ferè è ſuſpicionibus ad aliorum damnationem decurrant. nam cùm ſibi quiſque diffidentiæ teſtis ſit, fraudúmque è diffidentia natarum; fit vt eadem de aliis ſentiant, ſuo reliquos pede metien

metientes : è quibus deinde ſuſpicionibus non tantùm ad iudicia ferenda deſcendunt, ſed ad cogitationes ſuas opere exequendas , omne ſtudium in eo ponentes, vt ſtructis ſocium inſidiis præueniant ; metuentes ne paribus aliorum dolis circumueniantur.

Aperit diffidentia hæc viam ad politiciſmum, cùm tectis omnia dolis repleantur. ſocios ſimulato verborum lenocinio demulcent, candorem ſimulantes, quò faciliùs ſecuriúſque venena ſua ſpargant. adulationibus plena ſunt omnia, dum amicitiam fiduciámque ſimulant , diffidentia pleni.

Naſci hoc malum conſueuit.

Primò, ex ingenti faſtu. quo qui laborat nullum ſibi prudentia, rerum experientia, ingenio , eruditione, probitate parem arbitratur : damnátque in his reliquos, etiam Superiorem. quare cùm prudentiæ illius virtutíque diffidat, fit vt ſe ſuáque illi non credat.

Secundò , ex nudis ſuſpicionibus. cùm de mutua in ſe voluntate affectúque diffidunt, de mutua ſecreti fide , candore , probitate. ídque è cauſis è ſola ſuſpicione deſumptis.

Tertiò , è puſillanimitate quadam animi. cùm non aliis tantùm, ſed ſibi, virtuti, robori, ingenio, eruditioni, eloquentiæ, memoriæ, promptitudini, dexteritati , probitati, conſtantiæ diffidunt.

Quar

Quartò, è recondito & inlatenti malo. cùm noxia quadam verecundia ægritudinem ſuam Superiori inferior detegere veretur; aut ſanè tacito quodã improbo metu, quo impedimentum timet à Superiore iniiciendum, ſi detecta conſilia fuerint.

Luc. 10. Quintò, è diffidentia quadam diuina. qui ſi Domini verbis, *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit*, fidem adhiberent perfacilè ſe ſuáque Superiori crederent. vnde fit, vt ferè tales Deus relinquat in manu conſilij ſui, deſtituátque cæleſti ſua gratia, ac ductrice manu ſua in via ſpiritali, in qua erraſſe æternum eſt.

Quòd ſi labi tales contigerit, nec conſulentem, nec eleuantem, nec propugnantem, adeóque nec miſerantem reperient. ſequitúrque ex his initiis perpetua quædam inquietudo mentis. nulla enim ibi pax, malacia nulla, ſed æternæ infelices tempeſtates ac iactationes ſunt, æternúſque naufragij metus. Miſerrima omnino conditio, quibus nulli, & qui nullis amici. quales omnes illi ſunt, qui hoc diffidentiæ malo tenentur.

Contingit verò non rarò tales dum domeſtica diffidentia laborant, ad externa conſilia decurrere, etiam ad muliebria: cùm ita ferè natura comparatum ſit, vt in alicuius ſinum noſtra diffundamus. diffidimus domeſticis, imus ad externos. quæ res quanta ſecum trahat mala, nemo non videat. quòd ſi quem fors inter domeſticos idem

idem detineat morbus, mutua venena bibuntur, mutuo toxico perituri, quo citiùs pereant. nec res hæc tunc in paucis ſtare ſolet, plures occupat. donec totam familiam lata diffidentia occupauerit.

Remedia.

SI Superior vniuerſim hac diffidentia in omnes laboret, nec aut aliorum exemplis, aut rationibus erigere ſe poteſt: conſultius eſt talem aliis occupari, nec gubernationi admouere: ſin in vno alteóve conſiſtit hoc malum, nec deponere poteſt, à perſonarum mutationibus remedia poſcenda ſunt.

Si laborat hac diffidentia inferior ex innato quodam naturæ metu, ab omnibus omnino Superioribus animandus erit aliorum exemplis, quibus ea fiducia feliciſſimè ceſſit, & cedit in dies. in qua re plurimùm poteſt Superiorum exterior benignitas, fiduciæ reipſa oſtentatio, familiaritas, affectus verbis etiam adiutus, animatio rebus proſperè geſtis, ad maiora etiam prouocatio & incitatio, additúſque animus laude.

Si non vltra vnum alterúmve Superiorem diffidentia hæc protenditur, poſtquam varia fruſtra remedia tentata ſunt, ad locorum mutationem decurrendum erit: plurimùm tamen in hac re poteſt diſcreta Superioris charitas, fiduciæ oſtentatio, blan

blanda compellatio, animúſque liberalis, & heroico ſimilis: colloquia etiam interdum prolixiora, aſſociatio in rebus arduis, in conſilium etiam nonnunquam magnarum rerum euocatio, ſi perſonæ qualitas patitur.

Proderit hîc diuinæ in ſe fiduciæ prouocatio: qui non patietur fidentem in ſe in fraudem impelli. nunquam proinde res humana metiatur prudentia, metiatur diuina. falli hæc non poteſt, fallere non vult.
Pſal 90. ſtabit ſponſionibus ſuis Deus: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis: & conculcabis leonem & draconem.* mentiri non poteſt Deus. addit: *Quoniam in me ſperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum: longitudine dierum replebo eum: & oſtendam illi ſalutare meum.* & antè: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.* Quæ ſperari poſſunt certiora, quæ maiora? audeat ſperare homo, non patietur ſe vinci Deus, & maiora votis dabit, docemur hoc omnium ætatum exemplis. erigat proinde ſe in ſpem magnam, & audeat ſponſore Deo in Superioris ſinum ſe ſuáque profundere, poſita noxia verecundia. vulnera retegat. retexiſſe ſæpe curaſſe fuit. vt non tam ſequatur, quàm comitetur retectionem curatio. Et ſanè magnæ hic candor conſolationis

mater

mater eſt, tranquillitatis ac ſecuritatis magnæ. facile hoc erit humili, & ſubmiſsè de ſe ſentienti. gaudet hic deprimi, & beneficium arbitratur poſſe latere. ſcit ille à ſolius Dei iudicio veram magnitudinem tenuitatémque pendere. incerta humana ſunt, & innumeris ferè erroribus permiſta. ille errare non poteſt, decipi non poteſt. quare illi ſoli innititur, certus de euentu: ſecurus de præmio.

Capvt XLIV.

Diſſenſiones.

Certiſſima Religionis, licet optimè conſtitutæ, pernicies. nam cùm mutuo illam amore, tanquam vinculo colligari, tanquam glutino coniungi, tanquam propugnaculo roborari, nemo ignorare poſſit; fit vt qui illa diſſoluit, quidquid in Religione firmum, ſolidum ſtabiléque erat, euertat: vt nihil iam expectare debeamus, quàm vniuerſæ ruinam. ita vno hoc malo mala omnia continentur.

Amore enim minima creſcere, maxima diſſenſionibus decreſcere norunt omnes: illo ſtare etiam per ſe imbellia, ac aduerſantium rabiem excutere vt pilas; hac validiſſima, etiam quæ ſæculis ſteterant, momento propè corruere videmus. nulla ſanè tam

tam mollis manus, quæ non ad miraculum & prodigium, amore ſi conſtringatur, perſtet inuicta, minis, furoribus, tempeſtatibus ſuperior. Si ceciderit, hoſtium mole, veriùs quàm robore oppreſſa, non cadit inulta, non ingloria, hoſtili ſanguini inſepulta; minitantia etiam poſt mortem aduerſa oſtentat vulnera, inimico cruore tincta, ipſóque adeò emortuo vultu nuſquam animos defuiſſe oſtendit.

Nulla contrà tam firma manus, tam roboris plena, armata licet ſæculorum ferro, propugnaculis cincta, ingenio adiuta, exercitatione roborata, quæ non mutuis diſſenſionibus diuulſa collidatur, & ruat nullius alterius impulſu. etiam rupes & ſaxa ſi diſiungas, ſolis imbribus colliqueſcũt; tam molli elemento tam firma validáque: adde calcem, molle vinculum, ſed vinculum tamen; nec fluctibus, nec irato mari cedunt: infrendeat licet, ſæuáſque barbaráſque intentet minas; rident efferam hanc rabiem, omnibúſque ſuperiora, auguſtum extollunt verticem cedere neſcia. tantum prodeſt colligari. intuere paleam; quid fragilius? conuolue in faſciculum, nulla Herculea dextera comminuat. ſerico quid tenerius? conuolue in funem nauticum, quæ Samſonea manus confringat? vt iam facilior videatur columnarum eliſio, ærearum portarum euulſio, tot hominum aſini mandibula cædes, tótque Herculei labores, quàm tenerrimarum, ſi ſingula

gula ſpectes, rerum comminutio. vſque adeò conſtringi mutuóq; innodari iuuat.

Sanè vt nihil in Religione nobilius amore eſt, nihil quod in omnium animis oculiſque maiorem admirationem excitet, nihil quod illã validiùs firmet, nihi quod hoſtibus magis formidandam, & inuictam reddat, nihil quod ad æmulorum etiam ſtuporem & confeſſionem magis exornet ac illuſtret: ita nulla illi pernicioſior peſtis obuenire poteſt, quàm quæ tanquam vna falce demetit hæc magna, vna diuulſione nudat hoc ornatu & robore. euenire hoc mutuis animorum diſſenſionibus, etiam pueris decantatum, vt nil miremur inclamantem Sapientẽ: *Septimũ deteſtatur anima mea, qui ſeminat inter fratres diſcordias.* *Prou.6.*

Surgunt denique ex hoc malo mutuæ æmulationes, inuidentiæ, liuores, oblocutiones, riſus, depreſſiones, contemptus, detractiones: nec quidquã ſperari laude aut gloria dignum poteſt, cùm plus ſolis his diſſenſionibus decedat, depereátque, quàm ſingulorum labor & induſtria ſpondere audeat: plúſque diſſentientes hæ linguæ deuenuſtent, quàm ſingulorum conatus colluſtrare poſſint. neque Religio iam vlla eſt, quæ ſolo amoris quodam nexu ſtare ſolet; hunc qui ſuſtulit, illam de medio tulit: neque enim diu ſtare poteſt, quod nullo vinculo colligatur, quódque omni parte diſſectum iacet, quod armis exutũ, nudum oſtentat latus inimico ferro, quod

viduatum clypeo & protectrice dextera iugulum præbet hoſti,nouacula ſecãdum.
Mat. 12. Habemus hæc confirmata à Domino: *Omne regnum diuiſum contra ſe deſolabitur, & omnis ciuitas, vel domus diuiſa contra ſe non ſtabit.*

Contingunt hæc Religioni, mutuo amore ſpoliatæ, quo vno inuicta ſtabat hoſtibus terror, minis omnibus altior, cedere neſcia, ignara commoueri, nulli ceruicem iugo, præterquàm Chriſti edocta flectere, nulli potentiæ decreſcere, inferorum etiã poteſtatibus timenda; cùm per ferrum & ſanguinem, pérque mille pœnarum genera, ludus illi eſſet, ire ad Chriſtum ſuum: roſæ & violæ, ignis & flammæ, per quas purior iam animus euolabat in amati ſui ſinum. at vbi nudata amore, & per hunc ſpoliata armis, propugnaculis exuta, propugnantibus deſtituta, inarmatũ præbuit corpus; facta eſt ludibrium hoſtibus, pueríſque materia riſus, feminíſque adeò ingens diuéſque fabularum narrationúmq; ſeries. ſtabat amor mutuus, mutuo ſociatus nodo? ſtabat Religio orbi miraculum: periit amor? iacet illa quocunque plebeio proterenda pede. ſtat amor? quot hoſtes, tot admiratores; quot æmulos, tot imitatores; quot amicos, tot laudatores habet: euanuit amor? tanquã leui ſpongia ruſticâ manu delentur hæc magna. ſtat amor? mutuus fluit ſudor, mutuo labore prouocatus: elanguit amor? concreſcit ſudor

mu-

mutua ignauia conſtrictus. & quæ fluebāt flumina, vicináque rigabant paſcua, denſa concreta glacie iacent. euenitque quod in ampla hæreditate, cùm diſſentientibus animis decurritur ad forenſes rixas, certa perdēdæ hæreditatis breuia: vt, ſicut aſcititij ſanguiſugę quidquid erat in lætiſſima fortuna ſanguinis boni, peſtifero ſuctu hauriunt; ita alieni comedāt robur noſtrū, animi nimirum opes, mutua antè amicitia felici euentu partas, mutuis nunc diſſenſionibus tanquam leuiſſimam paleam diſſipandas; vt qui fuimus terrori, ludibrium naſcamur hoſtibus, & victoriæ illorū ampla materies, horreíſque illorum fœcunda nimiùm meſſis. Nulla iam propè cura ſalutis proximorum, dum ſibi ſtudēt ſinguli, laborant ſibi, commodíſque vacāt ſuis, inſidiantur alienis, mutuóſque euertunt conatus, facti mutuò domeſtici hoſtes: à quibus ne oculatiſſimus quidem, & in omnem partem annorum experientia præprouidus ſe tueatur.

Ab externo non magno ſe fòrs negotio quis defendat, ab eiuſdem contubernij, propè impoſſibile eſt: maximè ſi foris inimica oppugnet acies, qualis ab inferorum rabie, à ſæculi illecebris nunquam deeſt. ſemper hoſtilia ſtant foris agmina, domeſticæ ſi acceſſerint inſidiæ, mutuis animorum diſſenſionibus excitatæ, nulla iam ſpes ſuper. & concidit etiam valentiſſimi animus, vbi præter externum ferrum, do-

meſtica patitur tela: cùm exſiccari ſudores ſuos ſentit inuidentiæ panno, ne fœcundo fluxu ſuo proxima rigent prata rore ſuo deſtituta; cùm non infortunatè ſparſa locuplete manu ſua ſemina in plurimarum ſalutem animarum, exuri videt æmulationis flamma; cùm in ſeriorum laborũ procurſu ad viuum proſcindendo, ſubdolas ſuorum perfert machinationes: quibus tanquam domeſtica falce, lætiſſimi culmi, diuite ſpica veſtiti, in viridi etiamtum ſpe luxuriantes præſcinduntur.

Et quis animus ſit ad magna, aut cui tãtum robur, qui dum ſocios patitur hoſtes, in externum feratur hoſtem, & ad generoſos auſus protendat dexteram? cùm non tantùm domeſtico deſtitutum ſe ſentit auxilio: ſed pati hoſtes, quos habere debebat propugnatores, & pro auxiliaribus copiis procurſantes inimicas acies ſuſtinere. dura hæc res, & quæ mortales ſuperet vires. Quare vt primùm ſe prodit interna hæc animorum colluctatio, tanquam diſſectis quaqua neruis, langueſcit omne robur, & generoſior cuiuſque mens tanquam fulmine icta concinereſcit, abitque in vagum puluerem ventorum luſum.

Iam vt primorum ad externos animorũ hæ diſſenſiones promanauerint, quid ſpectari poteſt, quid timeri non debet? nam vt ſilentio diu premantur, nec erumpant aliquando foras, optari poteſt, ſperari non poteſt, neque enim diu contineri hæ flam-

mæ

mæ poſſunt, quin depulſo cinere prorumpant in apertum: hîc verbis, ibi ſignis & factis, alibi contrariis ſtudiis; quamquam ſubdola primùm circuitione, inde plano quodam odio produntur: quæ res omnem omnino ſpē ſementis bonæ funditus euertit; cùm etiam eant in partes exterri, ſingulíque ſuos tueantur, facti ſuorũ patroni: magis etiam quando delabimur ad protectrices, & agmina iam mulierũ pro ſuis pugnant, inſurgúntque pro innata ſibi impotentia in æmulos patronorum ductorúmque ſuorum. vnde ingentia prorumpunt ſcandala, nullo torrente, ac ne lacrymarum fluminibus, aut quacunque poſthuma pœnitudine diluenda.

Exulat deinde omnis pietas, cùm & Chriſtus exulet ab illa domo, à qua mutua exulat caritas: neque enim aut ille diſſentientium pater eſſe poteſt, aut hi eius filij. *Beati* nimirum *pacifici, quoniam illius filij* Mat. 5.
vocabuntur. non ſunt ergo filij animis diſſentientes. at vbi nulli filij, nec pater eſt. Infelix conditio, ac miſeranda familiæ cõſtitutio; quæ cùm ignoret Deum patrem, nec hæreditatem ſperare poteſt, ſolis filiis promiſſam, ſolis largiendam. ſed neque diſcipuli Domini ſunt, cùm ipſe dicat: *In hoc* Ioan. 13.
cognoſcent omnes quòd diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. neque Deum diligunt, cùm audeat diſcipulus quẽ diligebat Dominus: *Si quis dixerit, Quoniã* 1. Ioan. 4.
diligo Deum, & fratrem ſuum odit, mendax

eſt. neque *enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis.* &, *Mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.* additque illud teſtatiſſimum amoris diuini ſignum: *Si diligimus inuicem, Deus in nobis manet, & caritas eius in nobis perfecta eſt.* Vt enim mutuæ animorum diſſenſiones denſam inter Deum & nos iniiciunt nubẽ, imò & noctem, quæ lucis illius proſpectũ omnem adimit: ita mutuus amor pulſis tenebris, diſcuſſáque diſſenſionum nebula, proſpectandũ nobis Deum tradit: eo certiùs, quo potẽtiore mutuo ardemus igne, mutuáque caſtiore ardemus flamma, diuinorum radiis excitata.

1. Cor. 14. 1. Io. 4.

Fortiter Gregorius in diſſenſionum auctores inſurgit: *Audiant iurgiorum diſſeminatores, Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. atque è diuerſo colligant, quia ſi filij Dei vocantur, qui pacem faciunt, proculdubio Satanæ ſunt filij, qui pacem confundũt: quia nihil pretioſius eſt Deo virtute dilectionis, nihil eſt deſiderabilius diabolo extinctione caritatis. Quiſquis ergo ſeminãdo iurgia dilectionem proximorum perimit, hoſti Dei familiaris ſeruit.* & alibi: *Quòd ſi zelum amarum habetis inter vos, & cõtentiones ſunt in corde veſtro: nolite gloriari, & mendaces eſſe aduerſum veritatem. non eſt iſta ſapientia deſcendens de ſurſum, ſed terrena, animalis, diabolica: quæ autem de ſurſum eſt ſapientia, primùm pudica eſt, deinde pacifica. pudica videlicet, quia caſtè intelligit;*

In Paſt. par. 3. c. 24. Ibi. c. 23.

git; pacifica autem, quia per elationem ſe minimè à proximorum ſocietate diſiungit.

Remedia.

VAlidè ſecare, quicquid huic animorum coniunctioni contrarium eſt: nulli & nuſquam parcere. ſola pietas hîc eſt ſæuire ferro & ignibus. initiis tamen maximè inſiſtendum, ſeriò in omnem partem inuigilando, ſecando graui admonitione; minis ac pœnitentiis etiam terrendi auctores: ſpiritualibus exercitiis domandi, priuatis publiciſque pœnis, interdictione etiam conſuetudinum ac familiaritatum aliorũ, fortibus per hebdomadam exhortationibus, vt totis viribus inſurgatur in hoc malum. nec quidquam in hoc genere tã leue, quod non graue habeatur.

Iuuabit in primis ſeria ſolicitudo Præfecti ſpiritus, qui acrioribus monitis, remediiſque etiam ſeuerioribus ſæuiat in auctores: nunc terrendo, nunc blandè etiam monendo, nihil eorum omittat, quæ ad exſcindendam hanc peſtem valeant.

Quòd ſi pergat tamen, ſerpátque hoc malum, ad remedium vltimum, dimiſſionem veniendum erit. neque vlli in hoc genere parcendum. Magno ſanè beneficio Religionem affecerit, quicũque à reliquo corpore diſſenſionum auctores ſecuerit. ſæuit, qui parcit; beneficium, qui ſecat, præſtat, bis clemens.

Qui verò in ſe has animorum alienationes ſentit, pericula ſecum conſideret, damna, infelicéſque auctorum talium exitus. quare ſi quid offenſæ intercurrerit, nũquam noctem nocti ſuperinducat, memor

Epheſ. 4. Apoſtoli: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram*. Expreſſit hoc verſu Orientius:

Pelle odium, contemne minas, depone rigorem,
Offenſam teneãt tempora nulla tuam:
Vt te ſol blanda ſeruantem vincula pacis
Deſerat abſcedens, inueniat rediens.

Mat. 5. &, *Si offers munus tuum ad altare: & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduerſum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniẽs offeres munus tuum.* Complexus id vno verſu Prudentius:

Nil placitum ſine pace Deo, non munus ad aram.

Beneuolentię proinde ſtudiis præueniat omnes: familiariuſque cum iis agat quos alieniores expertus fuerit. digniores illis partes concedat, bene de abſentibus loquatur, ac laudet etiam: peculiaréſque pro iis ad Deum preces fundat; pœnitentia etiam quoties deliquerit, vltrò ſibi aliqua irrogata.

Neque interim cogitandum eſt, omnes ſemper quocumque etiam ſtudio conatúque adhibito, futuros iudicij noſtri. imo ſtolidum eſt, omnium iudicia ad noſtrum transferre velle: ſtolidiſſimúmque diſſen-

tire voluntate, quia iudicio diſſentimus. neque enim ſperandum eſt, poſſe omnes in humanis ad eandem iudicij normam traduci. fatuúſque illorum error eſt, qui cùm aliquem viderint iudicio,& voluntate differre arbitrentur; cùm amiciſſimi mutuis frequenter iudiciis, in maxima voluntatis coniunctione, diſſideant.

Iuuerit verò plurimùm potentem in ſe diuinum amorem excitare. quo tanquam ingenti ſuppoſito igne, ardentes in proximos amoris flammæ exurgant: omnéſque diſſenſionum nubes valido diuinorum vento pellantur.

CAPVT XLV.

Detractiones.

NAſcitur hoc malum ex inuidia & odio, dum felicioribus aliorum ſucceſſibus inuidemus, nec aſſequi poſſumus; atque hinc odia,& animorum alienationes.

Ex æmulatione: dum pares eſſe volumus, aut etiam ſuperiores. hinc mille cogitantur modi, paria aut etiam maiora conſequendi; ac ſi probi probatíque haberi non poſſunt, à minùs probatis, improbíſque ſubſidia petuntur; & quod virtus nõ potuit, vitium reperit. ſcelera nimirum fertiliora ſunt, & fœcundam hiſce cogitationibus viam ſternunt; ac quod non potuit

ruit pietas, improbi mores inuenerunt & dederunt, vt, ſi aditus omnes clauſi ſint probitati, tota improbitati pateant oſtia: donec tandem decurratur ad illud notum, Sociorum detractio. vt his demum gradibus ſemitam inſternant ſibi ad commoditates, & nomen magnum.

Ex habitu malo prauóque, cùm maledicendi conſuetudine altè hoc malum imbibimus: tunc enim etiam non cogitantibus elabitur nociturum telum, eliciturum ſanguinem. grande malum, cùm quaſi per iocum in conſanguineo ludimus iugulo, & ridentes barbara ferocitate in propinquo pectore ſæuimus. Efferum, & infra belluas id ſemper fuit, mutuo inter menſas ferculáque madere ſanguine, & vulneribus coronata circumducere pocula, magis etiam ſanguine potari. At ego neſcio an immanius crudeliúſque ſit, inter ludicras narrationes cachinnis ſæpe & ſalibus conditas, ſociorum famam ſpargere, quæ vitâ ipsâ honoratiſſimo cuique carior eſſe debeat. illa ſemel ponitur, ſemel morte vna finitur: fama cui ſemel calcatur, mille mortibus cadit, & ad ſingulos auditores noua cæde funeſtatur.

Ex iudicij ſolertiæque obtentu, dum ex dictorum factorúmque alienorum ſolerti indagatione, iudicij famam venamur. hinc dicta ſæpe factáque, quæ nec dicta, nec facta, nec cogitata vnquam; dubia pro certis, falſa pro veris, coniectanea pro compertis

narran

narrantur,ſingulíque tales ſunt,quales ſibi prona fingit ſolertia: quæ dum vera non inuenit,falſa comminiſcitur, contenta læſiſſe. certa incertáque pro eodem habentur, ſi cecidit, qui patitur, quacunque ex cauſa parta victoria eſt;& triumphi materies eſt,ſocium præueniſſe; eo ferè maior, quo innocentior cecidit: nam nocentem proſtrauiſſe,non magnum,& vix in tali inuidiæ locus eſt. magnum ſit oportet & illuſtre, quod in æmulationem prouocet; è qua poſtmodum tanquam è fœcunda matrice ingens detractionum ſoboles naſcitur,nulli magno parcitura.

Ex zeli, & communis boni aut priuati alicuius prætextu, iuſtitiæque, ac maioris etiam gloriæ Dei, ſub boni nimirum specie,in fratrum ſæuimus iugulo:nec crimen arbitramur, cui præfigitur nomen honeſti, reuera proprij honoris & gloriæ aut commodi cauſa. tantum poteſt amor proprius;ſcelera in virtutẽ vertit,& illius ſtola crimina veſtit, palla tegit, ſanguinémque fudiſſe,peperciſſe eſt:nam cùm crudele habeatur in ſocium ſæuire, prætexitur immanitati virtus;ita tyrannidi iuſtitiæ præfigitur nomen,& perſecutor gladius inuenit in Chriſtiano ſanguine quod damnaret, contemptum legum & deorum. Neque vnquam crudeliſſimo cuique ferocitati ſuæ cauſa defuit, nullúſque in ſanguinem propter ipſum iuit:nemo in famæ alterius detractionem propter ipſam; ſem-

per aliquid quod improbitati ſuæ obtendat, inuidentia proprij amoris ſoboles inuenit.

Mala, quæ hinc naſcuntur, ingentia in omni Religione ſunt.

Primò, pacem turbant propriam: neque enim poteſt in vera pace eſſe, qui internam circumfert turbarum & inquietudinum cauſam.

Secundò, alienam etiam pacem conuellunt, cùm cauſam præbeant aliis turbarum internarum, ſuſpicionum, alienationum, ac in varia conſilia & ſtudia impellant: nam vbi ſe quis ſociorum inſidiis peti videt, exuit ſocialem animum, induit inimicum; & prætexitur hoſtilitati virtutis nomen, propugnatio nominis ſui, è qua in alienam decurritur oppugnationem, tanquam propriæ tuitioni neceſſariam. Ex his initiis quantæ exurgant commotiones, nemo non videt.

Tertiò, charitatem, mutuámque animorum coniunctionem ſcindunt: quæ conſiſtit in benè de ſe mutuo conſentientium concordia, vt idem ſapiamus, idem ſentiamus omnes.

Quartò, vniuerſum Religionis robur eneruant, quod in mutua animorum coniunctione conſiſtit.

Quintò, minuitur deinde Dei & Religionis gloria: cùm enim proximis detrahitur, redduntur minùs idonei Dei gloriæ aut Religioni propagandæ. nam quis ſe

ſuáque

ſuáque illi credat, cui quidquid erat æſtimationis bonæ (qua ferè ſola mortalium plerique trahuntur in ſequelam) vocatur in diſcrimen, omniſque proſeminandæ virtutis (quæ fama plurimùm continetur) ſpes linguarum iſtarum nouaculà præſcinditur?

Sextò, vulnerum etiam multitudine mali grauitas dignoſcitur. quoties enim ad nouos ſemel iaculata detractio mittitur, toties pro delicti grauitate, aut vulnus retulit, aut cecidit proximus. ita omnium auribus aut cadit, aut vulnus accipit, cui detrahitur. Fortiter & verè in hac re Sapiens: *Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem linguæ comminuet oſſa. multi ceciderunt in ore gladij, ſed non ſic quaſi qui interierunt per linguam ſuam. Beatus qui tectus eſt à lingua nequam, qui in iracundiam illius non tranſiuit, & qui non attraxit iugum illius, & in vinculis eius non eſt ligatus. iugum enim illius iugum ferreum eſt, & vinculum illius vinculum æreum eſt, mors illius mors nequiſſima, & vtilis potiùs infernus quàm illa.* *Eccli. 28.*

Septimò, ex reſtitutionis dein difficultate delicti huius magnitudo creſcit. ſemel enim opinio vagata, ſerpit ad plurimos, obambulat prouincias, ac non raró Religionem vniuerſam, vt notiſſimus iam ſit omnibus, cuius nec plerique capillum norunt. Laudas quem antè vituperaſti? nihil agis: prima enim validiùs inhærent, & iam abierunt

abierunt ad plures; maximè cùm nocitura fœcundiùs ſerpant, profutura ſeriùs prouenіant. Quòd ſi contingat hunc deligi in Superiorem, quãta gubernationem illius turbant præiudicia? quàm diffidentes reperit ſubditorũ animos, ac tuta etiam omnia metuentes? quid? quòd non rarò infamia hæc eat ad externos, cũ pari inter eos facilitate, qua inter domeſticos parietes, euulgentur.

Octauò, auget magnitudinem mali, quòd in abſentes & ignotos ſæuiant hæ linguæ; nec tuitioni locus, cùm qui patitur non rarò vulnera ſua ignoret: aut ſi ſciat, neſciat auctorem. ita incauti & ignari obruuntur.

Nonò, creſcit criminis huius grauitas, cùm non in vno, aut paucis capitibus conſiſtat, ſed ad vniuerſum tranſeat corpus: hinc vnius infamiâ, tanquam flammâ, vniuerſum corpus amburitur. ita crudeles in omnes ſunt, quicunque in vnum ſæuiunt. nam cùm ea ſit in Religione coniunctio, vt vnam veriùs animam in pluribus corporibus, quàm plures dixeris; fit vt vulnera in omnes eant, ac per vnius latus contrucidentur omnes.

Augetur improbitas, cùm ſub commiſerationis cuiuſdam velamento nocitura venena ſparguntur. vnde illud Bernardi: *Detractores autem quodam ſimulatæ verecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere non poſſunt, adumbrare conantur. videas à detractore alta præmitti ſuſpiria, ſicque* (*Serm. 24. in Cant.*)

cum

cum quadam grauitate & tarditate, voce mœſta, dimiſſis ſupercilÿs, & voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tanto perſuaſibiliorem, quanto creditur ab his qui audiunt corde non inuido, ſed magis condolenti affectu quàm malitioſè proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo quòd diligo eum ſatis, & nunquam potui de hac re corrigere eum. & aliàs mihi quidem bene compertum fuerat de eo iſtud: ſed per me nunquam innotuiſſet. at quoniam per alterum patefacta res eſt, negare non potui, reuera ita eſt.

Remedia.

A Frequenti examine conſcientiæ petenda.

A ſeriis, ante omnem congreſſum & confabulationem, propoſitis, tanquam in præcautionem animo conceptis.

A certis ſtatiſque poſt omnem linguæ lapſum vltroneis pœnitentiis.

A Superiorũ vigili cura, grauibus etiam in delinquentes irrogatis pœnitentiis. Neque diffiteri poſſumus, ignauâ Superiorum conniuentiâ ea incrementa hoc malum ſumere, vt tandem à deſperatione remedia ſumenda ſint, duriora nimirum & acriora, etiam reſectione à reliquo corpore, ne vniuerſum contagione hac periclitetur. Ita delatores falſos flagellis ac fuſtibus cædi, & in exilium pelli Veſpaſianus impera

imperauit; viuos etiam exuri Auguſtus mandauit; neruis cædi Mauritius Imperator; capitali pœna affici M. Antoninus Pius mandauit. Et ſanè nunquam in hoc delicto parcendum. omnis hîc pietas à ſæuitia nomen ſumit. ille pius, qui vt vniuerſim proſpiceret, ſæuiit in vnum, aut paucos huic vitio obnoxios, in exemplum aliorum, in medelam omnium.

Iuuabit etiam ex mente Sapientis obnoxios huic vitio fugere, congreſſum vitare. *Prou. 24.* *Cum detractoribus non commiſcearis, quoniam repentè conſurget perditio eorum.* quin etiam tales cum regio Propheta perſequi. *Pſalm. 100.* *Detrahentem ſecretò proximo ſuo hunc perſequebar.* vultúque diſplicentiam oſtendere: *Prou. 25.* vt enim *ventus aquilo diſſipat pluuiam,* ita *facies triſtis linguam detrahentem.* & vniuerſim dicere cum non vno hîc poſſumus, Tolle auditores, non erunt detractores. vt pari vtroſque ſententia feriat D. Bernardus: *In ſerm.* *Detractor & lubens auditor vterque diabolum portat in lingua. ſi pauper es, vilem & abiectum reputat; ſi diues, ambitioſum, auarum, cupidum; ſi affabilis, diſſolutum; ſi prædicator, vel doctor, honoris & humani fauoris quæſitorem; ſi tacens, inutilem; ſi ieiunans, hypocritam; ſi comedens, voratorem.*

Cùm verò detractiones frequenter naſcantur ex aduentantium hoſpitũ liberiore ſermocinatione, curioſiore indagatione, mutuáque in aliorũ vitia moréſque ſcruta-

tione;

tione; omni conatu inſudandum erit Superiori, vt non patiatur tales impunitos abire. nec in hoſpitibus ipſis à ſeria maturáque monitione abſtineat. In domiciliorum etiam mutationibus cauendum ſedulò ne quacunque è cauſa in aliorum mores curioſiùs inquiramus; ne & narrantibus detractionum cauſam præbeamus, & nos ipſi variis poſtmodum circa tales ſuſpicionibus ac diffidentiis iactemur.

Cauendum etiam, ne quas quiſque patitur difficultates, etiam conſilij & auxilij prætextu, in aliorum promiſcuè ſinum profundat, cùm ferè graues his rebus detractiones miſceantur. quare ſiquæ nos neceſſitas premat, Superior conſulendus erit, aut domeſticus Confeſſarius, aut ſi quis vir grauis prudénſque in ea familia ſit, de cuius integritate, fide, ſecretíſque cuſtodia nulla ratio dubitandi ſit. in qua tamen ab omni detractionum genere abſtinendum erit, maximè ſi Superior inuoluatur.

CAPVT XLVI.

Delationes è ſuſpicionibus natæ.

SIue illæ verbo, ſiue ſcriptis litteris fiant, noxiæ in primis ſunt. ac neſçio an res vlla pernicioſior, dum è ſuo iudicio ſinguli metiuntur alios, & conſequentias è

men

mente ſua nectunt è quibuſdam aut viſis, aut auditis, quas pro teſtatis veríſque venditant. immanis, planéque effera in Religione conſuetudo. audita plerumque ab aliis, nulla penitioris cognitionis examinatione præmiſſa, nulla narrantis ac deferentis fide, & credimus ipſi, & ſpargimus. nec auditis contenti, aliud ex alio inferimus: & quæ intulimus, tanquam dicta factáque referimus. quæ ſi propiùs certiúſque diſquiſiuerimus, nec dicta, nec facta, ac ne cogitata quidem reperiemus. & faciles plerique ad has res ſunt, paríque qua credulitate ſunt, facilitate ad ſcribendum ſunt. indigna planè res religioſo calamo, & quæ plus habet barbaræ feritatis, & gentilitiæ ac politicæ improbitatis, quàm religioſæ ſimplicitatis, aut zeli.

Neque ego video, quam in religioſa mente hæc res excuſationem admittat. nimirum, Putabam, & verebar, ne Religio in hoc viro, dicto, facto, detrimentum pateretur. volui occurrere damnis venientibus. Excuſationes ab odio, & impiis æmulationibus, vel ab inſigni ſtolidáque impudentia natæ. Sanè in rebus potiſſimùm grauibus, & quæ famam nominíſque exiſtimationem tangunt, non niſi certa teſtatáque dicenda eſſe, Chriſtiana caritas monet. nam quis vel Sanctorum innoxius habebitur, ſi è ſuſpicionibus ad delationes procurrendum erit? & quiſnam delatorum horum eſt, qui ſibi hoc euenire gaudeat?

deat?

deat? imò quis non ad ſimiles delationes è ſuſpicionibus natas perhorreſcat? quis non inclamet, digniſſimos hoſce narratores ſcriptoréſque omni pœna eſſe? & quam veniam merebimur, qui quod in aliis damnamus, concedendum nobis arbitramur? & qua conſcientia audet Religioſus non antè certiſſima & compertiſſima ſibi, vulgare? aut ſocij ſui, ac non rarò Superioris famam noménque in dubium vocare? imitantur hi religioſam vocem, hyænæ ſunt, & omni adeò Bonaſo venenoſiores, qui fœcundiſſimos ſociorum agros, & horreo Dominico natos, fœda oris calamíque egerie ſua in ſteriles vertunt arenas, cinerémque vento diſpellendum.

Et hi non rarò ſub ſanctimoniæ quadam ſpecie, boníque communis, in falſiſſimas delabuntur narrationes & ſuſpiciones. & impingunt aliis crimina, errores, mores, quos nulla ſæpe ætas, nulla poſtera virtus eluet. eóque magis nocent, quo ſpeciem aliquam ſanctimoniæ, ac religioſæ modeſtiæ præferunt. Hæc enim ea ſunt, quæ fidem verbis ſcriptíſque faciunt. pulchra nimirum velamina, quibus nocentiſſima teguntur venena, nunquam virus poſitura. diræ Religionis peſtes: quibus maximi quique viri, omni ætate, etiam in probatiſſimis Religionibus perierunt: cùm fidem apud alios narrationibus ſcriptionibúſque ſuis à ſuſpicione promanantibus peperiſſent, maximè ſi apud Superiores.

Et

Et ſanè nullis hæ accuſationes è tam dubiis incertiſque initiis prognatæ, elui lacrymis aut pœnitentiis poſſunt. faciliórque in omni propè ſcelere venia, quàm in his delationibus eſſe debeat. fragilitate namque quadam humana reliqua propè perpetrantur; ſcriptiones narrationéſque hæ, non niſi aut ex aperto, aut è tecto proſiliunt odio, æmuláque virtutis aut dignitatis alterius improbitate. noſtra omnia probatiſſima vellemus; aliorum, niſi è mente ſint noſtra, damnamus. ſi quid factum inconſultis nobis, improbum eſt, aut ſanè minùs probum, probiſſimum licet reipſa fuerit: ſi quid nobis auctoribus, ſtolidiſſimum quamuis, ac minùs probum, prudentiſſimum ac probiſſimum continuò erit. Vt ad probitatem ſapientiámque ſatis ſit, venire è mente noſtra; ad fatuitatem & improbitatem, venire è mente aliena.

Quæ res eo grauior eſt, quòd incertis ferè auctoribus, ignoratis ſaltem, vulnera hæc dentur: nec tueri ſe quiſquam poſſit. nam ſi auctor innoteſceret, ſæpe, imò plurimùm, ad calumniam detegendam ſolius auctoris cognitio ſatis foret. qui priuato non rarò emolumento, aut è re quapiam ſubtracta, aut negata, è ſeriis aliorum monitionibus, è ſuſpicionibus neglectæ aut præteritæ dignitatis, è priuatorum commodorum fruſtrationibus ducuntur, indéque ad narrationes, & ſcriptiones proſiliunt. Non vocaſti in conſilium, non ſecu-
tus

tus ſententiam es, alium prætuliſti, inopinanti illi hæc, aut præter ſpem euenerunt, alia omnia ſibi ſpoponderat, pollicebatur magna, excidit ſperatis. hinc illæ animorum tempeſtates & fluctus, quæ in illarum rerum auctorem tota deuomunt naufragia.

Infelix maximè Superiorum conditio. Concedis quidquid hoc hominum genus poſtulat? grauis plerumque ſequitur offenſio multorum, & in omnem prudentiam peccaſti. & nullo propè beneficio hos vinces, niſi omnia conceſſeris. omnia concedere nec tutum, nec Religio permittit. negas? fulmina tibi, & iaculatæ calamo rupes metuendæ ſunt.

Infortunata etiam inferiorum ratio, ſi quando in Superiorem facilem ad ſuſpiciones, aut ad delationes è ſuſpicionibus natas, inciderint: qui nec narratores, nec ſcriptores hoſce comprimit, nec antequam ad fidem & monita proſiliat, accuratiùs rem diſquirit; aut facilis ipſe ad ſuſpiciones, inferiorum dicta & facta in deteriorem ſemper partem interpretatur. è qua re præter perpetuam mentis anxietatem, ingens diffidentia naſcitur. è quo illud etiam prouenit, vt cùm fidem apud Superiorem inferior non inueniat, animos ad magna properantes deponat, laborem fugiat, ignauúmque otium ſectetur, alienáque à Superiore mente, etiam in obedientia requieſcat, amore omni ac reuerentia pulſa. vnde magna oblocutionum porrigitur materia,

toria, indignationum, æmulationum, contemptus, odiorúmque tandem, ac immanium vbique detractionum, nulla habita ratione conſcientiæ aut Dei. inſidias nimirum, fraudibus, credulitate nimia, opinionibus falſis, ementitis commentis ſtructas, paribus artibus propulſare conatur.

E qua re omnium ſuccedit turbatio, miſcentur infima ſummis, ac quaſi in domeſtico ferro ac veneno, intuta inſidáque ſunt omnia; metu, terroribus ac ſollicitudine plena. nulla quies animis, nulla fides vlli, trepidatio ac doli omnium mentes occuparunt; & ille iam ſolertiſſimus, prudentiſſimus ac feliciſſimus habetur, qui quacunque demum arte ſocium proſtrauit. veris an falſis, iuxtà habetur. ſatis eſt viciſſe, hoſtem ſtrauiſſe. quod vbi euenit, non tam iam Religio, quàm gentilitia quædam Principis aula eſt: in qua ille primus maximúſque, qui per calcatos plurimos deuenit ad ſumma, ipſe fòrs non multò pòſt calcandus. ea ferè in his dolis viciſſitudo rerum eſt. non perennant hæ machinationes. & plerumque ſocij talium in mutuam inſurgunt perniciem. neque enim diu in malo ſtare ſocietas ſolet: & quos coniunxit, diſiungit improbitas, eadem vtriuſque cauſa.

Eſt autem hoc vitium eo deterius quo latiùs patet. vt audeat Hieronymus: *Pauci admodum ſunt, qui huic vitio renuntient: raróque inuenies qui ita vitam ſuam irrepre*

Epiſt. ad Celantiam.

pre

prehenſibilem exhibere velint, vt non libenter reprehendant alienam. tantáque huius mali libido mentes hominum inuaſit, vt etiam qui procul ab alijs vitijs receſſerunt, in iſtud tamen quaſi in extremum diaboli laqueum incidant. Tu verò hoc malum ita effuge, vt non modò ipſe non detrahas, ſed nec alij quidem detrahenti aliquando credas.

Remedia.

A Superiore maximè pendent: qui ſi difficilis ad fidem præſtandam delationibus fuerit, non magna delatores hi damna dabunt; minora etiam, ſi ſeriò narratas res examinauerit, & vbi falſa deprehenderit, non patiatur impunitos abire auctores. cuius rei ſi exempla aliqua illuſtria dederit, nemo facilè è ſuſpicionibus ad accuſationes deuolabit: at vbi viderint, nõ tantùm impunitos, ſed & præmio quaſi decoratos delatores hos abire, faciléſque illis aures animúmque præberi, fidémque adhiberi, ac optimos quoſque falſis his delationibus circumuentos iacere inglorios; ad ea mentem calamúmque applicant, ad quæ ſerio, maturo, ſeueróque Superiore numquam deſcendiſſent.

Quòd ſi Superior ipſe malo hoc laboret, naturáque feratur in ſuſpiciones nulla ratione firmatas, fidat nemini, ac ne familiariſſimo quidem, ipſáque iam illi probitas ſuſpe

ſuſpecta ſit, amétque ambiátque hos ſcriptores narratoréſque; nihil reliquum eſt, quàm vt tales aliis quàm Superioris functionibus diſtineantur. quòd ſi in ſupremo capite reſideat hoc malum, ad preces ac Deum confugiendum erit, qui ſolus huic malo remedium adhibere poteſt.

Proderit in primis, ſi in omni delatione, tacitus apud ſe Superior conſideret, eadem grauioráque è paribus initiis ac ſuſpicionibus de ſe dici poſſe. ſe proinde ſi delati loco ſtatuerit, cogitaueritque quid in ſimili cauſâ concedi ſibi vellet, non magno negotio remedium malo reperiet.

CAPVT XLVII.

Credulitas nimia in delationibus.

INgens, maximè in Superiore, malum, cùm facilis in delationes, credulus in narrata, deſcendit in executiones falſis ſæpe delationibus innitentes. præproperum vitium, quo non pauci magnorum circumuenti, exercitus, reſpublicas, regna & imperia in vnam ſecum ruinam traxerunt, omnibus ipſi, ac vita demum exuti. Cadunt hoc malo primi exercituum ductores, primi in toga, primi in muneribus, & à purpura primi: cùm faciles in criminationes Principes, antè perimunt, bonis fortuniſque

que exuunt, exilio damnant, quàm ex vero rem intellexerint; luúntque poſt præpropera conſilia ex credulitate nata, ſera & non reuocanda, nec remedianda pœnitudine.

Eadem in omni hominum genere reperies. quod non in vno aliquando reſedit Religioſo, viro magno. grande malum, & Religioni in proximis noxiũ: hoc enim vno, primi non raró virtute, ingenio, eruditione, rerúmque agendarum dexteritate, ingloriam vitam ducunt, & à quibus ſperari poterant maxima, iacent neglecti, & ignauos tranſigunt annos, quos rara felicitate, & Religionis bono decurrere poterant. & ſecuta non raró mors in primis ingeniis, dum neglectum hunc è falſa denũciatione natum, credulitate fotum, ſuperare non potuerunt, indignitate victi; maximè dum innocentia tegerentur, animúſq; ſibi conſtaret, recti bonique conſcius, nec purgandi locum relictum viderent, Superioris animo delatione præoccupato & obſeſſo.

Comes deinde credulitati temeritas eſt, proſumpítque quicunque illa tenetur, in temerarios plurimùm auſus, ac nulli magis quàm ipſi pœnitendos; vt nihil aberrauerim ſi præcipitio non tantùm proximã, ſed è præcipitio pendulam credulitatem dixero, minimo motu in præceps agendam.

Malum ſuprà quàm credi poteſt, vt om-

ni reipu. ſic Religioni noxium. neque magni quidquam ſperari iam poteſt, poſtquã animum credula hæc facilitas occupauerit. nam vt in omni propè contubernio nõ deſunt, qui Superiorum venantur aures, ingerunt placentia; ſi propenſos in delationes ſentiant, proni iam ipſi ad hæc mala totis viribus ruunt in gratas Superioribus delationes, & materiam credulitati ſuggerunt fœcundi flammarum harum incentores, ab omni meritò Religione eliminandi. nam quæ tuta innocentia erit, cùm delatoribus Superiorum credulitate vltrò oſtia aperiantur, prouocentúrque illorum facilitatẽ in malefidas plurimùm narrationes? aut quis cuique animus ad magna, ſi & hæc patere calumniæ viderit? cõtinebit ſe quiſque deteriorum metu, nec vires in apertũ diffundet, ſtringet potiùs, quas plurimorum bono laxare poterat, habenas; & inter ignauas cogitationes vitam tranſiget, multorum alioqui ſaluti impendendam.

Cùm deinde credulus omnis facilis ſit in ſuſpiciones, maximè ſiniſtras, & timoribus plenas, ſuſpectáque habeat omnia, & in minimis maxima perhorreſcat; fit vt inquietam vitam tranſigat, nulli fidus, nulli fidat: atque hinc perpetuis agitatus animorum fluctibus, continuis tempeſtatibus iactatur: nullóque certo ſtabilíque littore conſtitutus, in omnem partem pulſatur, ignarus cui ſtationi adhæreſcat, cui

credat.

Digitized by Google

credat quam rem longiſſimè ab omni Religionis tranquillitate, portúque illius abeſſe nemo non videat.

Neque tamen nimia in alios eſſe confidentia conſultum eſt; ſed neque diffidentia nimia. non obfirmet animum ad omnem delationem, non aperiat ad omnem; vt nec omnia, nec nihil credat: medius inter Charybdes Scylláſque has tutus enauigabit; tentabit vtrimque breuia prudentiæ ſuæ bolide, vitabítque prouida circumſpectione ſua, quidquid quaqua parte naufragio timendum. nam & nulli fidem adhibere, ſolíſque oculis ſuis credere, pertinacis ingenij eſt, ſibíque potiùs quàm publico nati, omnia credere, ingentis plena periculi res eſt, & imperio imprimis noxia. vt meritò dicat Sapiens: *Qui credit citò, leuis eſt corde, & minorabitur.* &, *Audiſti verbum aduerſus proximum tuum? cōmoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet. à facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis.* Eccl. 19.

Remedia.

MOram dare, certúmque ſibi tempus præſcribere, vtiliſſimum erit; ferè enim calida in his delationibus conſilia pœnitenda ſunt.

Nunquam ad ſententiam, quacunque etiam in re deſcendere parte inaudita.

Reo potiſſimū ſemper aurem præbere,

 plúſ

plúſque huic, quàm accuſatori indulgere.

Suſpectum omnem delatorem habere, ne qua auerſionis, æmulationis, inuidentię, aut odiorum cauſa intercedat. Conditio dein illius perpendenda, vita, mores, ingenium: num conſuetudine, aut natura facilis ad delationem, pronúſque ad ſuſpiciones, & res ſupra fidem augendas. examinandi etiam ſigillatim ſi qui verbis factíſve interfuerint, ponderandáque ſingula. circumſtantiæ etiam accuratè diſpiciēdæ, & quidquid fidem facere ac derogare poteſt. conſiderandum etiam, audieritne delator, an aliorum ore referat, aliorum oculis, an ſuis: conſiderabit proinde prudens gubernator ſingula, audiet omnes, repellet neminem, credet paucis, ac nō niſi longo vſu probatiſſimis: diſcutiet narrata, perſonam intuebitur deferentis & delati; num quæ odia & æmulationes intercurrant, num quæ animorum commotiones, aut nocendi ſtudium; quibus rationibus delatæ res firmentur, quibus teſtibus, qua ex cauſa dicta factáque, qua mēte. vitam etiam intuebitur vtriuſque præteritam, moréſque præſentes; plúſque ſemper reo tribuet, quàm accuſatori in rationum maximè perſonarúmque paritate, aut non magna imparitate. Deo ſeriis precibus, tacitíſque etiam in rebus ſecretis, aliorum orationibus res commendanda.

In omni delatione cogitare, poſſe ſubeſſe

eſſe falſum, poſſe falli delatorem, poſſe affectu in tranſuerſum duci, poſſe aliud interceſſiſſe, quod aut delictum minuat, aut vniuerſum tollat; aliáque huius generis.

Prudenter monet Hieronymus: *Nec obtrectatoribus auctoritatem de conſenſu tribuas, ne eorum vitium nutrias annuendo. Noli, inquit Scriptura, cōſentaneus eſſe cum derogantibus aduerſus proximum tuum, & non accipies ſuper illum peccatum. & alibi: Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguā nequam. nihil enim tam inquietat animū. nihil eſt quod ita mobilem mentem ac leuem faciat, quàm facilè totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis aſſenſu ſequi. Hinc enim crebræ diſſenſiones, hinc odia iniuſta naſcuntur. hoc eſt quod ſæpe de amiciſſimis etiam inimicos facit, dum concordes quidem, ſed credulas animas maleloqua lingua diſſociat.* *Epiſt. ad Celantiā.*

CAPVT XLVIII.

Nimiæ commendationes & depreſſiones.

SVſpectum dicendi genus, & quod fidem verbis adimit, eleuátque omnia propè rationum pondera & momenta. nimis enim propenſam in alterutram partem voluntatem oſtendit. quare ſuſpicio-

 nem

bus excuſſas in mediis arenis deſtituere.

Sed nec Chriſtianæ ſimplicitatis eſt, mendacio amorem odiáque iuuare, & infra ſupráque verum res tollere, aut deprimere. Neque de bona conſcientia veniũt hæc placentia verba, & ad gratiam mendacio veſtita: naſcuntúrque ex his maiora damna, quàm quiſquam prima fronte arbitretur. Sæpè enim Superiores in functionibus diſpertiẽdis fidem commendationibus adhibent: & dum ſequuntur cæcos hoſce laudatores & ductores, non rarò in præcipitia ſcopulóſque plurimos impellunt. ſi verò nimiis depreſſionibus aures, mentémque admouerint, in pœnitenda labuntur, dũ idoneos in primis, & ad magna natos, muneribus exuunt, aut non admouent, vano hoc metu, ex improbo commento nato, repellente. Ita fit, vt indigniſſimus quiſque ad clauum ſedeat, in Syrtes & breuia nauem daturus; arceantúrque à gubernaculis, quorum induſtria tutò per decumanos etiam fluctus, ſæuientibus Auſtris, nauigari poterat.

Quòd ſi Superior hoc malo teneatur, perit omnis illi apud ſuos fides. nã & dum veriſſima narrat, in neutram partem librato affectu, ſemper aliquid aut profuſæ, ac ſupra verum prodigæ laudis, aut infra verum auaræ ac æmulæ tenacitatis ſubeſſe ſuſpicantur: neque fides iam tantùm illi in augmento, aut decremento adempta, ſed in omni omnino re; cùm tam facile

illi eſſe arbitrentur, vniuerſam rem, quàm illius partem mendacio aut tollere, aut eleuare. Imitatur verbis paternum affectum? pulchris verbis alienum animum tegi ſuſpicantur. promittit ſollicitudinē diuino orationis fluxu, & vbera quædam oſtentat matris? inopiam his tergi rerum, & mentiri vbera vterúmque matrem putant. fidem addicit, & in fiduciam ſuos locuplete ſponſione pellicit? opes exteriùs oſtentari, egeſtatem intus habitare ominantur. ſinceritatem & candorem oratione ſpondet? plus etiam verentur, quo plus ſpondet. Neque quiſquam huic ſe ſuáque credet; verebitur ſecreti fidem: cùm ferè tales pronos ad quæuis effutienda reperiamus. quàm enim faciles ad augmenta ac decrementa rerum ſunt, tam plurimùm faciles in omnium narrationem reperies. continebit enim difficilè rem ipſam, qui intra veri terminos continere illas neſcit. inde iam illa naſcuntur inferiorum de Superiore dicta, Antiquum obtinet, ne crede. creſcit illius, aut decreſcit oratio ab affectu, res alia eſt. facit more ſuo, & pro inueterata conſuetudine pulchra veſte deformem ſtatuam induit, aut vili palla pulchrā tegit. alius dixiſſet, crederemus: nam verba rebus aptari, tanquàm ſtrictam veſtem corpori, à qua nullus huic decor, ſed roboris ac venuſtatis expreſſio eſt, arbitraremur. at in huius ore & ornamenta & res figulantur; & quæ

nuſ

nuſquam ſunt, eſſe incipiunt. Omnis deinde veneratio in Superiorem perit: nam cuius ſemel orationi fides detracta eſt, etiam venerationi cultus omnis ademptus eſt.

Multum deinde illi, quicunque hoc vitio laborat, apud externos de fide, de ſanctitatis opinione, adeóque etiam de ſperato animarum fructu decedit: nam vbi ſemel hæc de illo opinio inualuit, quod ferè euenire ſolet; omnia propè illius dicta, aut ſupra aut infra verum eſſe, non immeritò ſuſpicantur. laudat? creſcere credunt rem dictione. vituperat? detrahi fidem laudémque rebus, verbis arbitrantur. exempla adfert in terrorem, in diuini nominis amorem impellentia? plurimùm hîc adtitij ſubeſſe coloris putant; nec tam rem oſtendi, quàm ornatum, rémque ipſam cultu tegi. omnia denique eiuſdem generis dicta illius eſſe, etiam dum teſtatiſſima, & ab omni fuco alieniſſima narrat, ſibi perſuadent, è conſueto nimirum illius more omnia metientes. Et dum prodeſſe, aut obeſſe ſtudent pro vario ſuo affectu aliis; apud cordatos carent ſæpe effectu ſperato: cùm nullam in laude fidem, nullam in vituperatione inueniant, & contrariam non rarò aliorum animis opinionem ingerant; vt quos laudant, vituperatione dignos; quos vituperant, laude digniſſimos alij arbitrentur.

Remedia.

E Crebris ferè ſeriiſque Superiorum monitis petenda ſunt. vt quos viderint hac ægritudine teneri, quoties labentes repererint, toties ſeriò moneant.

Iuuerit, illis etiam aliquem è magis ſeriis maturíſque Patribus deſignare, quem non illibentes audiunt: qui ſi quid in hoc genere monitione dignum obſeruauerit, non parcat. proderítque publicis nonnunquam monitis ab his terrere.

Sin ipſi Superiores obnoxij malo huic ſunt: videndum an aliquem habeant, quem pro priuata neceſſitudine non grauatè audiant, cuíque ad religiosè monendum non deſit animus; ſi modò ſperari prudenter emendatio poſſit.

Ipſa denique conſideratio labantis apud omnes fidei, & Superiores & reliquos meritò terrere ab hac conſuetudine deberet; eo magis quòd ſemel imbibita hæc ratio vbi inter domeſticos conualuerit, abeat etiam ad externos: vt qui his moribus domi fuerit, iiſdem extra domum futurus ſit, etiam in concionibus ad populum, in priuatis colloquiis, in ipſóque adeò ſancto confeſſionum audiendarum munere. quod vbi fit, omnis neceſſe ſperatus ſpiritualis fructus collabaſcat. ſemel enim extincta protritáque fide, ſpei nihil reliquum eſſe poteſt.

Prode

Digitized by Google

Proderítque priuatim hac de re examen inſtituere, ac in rerum narrationibus, familiaríque colloquio attentum in omnem partem animum habere, verbíſque ſuis præſentem, ac quaſi monitorem ſui; certis etiam ſibi pœnitentiis in omnem manifeſtum lapſum propoſitis.

CAPVT XLIX.

Apprehenſiones, ſuſpiciones.

PEriculis hîc omnia plena ſunt, & magnorum etiam infelici & præpropero exitu comprobata. Hinc enim mœrores cor exedentes, ipſáque adeò oſſa emedullantes. ſequuntur animorum alienationes, ac in vltimam ſæpe deſperationem vergentia mala: ſpiritalis dein quædam ſuccedit nauſea, & ab omni omnino munere auerſiones, laborum fuga, piarúmque exercitationum neglectus; ac quaſi quidam languentis animi contemptus, inquietudo inſuper quædam mentis: & iam omnis illi locus, ſocij, munia moleſta ſunt, ac leuiſſima quæque grauiſſima, mollia dura, ſuauia acerba videntur: monita deinde, blandæque Superiorum aut aliorum compellationes dolo & fallaciis plenæ. ſi benignè omnia pollicearis, rideri ſe arbitrantur; ſi maturiùs egeris, indignantur; ſi fortiùs, exurgunt in iras; ac vix niſi cum vi-

ta deponunt hoc malum, vbi ſemel inualuit,ac radices egit.

Accedit,tales in perpetua quadam mentis inquietudine viuere, in perenni nocte diéque animorum iactatione,vt nulla illis quies menti,nulla animo pax ſit, ſed æterna quædam lucta, & ærugo pectoris, cordis contortiones, ac intima quaſi mentis euiſceratio;dum continuis doloribus, tanquam immaniſſimis furentis Oceani fluctibus in omnem partem iactantur, omni interiori malacia ac tranquillitate pulſa, ac quaſi in exilium miſſa. *Sicut* enim *tinea veſtimente, & vermis ligno:ita triſtitia viri nocet cordi.*

Neque ſoli impotenti hac inquietudine aguntur, ſed & alios in naufragij ſui partem ſecum trahunt, malorum maximè & Oceani illius inexpertes, qui fluctuum illius rabiem nunquam tulerunt : vt non mirum ſit,in ſuſpicionum aliquem ſcopulum illidi ; illos maximè quos aliqua animorum ſcabies tenet;cùm minimo affi ictu exaſperatur malum;& vulneri locum præbet.Periculis planè res pleniſſima, quando mutuum exacuunt morbum. nam & in murmurationum, & in latiſſimum detractionum campum excurrunt : damnant omnia ; nec ingenio quiſquam illorum facit ſatis,dum nulli fidunt, diffidunt omnibus,tuta etiam omnia timentes ; cùm fraudibus doliſque plena arbitrentur omnia ; nullius amicitiam veram,nullius fidem ſecuram,

curam, nullius ſponſiones certas ſibi perſuadeant. hoſtium illis loco omnes, & in omnium frontibus inimica legunt arma: in omnium verbis hoſtilia reperiunt agmina, in omnium oculis ſtructas vident inſidias: ſocia & amica illis conſilia pro aduerſantibus & perimentibus; auxiliares copiæ pro oppugnantibus habentur. nuſquam denique illis fides, nec in optimo, probiſſimo, ſanctiſſimo. adeò remedium propè omnè malum hoc ſuperat, cùm medicam nullius admittat manum, aſpernetur omnium, ac tanquam hoſtilem fugiat.

Si Superior ſuſpicionibus hiſce teneatur, vniuerſam domeſticam gubernationem euertet, inuiſus grauíſque ſuis. neque apud talem ſubditorum virtus probitáſque annis plurimis teſtata, nec probata innocentia, nec ratio locum habent: ſed ex altè impreſſarum ſuſpicionum vmbris, omnis inferior fit nocens, omnis reus. cúmque perpetuò tanquam fluctibus mentis iactetur anxietate, mille ſe ſuóſque cogitationibus rebúſque cruciat. & vt ingenioſa ſuſpicio eſt, in vna mille difficultates inuenit, quibus & ſe ſuóſque inuoluat. Sed neque ad magna conatum extendet, & impedimento etiam erit aliis, ne generoſo auſu ad magna tendant: cauſámque ſæpe dabit ad præclara & illuſtria natis, vt in ignauo otio decurrant annos, excludantúrque ab iis muneribus, in quibus ingenti nominis diuini propagatione, proximorúmque ſalu-

te

te occupari poterant. Si inferior his laborat, omnia Superioris conſilia etiam amiciſſima & à paterna manu profecta, vt inimica & hoſtilia auerſabitur. Naſcuntur inde ſubdolæ vtrimque in mutuam euerſionem molitiones, cùm perire cupimus, aut ſpe excidere, aut ſanè ad maiora non contendere quos aduerſarios arbitramur. hinc mutuarum offenſionum validæ exurgunt cauſæ, nulla arte & induſtria ponendæ. erumpúntque hæc facilè ad externos, magno familiæ damno, & conceptæ opinionis bonæ graui iactura. Ingens malum, quod aut è puſillanimitate profectum, aut è tacito faſtu, aut alienæ virtutis inuidentia, aut ex indignatione, è negato aut fruſtrato munere concepta, maximè ſi aliorum conſiliis ſtudióque impedimentum iniectum; aut ſanè, falſis licet nixa principiis, ſuſpicio talis nata fuerit.

Tollitur denique domui libertas omnis, cùm nemo tutò audeat illis præſentibus ſermonem miſcere, veritus ne quid ſiniſtræ opinionis naſcatur, ne malignior interpretatio. fugiunt proinde talium conſuetudinem, apud quos vident, non dicta factáque dicta factáque eſſe. è qua re ingens familiam turbatio occupat, quæ ſolo auctore ſemoto conquieſcit.

Reme

Remedia.

QVòd ſi quis ſuſpicionibus his agatur, & in aliorum moribus vitáque tanquam in Oceano fluctibus iactetur; cogitet quàm falſis aliàs ſupicionibus, quàm ingenioſis, & ad fidem faciendam aptè excogitatis, certóque ſibi perſuaſis, in errorem inductus fuerit: quàm fortiter ſæpe & tanquam ab oculatis teſtibus narrata dies detexerit, & victrix ſimplex veritas ſubdolam improbitatem proſtrauerit. eadem in præſentiarum aliiſque ſuſpicionibus euenire poſſe arbitretur. iam ſi quales in ſe reliquos inſurgentibus ex quacunque cauſa ſuſpicionibus eſſe optauerit, talem ſe præbuerit aliis; non magno negotio ſuſpiciones reponet. cogitet quid incurſantibus illis ſtatui in ſe vellet, quantam fidem adhiberi, quæ conſilia iniri, quid decerni. eadémque ipſe in aliis ſtatuat. prudens regula eſt, quæ ab animo ſuo in paribus conſtituto, aliquid in aliis decernit.

Si è nulla certa cauſa natæ noxiæ hæ apprehenſiones ſunt; magis à medico, quàm aliunde remedia poſcenda, aut ſperanda ſunt, & à locorum muniúmque varia mutatione. fortè enim hac quaſi iactatione leuabitur æger, incidétque in Superiorem naturæ ſuæ conuenientem.

Si mala hæc quis patiatur ab aliis, quod frequenter euenire ſolet, ex diſſentientium

iudicio

iudiciorum varietate, vel ex ſiniſtra aliorum de nobis opinionum formatione, ex muneris priuatione, ex neglectu, aut nominis detractione, falsò plurimùm irrogata; armandum pectus his ſimilibúſque cogitationibus malum lenientibus erit: *Omnis homo ex ſe æſtimat alterum. fornicarius neminem putat caſtum: caſtus de fornicario non facilè ſuſpicatur: ſuperbus neminem putat humilem: humilis neminem putat eſſe ſuperbum.*

Chryſ. ſuper Matth.

Libera hominum ingenia & iudicia ſunt, & ferè tot in his diſcrimina, quot capita. quid te torques in non emendanda varietate, & quæ non eſt in manu tua? quæ flecti imperio & voluntate poſſunt, tua ſunt: in alieno ſperanda potiùs, quàm cogenda emendatio eſt: coactio in proprio valet, ſuaſio in alieno. neque prudens ſperare debet, aut poteſt aliorum omnium iudiciorum cum ſuo conſenſum; maximè cùm pars maxima nudis plerũque opinionibus à ſuſpicione natis moueatur, à quibus ob innatam iudiciorum tenacitatem non facilè pleroſque dimoueas. feret ergo prudens quæ emendare aut mutare non poteſt, nec mœrore ſe macerabit in iis, quorum euentus ab alieno imperio & voluntate pendet.

Cogita, ſi calumniator eſt, errore duci, quid faceres aberranti? non in viam reduceres? facies hoc in iudiciorum errore: reduc aberrantem factis è virtute natis, vt

videat

videat alium te eſſe, quàm errore ductus arbitrabatur. & teipſum intuere: vide quoties hoc æſtu abreptus fueris, quàm fœcundis ingenioſiſque in aliorum factis ſuſpicionibus in errorem inductus nec miraberis alios paribus iactari. tuo malo aliis mederi diſce.

Cogita talem morbo laborare, & miſereberis potiùs, quàm indignaberis. quis indignatur febricitanti, & maledicenti ac conſpuenti? abſtergit potiùs hæc ſputa beneuolentiæ etiam aliquando oſtentatione, quaſi ex iniuria beneficia acceperit, mulcétque eo magis ægrum, quo ille furit magis. febris, adeòque phreneſis calumniatorem occupauit; compatere, & morbo calumniam tribue. Vis vinci? ad ima calumniam demitte, & tanquam ignauo mœrore protritum te calumniator videat. Sed grauis calumnia eſt, non meliùs innocentem, quàm nocentem pati?

Vis calumniam vincere? contemne. maior omni contumelia qui contempſit eſt: nec vlla re alia nobiliorem de calumniatore triumphum duces, quàm cùm te viderit generoſo calcatu tranſeuntem hæc vt folia vento rapta, vt ſtillicidia vanè ſparſa, vt grandinem tecto illiſam. nec grauior vlla vindicta eſt, quàm cùm ſe calumniator viderit ſolo contemptu ſuperatum. Vis etiam triumphum illuſtriorem? beneficiis calumniatorem obſtringe: nulla re magis etiam barbarum pectus franges. Monuit
hoc

Prou.25. hoc olim Sapiens: *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitierit, da ei aquam bibere. prunas enim congregabis ſuper caput*
1. Pet.3. *eius, & Dominus reddet tibi.* & Apoſtolus: *Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, ſed contrà benedicentes, quia in hoc vocati eſtis.*

Percurre quotquot orbe toto fuerunt magni, & intuere num quem à calumnia reperies immunem: neminem inuenies tanta innocentia, vitæque ſanctitate, quem non hac grandine, tanquam ſaxeo imbre videas complutum. & ferè quo quiſque maior, eo pluribus fuit iactatus. Quanta regna iacent, è nudis ſuſpicionibus caicata? quanti Reges ductoréſque exercituum hoſtibus inuicti, ad hos ſuſpicionum ſcopulos illiſi, naufragium fecerunt? Magna etiam neceſſum eſt eſſe, quæ æmulationem & odia prouocant. humi iacentibus nemo inuidet, ad alta conſurgimus, & cùm non poſſimus paria, deiecta & proſtrata cupimus. Non egrediamur Religionem. quanta primi omnium Ordinum parentes tulerint, nemo ignorare poteſt; vt audeam dicere, Da mihi virum in Religione magnum, dabo tibi calumniis non ſemel tantum non oppreſſum.

Cogita euenire hæc tibi à Domino ad expiationem culparum; & hilari oculo atque animo ſuſcipies, agéſque ingentes Deo gratias pro tam ſuaui pœnarum in inferno aut Purgatorio debitarum, in calumnias commutatione.

Cogi

Cogita à Deo hæc immitti aut permitti, vt variarum calumniarum iactatione durioribus aſſueſcas: vt difficultatum harum conſuetudine, ac quaſi familiaritate diſcas minima dedignari, ad magna aſſurgere. ita leo vulpeculam, aut ouem contemnit: at ſi elephas contrà ſteterit, excutit generoſas iubas, tanquam lætitiæ imbribus de cælo perplutas: gaudet enim magnis magnus animus componi, vilia dedignatur. facit hoc mens omnis incommodis & aduerſitatibus roborata, & quæ aſſiduitate ac frequentatione callum obduxit. Et ſanè neglexiſſe, ac quaſi ignauum tranſiſſe videtur Deus, quem non dignatus eſt durioribus ad maiora parare. de cuius virtute magna ſibi promittit, illum audet componere magnis. ita militiæ duces ad difficillima quæque promptiſſimum quemque vocant, ignauos in medium coniiciunt agmen, aut ſarcinis deſtinant.

Permittit hæc Dominus, vt in animi ſubmiſſione nos contineat, ne muneribus, ne felicioribus rerum ſucceſſibus, populi fauoribus, ne cæleſtibus gratuitis donis, eruditione, prudentia, eloquentia extollamur.

Docemur hîc decurrere ad Deum, illi ſoli fidere, in eo ſpem omnem reponere, humana contemnere, vt incerta, intuta, infida, fraudibúſque etiam in fratribus obnoxia; cùm ab vno vtero ſæpe inſurgant calumniæ, etiam ab amiciſſimis. quare nemo

mo paulò prudentior ad ea deſcendat, quorum propalatio noxia auctori eſſe poſſit. ille ſecurus degit, qui nihil pœnitendum committit, quíque ea etiam coniunctiſſimo credit, ad quorum euulgationem non erubeſcit.

Plerumque etiam Dominus, quos gubernationi deſtinauit, antè per aſpera & aduerſa roborat. nam quid faciet tempeſtatum inexpertus fluctibus inſurgentibus? quæ conſilia aut remedia dabit malis properantibus? eueniet illi quod militiam inexperto, pugnam aggredienti, trepidabit ad omnem hoſtium occurſum, & antè corruet, quàm conſilia explicabit.

Et ferè duriſſima, durioribus non aſſuetorum, imperia ſunt: qui cùm non didicerint pati, nec compati ſciunt. ille ſuauiùs plurimùm imperat, qui in ſe aduerſantium rabiem expertus, periculo ſuo aliena didicit metiri, magnorúmque etiamnum vulnerum cicatrices circumfert: quíque non alieno tantùm exemplo, ſed & ſuo didicit quid poſſint calumniæ. ille enim experientia didicit, quæ occurſantibus his malis remedia admouenda ſunt. inexpertus miſcebit omnia; experiri in vnoquoque remedia volet, quid poſſint, aliorum nimirum edocendus malo. ille ſecurus manum admouet, qui longa experientia vim mali didicit, & mitioribus primùm inualetudinē tentare, nec ad duriora, niſi in extremis, & quæ reliqua omnia aſpernātur, deſcendere.

Cogi

Digitized by Google

Cogita demum præmia cælo promiſſa, ſi forti animo calumniam tuleris. nulla re alia magis miteſcit labor, adeóque dulceſcit, vt & ipſa iam verbera molleſcant, ſi præmia adiunxeris: quæ qui cogitat, hilari vultu calumnias & aduerſantia quæque amplexabitur, vt ſemina fructuum cælo reponendorum, vt meſſem Dominico horreo inferendam, vt diuinæ in nos beneuolentiæ ſigna; memores illius, Quos pariauit cæleſtis Pater Filio, laboribus, calumniis, verbere, ſanguine; hos etiam, quantum humana cæleſtibus componi poſſunt, pariabit & præmiis. nec certior in hac vita diuinæ in nos beneficentiæ teſtatio eſt, quàm ſi variorum in hac vita iudiciis, linguis, calamis iactari nos permittat.

Iuuabit, ſe ſuſpicionéſque ſuas, pulſa ſimulatione, candidè Superiori, & domeſtico Confeſſario aperire. nihil deinde in hac vita ab humana manu ambire, nihil ſperare. non timuit qui non ſperauit: nec abreptus ſuſpicionibus eſt qui non timuit. ſemper enim miſtus ſuſpicioni metus eſt, dux illi & perpetuus comes. humanas verò laudes negligere. cùm deterrimi ferè ampla harum materia ſint. ſanè nec optimus, nec prudentiſſimus ad magna tollitur: vltima ferè in humano delectu prudentia eſt, fauor & propenſio quædam animi primum locum tenent. beatus qui hæc riſit, & humanis omnibus maior ſola cæleſtia ſperauit, ſola amauit: contempſit reliqua, vt indi

indigna cælis Deóque, cui natus, & cui viri omnis viri prudentis, viri boni labor deſudat, felíxque fœcundúſque ſudor profunditur.

CAPVT L.

Puſillanimitas.

VAriis è cauſis hæc naſcitur: naturæ tamen plerumque vitium eſt, omnia metuentis, omnia viribus maiora arbitrantis. hinc in ignauo quodam timore conſeneſcit animus, nec ad magna, aut ardua extendit manum, ſemper pauidus; generoſa & excelſa nec auribus quidem admittit viliſſimis ſe paſcens. ſiquid in aliorum gratiam agat, contentus rem propoſuiſſe eſt: vt ſe excitet, & ad grandia prouocet ac inflammet, viróque ac poſteritate digna meditetur, fruſtra ſperes. vt verò difficultates perfringat, obices repellat, arma armis pulſet, ferróque ferrum excutiat, ſudorem fundat, ſanguinem gloriæ in poſteros ſemen ſpargat; nequidquam expectes. amat infima cùm deſperet magna, deligítque ſordeſcere in illis, ne in his laborum miles vias patiatur. hinc etiam viribus ſuis non rarò inferiora ne attingit quidem, & oblata ac vltrò obtruſa magna negligit, deſperans de conſecutione, omniáque tuta timens,

Digitized by Google

mens, ad ſola ignobilia, timoríque ſuo inferiora, aut vt ſummum paria dexteram extendit.

Prouenit ſæpe puſillanimitas hæc ex innato quodam faſtu & arrogantia. dum enim aut nomen venamur, quod non conſequimur, aut dignitatibus inhiamus negatis, aut antelatum alium cernimus, aut ſperatis früſtramur opibus, aut à cogitato munere repulſam patimur, aut denique à quo laudem expectabamus, dedecus referimus; labimur animo, ſuccidúntque tanquam laſſato genua, & aut ab indignatione non conſecuti voti, ab ignominia relata, à concepta acerbitate, à reportata verecundia, ab ipſa denique deſperatione, ſimilibúſque à ſuperbia natis, totis animis corruimus; vertuntúrque deſiderata in timorem, mœrorem, ſuſpiciones varias, temeraria iudicia, animorum alienationes, in quoddam mentis frigus, vt tanquam glacie conſtrictus, aut quodam pigro torpore perfuſus, totus ignaueſcat animus.

Exoritur ſæpe eadem è melancholia quadam altiùs impreſſa & fota, quàm vt leuibus remediis diſcuti poſſit; dum quædam præter ſpem obuenientia, aut opinionibus noſtris aduerſantia, aut cum iudicio noſtro pugnantia profundiùs demittimus: & nudis ſæpe mœrores illi opinionibus innituntur, quæ maximarum intus turbarum cauſam probent. videmus tempeſtates & pluſquã decumanos fluctus pectori obuerſan

ſan

ſantes, & cauſa nulla, tótque procellarum fluctuúmque cælo propè minitantium, ſola è ſuſpicionibus opinio nata cauſam dedit. nec eximendi illam ſpes vlla, niſi qui patitur iactationum ſuarum cauſam prodat. & ferè ſeriùs ſe retegit, maláque quibus opprimitur & ſorbetur. antè nimirum oportuit, & principiis occurrendum fuerat. fruſtra medicina extremis ſeruatur, cùm inualuit ægritudo, & intima depaſta eſt.

Nec rarò hæc à concepta quadam animi indignatione originem ducit. benefecit aliquis amico, quantáque potuit in eum beneficia contulit, vt natare poſſit in immenſo quodam beneficiorum Oceano; & poſt tot benefacta ex amico inimicum patitur. Alius pectoris ſui intima alterius cõmiſit fidei, vt nihil celauerit, nihil clauſerit, recluſerit omnia, & tanquam cum mente ſua prolocutus omnia reſerarit clauſtra; & poſt patitur infidum, & ſanctè commiſſorum violatorem. Tertius eduxit, ac quaſi manibus ac genibus ſuis alumnatus eſt aliquem, parens illi & mater, necnon niſi multorum inuidia protruſit ad magna; conſequitur deinde hunc Superiorem & ſimul hoſtem. Dura omnino conditio, & quæ ſatis ſit ad valentem & robore plenum deturbandum & eneruandum.

Sunt harum rerum innumera paſſim exempla, & ſubita ſæpe morte, aut lenta ac miſeranda tabe confirmata; è quibus initiis

tiis in vnoquoque hominum genere cecidiſſe vidimus primos in omni fortuna viros, meliori exitu digniſſimos: quos concepta mentis ægritudo, dum ad repellenda procurſantia, aut calcanda aduerſa non ſatis fuit animi, præpropero caſu, infelici fine, vitam robore adhuc & annis plenam intépeſta morte præcidere fecit, totáſque familias inexpectato lapſu funeſtauit.

Expectari ab his magna poterant, & ingeniorum prudentiæque raræ dotes ſumma ſpondebant: gratia & eloquentia, totúſque corporis habitus, ac in agendo ſolertia dexteritáſque indefeſſo ſtudio coniuncta, nihil non promittebat. acceſſit animi quidam mœror, è quacunque cauſa vera an falſa natus, & tanquã vna falce vniuerſam ſpem ſecuit; aut tanquam venenaria pruina, aut inimicum frugibus gelu, diuitem meſſem fœcundo ſolo ridẽtem penitus decoxit, ſoláque expectatione ſua locupletem dominum fruſtratus eſt. Et ille non vna in aduerſis victoria illuſtris animo fractus corruit, tantáſque ſpes ad ſumma ſurgẽtes, momento protriuit, fabuláque iã factus orbi eſt, qui miraculũ fuerat. & cadit ille nõ rarò totius Religionis damno, totius familiæ interitu, ſecúmque trahit vna nimirum ruina domum totam. crederes Philiſtęa agmina roboráque vna columnarum concuſſione corruiſſe, cæcóque Samſone puſillanimitate è mœrore quopiam nata, tantam cælo ſurgentem

molem vno impulſu decinerante.

Innumeræ propè rerum harum cauſæ ſunt: Superiorũ imprudentia, ſeuerior correctio, credulitas à falſa delatione nata, diffidentia, amicus infidus, doloſa circumuentio, obtrectationes, ſuſpiciones altiùs depreſſæ, inopinata infelicium euentuum ſucceſſio, inexpectata ſecundorum in aduerſa commutatio, è digniore gradu deiectio, inimici ad maiora euectio, maximè ſi illius poteſtati ſubmittatur; innocẽtia calumniis petita, fides criminationibus habita, defenſioni locus negatus, inauditi damnatio, ingratus animus, beneficiorum immemor, qui pro benẽfactis hoſtilia reponat; cùm remunerare debuit, & grata beneficia proſequi memoria, inimicum oſtendit pectus: ſecreti criminis inſperata retectio, innumeráque propè, pro cuiuſq; ingenio alia atque alia: quæ cùm in animum nõ omnino præualidum inciderint, aut in pectus aduerſantibus inaſſuetum, aut ſecundo lætóque perpetuò proſperioris fortunæ ſucceſſu elatum & aſſuetum, facilè ad mœrores & puſillanimitatẽ mœroribus comitem propellunt, inde in malorum vltimum deſperationem.

Languet in talibus primò animus, tepétque, vt arbitrari poſſis alto quodam ſopore depreſſam mentẽ iacere, putes lethargo oppreſſam; faſtidit deinde omnia, ac ſpiritali quadam nauſea delaſſatus, dormienti, ſomnóque è diuturna vigilia præ-

grauato ſimilis, in ſupina quadam ignauia procumbit: abhorret à lætioribus, delectatur triſtibus, amœna refugit, ſectatur horrida, congreſſum aliorum auerſatur, amat ſolitudinem, labores refugit, captat otia mœroribus amica: mille ſuſpicionibus diem noctémque fatigat, nulli magis quàm ſibi grauis. ſi quid benefeceris, fraudem veretur: ſi ſerias admonitiones adhibueris, hoſtem arbitratur. læta narras? rideri ſe putat. triſtia? ab inimico pectore profecta credit; vt à ſolo propè Deo remedia ſperanda ſint.

Si Superiorem puſillanimitas hæc tenet, miſerationibus vbique digna res eſt. ferè enim talis concreditum ſibi munus vniuerſum negligit, & è timore faſtidio plenus, nauſeabundóque in omnibus ſimilis, ingenti in res omnes fertur diſplicentia. nihil ſerium magnúmque aggreditur, nullámque rem poſteritate laudéque dignam, nihil denique quod animos generoſos præferat, cùm omnia viribus ſuis maiora arbitretur. quare nec ad ardua aut victura dexteram audet extendere, ſimilis illi quem Sapiens mittit ad formicam.

Ac licet digniſſimus munere ſit quod obit, nec quidquam illi neceſſariarum rerum ad magna deſit; minùs tamen idoneum metus facit, & conceptus ſemel animo timor, & diffidentia ſui, vt vix quidquam à tali ſperari poſſit: tanquam ſi quis viribus diffidens, abiectis armis, inermem ſe nu-

dúmque imbelli aduerſario obiiciat. facit hoc omnis puſillanimus, præſidiis licet maximis ſuffultus, omnibus vltrò ſe exuit, ſpoliátque.

Quin & neſcio quid diffidentiæ in Deū pauido ſemper pectore circumferat quiſquis hoc malo tenetur. neque enim fieri poteſt, vt qui ſpem ſuam in illum coniecit, tot vndiq; timoribus circumſepiatur; cū dubitare nec prudēter, nec Chriſtianè, de illius potentia, ac in nos omnes affectu poſt tot diuites ſponſiones, tótque teſtatiſſima amoris ſigna, tot pro vberibus vulnera, prodigúmque pro lacte ſanguinem, quiſquā poſſit. Iā cùm poſt tot tantáq; perſtet in vano Superior metu, perpetuóque timore pulſetur, plurimū neceſſe de diuinarum ſponſionū fide, déque fiducia innumeris Deo nominibus debita, remiſerit. aut ſanè occulto aliquo quicūque hoc malo poſſidetur, faſtu rapitur. cùm enim res viribus tantùm ſuis metiatur, videátque has impares rebus magnis; de felici executione deſperat, ſpémque omnē abiicit, torporíque indormiēs, in ignauo imperio conſeneſcit, vitámque inglorio otio tranſigit, omniū domi foríſque libertatū, diſſolutionum, morúmque à Religione alieniſſimorū cauſa. qui ſi tot diuinis ſpōſionibus oneratus, tot maximorum omnī æuo exemplo prouocatus, Domini potentiæ innixus ad impoſita ſibi dexteram protenderet; non magno negotio, fortunatiſſimo

ſimo ſucceſſu concredita ſibi perageret. nunc proſtrata miſerè iacent omnia. nullus, pulsâ in ſolidum vigilantiâ, diſciplinæ vigor, nulla regularum obſeruatio, nuſquã æmula piarum exercitationum ſe oſtendit cupiditas. frigent omnia, calor nullus, pulſóque pio internorum æſtu, congelaſcit animus, & in Superioris tepore ignaueſcũt domeſtici, in illius metu timoribus pulſantur, & ad ſolum magni nomen cũ duce ſuo perhorreſcunt; quaſi ſi quem fulmine percuſſeris, aut immani rupe oppreſſeris, arbitreris in Superiore ſuo mente deſtitutos: ita inter ignaua animæ illius deliquia, faſtidio metúque plenam vitam trahunt, lentóque infamíque concharũ more veſtigio terram ſignant, pigra vbique poſt ſe ſigna ignauiſſimi pectoris relinquentes, ad omnem magnitudinem pauidi, ad omnem illuſtrium molitionem trepidi; è quibus ignauiſſima Religioſo vita moréſque vomitum Domini prouocantia naſcuntur. ac tandẽ è religioſa diſciplina, in perpetuum ſpiritualium neglectum prolabimur, infelici plurimùm exitu bene inchoata, æternùm deuenuſtaturi.

Remedia.

SVperiorum induſtria plurimùm in hac re iuuabit. credi enim vix poteſt, quantos animos ſuggerere valeãt, quàm validè iacentem mentem erigere, dum magnis

ipſi animis audaciæ viam ſternunt, lætóq; hilaríque vultu ſuos ad magna prouocāt. etiam tyrones & bellorum inexpertes, inaſſueti armorum, veterana perferunt arma, ferrum, impetum, duce præeunte. audax nimirum ductoris animus metū trepidantibus excutit; & experiri cominus iuuat, cuius vel ſolum nomen latè terrorem incutiebat.

Proderit deinde, ſi in Superiori patrem ſenſerint, matris viſcera, ſi ſollicitam vigilémque in ſuorum neceſſitatibus, in ægritudine potiſſimū, curā: ſi liberalem manū, ſi vltrò ſuos in fiduciam prouocantem, ſi expandentem pectus, ſi remotam à politica & aulica rationem, ſi plura rebus præſtantem, quàm verbis ſpondentem.

Occupandi tales ac variis diſtinendi, ac à minoribus paulatim ad maiora audenda propellendi, laudandi, factáque eorū mediocria in maius extollenda, conſiliis vltrò admouendi, magnanimis adiungendi, vt horum conſortio audere incipiant, timere deſinant.

Spiritalibus exercitationibus, piorúmque librorū lectionibus iuuādi, locorū etiā ac munium mutationibus, maximè ſi in familiam aliquam munúſque propēdeant, è quo meritò damna timeri non poſſint.

Paſt. p. 3. c. 9. Gregorius Magnus modum ingenia hæc pertractandi præſcribit: *Puſillanimes ampliùs ad iter bene agendi reducimus, ſi quædam bona illorum ex latere requiramus,*

mus, vt dum in eis alia reprehendendo corripimus, alia amplectendo laudemus: quatenus eorum teneritudinem laus audita nutriat, quam culpa increpata caſtigat. plerumque autem vtilius apud illos proficimus, ſi & eorum geſta memoramus; & ſi qua ab eis inordinatè geſta ſunt; non iam tanquam perpetrata corripimus, ſed quaſi adhuc ne perpetrari debeāt, prohibemus. vt & illa quæ approbamus illatus fauor augeat, & contra ea quæ reprehendimus, magis ad puſillanimes exhortatio verecunda conualeſcat.

Ingens in hoc malo certúmque remedium è diuinæ bonitatis ac potentiæ conſideratione, ac à validis illius promiſſis, & teſtata omnibus retrò ſæculis in ſperantes in ſe munificentia, adeóque à prodiga illius in fidentes manu, peti poteſt. audeat proinde ſperare homo, maiora largietur Deus. neſcit enim ab homine vinci Deus, omni humana confidentia & ſpe maior. prouocabit ergo ſe quiſquis malo hoc tenetur, diuinæ bonitatis ac potentiæ immenſitate, profuſaque in ſupplices fidentéſque ſibi largitate.

In Superiore verò fortiter iuuabit, ſi certò ſibi perſuaſerit, munus ſibi à Domino impoſitum. errare autē, aut fallere, aut falli nō poſſe in delectu ſuo Deum, nec in interitum, ſed in ſalutem imponere, tantúmque ſemper viriū conceſſurū, quātum oneris imponit; nec munificam antè dex-

teram contrahere, quàm benignitatis ac potentiæ ſuæ diffidentia laborare viderit hominem. quod vbi ſenſerit, auxilia retrahit, quibus indignam diffidentem mẽtem,& de diuinâ potentia, aut promiſſorũ certitudine dubitantem,tanquam aut non poſſit Deus,aut datam fidem fallat, arbitratur.cùm vtrumque alieniſſimum à bonitatis ac potentiæ infinitate ſit.quo fit vt iuſtam illius iram, auxiliorúmque deſtitutionem meritò prouocet. medebitur huic malo puſillanimus, ſi in magnam ſe ſpem potentiæ ac diuinarum ſponſionum erexerit,tam certus de cõſecutione, quàm fortis de fiducia fuerit.

Dicet fors ex hoc numero Superior aliquis, cùm ſe vndique ſenſerit innumeris propè difficultatibus circumſeſſum, ac tãtùm non inſepultũ, Quis tantis vno tempore occurrentibus, cùm noua veteribus fœcundo malorum germine innaſcantur, ſufficiat? mille modis temporalium ſollicitudine diſcrucior,ménſque ſpiritalibus intenta in diuerſum,& ad orationum alieniſſima, rapitur. additur comparandarum facultatum ſollicitudini, amittendarum maior etiam metus. ſed & domeſticæ non rarò anguſtiæ implexam mentem tenent, ſemper dubiam,ſemper incertam, pendulam,& ad non pauca minùs religioſa impellunt.potens ſuada neceſſitas,fortis orator inopia eſt,nec minor egeſtatis metus. Accedunt priuatæ difficultates:multorum

à recto

à recto bonóque, veteríque inſtituto, moribúſque, & à primæuo maiorum ſpiritu deflexio. hic iudicem ignémque, ferrúmque etiam in extremis & perimentibus perhorreſcit: ille medicam omnem Superioris manum auerſatur: iſte non tantùm medicam, ſed & clementiſſimi patris dexteram indignabundus repellit, non vinum, non oleum à Samaritano propinatum admittens. alius nec matris quidem vbera ſolo lacte manantia ſuſcipit. ſunt qui manſuetudine iuxtà ac ſeueritate indureſcant, exaſperantur nimirum in his à quacunque manu vulnera morbíque.

Quid agat Superior tot vno tempore malis obſeſſus, cùm in triginta inferioribus triginta diuerſorum morborum genera numeret? quis vnus tot mutuò aduerſantibus medebitur, aut in tam pugnantes ſe formas vertat? hîc hilaritatem, ibi mœrorem, alibi maturitatem, ſeueritatem, & exinde amœnitatem ac lepores præ ſe ferat? mollia duris, læta triſtibus, calida frigidis, amara ſuauibus, mella nimirum felle, quis docta malis mederi manu miſceat? aut adeò inuicem aduerſantium quis vnus vno non rarò die horáque conditiones induat? quis verò non indignetur tot ſæpe laboribus, vigiliis, monitis, ſtudiis, precibus, lacrymis, optatos ſperatóſque non reſpondere euentus? è ſemente bona tot zizaniorum aceruos, tot è cultiſſima vite labruſcas, tot è fœcundo germinis boni trun-

co ſpuria vitulamina non actura radices, nec in poſteritatem itura, ſed & infortunato ferè exitu fuſos labores claudi? & ingratiſſima ſpongia detergi? nullóque ſpiritualium emolumento annos annis tanquam infelicis matris infortunatam ſobolem ſuccedere? & cùm in orbem recurrant labores, fruſtrari ſemper optatis? toties eadem inculcari, mollibus, acribus, lenibus, fortibus. nec meliore euentu, quàm ſi Æthiopas laues? Adde, poſt hæc omnia, pro meſſe horreo Dominico inferenda, pro laude, & gratiarum actione, pro gratulatione, & mutui amoris ac beneuolentiæ redhibitione, oblocutionum ac detractionum plena plauſtra, animúmque ingratum, odióque, dolo ac maleuolentia plenum, inuidiáque natantem.

Grauia hæc ſunt, ſi ſe viréſque ſuas Superior intueatur. vt non immeritò deſperet de euentu, & poſt nequidquam tentata remedia, deponat ægri ſui curam, committátque fortuitis naturæque morbum, nec vltrà manum extendat in curationem: ſéque etiam adeò, ſi alia omnis elabendi via deſit, in alta recondat eremo, vt ſibi Deóque viuat.

Verùm ſi oculos coniecerit in Deum, pudebit illum cogitationum harum. conferat proinde ſudores, lacrymas, Chriſti ſui ſanguinem cum ſuo. videat quàm prodigè illa Chriſtus fuderit, quoties calcata ingrata humano pede, quot millibus fruſtra

fluxe

fluxerint, quoties totis regnis irrita crucis vulnera ſteterint.

Seipſum deinde Superior intueatur, adoleſcentiæ, ac fòrs maturioris etiam ætatis crimina, teporem, ignauam negligentiam, proſtratámque ac ſupinam ſocordiam; quoties pulſantem monentémque Dominum neglexerit; quàm malè innumeris in ſe nullo ſuo merito collatis beneficiis reſponderit; quoties illius immemor ſanguinis per varia vitiorum genera volutatus, nequidquam minitante, increpante, inuitantéque ad meliora Deo, promiſſis etiam nouis vetera dona ſua onerante, ſurdas aures præbuerit; & erubeſcet ad ingrati animi ſui, cælo terriſque teſtata documenta. & non mirabitur ſuorum ad monita ſua ignauum neglectum, qui dura toties ceruice Dei monita excuſſerit.

Cogitet etiam nihil ſibi de labore deperire. ſequantur, impugnéntve monita inferiores; manet Superiori cælo merces repoſita magna nimis, tantóque manet maior, quanto difficilioribus colluctatur. neque enim ab euentu, ſed à voluntatis & amoris magnitudine merita donáque metiri ſua ſolet Deus.

Denique magnam ſe in ſpem erigat bonitatis diuinæ, certus pro fidei ac ſpei magnitudine cogitationes ceſſuras. gaudet humana fiducia Deus, & complacet etiam ſibi in illa, delectatúrque prouocari in dona, & munificentiæ ſuæ nubes magnæ

Digitized by Google

fiduciæ impulſu concuti, quò illas reſoluat in imbres, & lata liberalitatis ſuæ maria.

CAPVT LI.

Impatientia in aduerſis.

SIue è laboris tædio, ex innata ignauia & torpore, ſiue è mali magnitudine, aut è deſperatione profectus ac felicioris exitus, aut victoriæ conſequendæ, ſiue è fiduciæ in diuites Dei ſponſiones languore; aut virium denique ſuarum, aut cæleſtis auxilij diffidentia naſcatur; non vltimum malorum eſt. Hinc enim indignationes exurgunt, odiáque ſiue in eos quos ſcimus, ſiue quos auctores arbitramur, & ſæpe innocentiam impetimus, & ea in innoxia capita ſtruimus, quorum meritò æternùm pœniteat. qui error nulla plerumque induſtria corrigi poteſt, cùm damna ea data ſint, in quibus ſera omnis emendationum cogitatio eſt, quæque nulla pœnitudine ac lacrymis elui, nullo pretio reparari poſſunt.

Iam ſi damni illati auctor innotuit, grauiùs etiam inſurgimus, nec iure, an iniuria acceperimus, examinamus; ſatis in vindictam & fouenda odia eſt accepiſſe. ita ferè omni ratione viduata impatiẽtia eſt. atque hinc temerarij proſiliunt auſus. pericula damnáque nulla ſunt, ſi vindictę locus conceditur.

ceditur. etiam per latus proprium, quiſquis hoc malo tenetur, gaudebit alterius peti poſſe: & ſuaue illi ferrum eſt, ſi eodem cadat hoſtis; molle telum, ſi vtriuſque conſigat pectus.

Quid? quòd furori proxima omnis impatientia ſit; & belluarum veriùs more quàm humano fertur in præceps, vt præcipitia & ſurgentia cælo ſaxa planities illi ſint, ſi hoſtem in valle viderit; maria torrentes, ſi in littore aduerſarius ſteterit. ita non ſuo ducitur, ſed alieno rapitur impetu: neque talis in aduerſarium it, ſed ventorum more, cæco proruit impetu.

Accedit impatientiæ non rarò comitem eſſe puſillanimitatem. cùm enim aut mali magnitudine vincitur qui patitur, aut ignoratus damni illator, aut vindicta maior, aut nullus vindictæ modus; labimur ferè in mœrorem & languorem, in vitæ tædium, in mortis cupiditatem. mori enim delectat, cùm viuere pigeat: hinc morbi intima quæque & robuſtiſſima depaſcentes. ſed neque ferro parcimus, bis impij. aut ſanè contabeſcit homo, & nullũ iam corpus, ſed corporis ſui vmbra quædam eſt.

Perpetuis deinde cor pulſatur anxietatibus, hæretque ad omnia pauidus animus, & ad tutiſſima quæque contremiſcit. nec ſibi ſatis fidit: cariſſimos quoſque & antè amiciſſimos inter hoſtes numerat: vt nuſquam tuta ſit illi fides, nulli ſe credat, cùm in omnium oculis fraudes legat, in omnium

nium ore venena, in omnium manibus ferrum, in omnium fronte hoſtem.

Perit exhinc illi omnis meriti corona, omnis præmij brauium, omnis triumphi gloria. æterna an peritura proponas, iuxtà habet. mercedem ſponde; mercedis omnis contemptor eſt. æternatura propone gaudia; ſomnium illi gaudia ſunt, & omnes cæleſtium diuites ſponſiones: cùm nihil videat præter malum ſuum, nihílque cogitet præter vindictæ modum. quin adeò propone Deum; credes maioris illum facere grauitatem qua premitur mali, quàm aut illius offenſam, minas, pœnas; aut præmia & gloriam. Imò cùm è re nulla alia maior honor quàm ex aduerſantibus paretur; quod illi in ſalutem cælitus conceſſum erat, vertit in interitum, medicamenta in venenum. miſera omnino conditio, cùm quæ in vitam diuite Dei manu porrecta erant, in mortem commutantur.

Omnis etiam ſe talis prudentia ſpoliat, prouidentia nudat. neque enim ſtatui prudenter prouidéque aliquid poteſt, quamdiu impatientia occupauit mentem; non anteuerti mala, non præſentia excuti, non futura præcaueri poſſunt. quare in mille ſe talis coniicit diſcrimina, quorum fuga & euitatio compoſitum præſentémque ſibi animum iactationibus vacuum depoſcit.

Reme

Remedia.

PRoderit in primis frequenter ſecum meditari, magna illum ſperare aut promittere non poſſe, quem aduerſa non erudierunt lecto, pulimaribus, mollibúſque aſſuetus, mollia dabit, nec manum ad magna extendet. ardua virtus poſcit, & extritum per aduerſa pectus. vis viro & cælo digna? duris, inamœnis, difficilibus aſſueſce. callum nimirum antè per aduerſantia obducat quiſquis æternatura cogitat. adeóque quiſquis pacatam vitam deſiderat, durioribus antè mentem exerceat, ne fortuitis turbetur, ne incurrentibus obteratur, ne cedat malis, ſed contrà audentior eat, vt nimirum animos ab aduerſis mutuetur, audeátque vltrò prouocare fortunam, ab amica illa, aut inimica manu veniat. nam quid refert ad gloriam & laudem, hoſtis oppugnet apertus an tacitus? qui inimicitiam factis verbíſque, an qui amicitiam verbo, hoſtilitatem rebus profitetur? vtrimque vulnera ſunt, fluit ab vtroque ferro ſanguis. niſi quòd grauiora ex inſidiis, & amica manu cadant; quia inopinata, & inermi ferè pectore accepta. eo laudis & meriti materies maior. Nam illa, Non putabam, non expectabam ab hac manu, poſt tot amicas dexteras inimica exurgere arma, hoſtilia tela ab amica pharetra; ab ignauo pectore & ore veniunt. & quid re-

fert

fert à qua manu veniant mala? animum antè para, & cogita ab omni poſſe euenire quod ab hoſte venit, poſſe tibi accidere quod Amaſæ Ioabi ferro. & quot jam inde à Iudæ oſculo in Domini iugulum ſurrexerunt?

Quid ſi Superior ſit qui infert, quid ſi inferior? à patre in filium, à filio in patrem? & quoties à primordio creaturæ in creatorem inſurgunt? quoties tu in Dominum, Iudicem, Regem, Patrem? in Conditorem, Redemptorem, in Deum? teipſum proinde intuere, poſt tot beneficia creantis, conſeruantis, redimentis, ſanguinem fundentis, amantis, adoptantis, cælorum hæreditatem ſpondentis Dei: pòſt omnibus retrò ſæculis pœnas minitantis, & æternùm inter perennantes flammas minitantis Dei: poſt cælorum excidia, ignium ſæuitiam, dæmonum carnificinam nullo æuo ponendam, nullo mitigandam. & inſurgis tamen, & ferrum audes ſtringere, & iterum flagra, columnam, ſpinas, crucem, clauos, vulnera intentare. facit hoc quiſquis calcata Dei voluntate, imperio ſpreto, letali ſe ſcelere inuoluit: & toties facit quoties ſe illo inuoluit.

Quid? ſi Superior ſit qui patiatur, à quacunque manu; cogitet illud Bonauenturæ:
De 6. alis c. 5. *Per has aduerſitates Prælatus à puluere peccatorũ purgatur, quem contraxit ex humanæ infirmitatis ſurreptione.* *Iac. 3.* *In multis enim offendimus omnes, & in pluribus negotijs*

plures

Digitized by Google

plures negligentiæ ſæpe fiunt, à quibus neceſſum habent hîc purgari Prælati, ne illic duriùs puniantur; iuxta illud, Si iniquè aliquid geſſerit, corripiam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum: per has etiam dum deprimitur, à tumore ſuperbiæ cuſtoditur: quæ potentibus periculoſiùs inſidiatur, dum & ſublimitas officij, & libertatis licentia, & boni operis placentia, facilè mentem eius extollerent; niſi aduerſitatis iugum collum præſumptionis eius humiliaret, & ſic à ſuperbiæ voragine defenſaret. cuſtos enim ſalutis & profectus boni rectoris eſt humiliatio aduerſitatis, ſine qua eum ſucceſſus proſperitatis citò eleuaſſet in ventum præſumptionis. Vnde Dauid ſecundùm cor Dei electus, quando premebatur aduerſis, deuotiſſimus fuit & humilis; quando autem extollebatur proſperis, incidit in culpam elationis, ipſo atteſtante, cùm dicit, Bonum mihi, quia humiliaſti me, vt diſcam iuſtificationes tuas.

2. Reg. 7.

Pſalm. 112.

Si inferior eſt qui impugnatur, cogitet. Primò, per hæc viam ſterni ad magna. Secundò, parari animum in aliorum ſubſidium & mœrentium ſolamen, iacentium ac proſtratorum erectionem. Tertiò, magni meriti materiam ſubminiſtrari Quartò, magnam animo tranquillitatem ac malaciam parari, dum per has iactationes roboratur, & aſſueſcit duris, & vſu ac conſuetudine quædam paulatim familiaritas cum aduerſantibus intercedit. Quintò, creſcere

his

his tacitè ſpiritum ac roborari, iuxta il-
Matt. 4. lud: *Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi homo iaciat ſementem in terram, & dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemen germinet, & creſcat dum neſcit ille.*

Iuuerit verò plurimùm, Chriſti, Diuæ Virginis, Sanctorum cælo aſcriptorum mores vitáque ſæpiùs repetita. hæc enim animos firmabit, & aduerſantibus maiores dabit. ſperata etiam promiſſáque cælo præmia. quare cùm aut aduerſi aliquid intercurrerit, aut impatientiæ motus inſurrexerint, Chriſti tui fuſum pro te ſanguinem, verbera, vulnera, crucémque cogita; & non magno negotio ſæuientes animorum fluctus compeſces: maximè cùm ab orbe toto delectam ſibi gentem, tot beneficiorum prærogatiuis iam inde ab exordio cumulatam, crudeliſſima pati videris. quin adeò, poſt tot benefica in te manu collata, vt opprimi ac inſepeliri beneficiis potueris, non ceſſas diurnis diuinorum mandatorum tranſgreſſionibus vindicem in te Dei dexteram prouocare; & parcit ille tamen, & perfert ſcelera, nec iudicem ſtatim manum extendit. miſeretur potiùs, & meliora expectat parcere facilis, ac maioribus etiam poſt ſeriam pœnitudinem bonis exornat.

Paral. 15. Conſultum fuerit ſæpiùs illud memoria repetere: *Confortamini, & non diſſoluantur manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro.* Quæ manus, Bonauentura teſte, *inſtan*

De 6. alis c. 5.

ſtantia ſunt in agendo, & patientia in ſufferendo quod grauat. quæ ſi non diſſoluantur per deſidiam ſeu intolerantiam, merces æterna ei cumulabitur.

---

† Referendum hoc caput ad librum ſecundum, poſt caput 2. folio 152.

Curioſior inueſtigatio imperfectionum Superiorum.

QVæ res magnam animi inquietudinem ingenerat, ingentium turbarum cauſa; cùm curioſior hæc inueſtigatio, tanquam validis aduerſantibúſque ventis, mentis malaciam ac tranquillitatem euertat, perpetuíſque quibuſdam flatibus fluctibúſque ſerenitatem turbet, ac è ſede ſua depellat. neque enim ſtare in illa mente tranquillitas poteſt, quæ perennibus iactatur motibus, curioſioréque inueſtigatione, continua iactatione concutitur. vt taceam contemptum paulatim Superiorum naſci. Neque enim fieri poteſt, quin aliqua nonnunquam minùs per omnia laudanda, quædam fòrs etiam damnanda ſolers diſquiſitio, ingenioſa ſemper in malum, repertura ſit. neque enim adeò numeris omnibus quemquam abſolutum reperias, quin aliquid emendandum deprehendas. vt nulla fuerit ætas, quæ non in maxi

maximis etiam viris aliquid ſemper putauerit ignoſcendum, tanquam in medio die pertenuem ſubterlabentem ſoli vaporem, qui nec illius repercutiat radios, nec lumen obnubilet. Nam illam omnium perfectionum accurationem quæ nullam veniam mereatur, nullóque næuo aut puluere aſperſa ſit, vouere poſſumus, ſperare prudenter homines non poſſumus, & alterius illa, non huius vitæ exempla ſunt.

Iam ita ferè natura comparatum eſt, vt cùm è curioſiore indagatione in intima Superiorum adyta aſſidui ſcrutatores deuenerimus; plus poſſint ad contemptum modica vitia, quàm magnæ ad venerationem virtutes: cùm ferè deterrima quæque fortiùs oculos repercutiant, altiúſque in animum dimittantur.

Ac primò, aliquid antè conceptæ venerationis deponimus, inde auguſtiſſimè priùs laudata, tenuiter ac quaſi per capillum tangimus: ad aliorum exinde laudes ſilentio mentem prodimus, damnamus denique, & in apertas prorumpimus detractiones. ita non contenti ſumus improbanda vidiſſe, ſpargimus, adeóque ſub lingua calamíſque creſcunt vitia, & in elephantem culices abeunt, in gigantes exurgunt pygmæi. Vnde fit vt omnis Superiorum auctoritas corruat, & pro veneratione contemptus ſequatur, pro obſequendi ſtudio, quod plurimùm opinionibus innititur, obedientiæ neglectus ſuboriatur.

cùm

cúmque nihil tam potentes obedientiæ ſtimulos addat, quàm altè imbibita animo Superiorum veneratio; hanc autem nihil adeò minuat, atque curioſior abditiſſimarum imperfectionum perſcrutatio; fit vt hac vna obedientiæ nerui penitus ſecentur, vtque ſua iam cuique voluntas pro maiorum imperio ſit. quod vbi fit, quidquid in Religione ſummum erat, & obedientiæ viuentis, in mutuum robur contra procurſantes inimicas acies ſtringebatur ac firmabatur, dilabitur, & magnum illud Religionis propugnaculum, tanquam diſruptis aggeribus, diffluit. Sed neque domeſticis hæc parietibus continentur; cùm nihil proniùs elabatur, quàm ſi quid imperfectionis in Superiore notatum fuerit: & gloriamur etiam interdum, tanquam ſolertes vitiorum quæ alios latuerant, repertores. præmiúmque noxiæ huius indagationis, euulgatio vitiorum eſt: quæ vniuerſæ familiæ quantum damnorum adferat, nemo paulo prudentior non videt. cùm æſtimationis famæque in Superiore diminutio omnia ſimul metuenda ſecum trahat. Nam vbi quæ latebant, aut magnarum virtutum vmbra vitia tegebantur, produntur, & in omnium ore calamóque incrementa ſumunt; nequidquam magna ſperauéris, cùm opinionibus ferè humana peragantur: quam qui ſuſtulerit, proditor factus ſecretorum, omnem bene feliciterque agendæ rei occaſionem ademerit;

cùm

cùm fidem, auctoritatem, venerationem, proſperioris imperij fulcimenta, tanquam vna falce demetat, ſpémque in his omnem non in herba tantùm, ſed in radice præſcindat.

Huc accedit quædam in Superioribus animorum deiectio ac puſillanimitas. cùm enim minutiſſima abditiſſimáque ſua ſolíſque parietibus nota obſeruari ſtudioſiùs vident, ac in ingentes montes tenuiſſimas attolli verrucas, virtutes tegi, aut æmula ſimulatione tranſiri, ingentiáque naturæ ac Dei dona æmulationibus liuoribúſque inſepeliri, minima vitia in immenſum ſupra verum tolli, pérque omnium linguas chartáſque ſpargi, infelicibúſque augmentis in denſa nemora, noxiorum zizaniorum more, raros frutices ſuccreſcere; cadunt animis, concreditáque ſibi domeſtica externáque negligunt, ac in ignauam quandam ex alacri accenſáque degenerant vitæ rationem, ſibi iam ipſis diſſimiles: vt prior ille ignis pectoribus clauſus, magnarúmque cogitationum ſuccentor concreſcat in denſam glaciem, in Noricum quoddam frigus: & prior illa animorum alacritas, fortes auſus, mentis erectio, generoſi pectoris flammæ, in ignobiles delabantur cineres, in languidum teporem, in vmbras, in fumum, & pro digniſſimis poſteritate cogitationibus, ingens animi mœror & melancholia ſuccedat, illuſtrium inimica moliminum, qua quidquid generoſioris erat

mentis

mentis emedullatur, ac tanquam ſuccisis ad viuum neruis delumbatur.

Grauia hæc ſunt, & ad vltima vltimæ deſperationis recta via impellentia. è tam tenuibus initiis tam magna, tam Religionibus noxia, tam nulla poſtmodum arte emendanda. nihil hîc nouum. nam & vulpeculæ paruulæ demoliuntur vineam Dei Sabaoth, & validiſſimarum fundamenta vrbium non ſemel à muribus euerſa legimus, etiam à formicis. & tineæ quanta robora exedunt? ærugine ſanè ferrum exeditur quod ignibus ſtabat illæſum. ita à minimis maxima corruunt. à molli ſtillicidio ingentes fatiſcunt rupes, à tam lenta mollitudine Oceani propugnacula & clauſtra. quis credat, ni res ipſæ loquantur? quare niſi curioſiores hi minutiſſimorum in Superiore ſcrutatores, in robuſtiſſimum inciderint, & Hercule aut Samſone natum pectus, quod aduerſantibus indureſcat, roboretur, ac ſeipſo fiat maius, quódque in non poſtrema felicitate ponat, tales nactum ſe fuiſſe acuendis viribus cotes; quod denique ita mores vitámque omnem compoſuerit, tanquam in ſolis inimicorum oculis, ac inter hoſtilia arma viueret; omnis omnino magnarum rerum ſpes funditus euaneſceret. Tales verò quanti ſunt? neſcio an centeſimus quiſque contemnat ſcorpiacas has caudas, viperarum ex inſidiis dentes; aut arborum inſtar aquilonibus hiſce firmetur; aut præualidarum rupium more

more irata hæc contemnat maria, & procurſantes fluctus, cogátque interritus iras mináſque ſuas bibere. rara ô nimiùm in humanis pectora, chalybe aut adamante nata! cùm plerumque omnes æmulis his obſeruationibus, proſtratis prolapsíſque in ſolidum viribus, corruant, ac animam etiam mœroribus tanquam torcularibus expreſſam, per ignaua veſtigia ponant. adeò nec robore pleni, viridi etiamnum iuuenta, aut ætate & prudentia firmati, his optimorum quorumcunque blattis ac tineis diu reſiſtere poſſunt, aut ſtare incolumes; ac inambuſti, integráque fama & pectore per calcatas haſce venenarias curioſitates vitam tolerare. eo magis quo curioſi hi diſquiſitores plerumque de corde & cerebro ſuo mutuentur quod Superiori adnectant. premuntur occultis vitiis? iiſdem teneri Superiorem quia vellent, arbitrantur: innatant abditis animorum imperfectionibus? iiſdem innatare fluctibus quia vellent, putant Superiorem. infelices natatores ſocios ſibi quia vouent, inueniſſe credunt: at in nullos magis quàm in Superiores feruntur; excuſatione nimirum digni, ſi ſuis vitiis Superiores inuoluerint. Et cùm non raró quæ præferuidè validéque facta vellemus, eueniſſe credamus; fit vt vitia noſtra in Superiorum frontibus legamus. non quòd inſepulta illi ſint veſtibulo, ſed quòd è nemore noſtro decerpta, in alienum agrum zizaniorum talium inaſſuetum,

tum, noxia hæc ſemina transferamus. quòd ſi quæ externa in Superiore licet tenuiſſima vitiorum quorundam domeſtica nobis ſigna vidiſſe in animum induxerimus; à decem paſſuum millibus damnanda euocamus, & è noſtro illos ingenio moribúſque metimur. quid? quòd frequenter in ſiniſtram omnino partem & alieniſſimam ab auctoris mente verba réſque flectamus. ita in alieno ore, manu, ſanguine, vita, fama ludimus, & quidquid vel capillo vitia noſtra refert, in teſtatiſſimam alienorum vitiorum ſeriem transſcribimus. Grauis omnino res, moleſtiarúmque ac periculorum pleniſſima, quæ ingentes depoſcat animos, ac humanis propè maiores, ac non niſi præualida Dei manu ſuffultos.

Remedia.

NOn hominem in Superiore vitiis obnoxium, ſed Dei cuius vices gerit perſonam intueri. hanc in illo venerari, & hanc ſolam. Qua in re imitandi ſæculi mores. neque enim in regio legato priuata vitia quidquam de veneratione adimunt: cùm in hoc non Petrum aut Paulum domeſticis vitiis inuolutum, ſed Regem intueamur, cuius vicarias vices cùm obeat, regio illum cultu & obſequiis dignamur.

Hominem illum cogitare, errare poſſe, neque dignitates vitia minuunt aut tollunt, augent magis & oſtentant quæ antè

latebant. nam quæ priuata vita tegebat tanquam abdita aut altè recondita terris; ea publica omnium oculis proſpectanda proponit. quin imò ipſa munia amplam vitiorum materiam ſuppetunt: & quæ in ſemine ſuo mortuis ſimilia torpebant, aut ignauo quodam ſopore eliſa iacebant; accedente dignitate exurgunt in herbam, in frutices, in arbores, in plenam patulámque vitam.

Ad omne Superioris vitium ſua propiùs intueri, grauiora diligés ſeriúſque diſquiſitor reperiet domi ſuæ: quæ fòrs ſi compoſuerit cum illius, feſtucas in illo, trabes in ſe reperiet.

Statuat apud animum ſuum vnuſquiſque in Superiore, quod ab aliis in re ſua vellet. ignoſci vitiis ſuis deſiderat? eadem vtatur regula in Superiore: maximè cùm maior dignitas ac poteſtas maiorem malorum materiam ſuggerat. ferè enim plus potuiſſe, plus feciſſe fuit.

Niſi apertiſſima in Superiore viderit, nunquam firmet iudicium, ac illa ipſa in benigniorem ſemper partem interpretetur. cùm plurima in humanis occurrant prima fronte damnanda: quæ ſi penitiùs depoſito in alterutram partem affectu introſpiciantur, probanda non rarò erunt, aut ſanè clementiore longè cenſura notanda; ſi non crudè dicta factáque, ſed auctoris mentem intueamur. quòd ſi res excuſationem non admittat, ad humanam

naturam

naturam pronam ad vitia decurrēdum, & è noſtra ad varios lapſus facilitate, aliquid indulgendum aliis: digniſſimi futuri cui reliqui ignoſcant, ſi nos erroribus ignoſcamus aliorum.

In teſtatis Superiorum vitiis, ad Deum per frequentatas calidáſque preces decurrendum, vltroneis etiam ſibi irrogatis pœnis illi placendo, vt pulſis vitiorum errorúmque tenebris, veris ſolidíſque mentem illius virtutibus ornet illuſtrétque, totúmque hominem zizaniis in plenum radicitus euulſis, melioribus cælóque ac munere quod tuetur dignis inſtruat.

Cogitet deinde quanta Superior in illo perferat, quanta molli ſpongia eluat, quanta prudenti ſimulatione tranſeat, quanta leui manu tangat; quanta mitiget & eleuet; cùm hominibus imperare ſe ſciat non angelis. maiore etiam facilitate in Superiore vtatur: cùm æquius ſit filium parentum ignoſcere erroribus, quàm parentes filiorum indulgere vitiis.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google